

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

**MAGYAR
NÉPMESEKATALÓGUS**

Lektorálta:
BENEDEK KATALIN

TARTALOMJEGYZÉK

Tréfák a házasságról, furcsa helyzetekről, a ravasz és ostoba házastársakról (bevezető)	4
Magyarázat a katalógus használatához	28
Rövidítésjegyzék	29
Tipusmutató	31
Katalógus	34
Felhasznált művek jegyzéke	112
Példatár	119
Use of the Catalogue	287
Anleitung zum Gebrauch des Katalogs	303

Kiadja: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORTJA

A sokszorosítás a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása és kiadása” c.
kutatási főirány keretében valósult meg.
Témafelelős: KRIZA ILDIKÓ

Rövidítése: MNK 7/A
Accepted abbreviation: MNK 7/A
Szerkesztőség: MTA Néprajzi Kutató Csoport
Budapest Pf. 29. 1250
ISBN száma: 963 7762 13 2

Hozott anyagról sokszorosítva

Felelős kiadó: MTA Néprajzi Kutató Csoport igazgatója

8616846 MTA Sokszorosító, Budapest. F. v.: dr. Héczey Lászlóné

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS 7/A

A MAGYAR NÉPMESEK TRÉFAKATALÓGUSA
(AaTh 1350-1429)

Összeállította és a bevezetőt írta:
VÖÖ GABRIELLA
Vehmas Marja adatainak felhasználásával

**MAGYAR
NÉPMESEKATALÓGUS**

7/A

Szerkesztő: KOVÁCS ÁGNES

**MTA NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORT
1986
Budapest**

a házasságról: furcsa helyzetekről, a ravasz
és ostoba házastársakról

BEVEZETÉS A MAGYAR TRÉFAKATALÓGUSHOZ

Az itt közzétett katalógus a magyar népköltészet tréfa anyagának típusait tartalmazza. Ezt a régi, de ma is közkedvelt humoros epikai műfajt Aarne-Thompson nemzetközi katalógusában^{1/} az 1200-1874-ig terjedő tipusszámok fogják át. A népi epikának ez a kategóriája tematika és forma tekintetében rendkívül változatos. Műfaji szempontból a rátótiáda, anekdota, tréfa /trufa/, adoma formai sajátosságai keverednek olyannyira, hogy legtöbbször csupán az egyes változatok szintjén lehet kétségtelenül meghatározni a hovatartozást. A nemzetközi katalógus nem vesz tekintetbe formai sajátosságokat ezeknek a típusoknak csoportosításában, de a tartalmi jegyek szemelőtt tartása egymagában nem elég a változatok minden tekintetben egyértelmű besorolására.

A magyar népköltészetben ez a műfajcsoport különösen gazdag, éppen ezért nehezebben átfogható és rendszerezhető. A katalogizálást megnehezíti, hogy az egyes műfajcsoportok terminológiája, meghatározásuknak tartalmi és formai szempontjai sincsenek kellőképpen tisztázva a szakirodalomban. A következtelen terminológia-használat, a szubjektív, nem kellőképpen körültekintő rendszerezési-kísérletek az anyag osztályozását mindeddig esetlegessé tették. Csupán egyik műfaji alcsoport, a rátótiádák rendszerezése sikerült, részben a magyar változatok pontos besorolásával az Aarne-Thompson katalógus ilyen jellegű megfelelő tipusszámaihoz, részben a sajátosságosan magyar rátótiádák beillesztésével a tematikai sorrend megfelelő helyére. A rátótiádák katalógusát Kovács Ágnes

állította össze^{2/}. Ennek az anyagnak rendszerezésével lehetővé tette, megkönnyítette a többi magyar tréfa formái, tematikai egységének körvonalazását is. Az általa feldolgozott és tipizált anyag a nemzetközi katalógusban az 1200-1349-ig terjedő típusokat tartalmazza, tematikailag és műfajilag egységes anyagot ölel át.

Az itt rendszerezett anyag az 1350-1874 közötti típusok magyar változatait fogja egybe, illetve ezek között a típusok között azoknak a magyar változatoknak jelöli ki a helyét, melyek vagy a magyar népköltészet sajátjai, vagy olyan nemzetközi témák, amelyek magyar megfelelői jórészt még nem kerültek be a nemzetközi katalógusba.

Ezek a tréfás történetek formai szempontból a tréfák, anekdoták és adomák műfajcsoportját képviselik. Az ilyen jellegű népköltészeti alkotásokat a szakirodalom, de a népi megnevezés is gyakran emlegeti tréfás mesének, helytelenül, mert nem a népmese egyik alcsoportját kell megneveznie. Ez a népi epika kategóriájában önálló, tematikailag és szerkezetileg viszonylag egységes, ősrégi műfaj mind funkció, mind jelleg tekintetében sajátos, kezdettől fogva egyedi utat követett a népköltészet fejlődésében.

A tréfás elbeszélés az ember humoros, szatirikus világlátásával egyidőben keletkezett. André Jolles az ugynevezett egyszerű formák az "einfache Formen"^{3/} közé sorolja, olyan művészi epikai formának tekinti, amely jóformán költői közreműködés nélkül, közvetlenül a nyelvből jön létre, szövődik elbeszélő formává, a meséhez, mítoszhoz, mondához hasonlóan. Ezek a műfajok a természetes költészetnek olyan formái, amelyek szinte önmaguk teremtik önmagukat a nyelvi elemek spontán szerveződéséből, közvetlenül épülnek rá a nyelvi szerkezetekre olyan egyszerű művészi formákat alkotva, amelyeket az ember legősztönösebb lelki és szellemi szükségletei hívnak elő, s a nyelvel való legegyszerűbb játék valósít meg. Kurt Ranke ősjelenségnek tekinti ezeket a műfajokat, amelyeket nem az akarat tudatos akciói teremtenek, hanem, melyek valami ősi tudat spontán megvalósulásai, a teremtő őserő, mely az emberi közlés ősfarmait megalkotta.^{4/} Hermann Bausin-

ger viszont a tréfát az emberi gondolkodásmód sajátos megnyilvánulási formájának tartja /Schwankendenken/.^{5/}

Mint említettük, formai szempontból a tréfás, komikus elbeszélések a tréfa, anekdota és adoma műfaji jellegzetességeit viselik magukon, a tartalom, a tematika ennek a három humoros műfajnak formai keretében teremt változatokat. Ezek közül a legeredetibb, legnépibb és a népköltészet eszmevilágához legközelebb álló a tréfa, régiesen trufa, melyre tökéletesen ráillik Voigt Vilmosnak a tréfás meséről megfogalmazott definíciója: "Az ugynevezett tréfás mesék /AaTh, MNK 1200-1874/ nevükkel ellentétben nem meséket tartalmaznak, hanem ostoba emberekről vagy váratlan és furcsa eseményekről szólnak. Az ide tartozó meseanyag igen sokféle és eredetében is különböző korok terméke. A leggyakrabban emlegetett szereplők a papok és azok szolgálói, a világi előljárók, a kikapós vagy féltékeny menyecskék, az ostoba meg férfikivánó vénlányok, fokhagymaszagu potentátok és gyakran az imposztor, ez az egyszer agyafurt, másszor annál együgyűbb kópé, a csavargó, a vándordiak, aki magának sok bajt szerez, de mások orra alá még több borsot tör."^{6/} Mi nem tartjuk szerencsésnek a tréfáknak "tréfás mese" elnevezést, mivel a tréfás mese más népköltészeti műfajt jelöl.

A mesei műfajok közül a tréfás mese az ábrázolási mód tekintetében valóban közel áll a tréfás elbeszélésekhez, mindkettő a humor, a komikum eszközeivel él. De a népi epikai műfajoknak a fantasztikumtól a valóság felé tartó fokozatain a tréfa inkább a novellisztikus meséhez áll közelebb, mivel közös vonásuk, hogy a cselekménybonyolítás mindkettőnél igyekszik a valószínűség határain belül maradni. A tréfás mesénél mind az előadó, mind a hallgatóság tudatában vannak, hogy a történet hősei a valóság határán túl a mesei világban mozognak, a cselekmény valószínűsége nem tartozik az elvárások közé. Az elbeszélés során a hangsúly nem a valóság lehetőségeire, hanem a mesei fantasztikumra tevődik. A tréfás meséket mesei cselekménybonyolítás, ábrázolás és szerkesztés jellemzi, még akkor is, ha hősei a mindennapokból ellesett figurák. Emberi tulajdonságok eltorzulásának logikai-

lag helyes, de groteszk, valószerűtlen következményei, furcsa, szokatlan, mesei helyzetek, melyeket csupán a képzelet szülhet, a mesei világ ismert figurái jellemzik ezeket a történeteket, amelyekben nem a váratlan fordulat, a csattanó meglepetése kelt művészi emóciókat, hanem a mesei igazságszolgáltatás jól ismert, megszokott módjai töltik el elégtétellel a hallgatókat. Bolond Jankó, Kelekótya, az ostoba ördög mesei figurák, jellemző tulajdonságuk mesei méretekre van kinagyítva, a fantasztikum színei érzékeltetik őket. Ezek a hősök akár a balgaság monumentumaiként, akár a diabólikus ravaszság letéteményeseiként a mesevilág figurái, és nem a humánus karaktereinek prototípusai még akkor sem, ha papok, szolgák, hűtlen asszonyok és bosszuálló férjek szerepkörében jelennek meg. Tulajdonságaik a fantasztikumig túlzottak, büntetésük is mesei módon történik: a menyecskéző papnak az orrát levágják, a gazdának szijat hasítanak a hátából stb. A mese sajátos világa ez, mely tér- és időfelettséget sugall. Azok a mesehősök, akik nem rendelkeznek fantasztikus tulajdonságokkal, csupán az ember természetes eszével, rendszerint a mesevilág bugyutáival csapnak össze, az ostoba ördögöt, a mamlasz óriást vezetik félre nevetséges módon, a királyt tanítják mőresre úgy, ahogyan az csak a mesében lehetséges. Ők tehát nem embertípusok képviselői, hanem a mese tradicionális alakjai, s jutalmukat is a mesei igazságszolgáltatásnak megfelelően nyelik el. Ezeknek a mesei történeteknek szerkezeti alappillérei a varázsmesével azonosak, rendszerint megtalálható bennük a cselekmény hármastagolódása, olykor akár azonos epizódok háromszori ismétlése.

A humoros, tréfás műfajok valóságosodási folyamatában a tréfás mesét a rátótiáda vagy falucsufoló követi. A népi epika rendszerében ez a rövid, rendszerint egy epizódú műfaj képezi az átmeneti formát a mesei komikumtól a valóság komikumába. A rátótiádák funkció szempontjából az anekdotához, adomához közelítenek, mivel főleg jellemezni akarnak, valamilyen etnikai csoport, földrajzi egység, vidék, falu lakóinak a népi tudatba beivódott karakterét szeretnék a komikum eszközeivel érzékeltetni, s ezt sok esetben a komikus tulaj-

donság mesei tulzásaival, mesei ábrázoló eszközökkel teszik. A rátótiádák tehát akár rövid, egy epizódu szerkezetben, akár mesei formában, falvak, vidékek, mesterségek, vallásfelekezetek, nemzetiségek tipikus képviselőit kifestő komikus eseményt beszélnek el azzal a céllal, hogy az elbeszélteseménnyel egy egész közösséget nevetségesnek jellemezzenek. Művészi eszközeit a mesétől kölcsönzi, tematikáját a tréfától, s szerkezetét lényegében az anekdotától. Ábrázoló módjában gyakori viszont a természetfölötti elem, a mesei tulajdonság.

A tréfa, a csalások, kópéságok, bacsapások, kijátszások elbeszélése. A magyar népköltészetben ez a műfaj áll legközelebb a népi epikának azokhoz a formáihoz, melyeket a német Schwank, a román snoavă terminológia jelöl. Ennek a műfajnak legjellemzőbb vonása, hogy két, rendszerint egymással valamilyen társadalmi viszonyban lévő fél közti konfliktus keletkezését és annak megoldását beszéli el, olyan ellentétviszonyok komikus megoldásait mutatja be, melyek a valóság valamilyen szintjén kurrens összeütközéseket szimbolizálnak.

Tekintettel arra, hogy a tréfa a komikus elbeszélések legrepresentatívabb, legösszetettebb és legnépibb műfaja, formai szempontból a legtöbb típusváltozat műfaji kerete, elemzésére az alábbiakban bővebben kitérünk.

Mint a katalógus típus-képeiben is megfigyelhető, a tréfa szerkezeti szempontból rendszerint három szegmentumra tagolódik: I/ alaphelyzet vagy kezdő szituáció; II/ komikus szituáció-fordulat; III/ végső helyzet – következmény.^{7/} Ez a három szegmentum nem minden változatban van megfogalmazottan, elkülöníthetően jelen, gyakran egybeolvad, főleg a fordulat és következmény alkot nem ritkán szétbonthatatlan tartalmi egységet. A tréfa három szegmentumát részben determinációs motívumok alkotják, vagyis olyan tartalmi egységek, melyek kötelezővé teszik meghatározott motívumok jelenlétét a másik két szegmentumban, /ezek minden esetben hagyományos motívumok/, részben konstellációs motívumok, melyek az elbeszélés aktualizációját, konkrétizálását célozzák, következőképpen az elbeszélő egyéni stílusához kötődnek. A változatok típus-

képeiben a determinációs motívumokat tüntettük fel, melyek a tematikai, tartalmi jegyeket leginkább meghatározzák és a típus hagyomány-jellegét továbbviszik.

A kezdő szituáció rendszerint a komikus helyzet előzményeit mondja el, a konfliktus kialakulásának okát, a szereplők értékviszonyát érzékelteti a hallgatóval, összefoglalva: a kezdő szituáció a konfliktus motívációját tartalmazza. Ennek a kompozicionális résznek két fő motívuma vagy motívumcsoportja az előzmény és az indíték.

A második kompozicionális alapegység a komikus szituáció, a tréfa központi szegmentuma, szerkezeti és tartalmi szempontból leglényegesebb része, mivel a legjellemzőbb tartalmi jegyet, a komikumet is tartalmazza. A konfliktus, a konfliktus megoldása a szegmentum tartalma. A végső szituáció vagy következmény a tréfa szerkezetének legkevésbé stabil része. Sok esetben itt kap helyet a csattanó is – ha van. A vicctől eltérően a tréfa komikuma nem a csattanóra, hanem a komikus szituációra épül. Abban az esetben, ha a következmény különálló szegmentum, a konfliktus megoldását, a fordulat kiváltotta reakciót, a szereplők egymással szembeni megváltozott értékviszonyát és sokszor a tanulságot tartalmazza. A három kompozicionális egység a tréfa szerkezetévé, az epizód formájává áll össze.

A tréfák tematikáját a konfliktus jellege és megoldási módja határozza meg. Az elbeszélésben rendszerint két intenció ütközik, az egyik sikertelenségének nevetségessége, a másik ötletessége, ravaszsága szórakoztat, nevetet. A tréfa szerkezetének egyik legjellemzőbb vonása a komikus szituáció kétfázisú jellege. A két fázis közti kapcsolat lehetőségeire a későbbiekben még visszatérünk.

Ismert, s a tréfának sokszor aláhuzott jellemzője, hogy a szereplők emberi értékei rendszerint fordítottak társadalmi helyzetükkel, sarkítva: a szegény okos, a gazdag bugyuta. Ez a viszony, mely a társadalmi lét legkülönbözőbb helyzetekben konkrétizálódhat, a műfajnak demokratikus szint kölcsönöz. A gazda – szolga, pap – sekrestyés, kurátor, pap – cigány, bíró – paraszt stb. ellentétében mindig az alacsonyabb

rangu, a társadalmi pozíció szempontjából a jelentéktelenebb a győztes, a szellemileg felsőbbrendű.

A tréfák alaphelyzetei a valóság helyzeteinek szimbólumai. A műfaj virágkora a feudalizmus, ezért a legtöbb népi tréfa még ma is ennek a korszaknak társadalmi helyzeteire utal. A konfliktusok megoldásának módja is a középkor emberének észjárásáról árulkodik, aki maga eszközeivel oldja meg a számára kényes helyzeteket. Hogy a szellemi győzelem rendszerint anyagi, méghozzá bőséges anyagi hasznot is jelent, szintén a műalkotó korszaklelem járuléka. De a tréfa tartalmában van valami időfeletti is, egy kitekintő a mindenkori valóságra, a mindenkori aktualitás helyzeteire, s ezen keresztül feltöltődik időszerű elemekkel, melyek minden korban biztosítják létjogosultságát. Talán éppen azért, amiért olyan szorosán kötődik a társadalmi tudat élő formáihoz, válhatott ilyen időtálló műfajjá, a társadalmi változásokat ilyen spontánul visszatükröző dokumentummá, melynek állandó időszerűségét a társadalmi lét tökéletlenségei, ellentmondásai táplálják.

A tréfa szereplői közti rivalitás, szándék- és érdekelletentét tehát, a társadalmi pozíció, anyagi helyzet, szellemi potencia különbözőségének függvényében, a valóságban lehetséges ellentétek szimbólumai. A szereplők közti konfliktus motivációja lehet a tréfa szövegében kifejezett /explicit/, vagy sugallt /implicit/. Az egyenlőtlen társadalmi helyzet okozta ellentét sokszor nem jelenik meg tisztán, megfogalmazottan. A gazda-szolga, pap-kántor, vándor-gazda stb. ellentétébe mindig belejátszik a gazdag-szegény viszonya. A tréfa demokratizmusa éppen abból adódik, hogy a konfliktus mindig a szegény, a társadalmilag alacsonyabb javára dől el. Sokszor még a családi viszony ellentétei: férj-feleség, anyós-meny, anyós-vő összeütközéseinek a háttérben is a társadalmi helyzet különbözőségeiből adódó nézeteltérések húzódnak meg /gazdag feleség, szegény, megtürt meny, mindenható anyós stb./.

A tréfa tematikájának kifejeződésében a konfliktus jellegének döntő szerepe van. A konfliktus azonossága a külön-

böző változatokban nem jelenti a változatok tematikai azonosságát is. A tréfa szereplői ellentétének motivációja lehet az osztálykülönbségből adódó, foglalkozások közti ellentét, etnikai, vallási diszkordancia, nemek közti vagy generációs ellentét. De a felek összeütközésének módját, a konfliktus természetét nem az ellenfelek társadalmi viszonya szabja meg, hanem az emberi adottságoknak, tulajdonságoknak, képességeknek összeütközési területe. Ennek megfelelően a konfliktusok jellege lehet intellektuális, morális, fizikai. Bármilyen természetű is a szereplők közti ellentét, a konfliktus jellegét az a mód határozza meg, ahogyan az ellenfelek viszonyulnak az emberi gondolkodás, viselkedés, nyelvi kifejezés konvencióihoz, amilyen módon áthágják, megsértik vagy kijátsszák, felhasználják ezeket a szabályokat. Az összeütköző ellenfelek bármelyik társadalmi réteget is képviselik, végső soron mindig két különböző emberi karakter, szellemi potencia méri össze erejét a tréfában, intellektuális, morális, fizikai, nyelvi fölény győzi le az ellenfelet. Az emberi karakterek bonyolultsága is tükröződik a konfliktusok összetevőiben: intellektuális fölény keveredhet morális gyengeséggel /pl. a cigány figurájában/, konceptuális hiányok ravaszsággal stb.

A komikum perspektívája a tréfa szereplőinek megenged olyan cselekedeteket is, amelyek eltérnek a konvencionális erkölcsi normáktól /csalást, lopást, hazugságot/, ha olyanok rovására történik, akik valamilyen tulajdonságuknál, vagy csupán társadalmi helyzetüknél fogva megérdemlik, hogy nevetéssé váljanak. A fonák erkölcsrend érvényét a tréfában menti a szellemesség, ravaszság, nyelvi fölény elismerése. Az ellentétes szándékok képviselői: a gazda-szolga, férj-feleség, eladó-vevő, vádlott-törvénybíró, pap-kántor stb. intellektuális sikon átalakulnak az okos-együgyű, ravasz-bamba, hiszékeny képviselőjévé, vagy más esetben, a normális, helyes gondolkodás letéteményeseivé, a ravaszsággal, fondorlatossággal szemben. Gondoljunk Csalóka Péternek, a magyar Eulenspiegelnek a konfliktusaira, akinek csavaros észjárása minduntalan áldozatokat keres a békés polgárok között vagy a magasabb társadalmi körökben. Sok esetben a tréfákban a kü-

lőnböző társadalmi kategóriákat képviselő szereplők reális vagy potenciális helyzeti fölénye, illetve alárendeltsége egyben provokáció is, kesztyűdobás a társadalmi rendnek.

Az elmondottak ellenére tévedés lenne tréfát tudatosan szatirizáló, politikai élű műfajnak tekinteni. A tréfa elsősorban nevettetni, szórakoztatni kíván, és nem bírálni. A tréfa szatirája nem kimondottan társadalmi érvényű és nem éles. Ovidiu Bîrlea a román snovák kapcsán kifejti, hogy nem is elsősorban az emberi gyengeségek ellen irányul^{8/}, hanem az emberi gyengeségeket használja fel a nevetetésre. A szatirája nem éles, felháborodást keltő, hanem rejtettebb, engedékenyebb, érezhető, hogy nem is annyira büntetésről, hanem inkább megtréfálásról van szó.

Siegfried Neumann szerint a tréfának nem is célja a társadalmi ellentétek ábrázolása. Csupán külső jegyek irányítják a figyelmet, árulják el a konfliktus mélyén meghuzódó ellentétek társadalmi jellegét.^{9/} A tréfában mindig emberi karakterek, szellemi képességek ütköznek össze. Azok az elemek, melyek a konfliktus társadalmi hátterét jelölik, nem is minden esetben releváns jegyek a tréfa tartalmában. Hermann Bausinger szerint sem akar a tréfa feltétlenül társadalmi harcra izgatni, hanem ellenkezőleg, funkciója inkább a társadalmi feszültség enyhítése: a nevetés lazítja a tulfeszített szálakat.^{10/}

A tréfában az, ami maradandóbb mint a valóság kritikája, az a humora, az a mód, ahogyan megláttatja a fonákságot. Ma is nevetünk olyan tréfákon, amelyeknek cselekménye rég eltűnt társadalmi ellentéteken alapul. Az együgyű paraszt bal-fogásai ma is megmosolyogtatnak, pedig ma már nem képvisel társadalmunkra jellemző embertípust. A komikum helyzetei valóban a létezett vagy lehetséges valóság jellegzetes szituációi, de a helyzetek komikuma a társadalmi kerettől függetlenül időtálló, az örök emberi találékonyság vagy tökéletlenség momentumait rögzíti. A tréfa demokratizmusának funkciója a komikum élesítése, lényege, hogy előszeretettel teszi nevetségessé azokat, akiket társadalmi helyzetük kiemel, mások elé helyez. "A megtréfált – mondja Henszlmann Imre a múlt

században – rendszerint valamilyen felsőbbrendű egyén, állásánál, rangjánál, értelmiségénél fogva kiváló, kit az alsóbbrendű lóvá tesz.^{11/} Az, hogy a tréfa nem válogat az eszközökben, s a komikum sodrásában az ellenfél legyőzése néha még a fizikai megsemmisítésig is elmegy, a népi fantázia tulzásainak, a népi humor vaskosságának, az abszurdumig kitolt elégtételvételnek tudható be.

Visszatérve a tréfa szerkezeti modelljéhez, említettük, hogy a tréfás elbeszélések komikus szituációjának két fázisa ellentétes irányú cselekvések szakaszai: a kihívás és a visszavágás. A kihívás a kezdeményező valamilyen provokatív cselekedete, mely neki, időlegesen, helyzeti fölényt biztosít, s ezt a másik fél visszavágása megszünteti. Ezekben a tréfákban tehát a konfliktus indítéka az egyik fél valamilyen akciója arra, abból a célból, hogy felülkerekedjen. Például: a megölt kutya tulajdonosa azt követeli, hogy szomszédja – aki a kutya halálában bűnös – a megdöglött kutya helyett örködjön éjszaka. A szomszéd a rárótt szerephez hiven kutyaként viselkedik: látja ugyan a rablót, de nem szól a szomszédjának, csak megugatja őket. Előfordul, hogy a visszavágó fél csupán annyit tesz, hogy ellenfeléhez hasonlóan cselekszik: a szolga, amikor gazdája a tál étel zsirosabb felét valamilyen ürüggyel maga felé fordítja, hasonló ürüggyel visszafordítja azt maga felé.

Vannak tréfák, melyekben a provokációra kapott felelet csupán védekezés, és a kezdeményező voltaképpen saját magának árt egy olyan hibával, melyet ellenfele ellene felhasználhat. Például: a fősvény gazda napszámosokkal dolgoztat, s miközben a munkát nézi, mondogatja: Áldott a sok kéz! Mikor evésre kerül a sor: Átkozott a sok száj. Idegességében oda szól: Aztán igyatok is már, ne csak mind egyetek. Mire az egyik napszámos jóváhagyólag megszólal: Igaz is, ha iszunk közben, jobban esik az étel. A gazda erre semmit sem mondhatott.

Más esetekben az első fázisnak nincs provokáció jellege, a replika nem a másik megsemmisítését, nevetségessé tételét célozza, csupán reakció, felelet egy kényes helyzetre.

A cigányról szóló tréfák jó része ilyen természetű. Miért van a kezében kés, kérdik a szalonnalopó cigánytól, mikor az hirtelen a kéményből a szobába esik. – Mert vágom a füstöt, csinálom az utat vele, idejövet a kéményben.

Egyes tréfás elbeszélésekben a konfliktust nem a szembenálló felek akciói, hanem a körülmények, egy harmadik személy oldja meg. A provokáció itt is rendszerint a végül is vesztes fél részéről indul, de nem a felelet ügyessége, ötletessége a döntő, hanem a véletlen, vagy egy harmadik személy fondorlatossága billenti helyre a mérleget. Gondoljunk arra a tréfára, ahol a betoppanó férj két fejet lát a felesége ágyában. Kimegy. Felesége a szomszédasszonyt küldi az urához, hogy az a helyzetet kimagyarázza. Az így köszön: – Jó reggelt, két molnár! A csodálkozó embernek megmagyarázza, hogy egy bizonyos ételtől /melyet éppen a molnár is vacsorázott/, az ember mindig kettőt lát. A gyanakvó férjet ez megnyugtatja. Máskor a harmadik személy mind a két felet kijátssza, s a konfliktust a maga javára oldja meg. Például a kié a madárfütty-típusú példákban. A konfliktusoknak ilyen formán való megoldása gyakori a családi kapcsolatokban jelentkező ellentétekben. Az ügyes, férjét ravaszul rászédő házasságtörő asszonyt megbüntető tréfákban ilyen az ügyes, ravasz szolga, az okos vándor, a szemfüles molnár, aki a félrevezetett férj szemét felnyitja, a tilosban járókat megleckézteti.

Más típusú szerkezetekben a kihívást és visszavágást követően az ellenfelek értékviszonyai nemhogy kiegyenlítődnének, hanem a köztük lévő egyenlőtlenség még inkább kihangsúlyozódik, a konfliktus megoldása a felek közti különbséget még jobban kiemeli. Hermann Bausinger ezeket fokozásos típusnak nevezi.^{12/} /Steigerungstyp./ Ezekben a tréfákban az egyik főlénye már az alaphelyzetben nyilvánvaló, a szereplők akciói ezt a főlényt még inkább fokozzák, sőt a legtöbb esetben a hátrányban lévőknek minden akció-kísérlete kudarcot vall, vagy mert hibásan, helytelenül utánozza ellenfelét, vagy mert cselekedetei a körülmények folytán balul ütnek ki. Példaként említhetjük az egyszeri férj balfogásairól szóló tréfákat, aki, miután felesége munkáját lebecsüli, mikor azt maga kell vé-

gezze, mindent rosszul csinál, fonákul végez. A legtöbb esetben ilyenkor nem csupán az intenció fullad kudarcba, hanem maga a vesztes is sokszorosan nevetségessé válik. Ilyenkor hiába is kísérli meg a visszavágást, csak ő huzza a rövidebbet, akárcsak a cigány és a pap esetében, mikor a napon süt-kérező cigány azért nem akar menni a paphoz aratni, mert, mint mondja, nincs ideje. Mikor meghal a cigány anyja, a pap hasonlóképpen utasítja el a temetést. Mire a cigány a halottat a pap tornácára teszi: – Na, tisztelendő ur, ha ideje lesz temesse el!

A fokozásos szerkezetű tréfák csoportja igen gazdag a magyar népköltészetben. Gyakoriak azok az elbeszélések, amelyeknek komikuma a sikertelen próbálkozások, kudarcok sorozata. Ilyen esetekben a tréfa szövegében a különböző komikum helyzetek láncszerűen kapcsolódnak egybe a bővített szerkezetek keretében, ahol minden kezdeményezés az intenció fordítottját, a kudarcot erősíti, a szerencse és balszerencse még inkább fokozza az ellenfelek közti különbséget.

A tréfás elbeszélések szerkezeti elemeinek tartalmi realizációja olyan gazdag és változatos, a nyelvi kifejeződés során annyi lehetséges jelentéstartalommal telítődhet, hogy a rendszerező elvész a hasonló és eltérő típusok változataiban. A hazug, csalfa menyecskéről szóló tréfák például besorolhatók a bugyuta férj, a ravasz, a csaló szerelmeseket ügyesen leleplező kópé, az ügyes menyecske tematikai csoportjába. A tartalmi elemek jelentése attól függően is változik, hogy ki kinek, mikor, milyen körülmények között meséli a tréfát. Egy házasságtörő asszony minden valószínűség szerint más színezetet ad a hűtlenségről szóló tréfának, mint egy olyan, aki önmaga sohasem esett ebbe a hibába. A tréfa előadójának egyénisége, nyelvi készsége, humorérzéke, a hallgatóság összetétele akarva-akaratlanul befolyásolja a tréfa tartalmi és formai elemeinek jelentését. A tematika megvalósulása, a konfliktus motivációja, a komikus szituáció beállítása a hagyomány jellegétől és az elbeszélő egyéniségétől, lelki diszpozíciójától egyaránt függ.

A szerkezet szöveggé válását, a tematika megvalósulá-

sát, eszmeiségének kifejezését azok a nyelvi elemek valósítják meg, melyekkel az előadó feléleszti a hagyományt és érvényt szerez aktualitásának. A nyelvhasználat különbözősége, az időszerezés eltérő módjai a magyarázata az azonos témák változatos tartalmi megjelenésének vagy a különböző tartalmak eszmei azonosságának.

A tréfák motivumkincse rendkívül szivós és időtálló, térben és időben egyaránt hatalmas távolságokat ivel át. Tolnay Vilmos a tréfa tartalmát tartja a leglényegesebbnek a műfaj kellékei közül, mely szinte örök életű, vándorol téren és időn át.^{13/} Ma a témát, az üzenetet neveznénk időtállóknak, mely újraszületik ahányszor nyelvi formát ölt. Személyhez-, időhöz kötöttsége olyan tartalmi jegyek, melyek a korral változnak. A tréfa tartalmának konkrét nyelvi formája mindig egy adott kor stílusához igazodik, valamilyen konkrét közösség felfogásának, esztétikai és nyelvi izlésének megfelelően alakul. Az ostoba paraszt figurája, mely a középkorban Heinrich Bebel /1479-1518/ facetiáival vált népszerűvé, ma a cseléd, szolga, kocsis, juhász alakjában jelenik meg, a nekik megfelelő társadalmi helyzetekben.

Mint az eddigiekben is utaltunk rá, a tréfának két jellegzetes szerkezeti-tartalmi csoportját különíthetjük el: Külső körülmények által kialakult konfliktusok egyenrangú felek között – a kölcsönös rivalitáson alapuló tréfák, és az egyéni, intellektuális, morális különbségekből adódó konfliktusok – rendszerint fokozásos szerkezetekben.

A külső körülmények által létrejött ellentétekben a szereplők egyenrangú félként állnak szembe egymással, konfliktusaikat rendszerint nem annyira a szereplők értelmi, fizikai, morális adottságai, mint külső körülmények, a véletlen helyzetei befolyásolják. Mivel egyenrangú felek, váratlan fordulat, segítség, külső körülmény szükséges ahhoz, hogy a helyzetet megoldja, az összeütközés kimenetelét eldöntse. Bármilyen társadalmi réteget képviselnek, az ellenfelek egyaránt eszesek, ravaszak, furfangosak, a kihívás és visszavágás egyenlő értékű cselekedetek, ügyességről, rátermettségről tanuskodnak. Így sokszor ravaszság kerül szembe ravasz-sággal,

furfanggal, sorozatosak az egymás kijátszását célzó akciók, míg végül is egy külső tényező dönti el a szellemi párbaj kimenetelét.

A második csoport konfliktusai az emberi szellem, rátermettség különbözőségére, egyenlőtlenségére utalnak. Az összehacsapás ezekben a tréfákban is különböző élethelyzetekben, a mindennapi valóság helyzeteiben történik, egyének érdekei helyezkednek szembe egymással, de a két ellenfél mindig különböző emberi minőség képviselője, így a konfliktus kialakulásának tulajdonképpen okai az egyes emberi karakterek összeférhetetlensége, belső tulajdonságok egymást kizárása, mely a való életben is mindig összeütközéshez vezet. Az összehacsapás kimenetele is szabályszerű: az eszes legyőzi a butát, az erős a gyengét. Ezekben a tréfákban az értelem kerül szembe a bugyutasággal, a furfang naivsággal, hiszékenységgel, a találékony ravaszság a korlátoltsággal, a merészség a gyáva-sággal stb.

Mivel a konfliktus az emberi természet, viselkedés, gondolkodás különbözőségét ábrázolja, a viszonyítási alap soha sem az abszolút érték, hanem a konvenció által elfogadott normák. A tréfa nem célozza sohasem az abszolút értékek szembehelyezését, mint például a mese. Itt nem a jó és gonosz, a becsület és becstelenség, az ördögi ravaszság és együgyűség prototípusai a hősök. Emberiségüknek éppen az a biztosítéka, hogy nem az abszolút értékek mércéjével mérik őket, hanem a konvencióéval, a mindennapi élet normáival. A tréfa hősei pozitív vagy negatív irányban eltérnek a megszokottól, az elfogadottól, s hol egymással, hol magával a konvencióval ütköznek össze. A szereplők tulajdonságai, akár negatív, akár pozitív irányban térnek el az átlagtól, sem felháborodás sem csodálat érzését nem keltik, hanem nevettetnek. Éppen azért tudja feloldani a tréfa azt a feszültséget, mely a mindennapi helyzetekben felhalmozódik az emberi tulajdonságok összeférhetetlensége, az emberi értékek és társadalmi pozíciók aránytalansága következtében. Ezért tudja elfogadtatni kényes társadalmi kérdések, helyzetek pillanatnyi megoldásait. A tréfa hősei – mint az előbbiekben is mondtuk – nem jók vagy rossz-

szak, becsületesek vagy elvetemültek, nincsenek végérvényes minősítések. Tetteiket, magatartásukat csupán a konkrét, bemutatott helyzetben kvalifikálhatjuk. Ezért lehetséges, hogy összetett szövegstruktúrákban ugyanaz a hős különböző konfliktusokban nevetséges és nevetségessé tevő, győztes és legyőzött is lehet.

Az interperszonális kapcsolatok változatossága, a lehetséges viselkedési formák az összecsapásoknak olyan tartalmi variálhatóságát eredményezték, mely évszázadokon keresztül biztosította minden generáció számára a váratlan fordulat, a meglepetés, elégtétel neveltető élményének valóság-motivációját.

Mai hallgatóság előtt elhangzó tréfák közül több még a középkor élethelyzeteiről, életfelfogásáról tanuskodik. Tartalom és stíluselemeiben még érződik a középkori közterek karneváljainak szókimondó hangulata, a középkori ember gondolkodásának, viselkedésének nyoma. Az emberi test, a szexuális élet, az élettani folyamatok körülírásnélküli népi megnevezésének komikuma, neveltető pikantériája a középkori ember szellemének reakciója a tilalmakra, a lelki és szellemi guzsbakötésre. A testiség tulzott realizmusa sokszor válasz a lelkiesség előtérbe állítására. Az evés-ivás jelentőségének tulzásai, a nemiség kérdéseinek nyílt feszegetése, a tréfákban tudatosan fokozza le az emberi lét kérdéseit az anyagi lét szintjére, hogy ellensúlyozza azt, ami idealizált, megfoghatatlan. A népi kultúrában a tréfa komikuma egyidőben töltötte be a szórakoztató, nevelő, irányító funkcióját a kultúra szellemiségének megfelelően, és mindig a hivatalos ideológiától függetlenül. Ennek a nem hivatalos, de hivatásos egzisztenciának köszönhető radikalizmusa is.

A népi tréfák komikuma a kultúra által létrehozott és a hagyománytól irányított esztétikai kategória, mely a valóságnak, a valóság ellentmondásainak a népi szemléletmód által kicsiszolt ferditő, de láttató tükre. Mindenkor tudatosítja a társadalmilag és egyénileg lehetségest, s ennek a lehetségesnek az összefüggéseit. Ezért válhat szellemi fegyverré minden ellen, ami természetellenes, fonák és emberietlen.

A magyar népköltészet másik két tréfás műfaja, melynek mezében a nemzeti és nemzetközi humoros vándortémák megjelennek, az anekdota és az adoma. A két terminológiát a magyar folklorisztika gyakran ugyanarra a műfajra vonatkoztatta, sok esetben – Erdélyi Jánoshoz^{14/} hasonlóan – az adomát az anekdota magyar megnevezésének tartotta. Mi úgy tapasztaltuk, hogy a népköltészetben az anekdota és az adoma különálló műfajok, s bár formai sajátosságai azonosak, tartalmi jegyeikben különbségek vannak. Mindkét műfajnak sajátossága, hogy tematikájában több a sajátosan nemzeti és helyi jelleg mint például a tréfában. A nemzetközi témák is gyakrabban jelennek meg sajátosan magyar körülmények és karakterek képviselőiben.

Az anekdota és adoma elkülöníthető a többi tréfás elbeszéléstől tartalmi és formai sajátosságai alapján, s bár a katalógus tipusszámai nem jegyzik nagy számban ezt a két műfajt, az élő magyar népköltészetben igen gyakran felbukkannak. Hogy a gyűjtés nem fordított rájuk eddig kellő figyelmet, az annak tulajdonítható, hogy felbukkanásuk a kisebb közösségek kultúrájában erősebben egyénhez, hangulathoz és körülményekhez kötött, mint a többi tréfás elbeszélés; ahhoz, hogy a gyűjtés rögzíthesse őket, jobban kell ismerni egy közösség belső kulturális diszpozícióját, szellemiségét.

Az anekdota minden esetben pozitív értékű információt továbbít epikus keretben konkrét, ismert személyről, s a teljes hitelesség érvényével bír. A cselekmény során valaki, a közösség által jól ismert személy, olyan módon viselkedik, mond vagy tesz valamit, a rá jellemző módon, ahogyan az előzetes ismeretek alapján azt tőle elvárják. Az anekdota tehát valaki ismert egyénnek olyan karakterológiai vonását érzékelteti, mely a közösségnek róla alkotott képét egy újabb színnel gazdagítja. Az anekdota hőse rendszerint valamilyen kényes, ügyes megoldást igénylő helyzetben olyan helyénvalóan, szellemesen reagál, hogy felülkerekedik. A nevetést legtöbbször az az elégtétel érzet váltja ki, melyet a rendszerint frappáns felelet, viselkedés miatt érzünk. Az anekdota röviden, tömören beszél el a jellemző cselekményt talán éppen

ezért, mert a hallgatóságnak már megvannak a megértéshez szükséges előzetes ismeretei.

Az anekdota nem kimondottan népi műfaj, formájában nem kötődik szorosabban egyetlen társadalmi réteg kulturájához sem, de tematikája közösségenként változó, sajátos. A változatok születése időben korlátozottabb, mint a többi tréfás műfajé, a tematikai vándorlás a közösségben hasonló karakterű hősök ismeretét feltételezi. Vannak olyan anekdota-témák is, melyek már évszázadok óta különböző érdekes figurához fűződve újból és újból felbukkannak. A magyar népköltészetben Mátyás király a legismertebb anekdotahős. A róla szóló kis elbeszélések rendszerint a király igazságosságát, éleselméjűségét, konfliktusainak megoldását példázzák olyan módon, ahogyan ez a magyar népi kultúrában róla alkotott képnek megfelel. A történelmi személyekről keletkezett anekdotákat rendszerint az irodalom rögzíti és a szájhagyomány reaktualizálja.

Van az anekdotának kimondottan népi formája is, mellyel gyűjtőutjainkon nem egyszer találkoztunk. Ezek a helyi anekdoták kisebb közösségek érdekes figuráiról szóló "igaz" történetek, melyek rendszerint népi tréfacsinálók ügyes ötleteit, humoros válaszait foglalják epikus keretbe. De éppen azért, mivel ezeknek a kis történeteknek élvezetéhez közösségi szintű ismeretekre van szükség, ritkábban lépik át a meghitt otthonos közösség határait. A legtöbb helyi népi kultúrában megtalálhatók azok a humoros, a hagyományból vagy az életből ismert figurák, akik részben a velük megtörtént események során váltak ismert anekdotahősökké, részben a nekik tulajdonított, de voltaképpen a szájhagyomány által közvetített vándortémák humora járult hozzá népszerűségükhöz. Egy-egy közösség humoros elbeszélőanyagának exhauszív feljegyzése megvilágítaná, hogy adott időben és helyen milyen vándormotívumok ragadnak ismert, konkrét személyekhez, s az írott kultúrából milyen motívumok válnak népi anekdota tartalmává.

Az anekdota műfaját általánosságban szemlélve, a népköltészet és irodalom közti határműfajnak kell tekintenünk

éppen azért, mert egyszerre közösségi és egyéni jellegű. Ezt a kettős jellegét tematikája és formája egyaránt fenntartja. Nem kimondottan irodalmi műfaj, mert nagyobbrészt közszájon él és terjed, de az irodalom állandóan reaktualizálja. Nem kimondottan népköltészeti műfaj, mert hatósugara időben és térben korlátozottabb, mivel egyént és nem közösséget vagy típust jellemez. Ezzel szemben az adoma mind eredet és funkció tekintetében, mind tematikájában kimondottan népi műfaj.

Az adomát tehát nem tekintjük Erdélyi Jánoshoz hasonlóan az anekdota magyar megfelelőjének, hanem a magyar népköltészetben különálló tréfás epikai műfajnak, melyet gazdagon képviselnek a típusok és változatok. Az anekdotával közös vonása, hogy jellemezni akar, de cselekménye, humoros fordulatjai nem egyént, hanem valamilyen etnikai, társadalmi csoportot jellemeznek a hős tipikus vonásai által. Az adoma cselekménye sohasem annyira konkrét, mint az anekdotáé, nem is igényli olyan mértékben a hitelesség látszatát. Hőse rendszerint a cigány, a székely, a huszár, a csizmadia, tehát valamilyen etnikai, társadalmi típus, akinek tulajdonságai közismertek, aki valamilyen közösségi jellemvonást testesít meg, annak a közösségnek legjellemzőbb tulajdonságát, melyet képvisel. Az adoma tehát olyan rövid tréfás elbeszélés, amely egy kis esemény keretében valamilyen etnikai, szociális közösség jellemzőnek vélt viselkedését, mentalitását, beszédmódját mutatja be egy tipizált hős cselekedetén keresztül.

A magyar népköltészetben az etnikai közösségek közül a székely, a palóc és cigány vált adomafigurává, szociális csoportokat képvisel a csizmadia, a katona és a pap. Az etnikai közösségeket jelölő hősöket rendszerint sajátos nyelvi stílus is jellemzi. A székely beszédtempója és kifejezései, a cigány kiejtési furcsaságainak utánzása erősítik az elbeszélések komikumát. Azok a közösségek, amelyek adomahőssé váltak, a köztudatban valamilyen sajátosnak vélt tulajdonsággal karakterrel, a gondolkodásnak és viselkedésnek a megszokottól eltérő furcsaságaival rendelkeznek. Az adoma abban különbözik a rátótiádától, hogy nem nevetségessé teszi, hanem pozitívan értékeli hősének a megszokottól elütő viselkedését, kiszólását, replikáját.

Az adoma hősei tehát közösségi jellemvonások megtestesítői. Adott társadalmi kontextusban olyan konnotációt nyerne, mely egy közösség feltételezett, az általánostól eltérő tulajdonságát érzékelteti. Ez a tulajdonság különösnek hat ugyan, de szellemi helytállásról, fölényről tesz tanúságot. A székely például a magyar paraszti észjárást képviseli a népköltészetben, illetve a magyar paraszti észjárásnak a székely vált a példájává, az agyafurt gondolkodás, paraszti furfang és bölcsesség prototípusává. A cigány a kópé, imposztor szerepkörében gyakori. Ő a lustaság ötletes szószólója, a munkakerülés, lopás szellemes igazolója, aki mindig ügyesen kivágja magát a szorult helyzetekből.

Az adoma hősei rendszerint humorosak és nem komikusak. A humor etnikai jellemzői sokkal erősebbek, mint a komikuméi. A komikum objektív jellege szélesebb társadalmi skálán biztosítja a megértést. Egy-egy komikus jelenség lényege mindenki számára ugyanaz adott időben, adott társadalmi körülmények között. A humor nem ilyen mértékben közös: szubjektivebb, a gondolkodás és nézőpont egyénibb jellegét feltételezi. Élvezetéhez ezért kisebb kulturális közösségek nyelv- és ismeretazonossága is szükséges. Az adoma, mely inkább humoros mint komikus műfaj, szorosabban kötődik a sajátosan magyar szellemi és nyelvi specifikumhoz. Ezért a katalógus rendszerében az adoma többször jelenik meg MNK jelzéssel, mint a többi tréfás műfaj.

Az itt közzétett típusképek tematikailag a családi kapcsolatokban, pontosabban a házasságban adódó humoros helyzetek magyar epikus formáit illesztik a nemzetközi típusok rendszerébe. Ez az anyag a magyar népköltészet egyik leggazdagabb és legszínesebb tematikai kategóriáját képviseli. A házasság problémáiról, a házastársak viszonyának hibáiról szóló tréfás elbeszélések színes gazdagságáról tanuskodik a változatok idő- és térbeli elterjedtsége.

A változatok a családi élet ferdeségeit teszik nevetségessé, a kikapós menyecske csselfogásainak balsikerén, a tilosban kujtorgó szerelmes póruljárásán, a lustaság, kapzsiság, makacsság megbüntetésén nevetetnek. A furfangos asszony,

a bugyuta férj, az okos, eszes felbujtó harmadik, vagy a házasságtörést leleplező ravasz szolga a nevetségesség helyzetek előidézője, a komikum kiobbantója, a konfliktusok tréfás hőse. A hitvesi hűség arcát öltő álszentség, a késői házasság problémája, a nyelves, fecsegő asszony próbatételei a bugyuta férj becsapása, a szerelmi légyottokat megzavaró harmadik tréfás közbeszólása a változatok sokféleségében a mindennapok lehetséges konfliktushelyzeteit teremtik és oldják meg a népi humor művészi eszközeivel.

Talán egyik tematikai csoport esetében sem olyan erősen kifejezett a tréfás elbeszélések normatív funkciója, mint a házassági konfliktusok, a családi élet problémáit felvilágosító és megoldó tréfák esetében. A különböző élethelyzetek komikuma tudatosítja mindazokat az írott és íratlan törvényeket, melyek a közösségi életet, s ezen belül a család magatartásformáit szabályozzák. Ezeknek a tréfáknak komikus, nevetető tartalmai a házasság napi gondjai, a házassági kötelek tartalmának sokfélesége, a surlódások formái, a házasság viselkedéshibáinak színes mozaikja, amelyek szórakozgatva kényszerítenek a hibás magatartásformák nevetésben megnyilvánuló elítélésére. A gondolkodás, viselkedés szabályt sértő formáinak ábrázolásával nevetségessé teszik az egyén szembehelyezkedését a közösség elvárásaival.

Ennek a tematikai csoportnak közkedveltségét a magyar folklórban a nemzetközi témák magyar feldolgozásának változatosága, a sajátosan magyar témák gazdagsága egyaránt igazolja. A csábitó póruljárásának sokféle módja, a házasság, makacs asszony megfenyítésének változatos eszközei, a lustaság korrigálásának formái a magyar változatokban ennek a tematikai csoportnak otthonosságát, a magyar népköltészetben való elterjedtségét bizonyítják.

Sokan abból a tényből kiindulva, hogy a magyar változatok gyakrabban szórakoznak a kikapós, póruljárt menyecskén, s kevesebbet a tilosban kereskedő férjen, a tréfákat a férfiak műfajának tekintik. Kétségtelen, hogy a magyar tréfa előszeretettel nevetet a kikapós asszony bűnhődésével. Annak azonban, hogy a tilosba tévedt házasság rendszerint nő és nem

férfi, nem funkcionális oka van, hanem erkölcsrendi. A hagyományos közösségek felfogásában a nő helyzete korlátozottabb, mint a férfié. A férj hűtlenségét egy asszony nehezebben torolhatja meg, hiszen ebben meggátolja anyagi és erkölcsi függősége. A népi szemlélet a férfi hűtlenségét természetesebbnek könyveli el, megengedhetőbbnek, megbocsájthatóbbnak tartja, mint az asszonyét. A férfiak inkább akkor válnak ilyen esetekben nevetségessé, ha széptevő szerepük ütközik társadalmi pozíciójukkal. Az egyház és törvény képviselői, akiknek éppen a tiszta erkölcs fölött kéne örködniük, gyakran válnak a szatira tárgyává, mikor a tréfa felvillantja képmutató, álszent arcukat. Az is ellentmond annak a feltevésnek, hogy a tréfa inkább a férfiak műfaja lenne, hogy gyakran jelenik meg a kikapós, de ügyes, okos, ravasz asszony figurája is, aki a férj bugyutaságát, hiszékenységét teszi nevetségessé. Igaz, hogy a férfiak mindig is szívesen nevetnek felszarvazott sorstársaik együgyűségén, mikor a maguk háztáját biztonságban érzik. A tréfákban is a felszarvazott férj sok esetben csak a mások figyelmeztetésére veszi észre, hogy "kutya jár a kertben", és ahhoz is segítségre van szüksége, hogy a portáján rendet teremtsen. Ezekben a tréfákban jelenik meg a közvetítő, az ügyes, okos harmadik, aki vagy segít a csábitó megbüntetésében, vagy mint kerítő szegődik a szerelem szolgálatába.

Megfigyeltük, hogy a magyar tréfák ilyen természetű konfliktusaiban rendszerint a csábitó bűnhődik, és ritkábban a házasságtörő. A népi erkölcs megelégszik a nem kívánatos harmadik eltávolításával, melynek büntetésében sokszor a fizikai megsemmisítésig is elmege, és könnyebben megbocsájt a ráncba szedett hűtlenkedőnek, akit becsületre tanítanak a további zavartalan együttélés érdekében. Az a tény, hogy csak ritkábban kerül sor a bűnös házasság elzavarására, a házassági kapcsolat felbomlására, szintén a hagyományos népi szemléletmódnak tudható be, mely nem a válást tekinti a problémák megoldási módjának.

A házasság ferdeségeiről szép számmal születnek népi anekdoták is. Gyűjtéseink során gyakran bukkannak fel a há-

zastársak botlásairól szóló, egyedi eseteket elbeszélő kis történetek, melyeknek humorát és élvezetességét növeli, hogy a közösség jól ismert tagjairól szólnak. Ezek a megtörtént, vagy megtörténtnek vélt esetek a rajtakapások komikus helyzetait, a leleplezések elégtételét rendszerint egy-egy jellemző mondással, találó megjegyzéssel is fűszerezik. De éppen azért, mert élvezetükhöz a szereplők ismerős volta szükséges, ritkábban lépik át a kisebb közösségek határait és szűkebb körben hagyományozódnak. Ez megnehezíti besorolásukat is egy nemzeti vagy nemzetközi típusrendszerbe.

- 1/ Antti Aarne-Stith Thompson: The Types of the Folktale.
A Classification and Bibliography. Second Revision,
Helsinki, 1964. /=FFC Nr. 184/, /=AaTh/
- 2/ Kovács Ágnes: A rátótiádák típusmutatója. Budapest, 1966
/= A Magyar Népmesekatalógus Füzetei, Nr. 3/, /=MNK/
- 3/ André Jolles: Einfache Formen: Legende, Sage, Mythe,
Rätsel, Spruch, Kasus, Memorabile, Märchen, Witz.
Halle, 1929, 1956.
- 4/ Kurt Ranke: Einfache Formen. Internationaler Kongress
der Volkserzählungsforscher in Kiel und Kopenhagen.
Vorträge und Referate. Berlin, 1961, p. 1-11.
- 5/ Hermann Bausinger: Strukturen des alltäglichen Erzählens.
Fabula 1970.
- 6/ Dömötör Tekla, Katona Imre, Ortutay Gyula, Voigt Vilmos:
A magyar népköltészet. Budapest, 1969. p. 142.
- 7/ Dömötör Sándor: Cigányadomáink. Ethnographia, 1929. 2.
sz. p. 82.
- 8/ Ovidiu Bîrlea: Introducere In: Nevasta cea isteapă.
Snoave populare românești. București, 1971. p. XV.
- 9/ Siegfried Neumann: Der Mecklenburgische Volksschwank.
/Sein sozialer Gehalt und seine soziale Funktion./
Berlin, 1964. p. 47-61.
- 10/ Hermann Bausinger: Schwank und Witz. Studium Generale
11. sz. 1958. p. 699-710. Idézi Neumann, S.: I.m. p.
42.
- 11/ Henszlmann Imre: A népmese Magyarországon: Magyar Szép-
irodalmi Szemle, 1847. p. 82.

- 12/ Hermann Bausinger: Der Schwank und seine Formtypen.
Fabula 1967, 1-3. sz. p. 118-137.
- 13/ Tolnay Vilmos: Schwank: trufa. Protestáns Szemle, 1928.
p. 210.
- 14/ Erdélyi János: Magyar példabeszédek könyve. 1851, p. 447.

A tréfák típusai az Aarne Thompson katalógus sorrendjében következnek. Azokat a típusokat, amelyeknek nincs meg a megfelelőjük a nemzetközi katalógusban, MNK jelöli.

A tipusszám után következik a típus magyar megnevezése. Utána zárójelben a típus AaTh katalógusában szereplő címet közöltük angol nyelven, hogy az azonosítást megkönnyítsük.

A cím után zárójelben a Honti, illetve a Berze Nagy katalógusának megfelelő tipusszámait irtuk, ha megvoltak, ha nem, vízszintes vonalat húztunk.

Következik a típus rövid, általánosított tartalma, mely az összes változatok legjellegzetesebb tartalmi jegyeit foglalja össze. Azután közöltük a legelterjedtebb magyar változat tipusképét szegmentumokra bontva; I. Alaphelyzet. II Kifejlés v. fordulat. III. Következmény v. megoldás.

Következnek a változatok a gyűjtés, illetve, ha az nincs feltüntetve, a megjelenés sorrendjében. A gyűjtő neve, a gyűjtés vagy a megjelenés éve, /kéziratok esetében Ms jelzést használtunk/, lapszám, sorszám, a változat címe, a gyűjté helye és ideje, és végül a változat tipusképlete, ha több típusból áll. Ha csupán a szóbanforgó típust mondja el, nem írunk számot.

- AaTh Antti Aarne-Stith Thompson: The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen. Translated and Enlarged by Stith Thompson. Second Revision. Helsinki 1961. FFC 184. /Tipusszám előtt./
- átd. átdolgozta
- BN Berze Nagy János: Magyar népmesetipusok I-II. Pécs, 1957. Szerk. bev. Banó István. /Tipusszám előtt./
- bev. bevezette, bevezetés
- BP Bolte, Johannes-Polivka, Georg: Anmerkungen zu den Kinder und Hausmärchen der Brüder Grimm I-V. Neubearbeitet von --, -- Leipzig, Hildesheim. 1913-1963.
- EMN Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához. Bp. 1977 1- Szerk.: Hoppál Mihály
- EM Enzyklopädie des Märchens. Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Walter de Gruyter. Berlin-New York 1975 -
- Ethn Ethnographia Bp. 1890 -
- EA A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára, Bp.
- évf. évfolyam
- é.n. év nélkül
- FFC Folklore Fellows Communications, Helsinki, 1910 -
- Grimm Die Märchen der Brüder Grimm. Vollständige Ausgabe. 9. Aufl. 1979. München
- H Honti Hans: Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. Helsinki, 1928 FFC 81.

jav. javította

jegyz. jegyzet

k. körül /évszám után/

MNGy Magyar Népköltési Gyűjtemény. Uj folyam

1-2. Pest, 3-tól Budapest.

1872-1882. 1-3. Szerk. Arany László és Gyulai Pál

1902-1908. 4-10. Szerk. Vargha Gyula

1911-1924. 11-14. Szerk. Sebestyén Gyula.

MNK Magyar Népmese Katalógus. Bp. 1953-tól Szerk. Kovács
Ágnes

Nyr. Magyar Nyelvőr. Bp. 1872 -

MTAK Kézirat a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirat-
tára Bp.

Összeáll. összeállította

RMKt Régi Magyar Könyvtár. Szerk. Heinrich Gusztáv

s.a.rend. sajtó alá rendezte

szerk. szerkesztette

UMNGy Uj Magyar Népköltési Gyűjtemény. Szerk. Ortutay Gyula.

1. Bp. 1940 -

vál. válogatta

TIPUSMUTATÓ

AaTh 1350	A szerető asszony	4
AaTh 1351	Ki szólal meg először?	7
AaTh 1351A ^x	Az elveszett nyelv	3 /1/
AaTh 1353	A bajtkeverő öregasszony	6
AaTh 1355	Az elrejtőzött ember /A szép, vagy a csunya asszony hűséges- sebb/	2
AaTh 1355B	"Látom az egész világot!"	8 /1/
AaTh 1355C	"Majd eltartja a Fennvaló!"	9 /1/
AaTh 1355A ^x	A hűtlen asszony mint bíró	3
MNK 1355B ^x	Vándor a körtefán	4
AaTh 1358A	A pőrére vetkőztetett udvarló	17
AaTh 1358C	A szeretőnek szánt ételt a férj kapja meg	6
AaTh 1359	A férj tulajár felesége és szere- tője eszén	1
AaTh 1360	A padláson rejtőző férj	1
AaTh 1360C	A bordás	24
AaTh 1361	A póruljárt szerető. Az özönviz	5
AaTh 1362A ^x ₁	A három hónapra született gyermek	1
AaTh 1362A ^x ₂	A tizenkét bölcső	/1/
AaTh 1363	Az összetévesztett ágyak	2
AaTh 1364	A fogadott testvér felesége	1
AaTh 1365A	A férje a makacs asszonyt a viz folyásával ellenkező irányban ke- resi	3 /3/
AaTh 1365B	"Nyirták-e vagy vágták?"	3
AaTh 1365C	"Tetves, tetves!"	7
AaTh 1365F ^x	"Mondjad hát: széna!"	6
AaTh 1365H ^x	"Rigó-e, vagy hurok madár?"	1
AaTh 1365J ^x	A férj makacs feleségétől mindig	

	az ellenkezőjét kéri, mint amit szeretne	3
AaTh 1365L ^x	"Hál' istennek elkészült a kosár!"	2 /1/
MNK 1366B ^x	A megregulázott feleség	1
AaTh 1370	A lusta asszony /A rest macska/	7
AaTh 1370A ^x	"Aki nem dolgozik, ne is egyék!"	10
AaTh 1370B ^x	A fonásra is lusta asszony	3 /1/
MNK 1370D ^x	A lusta asszony és a vöröshagyma	7
MNK 1370E ^x	A lusta asszonyt csuffá teszik, ld. AaTh 902 ^x	6
MNK 1370F ^x	A lusta asszony nem akar vizért menni	1
AaTh 1371 ^{xx}	A lusta asszony és az uj ing	4
AaTh 1372	A pofon, mint orvosság	5 /1/
AaTh 1373	A megmért macska	/2/
AaTh 1373A	A kisétkü feleség	1
MNK 1374 ^{xx}	A második feleség nem tudott jól főzni	3 /2/
AaTh 1377	A kizárt férj. /Dandin György/	8
AaTh 1380	A hűtlen asszony. /A csirkepaprikással "megvakított" férj/	11
AaTh 1381	A fecsegő asszony és a talált kincs	5
AaTh 1381A	Hal a barázdában	3
AaTh 1381B	A kolbászeső	3
AaTh 1381C	Az elásott birkafej	1
AaTh 1381D	A fecsegő asszony megsokszorozza a rábizott titkot	5
AaTh 1381E	Az iskolába küldött öregember	12
AaTh 1383	Az együgyű asszony nem ismeri meg önmagát	20
AaTh 1384	Az ostobákat kereső ember	26
AaTh 1385	Az együgyű asszony a vásárban	3
AaTh 1386	Hus a káposztán	9
AaTh 1387	Az együgyű asszony bort hoz a pincéből. /Okos Kati/	8
AaTh 1387m	Együgyű ember bort hoz a pincéből. /Butuk Miska/	15

AaTh 1387 ^x	Az együgyű asszonynak azt kell tennie, amit a szomszédban lát	4
AaTh 1391	Az ember, aki minden lyukkal tud beszélni	2
AaTh 1405	"Aki motollát csinál, meghal!"	6
AaTh 1406	A vidám asszonyok fogadnak	4
AaTh 1407A	"Mindent!"	1
MNK 1407B ^x	"Az evés csak szokás!"	2
AaTh 1408	Az asszonyi munkát végző ember	12 /1/
AaTh 1415	Szerencsés János	10
AaTh 1416	Éva anyánk kíváncsisága	4 /1/
MNK 1416 ^x	A férj kedvese helyett a feleségét ajándékozta meg	3 /1/
AaTh 1417	A levágotthaju asszony	2
AaTh 1419C	A férj egyetlen ép szemét betakarják	/1/
AaTh 1419E	Szerelmesek alagútja	3
AaTh 1419F	"Én bizony egy szegény disznó vagyok!"	/1/
MNK 1419D ^x	Az ostoba férj nem talál haza	5
AaTh 1419E ^x	A férj nem ismeri meg önmagát	4
AaTh 1423	A duplán látó férj	1
AaTh 1426 ^x	A szép ember	7

AaTh 1350 A szerető asszony /The Loving Wife/

/H: -, BN: 1459^X/

Egy ember fogadást köt, hogy felesége halála után is hű marad hozzá. A próbatétel leleplezi az asszony új házasságra, szerelmi viszonyra való hajlandóságát.

- I. Fogadás rendszerint két koma /barát/ között, hogy az egyik felesége a férj halála után is hűséges maradna.
- II. A férj halottnak tetteti magát.
- III. A feleség azonnal hajlandónak mutatkozik az új házasságra, melyet a koma /barát/ felajánl.

1/ Sztrokay Lajos, 1904. 58-60 p. Meddig tartják a özvegyi fogadúomat. /Kemenesalja, Vas m. 1904./ BN 1459^X 1.

2/ Dégh Linda, 1955. I. 395-402 p. 38. sz. A két koma fogadása. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m. 1950./.

Megjelent: in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 464-474. p. 245. sz. =

3/ Sebestyén Ádám, 1981. 339-340 p. 1. sz. Az özvegyember s a komaasszon. /Andrásfalva, Bukovina, Kakasd, Tolna m. 1979?/.

4/ Sebestyén Ádám, 1983. 42-43 p. 18. sz. A két koma fogadása. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m. 1970-73./.

AaTh 1351 Ki szólal meg először? /The Silence Wager?/

/H: -, BN: 1351/

A házastársak vitájában az a vesztes, aki hamarabb megtöri a hallgatást. Egy idegen a férjet féltékennyé teszi, az megszólal.

KATALÓGUS

/AaTh 1350-1429/

- I. A férj-feleség megegyeznek, hogy vitájukban az a vesztes, aki hamarabb beszélni kezd. Énekelve, füttyülve beszélgetnek.
- II. Egy idegen /rendszerint katona/ az asszonnyal incselkedni kezd.
- III. A féltékeny férj megszólal, az idegent szidalmazza. Ő a vesztes.

1/ Kriza János, 1875. 181 p. 3. sz. Ki szólal meg először? /Korond, Udvarhely m./ BN 1.

2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 264 p. 11. sz. Ki viszi haza a kasztrojt? /Magyarszentmárton, Torontál m./

Megjelent: in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes. 1960. III. 475-476 p. 246. sz. =

3/ Berze-Nagy János, 1957. II. 508. p. 2. sz. /Cim nélkül./ /Hanyi-pusztá, Heves m. 1903./ BN 2.

4/ Katona Imre, 1943. Ms. 1. IV. 193-195 p. /Cim nélkül./ /Bogdánd, Románia/ Anekdotalaként.

5/ Makra Sándor, 1954. Ms. 1. III. 43-45 p. 64. sz. Ki viszi haza a tepsit? /Kisujszállás, Szolnok m. 1954./

6/ Erdész Sándor, 1968. III. 154-165 p. 144. sz. Az asszony megegyezett az emberrel, hogy az fog parancsolni, aki a másikat szólásra bírja. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m. 1959./ Egy tréfas történet bevezetőjeként.

7/ Penavin Olga, 1971. 558-559 p. 184. sz. Suszter mestör és felesége. /Pince, Jugoszlávia, 1960./

AaTh 1351A^X Az elveszett nyelv /Lost Tongue/
/H: 1370. BN: 1371^X/

A feleség szótlanságával áll bosszut férjén. A férj csellel szórabirja.

I. A feleség haragjában szótlanságával ingerli férjét.

II. A férj gyertyával a kezében keresgél a házban, mindent felforgat.

III. Az asszony kíváncsiságból megszólal; - Mit keresel? - A hangodat.

1/ Kálmány Lajos, 1914. I. 106-107 p. 28. sz. A nagygusztusuk. /Hódmezővásárhely, Csongrád m./ MNK 1370D^X + AaTh 1351A^X+ MNK 1370F^X. BN: 1371^X l.; H: 1370 l.

2/ Vöő Gabriella, 1981. 265-266 p. 74. sz. A megtalált nyelv. /Szék, Románia, 1959./

3/ Nagy Olga, 1983. 171. p. 57. sz. A ládában tartotta a szavát. /Szék, Románia, 1960./

Ld. /Duka János/ 1982. 174-175 p. Mit keres? /Székelyföld, Románia, é.n./

AaTh 1353 A bajtkeverő öregasszony
/The Old Woman as Trouble Maker/
/H: -; BN: 369^X/

A házastársak boldogságát az ördög megirigyli, s a falu boszorkányával háborúságot teremt köztük. A banya a házastársakat hamis látszattal félrevezeti, tanácsaival a haragot még jobban növeli. A félrevezetett férj feleségén bosszut áll.

I. Egy öregasszony a szerelmes fiatalasszonynak azt tanácsolja, hogy férje szakállából vágjon le, hogy annak szerelmét növelje.

II. A férjet felesége hűtlenségéről hamis látszattal meggyőzi.

III. A félrevezetett férj a feleségén bosszut áll.

1/ Kazinczy Gábor, A Kisfaludy Társaság népmesegyűjtésének I. 26-28. p. Az ördögnél furfangosabb banyáról., 1854.

- 2/ Kálmány Lajos, 1893b Ethn. Mit. III. B.7-8. H. 188. lapszéeli jegyzet. BN: 369^X 1.
- 3/ Zöldy Pál, 1900 K. Ms. 1. III. rész 2-3 p. 198. sz. Ahol az ördög nem boldogul, oda öregasszonyt küld. /Topolya, Bács-Bodrog m./
- 4/ Kuntár Lajos, 1955. 83-86 p. A boldog család. /Csákánydoroszló, Vas m./
- 5/ Erdész Sándor, 1968. III. 165-172 p. 145. sz. Az új pár összeveszekettette. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./ Eltér.
- 6/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. 1. 161-163 p. 8. sz. Az ördög, a fiatal pár és az öregasszon. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna me., 1982./ Eltér.

Megjegyzés: A tipust ld. korábban Bernát László, 1982. 83.p.

AaTh 1355 Az elrejtőzött ember /A szép vagy a csunya asszony hűségesebb?/ /The Man Hidden under the Bed?/
/H: -; BN: - /

Két férj meg akar győződni, hogy a csunya vagy a szép feleség hűségesebb. Csellel az asszonyokat szóra bírják, s feleségeik vallomását az ágy alatt kihallgatják. Mindkét asszony hűtlenkedett.

- I. Két legény tanakodik, milyen leányt vegyenek el, szépet-e vagy csunyát. Az egyik azt állítja, hogy minden szép leány rosszféle.
- II. Idő múltán megegyeznek, hogy feleségeiket kivallatják, melyiküké volt hűségesebb. Az ágy alá bujva hallgatják a vallomást. Feleségeiket ördöggel ijesztik, hogy az igazat mondják.
- III. Kiderül, hogy a csunya is hűtlenkedett, ráadásul a

háza is hordta, hogy szeretőjét megtarthassa.

- 1/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 2. 335 p. Aki másnak vermet ás. /Magyarszentmárton, Torontál m./
- 2/ Vöő Gabriella, 1969. 176-178 p. 58. sz. Milyen leány való feleségnek. /Árpástó, Románia, 1961./

Ld. még Nagy Olga, 1983. 199-202 p. 61. sz. =

AaTh 1355B Látom a egész világot! /Adulteress Tells her Lover "I Can See the Whole World"/
/H: -; BN: 1654^X/

Károsult ember rejtekhelyén szerelmesek enyelgésének lesz tanuja. Mikor gyönyörűségében az egyik így kiált fel: Látom az egész világot! a rejtőzködő megkérdi, hogy vajon az elveszett tulajdonát /állatját, tárgyát/ nem látja-e?

- I. Szegény ember valamilyen módon károsodik. Szorultságában olyan helyen kénytelen elrejtőzni, ahonnan egy szerelmeskedő párt /rendszerint házasságtörőket/ kihallgathat.
  - II. A szeretőjében gyönyörködő így kiált fel: Látom az az egész világot!
  - III. A rejtőzködő bujóhelyéről kiszól, s megkérdi, elveszett tulajdonát nem látja-e. A szerelmeseket megijeszti.
- 1/ Schwarz Gyula, 1879. 519-520 p. A szegény suszter. /Zics, Somogy m., 1879./, AaTh 1355B + AaTh 1355C. BN 1654^X 1.
  - 2/ Berze Nagy János, 1957. II. 582. p. 2. sz. Az elveszett csizma. /Besenyőtelek, Heves m., 1904/, BN 1654^X 2.
  - 3/ Berze Nagy János, 1957. II. 582. p. 3. sz. Az elve-

szett papucs. /Eger, Heves m., 1904/, BN 3.

- 4/ Berze Nagy János, 1940. II. 439-440 p. 240. sz. A
A szegény susztér. /Szilágy, Baranya m., 1935/.
- 5/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 328-329 p. 65. sz.
Cim nélkül. /Mikóháza, Zemplén m./
- 6/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 354 p. 80. sz. Cim
nélkül. /Mikóháza, Zemplén m./
- 7/ Dobos Ilona, 1962. 497-499 p. 4. sz. Az elveszett
csizmák. /Kisbajom, Somogy m./ AaTh 1355B +
+ AaTh 1355C.
- 8/ Vöő Gabriella, 1981. 198-199 p. 13. sz. A fehér ló.
/Szék, Románia, 1959./

Vö. György Lajos, 1938. 171-172 p. 103. sz. Az elveszett te-
hén. Kis János verse, 1846. 348. p. - - Poé-
tai Munkái.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 91-92. p. 13. sz. Asinus perditus.
Rainer Wehse: Ehebruch belauscht
EM 3. Köt. 4/5 füz. 1055-1065.

AaTh 1355C Majd eltartja a Fennvaló

/The Lord Above Will Provide/

/H: -; BN: 1655^{xx}/

Szegény ember véletlen folytán olyan helyre rejtőzik, ahon-
nan egy szerelmespár beszélgetését kihallgathatja. Az asz-
szony aggodalmára, hogy ki gondoskodik majd a születendő
gyerekről, a férfi így válaszol: Majd eltartja a Fennvaló.
Az éppen felettük rejtőzködő ijedten tiltakozik ellene, hogy
a gondot az ő nyakába varrják.

I. Szegény sorsu ember éjjelre szénakazal tetején
/ritkábban magasra vetett ágy tetején/ huzódik meg.

II. Akaratlanul kihallgatja szerelmesek beszélgetését.
Az asszony az esetleg születendő gyermek sorsa mi-
att aggódik: ki tartja majd el? A férfi megnyugtata-
ja: Majd gondoskodik róla a Fennvaló /t.i. Isten./

III. A rejtőzködő félreérte és ijedten tiltakozik. A sze-
relmeseket elijeszti.

- 1/ Schwarz Gyula, 1879. 519-520 p. A szegény suszter.
/Zics, Somogy m./ A tréfa első része AaTh
1355B. BN: 1.
- 2/ Horger Antal, 1908. 369-373 p. 41. sz. Édesapám ke-
resztelője. /Tatrag, kb. 1890./ Előző része
hazugságmesék sorozata. AaTh 1962 /MNK 1886₁+
+ AaTh 1920B + AaTh 1882A/ + AaTh 1961C^x +
+ MNK 1961F₁ + AaTh 1355C. BN: 2.
- 3/ Berze Nagy János, 1940. II. 440-441 p. 241. sz.
Aki fölöttünk van. /Nagyharsány, Baranya m.,
1934./
- 4/ Katona Imre, 1942. Ms. 1. 184-187 p. Cim nélkül.
/Bogdánd, /v/ Szilágy m. Románia, 1942./
- 5/ Dobos Ilona, 1962. 497-499 p. 4. sz. Az elveszett
csizmák. /Kisbajom, Somogy m. 1958./
AaTh 1355B + AaTh 1355C.
- 6/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 246-247 p. 33. sz.
/Mikóháza, Zemplén m./ AaTh 1355C bővebb.
- 7/ Erdész Sándor, 1961. Ms. 1. 2918-2919 p. Cim nél-
kül. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1961./
- 8/ Vöő Gabriella, 1981. 209-210 p. 29. sz. Majd eltart-
ja a fennvaló. /Nagymoha, Románia, 1967./
- 9/ Nagy Olga, 1983. 394-395 p. 130. sz. A pap és az
apáca. /Görgényüvegcsür, Románia, 1967./

Vö.: György Lajos, 1938. 84-86 p. 43. sz. Eltartja a fent-
való. Üstökös, 1872.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 87. p. 3. sz. Aki felettünk van.

AaTh 1355A^x A hűtlen asszony, mint bíró/Unfaithful Wife as Judge/

/H: -; BN: - /

A megcsalt férjet egy idegen figyelmezteti, majd ketten a szerelmeseket leleplezik. Az asszony mindkettőjüket elveri.

- I. A malomban időző férjet a molnár figyelmezteti, hogy felesége kikapós.
  - II. A molnár az ember házában a szerelmeseket megfigyeli, majd a hazatérő férjnek a látottakról - álom gyanánt - beszámol.
  - III. A törvény elé akarnak menni, utközben az asszony maga ül törvényt, és mindkettőjüket elveri.
- 1/ Faragó József, 1955. 95-100 p. A furfangos asszony. /Székelyföld, 1897-98./ AaTh 1355A^x /AaTh 1358C/.
  - 2/ Rubinyi Mózes, 1902. 144-146 p. A furfangos asszony. /Moldva, Románia 1901./ AaTh 1355A^x /MNK 14190^x/
  - 3/ Kovács Ágnes, 1941. Ms 1. 149-150 p. 41. sz. Cim nélkül. /Ketesd, Románia, 1941./

MNK 1355B^x Vándor a körtefán

/H: -; BN: - /

Egy vándor gyümölcsfán/ágy alatt rejtőzik el. Szerelmesek enyelgését kihallgatja, beszélgetésükbe illő, találó közbeszólásaival őket halálra rémiti.

- I. Titkon szerelmeskedőket elrejtőzött katonák hallgatnak ki.
  - II. Az egymás nemi szervét becézők enyelgését találó közbeszólásukkal /riadalmat keltő trombitálással/ támadást indító vezényszavak kiáltásával szakítják félbe.
  - III. A szerelmeseket szétugrasztják.
- 1/ Ny. Bakos János, A Kisfaludy Társaság Népmesegyűjtésménye V. 8/b f. Cim nélkül. /Helység nélkül, 1863./
  - 2/ Ruzkovich István, 1968. 217-218 p. 72. sz. A molnár a lakodalomban. /Gállocs, Ung m.; Bakta-lórándháza, Szabolcs-Szatmár m., 1956./
  - 3/ Erdész Sándor, 1957. Ms. 2. 66-67 p. Cim nélkül. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m., 1957./ MNK 1355B^x + AaTh 1358A.
  - 4/ Vöő Gabriella, 1969. 200-201 p. "Sturm! Bele!" /Aurélháza, Románia, 1965./

AaTh 1358A A pőrére vetkőztetett udvarló
/Hidden Paramour Buys Freedom from Discoverer/
/H: —, BN: 1727A/

Ruhátlan ember kénytelen egy háziasszony udvarlójának ruháit magára venni, minek folytán a tilosban járó szerelmes lelepleződik.

- I. Ravasz ember csele folytán ruhátlanul maradt ember idegen házba vetődik, s ott elrejtőzik /az ágy alatt/.
- II. A háziasszony elbujtatott udvarlója is mellé kerül. A meztelen ember az udvarlónak szánt ennivalót meg-
eszi, ruháit elcsalja s meztelenül otthagyja a rej-
tekhelyen.
- III. A gazdát felvilágosítja, s jutalom fejében az ördög-
nek mondott udvarlót elkergeti.

/Berze - Nagy után/

- 1/ Kálmány Lajos, 1881. I. 156 p. 35. sz. A katona
és a legény szeretője. /Szeged-Felsőváros,
Csongrád m., 1881./ BN: 1727A 1.
- 2/ Kálmány Lajos, 1882. II. 123-125 p. 5. sz. A sza-
ba'cságos katona. /Szaján, Torontál m., 1882./
BN: 1727A 2. AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh
1229^X + AaTh 1210 + AaTh 1605^X.
- 3/ Horger Antal, 1908. 58-64 p. 6. sz. A korbély ka-
tona. /Pürkerec, Brassó m. 1898-1906./ BN:
1727A 3. AaTh 810 /AaTh 566+ AaTh 569/ + AaTh
1176 + AaTh 1177 + AaTh 1358A.

- 4/ Ortutay Gyula, 1940. I. 352-357 p. 30. sz. Az erős
János. /Bátorliget, Szabolcs m., 1936-38./
AaTh 650A /AaTh 1049 + AaTh 1725 /AaTh 1358A//
- 5/ Kresz Mária, 1941. Ms. 1. 6-8 p. 3. sz. Göröncös a
mennyország utja. /Körösfő - Nyárszó, Románia./
AaTh 1525A + AaTh 1737 + AaTh 1415 /AaTh 1681/
+ AaTh 1358A /AaTh 1535/
- 6/ Dégh Linda, 1942. 217-230 p. 51. sz. A pőrére vet-
kőztetett udvarló. /Bag, Pest m., 1941./
AaTh 1358A + AaTh 952.
- 7/ Katona Imre, 1943. XIII. 376-379 p. 6. sz. Cim nél-
kül. /Bogdánd, Románia/
- 8/ Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III.
741-747 p. 312. sz. A bírő és a katona.
/Csikszentdomokos, Románia, 1943./
- 9/ Béres András, 1951. Ms. 1. 196-202 p. 21. sz. A sza-
badságos katona. /Rozsály, Szatmár m., 1951./
AaTh 1543 + AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A.

Megjelent:

Béres, 1967. 369-373, 90. sz.

- 10/ Makra Sándor, 1952. Ms. 1. I. 286-290 p. 590. sz.
A szabadságos katona. /Kisujszállás, Szolnok
m., 1950./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh
1573^X.
- 11/ Erdész Sándor, 1957. Ms. 2. 66-67 p. Cim nélkül.
/Kállósemjén, Szabolcs m., 1957./ MNK 1355B* +
+ AaTh 1358A.
- 12/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 358-359 p. 82. sz.
Cim nélkül. /Mikóháza, Zemplén m., 1961./
- 13/ Dégh Linda, 1962. Ms. 1. 56 p. Cim nélkül. /Tisza-
mogyorós, Szabolcs m., 1962./ AaTh 1358A +
+ AaTh 1563.
- 14/ Dégh Linda, 1962. Ms. 1. Cim nélkül. /Tiszamogyorós,

Szabolcs m., 1962./

- 15/ Dégh Linda, 1962. Ms. 1. 24-32 p. Cim nélkül.
/Tiszaomgyorós, Szabolcs m., 1962./ AaTh 1525J₂
+ AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1358C + AaTh
1605^X.
- 16/ Vő Gabriella, 1981. 323-328 p. 110. sz. Bogyurka
Pista bácsi története az asszonnyal. /Türe,
Románia, 1971./ AaTh 1358A eltér - igaztör-
ténét.
- 17/ Nagy Olga, 1983. 284-288 p. 87. sz. Kiüzte a rossz
szellemet. /Koronka, Románia, 1976./

Irodalom:

Rainer Wehse: Ehebruch belauscht
EM 3. köt. 4/5. füz. 1055-1065 p.

AaTh 1358C A szeretőnek szánt ételt a férj
kapja meg /Trickster Discovers Adultery:
Food Goes to Husband Instead of Paramour/
/H: -; BN: - /

Szegény ember a véletlen folytán szemtanuja lesz házasság-
törők lakmározásának s annak, hogy a férj hazatértekor hűtlen
felesége hova rejti el a finom ételeket és a szeretőjét. Fur-
fanggal leleplezi őket a férj előtt, s a házasságtörőket meg-
büntetik.

- I. A szolga vagy valamilyen véletlen folytán arra ve-
tődött ember szemtanuja, hogy a házasságtörő asz-
zony hogyan mulat szeretőjével.
- II. A férj hazatértekor az asszony a jó ételt, italt
elrejt, s szeretőjét elbujtatja.
- III. A félrevezetett férjnek mindentudó címén az eldu-
gott ételeket "elővarázsolja", az elbujtatott sze-
retőt rejtekhelyéről kikényszeríti.

- 1/ Balázs Gyula, 1878. Ms. 1. 85 p. A diák.
/Mezőkovácsháza, Csanád m./
- 2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 136 p. A szolgál-
gyerek. /Szaján, Torontál m./ AaTh 1358C +
+ AaTh 1525H₄ vázlatos.
- 3/ Faragó József, 1955. 95-100 p. A furfangos asszony.
/Székelyföld, 1897-98./ AaTh 1355A^X /AaTh 1358C/
/
- 4/ Vő Gabriella, 1981. 341-343 p. 116. sz. Fénköves.
/Rugonfalva, Románia, 1958./ AaTh 1681 + AaTh
1358C/.
- 5/ Dégh Linda, 1962. Ms. 1. 24-32 p. Cim nélkül.
/Tiszaomgyorós, Szabolcs m., 1962./ AaTh
1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1358C
+ AaTh 1605^X.
- 6/ Vő Gabriella, 1969. 157-159. 50. sz. A pap és a menyecs-
ke. /Görgényüvegcsür, Maros-Torda m. Romá-
nia, 1968./
- Ld. még Nagy Olga, 1983. 276-279 p. 84.sz. =
vő. Andrád Sámuel, 1790. II. 237-248 p. 275-281. sz.
Boszorkányságot mutat egy katona.

Irodalom:

Rainer Wehse: Ehebruch belauscht.
EM 3. köt. 4/5. füz. 1055-1065 p.

AaTh 1359 A férj tulajár felesége és szeretője
eszén. /The Husband Outwits Adulteress and Paramour
vő. 1380 mt-al/
/H: -; BN: - /

Fiatalasszony a szomszédra veti a szemét, az a férjnek el-

árulja, s az asszonyt közösen megleckéztetik.

- I. A szomszéd észreveszi, hogy barátja /szomszédja/ felesége jár utána. A férjet figyelmezteti.
- II. A férj a szomszéd képében találkozik az asszonnyal titokban, hogy "megszöktesse". Nehéz terhekkal meg-
rakva megsétáltatja.
- III. Reggelre hazaérve az asszony rájön a cselre. Kibé-
külnek.

1/ Vöő Gabriella, 1969. 193-194 p. Egy fiatal párról.
/Feketelak, Románia, 1967./

AaTh 1360 A padláson rejtőző férj

/The Man Hidden in the Roof/ vö. 1776 mt-al.

/H: -; BN: - /

A szolga elcsábítja gazdája feleségét. A szomszéd figyelmezteti a férjet, s a szerelmeseket titokban kihallgatják. A férj feleségét megszégyeníti és elzavarja a háztól.

- I. A szomszéd a felszarvazott férjnek célzásokat tesz, hogy az van a szitán felül, ő meg alul. A férj bizonyítékot akar.
- II. Titokban a gazda házához lopóznak, s a szolgálé-
gényt és a vele szerelmeskedő gazdasszonyt kihall-
gatják. A gazda az istállóban elrejtőzik.
- III. A férj a mitsem sejtő asszonyt ország-világ előtt
csuffá teszi. A gazda elismeri, hogy megsztálták
a becsületét, de neki csak a korpát hagyták.

1/ Dégh Linda, 1960. II. 205-210 p. 71. sz. Az egysze-
ri kulák felesége. /Andrásfalva, Bukovina;
Kakasd, Tolna m., 1954./

AaTh 1360C A bordás /Old Hildebrand/

/H: 1360A; BN: 1751^X/

Kikapós feleség lehetetlen kérésével férjét utra küldi. A férjet ut közben egy idegen felvilágosítja, s egy zsákba rejtve hazaviszi. Az idegen otthon énekelve közli a férjjel megfigyeléseit, a férj szintén dalban válaszol. Adott pillanatban a szerelmesek lelepleződnek, s kiűzik őket a házból.

- I. Szegény ember felesége a papot szereti. Betegnek tetteti magát, s gyógyulását lehetetlen kívánság teljesítésétől teszi függővé /cserfába oltott almát egyen/. A férj elindul a kérést teljesíteni.
- II. Utjában bordás tóttal találkozik, ki a kérés lehetetlenségéről felvilágosítja, s a férjet bordászsákjában a házba becsempészi.
- III. A feleség szeretőjével szórakozik, az asszony énekel, kicsufolja az urát. A bordás is énekelve tudósítja a történekről a zsákban rejtőző férjet. Adott pillanatban az a zsákot kiszakítja, s a szerelmeseket elveri, elkergeti.

1/ Balázs Gyula, 1878. Ms. 1. 86. p. A bordás tót.
/Mezőkovácsháza, Csanád m./

2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms 2. 293 p. 161. sz.
A bordás. /Mezőberény, Békés m./
Majjelent: in Ortutay Gyula - Dégh Linda -
Kovács Ágnes, 1960. III. 477-478. 247. sz. =

3/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms 2. 172 p. 66. sz.

- Elmönt az én uram... /Temesközlőrincfalva, Temesköz/
Megjelent in: Ortutay Gyula – Dégh Linda – Kovács Ágnes, 1960. III. 479-480 p. 248. sz.=
- 4/ Lázár István, 1896. 158 p. X. sz. Cim nélkül.
/Magyarlapád, Alsófehér m./ /H: 136OA 1; BN: 1751^X 1./
- 5/ Faragó József, 1955. 101-103 p. A cserfába oltott édes alma. /Helység nélkül, kb. 1898./
- 6/ Olosz Katalin, 1972. 149-150 p. A szerelmes kántorné. /Udvarhelyszék, Udvarhely m., 1898./
- 7/ Berze Nagy János, 1940. II. 461-464 p. 253. sz.
A pékné meg a pap. /Tarcsapusztá, Baranya m., 1934./ AaTh 1360C + AaTh 1537.
Megjelent in: Ortutay Gyula – Dégh Linda – Kovács Ágnes, 1960. III. 481-484 p. 249. sz.=
- 8/ Berze Nagy János, 1940. II. 465-466 p. 254. sz.
A kikapós menyecske meg a pap. /Nagyváty, Baranya m., 1934./
- 9/ Berze Nagy János, 1940. II. 467-468 p. A cserfába ojtott óma. /Boda, Baranya m., 1935./
- 10/ Dégh Linda, 1942. 167-170 p. 41. sz. A bordászsák.
/Bag, Pest m., 1941./
- 11/ Béres András, 1952. Ms 1. 682-684 p. 129. sz. Cserfába ótott alma. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m., 1952./
- 12/ Kovács Ágnes, 1952. Ms 2. 155-159 p. 34. sz. A bordászsák. /Mekényes, Baranya m., 1952./
- 13/ Fülöp István, 1952. Ms 1. 12-13 p. 7. sz. Cim nélkül. /Pakod, Zala m., 1952./
- 14/ Andrásfalvy Bertalan – Kovács Ágnes, 1956. Ms 1. 444-447 p. 75. sz. A bordászsák. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m., 1956./ Töredék.
- 15/ Erdész Sándor, 1957. Ms 2. 64-65 p. Cim nélkül.
/Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m., 1957./

- 16/ Erdész Sándor, 1958. Ms 3. 14-16 p. Cim nélkül.
/Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m., 1958./
- 17/ Erdész Sándor, 1958. Ms 3. 135-137 p. Cim nélkül.
/Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m., 1958./
- 18/ Bodnár Bálint, 1958. Ms 1. V. 108-109 p. 14. sz.
A pap és az asszony. /Héviz, Zala m., 1958./
- 19/ Bodnár Bálint, 1958. Ms 1. V. 134-316 p. 21. sz.
Bodnár Péter meg a felesége. /Demecser, Szabolcs-Szatmár m., 1958./
- 20/ Béres András, 1967. 325-327 p. 73. sz. A cserfába ótott alma. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m., 1958./
- 21/ Béres András, 1958. Ms 2. 397-400 p. 66. sz.
A cserfába ótott alma. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m., 1958.
Megjelent in: Béres András, 1967. 328-331 p. 74. sz. =
- 22/ Erdész Sándor, 1968. III. 173-184 p. 146. sz.
Ficfa közt keresi az almát. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./
- 23/ Balassa M. Iván, 1961. Ms 1. 334-335 p. 67. sz.
Cim nélkül. /Mikóháza, Zemplén m., 1961./
- 24/ Vő Gabriella, 1981. 335-337 p. 114. sz. A Fekete tenger fehér habja. /Nagymoha, Románia, 1967./
- Ld. még: Erdélyi János, 1846. I. 412. Cim nélkül.
Gyerekjáték szövegek közt a mese dalbetét szövege. /Nógrád és/v. Hont vm., 1846./
Berze Nagy János, 1957. II. 605. p. a mese ismertségére utaló adat. /Csikszentgyörgy, 1916./

AaTh 1361 A póruljárt szerető. Az özönviz. /The Flood/
/H: -; BN: - /

Az elrejtett szerető a fenekét nyujtja csókra /a férjnek vagy a másik szeretőnek. Tüzes vassal megégetik.

- I. Kikapós menyecskének több szeretője van egyszerre.
- II. Jövetelük sorrendjében fogadja őket, s elrejt. Az egyiknek csókot ígér.
- III. Helyette az elrejtett szerető nyujtja ki a fenekét csókra. A másik /vagy a férj/ tüzes vassal megégeti.

- 1/ Fülöp István, 1952. Ms. 1. 30. p. 17. sz. Paraszt-ember és a szolga és a pap. /Pakod, Zala m., 1952./. AaTh 1725 - AaTh 1361 eltér.
- 2/ Dobos Ilona, 1962. 250 p. 31. sz. Három szerető. /Kisbajom, Somogy m., 1953-1959./.
- 3/ Andrásfalvy Bertalan-Kovács Ágnes, 1956. Ms. 1. 36. p. 9. sz. A kovács, a patikus meg a harangozó. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m., 1956./.
- 4/ Erdész Sándor, 1958. Ms. 3. 137-138 p. Cim nélkül. /Nyirvasvári, Szabolcs-Szatmár m., 1958./.
- 5/ Eperjessy Ernő, 1963. Ms. 1. 258-267 p. Cim nélkül. /Szentmihályhegy, 1963./. AaTh 1725 - AaTh 1361 eltér.

Irodalom:

Elfriede Moser-Rath: Flut vorgetäuscht
EM 4. köt. 4/5 füz. 1391-1394

AaTh 1362^x₁ A három hónapra született gyermek
/The Three Months' Child/
/H: -; BN: - /

Az asszony kiszámolja bugyuta férjének, hogy miért született meg az esküvő után három hónapra a gyermek: három hónapja, hogy elvette, három hónapja, hogy hozzáment, három hónapja, hogy vele van. Az összesen kilenc. A férj beletörődik.

- I. Bugyuta legény megesett leányt vesz feleségül, aki rá három hónapra szül.
- II. A bugyuta férj mindenféleképpen számolgatja a hónapokat, a kilenc hónap sehogysem jön ki.
- III. Felesége megmagyarázza: Három hónapja, hogy elvette, három hónapja, hogy vele van, három hónapja, hogy hozzáment. A férj beletörődik.

- 1/ Vőő Gabriella, 1981. 233-234 p. 49. sz. Fajankó okos felesége. /Vajdakamarás, Románia, 1964./.
- Ld. még: Vőő Gabriella, 1969. 183-184. =
- Ld. még: Nagy Olga, 1983. 240-241 p. 73. sz. =

Irodalom:

Elfriede Moser-Rath: Dreimonatskind
EM 3. köt. 4/5 füz. 887-889 p.

AaTh 1362A^x₂ A tizenkét bölcső
/H: -; BN: - /

A férj, kinek felesége az egybekelés után egy hónapra szül, tizenkét bölcsőt vesz, mert azt gondolja, hogy minden hónapban gyereke fog születni. Felvilágosítják, hogy a gyerek nem az övé. Replika: Ha valaki tehenet vesz, s az egy hónap múlva megborjuzik, a borju nem az övé?

- 1/ György Lajos, 1938. 162-164 p. 97. sz. Tizenkét

bölcső. Ústökös, 1860.

AaTh 1363 Az összetévesztett ágyak.

/Tale of the Cradle/

/H: -; BN: - /

Éjjeli szállást kérő vendégek, valamilyen félrevezető dolog miatt a sötétben ágyról ágyra vándorolnak.

- I. Éjjeli szállást kérő idegenek közül egyik a szállásadó leányával vagy feleségével szeretne hálni.
- II. Valamilyen butordarab /bölcső/ vagy a lábak száma megtéveszti a visszafekvők egyikét, emiatt az ágytársak össze-vissza cserélődnek.
- III. A férj vagy az apa megtudja, hogy feleségével, illetve leányával háltak.

- 1/ Dégh Linda, 1962. Ms. 1. 53-54 p. Cim nélkül.
/Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m., 1962./.
- 2/ Mitruy Miklós, 1968. 303-307 p. Cim nélkül.
/Kraszna, Románia, 1966./.

AaTh 1364 A fogadott testvér felesége

/The Blood-brother's Wife/

/H: -; BN: - /

Kikapós menyecske szerelmeskedik egy idegennel, aki a vendéglőben éppen a férjének meséli el kalandját. A férj, aki ráismer a leírásokból feleségére, meghívja magához az idegent, s felesége jelenlétében a történetet még egyszer elmondja. Az idegen el is mondja, de a végén "bevallja", hogy álmodta.

- I. Kikapós menyecske, míg férje a vásárban van, egy idegent hív be magához, ki neki megtetszik, s vele szerelmeskedik.

- II. Az idegen elmeséli kalandját a vendéglőben, a férj feleségére ráismer.
- III. Az idegent házába viszi, s ott a történetet még egyszer elmondja. Az idegen, aki felismeri a helyzetet, azzal fejezi be a történetet "...becsapta a szél az ablakot, s akkor felébredtem". A férj belenyugszik, hogy álom volt csupán.

- 1/ Nagy Olga, 1976. 354-355 p. 60. sz. Bécsapta a szél az ablakot. /Szék, Románia, 1960./.

Ld. még: Nagy Olga, 1977. 225-227 p. 109. sz. =

Irodalom:

James T. Bratcher: Blutbruders Frau EM 2. köt. 528-532 p.

AaTh 1365A A férje a makacs asszonyt a víz folyásával ellenkező irányban keresi

/Wife Falls into a Stream/

/H: -; BN: 1365/

A folyóba esett asszonyt, aki mindig mindennek az ellenkezőjét tette, mint más, férje a víz sodrásával ellenkező irányban keresi.

- I. Házastársak között állandó az egyenetlenség, mert az asszony mindig mindennek az ellenkezőjét teszi, mint más.
- II. A megátalkodott asszony vízbe esik.
- III. Férje a víz folyásával ellenkező irányban keresi abban a biztos tudatban, hogy felesége, holtában sem tagadta meg természetét.

- 1/ Andrád Sámuel, 1790. II. köt. 58-69 p. 63. sz.
A vízzel szembe keresi feleségét.
- 2/ Berze Nagy János, 1957. II. 509. p. A tetyüette fi.
BN: 1365 4. sz. /Besenyőtelek, Heves m., 1894./ AaTh 1365B + AaTh 1365C + AaTh 1365A
/BN: 1365 4./.
- 3/ Benkő László, 1912. Ms 1. 100-101 p. Cim nélkül.
/Szeged, Csongrád m., 1912./

Ld. /Duka János/, 1982. 168-169 p. Indokás /Székely-

föld, Románia, én./.

Ld. még: Dacos emberről mondott székely szólás.

Krizsa János-Orbán Balázs-Sebesi Jób-Benedek Elek,
1882. 309. p.

In: BN 1957 II. 509. p. BN 1365 3.

Vö. György Lajos, 1938. 66-67 p. 31. sz. Önféjü asszony. Adomatár, 1871.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 168. p. 147. sz. Mulier demersa.

Elfriede Moser-Rath: Ehefrau: Die widerspenstige E.

EM 3. köt. 4/5 füz. 1077-1082 p.

AaTh 1365B Nyirták-e vagy vágták?

/Cutting with the Knife or the Scissors?/

/H: -; BN: 1365/

A házastársak vitatkoznak, hogy füvet /posztót/ nyirták-e vagy vágták. Az asszonyé kell legyen az utolsó szó.

I. A házastársak összevitatkoznak, hogy a mezőn a füvet /vagy posztót/ nyirták-e vagy vágták. Az asszony makacskodik.

II. Férje mérgében víz /kut/ fölé tartja, /vizbe löki/ a makacskodót.

III. A fuldokló asszony ujjával az ollót utánózva kitart állítása mellett.

1/ Kazinczy Gábor, Ms. 1. 9-11. f. Egy rossz asszony.
/H.n., 1857./ AaTh 1365B + AaTh 1164 + AaTh 1164D.

2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 271 p. Nyirták.
/Magyarszentmárton, Torontál m./

Megjelent: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960.

III. 485-486 p. 250. sz. =

3/ Berze Nagy János, 1957. II. 509. p. Tetyüette fi.
/Besenyőtelek, Heves m., 1894./ AaTh 1365B +
+ AaTh 1365C + AaTh 1365A. BN: 1365 4.

Ld. még: Dugonics A. 1820. Magyar példabeszédek és jeles mondások. I-II. Szeged, 132. p. "Ujjával is szól" - Szólás-mondás magyarázata.

Irodalom:

Elfriede Moser-Rath: Ehefrau: Die widerspenstige E.

EM 3. köt. 4/5 füz. 1077-1082 p.

AaTh 1365C Tetves, tetves! /The Wife Insults
the Husband as Lousy-head/

/H: -; BN: 1365/

Házsártos asszony tetvesnek csufolja férjét; mikor az vízbe meríti, kezét kitartva ujjával tetüölő mozdulatokat végez.

I. A feleség mérgében tetvesnek nevezi a férjét.

II. A férj vizbelöki haragjában.

III. A fuldokló asszony a feltartott kezével tetvészkedő mozdulatokat végez, hogy jelezze, kitart a véleménye mellett.

1/ Kónyi János, 1784. 101-102 p. Egy asszonynak kit-siny termetü ura vala ... /Helység nélkül, 1784./.

2/ Berze Nagy János, 1957. II. 509. p. Tetyüette fi.
/Besenyőtelek, Heves m., 1894./ AaTh 1365B +
+ AaTh 1365C + AaTh 1365A, BN: 1365 4.

3/ Szendrey Ákos, 1914-15. Ms. 1. 192-193 p. 31. sz.
Cím nélkül. /Nagyszalonta, Románia/.

4/ Ruszkovics István, 1968. 171. p. 41. sz. A feleség úgy hívja az embert, hogy tetves. /Gálóc, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m., 1957./.

5/ Erdész Sándor, 1968. III. 184-185 p. 147. sz. Az asszony tetvesnek hitta az urát. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./.

6/ Nagy Olga, 1976. 356-357 p. 61. sz. A rátarti asszony. /Szék, Románia, 1959./.

Ld. még: Nagy Olga, 1977. 151-152 p. 69. sz. =
Nagy Olga, 1983. 164-165 p. 52. sz. =

7/ Vő Gabriella, 1981. 271-272 p. 79. sz. Tetüs, tetüs. /Gyoszeny, Románia, 1958./.

Vö.: György Lajos, 1938. 69-70 p. 33. sz. Nyeltes asszony.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 168. p. 181. sz. Pouilleux.
Elfriede Moser-Rath: Ehefrau: Die widerspenstige E.
EM 3. köt. 4/5 füz. 1077-1082 p.

AaTh 1365F^X "Mondjad hát: széna!"

/The Buried Wife/

/H: -; BN: 1365/

Akaratos asszony akkor is azt állítja a szénaboglyáról, hogy szalmaboglya, mikor férje megfenyíti, és inkább a halált választja, csak hogy neki legyen igaza.

- I. Férj, feleség szénaboglyát pillantanak meg, a feleség szalmaboglyának véli, összevitatkoznak.
- II. A feleség kéri, hogy férje ismerje el igazát, mert másképpen meghal. Halottnak tetteti magát. Eltemetik.
- III. A földben megát okolja, s azt gondolja, bár inkább vitte volna el az ördög, mintsem ilyen helyzetbe jusson. Folyt. és bef. MNK 1164D.^{XX}

1/ Kriza János-Orbán Balázs- Sebesi Jób-Benedek Elek,

1882. 355-361 p. VI. sz. "Mondjad hát: széna!"
/Székelyföld, 1864-1875./.

AaTh 1365F^X - MNK 1164D.^{XX}/BN: 1365 2./

Megjelent:

In: Ortutay Gyula, 1955. III. 516-519 p. 56. sz. =

2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 263 p. 10. sz.
Az asszony követelése. /Magyarszentmárton,
Torontál m./.

3/ Banó István, 1941. 148-149 p. 16. sz. A székel asszony. /Kárász, Baranya m./.

AaTh 1365F^X - MNK 1164D.^{XX}

4/ Kovács Ágnes, 1942. Ms. 1. 454-456 p. 139. sz.
A huszár és a széke asszony. /Ketesd, Románia,
1942./.

AaTh 1365F^X - MNK 1164D.^{XX}

5/ Dégh Linda, 1960. II. 94-99 p. 59. sz. A székely menyecske. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd,
Tolna m., 1948-1954./.

AaTh 1365F^X - MNK 1164D.^{XX}

6/ Vő Gabriella, 1969. 98-101 p. /23/ sz. A székely menyecske. /Görgényüvegcsür, Románia, 1965./.

AaTh 1365F^X - MNK 1164D.^{XX}

Ld. még: Nagy Olga, 1983. 160-164 p. 51. sz. =

AaTh 1365H^X Rigó-vagy huross madár?

/Big bird or Little Bird/

/H: -; BN: 1365/

A férj által hozott madarakra a feleség azt mondja, hogy rigók, a férj azt állítja, hogy huross madarak. Összevesznek.

- I. A férj az uton madarakat fog és hazaviszi őket.
- II. A feleség rigóknak nevezi, a férj huross madárnak mondja őket. Összevesznek, s a férj a feleséget végül is megveri.

III. A következő évben ugyanezen a napon a feleség fel-
emlegeti a történeteket. Ismét elverik, s azután is
minden évben.

1/ Hársing István, 1926. Ethn. /37./ 152-153 p. Rigó
vagy huros madár? /Udvarhely, kb. XVIII. sz./.

BN: 1365 l.

Vö.: András Sámuel, 1790. II.330-332 p. 373. sz. Nem
fogoly-madár, hanem tsatsogo szajko. /Hely
nélkül, 1790./.

AaTh 1365J^x A férj makacs feleségétől mindig
az ellenkezőjét kéri, mint amit szeretne
/Asking by Opposites/

/H: -; BN: 1365/

Makacs feleségétől férje mindennek, amit akar, az ellenkező-
jét kéri. Végül kicsi székével az árokba faroltatja, ahol az
ördög nyakába esik. Folyt.: MNK 1164D^{xx}.

I. Makacs asszony mindennek az ellenkezőjét csinálja,
mint amire férje kéri.

II. A férj ismerve ezt a szokását, az asszonyt az árok-
ba faroltatja, ahol az éppen arra járó ördög nyaká-
ba esik.

1/ Kriza János, 1956. II. 354-358 p. 41. sz. A székely
asszony és az ördög. /Udvarhelyszék, 1864-
-1875./ AaTh 1365J^x + MNK 1164D^{xx}

Megjelent:

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III.
487-490 p. 251. sz. =

2/ Vöő Gabriella, 1981. 254 p. 59. sz. Én biza azért
is. /Szék, Románia, 1951./.

Ld. még: Nagy Olga, 1983. 170-171 p. 56. sz. =

3/ Sebestyén Ádám, 1979. 101-103 p. 27. sz. A furfan-
gos székej menyecske. /Andrásfalva, Bukovina;

Kakasd, Tolna m., 1970-78./ AaTh 1365J^x +
+ MNK 1164D^{xx}.

Vö.: György Lajos, 1934. 95. p. 20. sz. Belfagor.

MNK 1365L^x Hál' istennek, elkészült a kosár!

/H: -; BN: -/

Makacs asszony semmiképpen nem akarja azt mondani kosarat
/a szakajtot/ fonó férjének: hál' istennek elkészült a ko-
sár!, /a szakajtó/, az megveri. A szomszédok megtudják, ha-
sonló módon összevesznek. A perpatvar láncszerűen továbbter-
jed.

I. A férj befejezve a kosarat /szakajtot/ arra kéri a
feleségét, hogy mondja: Hál' istennek elkészült a
kosár! /a szakajtó!/. Az asszony ellenkezik.

II. Összevesznek, míg végül is a férj elveri a felesé-
gét. Az elmeséli a szomszédnak, hogy mi történt:
az asszony a feleségnek, az ember a férjnek ad iga-
zat. Összeverekednek.

III. A perpatvar így láncszerűen továbbterjed.

1/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. l. 277 p. Kész a sza-
kajtó. /Magyarszentmárton, Torontál m./.

2/ Berze Nagy János, 1940. II. 405-406 p. 212. sz. A
kis kosár. /Katádfa, Baranya m., 1935./.

Vö.: György Lajos, 1938. 70-72 p. 34. sz. Kész a cipő.
Arnóthi /Szabó Ignác/: 1883. Az erki pap.
Eger.

Ld. még: Győri Kalendárium, 1759-60.

Megjelent: Szilágyi Ferenc, 1983. 256-261 p. és
Kónyi János, 1815. 34-35 p. 58. sz.
Cím nélkül. /Hely nélkül, 1782./.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 188-189 p. 188. sz. Prétöndü.

MNK 1366^X A megregulázott feleség/H: -; BN: 1366^X/

Hogy a férj megregulázza a feleségét, ideiglenesen átadja neki a parancsolás jogát. A feleség ezzel visszaél. A férj megveri. Mikor az asszony panaszra megy kiderül, hogy a jog átadásával a férj csak próbára akarta tenni a feleségét.

- I. A férj elhatározza, hogy megregulázza a feleségét, s ezért átadja neki a parancsolás jogát.
- II. A feleség a komaasszonnyal együtt a férj hátán cipelteti magát. Az kéri, hogy a kerítésnél egy kicsit szálljanak le. Egyik sem akar. A férj mindkettőt megveri.
- III. A férjet bepanaszolják. Kiderül, hogy az csupán próbára akarta tenni feleségét a jog átadásával.

1/ Vikár Béla, 1905. 315-317 p. 12. sz. A megregulázott feleség. /Szentmárton, Somogy m., 1880-1899 közt./.

AaTh 1370 A lusta asszony /A rest macska/

/The Lazy Wife/

/H: 1370; BN: 1370/

A férj dologtalan, lusta feleségét úgy szoritja munkára, hogy az asszony hátára kötött macskát veri.

- I. Egy legény gazdag, dologtalan leányt kap feleségül. Meg kell fogadnia, hogy soha nem veri meg.
- II. A férj a házimunkára a macskának ad parancsot, s mikor ezt hazaérve elvégezetlenül találja, a macskát fenyíti meg úgy, hogy felesége hátán elveri.
- III. Hogy a 'macska' a verést elkerülje, a feleség elvégzi helyette a dolgot. Jó gazdasszonnyá válik.

- 1/ Kriza János, 1863. 433-434 p. XI. sz. A rest macska. /Árkos, Háromszék vm., 1863./ . H: 3; BN: 1.
Ld. Kriza János, 1911. 137-139 p. XI. sz. A rest macska. /Árkos, Háromszék vm., 1863./ . H:3, BN: 1.
Ld. még: Kriza János, 1956. II. 370-373 p. 45. sz. =
Ortutay Gyula, 1955. III. 511-512 p. 54. sz. =

Megjelent:

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 493-495 p. 253. sz. =

Benedek Elek, 1894-96⁴ II/1. 96-99 p. 12. sz.
Dolgozz macska!

- 2/ Dégh Linda, 1960. II. 253 p. 87. sz. Dolgozz macska! /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1950./.
- 3/ Bodnár Bálint, 1958. Ms. 1. 82-90 p. 9. sz. A dologtalan feleség. /Gégény, Szabolcs-Szatmár m., 1958./ . AaTh 1370 /AaTh 1383 + AaTh 1530^X + AaTh 1791/ + AaTh 1371^{XX} + AaTh 1405 /AaTh 1370B^X/.
- 4/ Erdész Sándor, 1968. III. 186-198 p. 148. sz. Az asszony unta a munkát. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./ eltér.
- 5/ Vő Gabriella, 1981. 267-69 p. 76. sz. Dolgozz, macska! /Görgényüvegcsür, Románia, 1965./.
- Ld. még: Nagy Olga, 1983. 132-135 p. 45. sz. Dolgozz macska!
- 6/ Bosnyák Sándor, 1967. 96. p. 38. sz. A rest macska. /Mohács, Baranya m., 1967./.
- 7/ Sebestyén Ádám, 1981. 78-79 p. 109. sz. A csuda bunda. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./ AaTh 1370 eltérő.

AaTh 1370A^x Aki nem dolgozik, ne is egyék

/He Who Will not Work, Shall not Eat/

/H: -; BN: - /

A legény dologtalan leányt vesz feleségül. Hogy megtanítsa dolgozni, kijelenti, hogy csak az kap enni, aki dolgozott. A menyecske végül is a dologra kényszerül, s szorgalmassá válik.

- I. Kényes, dologtalan leány kérőjének feltételeket szab. A legény mindenbe beleegyezik, és feleségül veszi.
- II. Az új menyecske dologtalanul akar élni, de a férj minden este megkérdezi, ki dolgozott, s csak annak szabad asztalhoz ülni.
- III. Az éhes menyecske érdeklődni kezd anyósától, hogy mi is az a dolog, s lassan megtanul dolgozni.

- 1/ Kriza János, 1956. II. 368-373 p. 44. sz. A rest leány. /Árkos, Háromszék vm., 1856 körül/.
- 2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 516 p. 24. sz. Mátyás király és a legényke. /Magyarszentmihály, Torontál m./.

Megjelent:

In: Ortutay Gyula, 1955. III. 620-621 p. 100. sz. =

Ld. még: In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 156-157 p. 146. sz. =

- 3/ Kálmány Lajos, 1910. Ms. 1. 517-518 p. 25. sz. A rest leány. /Egyházaskér, Torontál m./.

Megjelent:

In: Ortutay Gyula,-Katona Imre, 1956. II. 328-330 p. 28. sz. Mátyás király dologra taníttatja saját testvérét. /Egyházaskér, Torontál m., 1910./.

- 4/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 519-521 p. 26. sz. A rest leány. /Szeged, Csongrád m./.
- 5/ Béres András, 1967. 267-269 p. 41. sz. A lusta királykisasszony. /Rozsály, Szatmár m., 1951./.
- 6/ Dégh Linda, 1960. II. 254 p. 88. sz. Hányan eszünk? /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1950./.
- 7/ Vöő Gabriella, 1981. 269-270 p. 77. sz. A lusta menyecske. /Nikolae Balceszku, Románia, 1953/.
- 8/ Nagy Olga, 1977. 163-164 p. 81. sz. A rest menyecske. /Szék, Románia, 1959./.
= Nagy Olga, 1983. 135-136 p. 46. sz. =
- 9/ Vöő Gabriella, 1969. 19-21 p. Aki nem dolgozik, nem eszik. /Vajdakamarás, Románia, 1964./.
- 10/ Sebestyén Ádám, 1979. 164-165 p. 48. sz. A rest leán. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m. 1970-1978./.

Irod. vö.:

Josef R. Klima: Essen: Wie das E. sodie Arbeit
EM 4. köt. 2/3 füz. 471-475 p.

AaTh 1370B^x A fonásra is lusta asszony

/Wife too Lazy to Spin/

/H: -; BN: - /

A fonásra is lusta asszony még szemfödelet sem készít férje számára. Halott/vagy magát halottnak tettető férjére egyetlen orsó fonalát motollálja fel halotti ing gyanánt.

- I. A fonni is lusta asszony még szemfödelet sem készít férje számára.
- II. Férje meztelenül kinyújtóztatott holttestét öltözék hiányában fonallal hevenyészve körültekeri.

III. A temetésen annak öltözékével dicsekszik. A halottnak hitt férj feltámadva elveri.

- 1/ Szini Péter, 19. sz. 2. fele. II. 85-86 p. 1. sz.
A rest feleség. /Beregmezei Tiszahát, 19. sz. 2. felében./ AaTh 1405 /AaTh 1370B^X/.
- 2/ Vő Gabriella, 1969. 233 p. A lusta asszony.
/Görgényüvegcsür, Románia, 1958./.
- 3/ Bodnár Bálint, 1958. Ms. 1. 82-90 p. 9. sz. A do-
logtalan feleség. /Gégény, Szabolcs-Szatmár
m., 1958./ AaTh 1370 /AaTh 1383 + AaTh 1530^X+
+AaTh 1791/ + AaTh 1371^{XX} + AaTh 1405 /AaTh
1370B^X/.

Ismeretlen 16. század végi szerző költeménye: Az Deákné vászna.

In: Balassi Bálint és a 16. sz. költői II. köt. 965-
-969 p. 253. sz.

Vö.: Molnár Ferenc: Ő se jobb a Deákné vásznánál,
1980. Nyr. 104. évf. 100-106 p.

MNK 1370D^X A lusta asszony és a vöröshagyma
/H: 1370; BN: 1371^X/

Házastársak előre figyelmeztetik egymást: az asszony, ha meg-
haragszik, két hétig sem főz /vagy szól/; az ember, ha vörös-
hagymát eszik mindent tör, zuz. Így történik. Kibékülnek,
egymás kivánságát azontul tiszteletben tartják.

I. A leány figyelmezteti jövendőbelijét, hogyha ő meg-
haragszik, két hétig sem szól. A legény is kijelen-
ti, hogyha őt nem várja meleg étel, vöröshagymát e-
szik, s attól megrészegszik, tör, zuz.

II. Az asszony megsértődik és nem főz. A férj hagymát
eszik. Perpatvar.

III. Az asszony elhagyja rossz szokását.

- 1/ Kálmány Lajos, 1914. I. 106-107 p. 28. sz. A nagy-
gusztusúak. /Hódmezővásárhely, Csongrád m./
MNK 1370D^X + AaTh 1351A^X + MNK 1370F^X. H:
1370 1.; BN: 1371^X 1.
- 2/ Kálmány Lajos, 1914. I. 207-208 p. 117. sz. A veres-
hajma és a lusta asszony. /Gyopárosi szőlők,
Békés m./ H: 1370 2; BN: 1371^X 2.
- 3/ Berze Nagy János, 1940. II. 408-409 p. 221. sz.
Az embör mög a vöröshajma. /Oszró, Baranya
m., 1934./.
- 4/ Nagy Olga, 1958. 220-221 p. A rest menyecske.
/Mezőség, Románia./

Megjelent:

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III.
491-492 p. 252. sz. =

- 5/ Vő Gabriella, 1981. 270-271 p. 78. sz. Szentgyörgy-
napról Szentjánosig. /Szék, Románia, 1951./.
- Ld. még: Nagy Olga, 1983. 136-137 p. 47. sz. =
- 6/ Nagy Olga, 1976. 357-360 p. 62. sz. Szent György
napról Szent Jánosig. /Szék, Románia, 1958./.
- 7/ Erdész Sándor, 1968. III. 218-222 p. 154. sz. Két
ember összetanálkozott az uton. Az egyik di-
csérte, a másik szidta a feleségét. /Szamos-
szeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./ AaTh 1415 +
+ MNK 1370D^X eltér/.

MNK 1370E^X A lusta asszonyt csuffá teszik
/H: -; BN: ld. AaTh 902^X/

A lusta asszony nem szeret fonnit, nincs mibe felöltöznie.
Szalmába csavarva /polyvával betakarva/ viszi az ura lakoda-
lomba. Szégyenében kigyógyul a lustaságból.

- I. Lusta asszony nem szeret dolgozni, nincs ruhája, mit felvennie. Lakodalomba hívják.
- II. A lakodalomba szalmába csavarva /polyvával betakarva/ kell elmennie.
- III. Megszégyenítik.

1/ Ortutay Gyula-Katona Imre, 1951. I. 367-373 p. 35. sz. A lusta menyecske. /Kakasd, Tolna m., 1950./.

Ld. még: In: Dégh Linda, 1955. I. 360-363 p. 35. sz. A lusta menyecske. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1950./.

2/ Hegedüs Lajos, 1952. 160-161 p. Restes asszony. /Pokolpatak-Egyházaskozár, Baranya m./.

3/ Vőő Gabriella, 1981. 254-255 p. 60. sz. Két lusta menyecske. /Datk, Románia, 1966./.

4/ Sebestyén Ádám, 1979. 24-26 p. 4. sz. A rest leán. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./ AaTh 1371^{XX} + MNK 1370E^X.

5/ Sebestyén Ádám, 1979. 83. p. 21. sz. A kevé asszon. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./ MNK 1370E^X eltér.

6/ Sebestyén Ádám, 1983. 95-96 p. 18. sz. Dógozz Kati-ka! /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./ AaTh 500 /MNK 1370E^X/.

MNK 1370F^X A lusta asszony nem akar vizért menni

/H: 1370; BN: - /

A lusta asszony esőben nem akar a kutra menni, vízzel leöntik.

I. Nagy esőben a távoli kutra vizért menni lusta, a ruháját elázástól féltő asszony nem főz vacsorát

mezőn dolgozó urának.

II. A hazatérő férj felkapva két vödröt azonnal meghozza a vizet.

III. Feleségét kihívja a házból, nyakába önti a vizet mondván: "De most már ereggy a kutra, nem ázol mög

IV. Többet sosem veszekednek.

1/ Kálmány Lajos, 1914. I. 106-107 p. 28. sz. A nagygusztusuak. /Hódmezővásárhely, Csongrád m./ MNK 1370D^X + AaTh 1351A^X + MNK 1370F^X. H: 1370 l; BN: 1371^X l.

AaTh 1371^{XX} A lusta asszony és az uj ing

/The Lazy Wife/

/H: -; BN: - /

A lusta asszony és férje nincs mit magára vegyen, hogy lakodalomba mehessen. A férj szurokba és tollba forgatja feleségét, úgy viszi el a lakodalomba.

I. Lusta asszonynak vagy a férjének nincs tiszta ruhája /inge/, amivel a lakodalomba elmehessen.

II. A feleség azt gondolja, férje uj ruhát hoz a vásárból, de az csak egy libát hoz. Utolsó pendelyét a tűzbe veti.

III. A férj szurokba és tollba forgatja az asszonyt és kosárban viszi a lakodalomba. Az asszony megszégyenül és kigyógyul a lustaságból.

1/ Dobos Ilona, 1962. 254-259 p. 33. sz. A rest asszony a lakodalomban. /Kisbajom, Somogy m., 1953-1959./.

Megj. In:

Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 496-503 p. 254. sz. A rest asszony a lakodalomban. /Kisbajom, Somogy m., 1953-1959./.

- 2/ Bodnár Bálint, 1958. Ms. 1. 82-90 p. 9. sz. A do-
logtalan feleség. /Gégény, Szabolcs-Szatmár
m., 1958./. AaTh 1370 /AaTh 1383 + AaTh 1530^X+
+ AaTh 1791/ + AaTh 1371^{XX} + AaTh 1405 /AaTh
1370B^X/.
- 3/ Nagy Olga, 1977. 157-158 p. 74. sz. Palacsintasütés.
/Szék, Románia, 1958-60./.
- 4/ Sebestyén Ádám, 1979. 24-26 p. 4. sz. A rest leán.
/Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.,
1970-78./. AaTh 1371^{XX} + MNK 1370E^X.

AaTh 1372 A pofon mint orvosság

/The Box on the Ears/

/H: -; BN: - /

A férj hogy feleségét rossz tulajdonságából kigyógyítsa or-
vosságért megy. Egy pofont kap gyógyír gyanánt az orvostól
/patikustól/. Továbbítja feleségének. Az becsületet tanul.

- I. Lusta vagy kikapós asszony betegnek tettei magát.
- II. Férje, aki számára orvosságot keres, az orvostól/
vagy patikustól orvosság gyanánt pofonokat kap.
- III. Az asszonynak továbbított "orvosság" hatásosnak bi-
zonyul. A megmaradt pofonokat a férj /az ember/ visz-
szaadja az orvosnak/vagy patikusnak.

- 1/ Sütő Kálmán, 1915. Ms. 1. 166-167 p. 13. sz. Cim
nélkül. /Semjén, Zemplén me., 1915./.
- 2/ Bodnár Bálint, 1957. Ms. 2. 61. sz. Palágyi meg a
patikáros. /Sátoraljaujhely-Kisvárdá, Borsod-
-Abauj-Zemplén m., 1950./.
- 3/ Kovács Ágnes, 1952. 62-82 p. 54. sz. Cim nélkül.
/Klészse-Mekényes, Baranya m., 1952./. AaTh
1372 + AaTh 1610 + AaTh 1641 eltér.
- 4/ Bosnyák Sándor, 1959. Ms. 1. 13 p. A megtakarított

- orvosság. /Siklós, Baranya m., 1959./.
- 5/ Vőő Gabriella, 1969. 195-196 p. /70. sz./ A pofonok.
/Görgényüvegcsür, Románia, 1965./.
= Vőő Gabriella, 1981. 266-267 p. 75. sz. =
Ld. /Duka János/ 1982. 256. p. sz. n. Ezt visszahoz-
tam. /Székelyföld, Románia, é.n./.

AaTh 1373 A megmért macska /The Weighed Cat/

/H: -; BN: - /

Egy ember hust vesz. Felesége /vagy a gazdasszonya/ megeszi
és azt állítja, hogy a macska ette meg. Az ember a macskát
megméri és ugyanannyi súlynak találja, mint a hus volt. -
Most megvan a hus, de hol a macska? - kérdezi.

- I. Egy ember /rendszerint a pap/ hust vásároltat. A
hust vagy meg sem veszik, vagy megeszi felesége
/gazdasszonya/.
- II. Az ember keresi a hust, az asszony a macskára fog-
ja, hogy az megette.
- III. Az ember a macskát megméri, ugyanannyi súlynak ta-
lálja, mint a hus volt. - Megvan a hus, de hol a
macska? - kérdezi.

1/ Jókai Mór, /1856/ 238-239. /18. sz./ De már most
hol a macska? /Helység nélkül/.

Vö.: György Lajos, 1938. 152-153 p. 88. sz. Hol a macs-
ka?

Irodalom:

György Lajos, 1934, 139-140 p. 95. sz. Hol a macska?

AaTh 1373A A kisétkü feleség /Wife Eats so Little/

/H: -; BN: - /

Az új menyecske nem akar a férjével ebédelni, arra hivatko-

zik, hogy jóllakott már az étel szagával. Férj rajtacsipi, mikor a lábospól lakmározik. Megbünteti.

- 1/ Ferenczi János, 1872. 226 p. Jóllakott, mint Lapu Róza az étel szagával. /Szeged, Csongrád m./.

MNK 1374^{xx} A második feleség nem tudott jól főzni

/H: -; BN: - /

Az ujránősült özvegyembernek sehogysem izlik az új asszony főztje. Mikor az odakozmálja az ételt, felismeri a megszokott ételizt.

- I. Egy özvegyember elhatározza, hogy újra nőül. Az új feleség főztje nem izlik neki, hiányolja a régi ismert izeket.
  - II. Az asszony véletlenül odakozmálja az ételt.
  - III. A férj megtalálja az étel hiányolt ízét és így kiált fel: - Látod, ezentul ilyet főzzél nekem.
- 1/ Ruszkovics István, 1968. 215. p. 70. sz. "Meghalt a fiatal ember felesége, a második nem tudott jól főzni..." /Gálóc, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m., 1957./.
  - 2/ Nagy Olga, 1977. 78. p. 23. sz. A kozmás tej. /Szék, Románia, 1958-60./.
  - 3/ Nagy Olga, 1983. 103-104 p. 33. sz. A kozmás étel. /Marosszentkirály, Románia, 1975./.
- Ld. /Duka János/ 1982. 177. p. sz.n. Ez már igen. /Székelyföld, Románia, é.n./.
- /Duka János/ 1982. 178. p. sz.n. Eltaláltad asszony. /Székelyföld, Románia, é.n./.

AaTh 1377 A kizárt férj /Dandin György/

/The Husband locked out/

/H: -; BN: - /

Kikapós feleségét férje éjjel kizárja a lakásból. Az asszony csellel kicsalja a férjét a házból, és most ő zárja ki. Rézszegecsnek titulálja.

- I. A férj rájön, hogy felesége éjjel elmegy szeretőjéhez. Kizárja a házból.
- II. Az asszony öngyilkosságot színlel, vagy követ dob a vízbe.
- III. A csobbanásra az ember kisiet, a nyitott ajtón az asszony beoson, s férjét kizárja. Ország-világ előtt rézszegecsnek titulálja.

- 1/ Erdélyi János, 1855. 114-127 p. A bölcs királyfi. /Helység nélkül/. AaTh 875D^x + AaTh 1377 + AaTh 517 /MNK 516D^x/.
  - 2/ Olosz Katalin, 1972. 156-158 p. Szegény leány, szegény legény, gazdag legény. /Udvarhelyszék, 1897-98./.
  - 3/ Dégh Linda, 1942. II. 196-200 p. 46. sz. Pali és a májszterné. /Bag, Pest m., 1940-42./.
- Ld. még
- In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 538-543 p. 262. sz. =
- 4/ Dégh Linda, 1960. II. 334-335. p. 69. sz. jegyzete. Cim nélkül. /Kakasd, Tolna m., 1948?/.
  - 5/ Nagy Olga, 1976. 360-364 p. 63. sz. A rézszegecs ember felesége. /Szék, Románia, 1958./.
- Ld. még Nagy Olga, 1977. 232-236 p. 115. sz. A rézszegecs ember felesége.

- 6/ Kelemen Zoltán, 1964. 127 p. Az öreg lovag.
/Tevel, Tolna m., Hadikfalva, 1964./.
- 7/ Nagy Olga, 1983. 183-196 p. 58. sz. A két jóbarát.
/Görgényüvegcsür, Románia, 1967./.
- 8/ Sebestyén Ádám, 1983. 92. p. 16. sz. A szegénykő.
/Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.,
1970-78./, eltérő.

Ponyván: Ponciánus históriája

AaTh 1380 A hűtlen asszony. /A csirkepaprikással
"megvakított" férj/ /The Faithless Wife/
/H: 1380; BN: 1380/

Hűtlenkedő asszony férjét el akarja tenni lábálól. Mikor a férj észreveszi, /megtudja/ figyelmezteti a feleségét, hogy ha egy fajta finom ételt eszik, megvakul /vagy meghal/. A feleség állandóan ezzel eteti. A férj vakságot színlel, a feleség előtte szerelmeskedik. A férj feleségét /és annak szeretőjét/ törbeccsalja és elpusztítja.

- I. Kikapós asszonyt férje jövőmondó képében arra figyelmeztet, hogy ha egy fajta étellel tartja férjét /fekete tyuk husával/, az megvakul /vagy meghal/.
- II. Az asszony úgy tesz, férje vakságot színlel. A feleség előtte is szerelmeskedik.
- III. A férj feleségével /és annak szeretőjével/ veszélyes helyre viteti magát /viz partjára, szakadék szélére stb./, s mikor azok le akarják lökni, félre ugrik, felesége /s annak szeretője/ elpusztul.

- 1/ Benedek Elek, 1885. 75-82 p. A szegény ember vaksága. /Székelyföld, 1885./ AaTh 1380 + AaTh 1537.
- 2/ Kálmány Lajos, 1914. II. 140 p. 34. sz. A hamis vak.
/Egyházaskér, Torontál m., 1913./ H: 1. BN: 1.

- 3/ Berze Nagy János, 1940. II. 408 p. 219. sz. A hamis vak. /Oszró, Baranya m., 1934./.
- 4/ Dégh Linda, 1942. II. 171-177 p. 42. sz. A csalárd asszony. /Bag, Pest m., 1940-42./.

Megjelent:

Ortutay Gyula, 1955. III. 494-500 p. 51. sz. =
In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III.
504-512 p. 255. sz. =

- 5/Nagy Olga, 1976. 363-368 p. 64. sz. A szegény ember meg a faisten. /Szék, Románia, 1950./ AaTh 1380 + AaTh 1537.

Ld. még: Nagy Olga, 1977. 236-242 p. 116. sz. =

- 6/ Béres András, 1967. 331-337 p. 75. sz. Férj és feleség. /Rozsály, Szatmár m., 1951./.
- 7/ Vöő Gabriella, 1981. 331-334 p. 112. sz. Cim nélkül.
/Bogdánfalva, Románia, 1953./.
- 8/ Erdész Sándor, 1968. III. 198-207 p. 149. sz. Az asszony ritkán csinált az urának csirkepaprikást. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./.
- 9/ Erdész Sándor, 1968. III. 208-211 p. 150. sz. Egy nagy gazdaasszony hozzámment egy szegény emberhez. A szomszédasszonytól kérdezte, hogyan lehetne az ü urát megsiketíteni és megvakítani? /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./.
- 10/ Vöő Gabriella, 1981. 343-345 p. 117. sz. A harangozóné esete a kántorral. /Nagykede, Románia, 1960./ AaTh 1380 + AaTh 1537 /eltér/.
- 11/ Sebestyén Ádám, 1981. 308-310 p. 16. sz. A szegény ember és a jegyző. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1972./ AaTh 1380 + AaTh 1537.

Irodalom:

Villingen-Schwenningen Manfred Reinartz: Blindfütterern
EM 2. köt. 471-474 p.

AaTh 1381 A fecsegő asszony és a talált kincs
/The Talkative Wife and the Discovered Treasure/
/H: -; BN: - /

A kincset találó férj fecsegő feleségét valamilyen módon félrevezeti: pl. különböző dolgokat elszór és azt mondja, hogy esőként potyogtak le. A kincs titkát a feleség szétkürtöli, szavainak igazságát azokkal a hihetetlen dolgokkal akarja a látásmozgató, melyeket a férj elhitetett vele. Bolondnak tartják, így a kincs férjéé marad.

- I. Egy ember váratlanul kincset talál.
- II. Hogy ezt megtarthassa, félrevezetésül a kincstalálással kapcsolatban fecsegő feleségével lehetetlen eseményt hitet el /helyzetet valószínűsít: bűdös eső esett, sz.r szél fujt/halat talált a mezőn a fa tövében/világvégét jelentő számárordítást hallanak/árviz öntötte el a földet/ stb.
- III. A feltűnő meggazdagodásuk /szóbeszéd/ feljelentés miatt a házaspár bíróság elé kerül.
- IV. Az asszonyt képtelen tanuvallomása miatt bolondnak tartják, a kincs az emberé marad.

1/ Vő Gabriella, 1981. 222-226 p. 45. sz. A bolond asszony. /Köbölkut, Románia, 1945./. AaTh 1381 + AaTh 1293A^X + AaTh 1653A^X.

Ld. még: Nagy Olga, 1983. 86-91 p. 27. sz. =

2/ Makra Sándor, 1950. Ms. 1. I. 303-305 p. 600. sz. A talált pénz. /Kisujszállás, Szolnok m., 1950./.

3/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 149-152 p. 10. sz.

Cim nélkül. /Széphalom, Zemplén m., 1961./.

4/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 274-275 p. 41. sz. Cim nélkül. /Mikóháza, Zemplén m., 1961./.

5/ Ruzskovics István, 1968. 169-171 p. 40. sz. Mikor az öreg elmege iskolába. /Gálócs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m., 1957./.
AaTh 1381E + AaTh 1381.

AaTh 1381A Hal a barázdában
/Husband Discredited by Absurd Truth/
/H: -; BN: - /

A házastársak egyike, hogy bebizonyítsa társának/társáról, hogy bolond, lehetetlenséget állít: halat talált a barázdában. Társa elmondja a furcsa esetet és nevetségessé válik.

- I. Egy asszony halakat szór el az eszével hencegő, szántó férje mögött a barázdában.
- II. Az ostoba férj elhiszi, hogy azokat maga szántotta ki és hazaküldi az asszonnyal, hogy készítsen belőle vacsorát.
- III. A halakat egyedül elfogyasztó és azt letagadó asszony, férjét bolondnak minősíteti képtelen állítása miatt: halakat szántott ki.

1/ Faragó József, 1955. 104-107 p. /14. sz./ A gője malac. /Székelyföld, 1897-98./. AaTh 1406 /AaTh 1381A/.

2/ Olosz Katalin, 1972. 151-153 p. Az okos ember felesége. /Udvarhelyszék, 1898./. AaTh 1381A + AaTh 1739 + AaTh 1281A.

3/ Bácskai Bosnyák Sándor, 1961. Ms. 2. 110-111 p. 73. sz. Az okos ember és a hal. /Istensegits, Bukovina; Nagyvejke, Tolna m., 1961./.

AaTh 1381B A kolbászeső /The Sausage Rain/

/H: 1381; BN: 1381/

Hogy az ostobát félrevezesse, a férj /vagy a feleség/ kolbászt, hurkát szór le a kéményen, és azt állítja, hogy kolbászeső esett. A fecsegő ostoba, mikor valamilyen módon kifecsegi a kincstalálás titkát, annak időpontját a kolbászesőhöz köti. Nem hisznek neki.

- I. Együgyű ember váratlanul pénzt talál.
- II. Felesége, hogy ezt megtarthassa, kolbászt/hurkát szór le a kürtön.
- III. Az ostobát fecsegése nyomán vallatóra fogják.
- IV. Képtelen tanuvallomása alapján /a pénzt akkor találta, mikor kolbász/hurka eső esett/ bolondnak nyilvánítják.
- V. A pénz a házaspáré marad.

- 1/ Horger Antal, 1908. 250-260 p. 31. sz. A paraszt ember találósa. /Tatráng, Brassó m., 1890./.
AaTh 401 /AaTh 1681A/ + AaTh 1381B + AaTh 1535.
H: 1381 3; BN: 1381 1.
- 2/ Kálmány Lajos, 1914. II. 137. p. 30. sz. Kolbászeső. /Egyházaskér, Torontál m., 1913./.
H: 1381 1; BN: 1381 2.
- 3/ Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 800-802 p. 321. sz. A kutyának eladott malac. /Mekényes, Baranya m., 1952./.
AaTh 1681A + AaTh 1381B.

AaTh 1381C Az elásott birkafej/The Buried Sheep's Head/

/H: -; BN: - /

Hogy felesége titoktartását és hozzá való hajlandóságát pró-

bára tegye, a férj állatfejet ás el és feleségének azt mondja, hogy egy megölt ember fejét temette el. Az asszony az urat gyilkossággal vádolja, de rosszindulatu, fecsegő volta lelepleződik, mikor az igazság kiderül.

- I. Egy ember feleségével elhiteti, hogy elásta egy meggyilkolt ember fejét.
- II. Megbízhatósága próbájául titoktartást parancsol neki.
- III. Az asszony szétkürtöli férje tettét.
- IV. Bizonyításkor birkafejet ásnak ki.

- 1/ Kovács Zoltán, 1941. Ms. 1. 6. p. Asszonyi hűség.
/Rétköz, Szabolcs-Szatmár m., 1941./.

AaTh 1381D A fecsegő asszony megsokszorozza a rábizott titkot /The Wife Multiplies the Secret//H: -; BN: 1631^X/

Az ember, hogy próbára tegye feleségét valamilyen lehetetlenséget "vall be", /éppen most tojt egy varjút, tojást stb./ és titoktartást kér. Az asszony nemcsak a titkot mondja el, hanem hozzá is told. Mire a falu végére ér a hír, egy egész madársereg, száz tojás stb. lesz.

- I. Egy ember ki akarja próbálni felesége titoktartását.
- II. Fog egy madarat, s miután elvégezte a dolgát, "bevallja", hogy egy madarat tojt. Kéri, hogy felesége ne mondja el senkinek ezt a szégyent.
- III. A felesége a titkot elmondja, s még hozzátesz: tíz madarat tojt. A faluban elterjed, hogy száz madarat tojt.

- 1/ Berze Nagy János, 1957. II. 563. p. Cim nélkül.
/Besenyőtelek, Heves m., 1903./.
BN: 1631^X 1.
- 2/ Berze Nagy János, 1940. II. 378-379 p. 176. sz.
A kanász mög a csóka. /Kákics, Baranya m., 1934/

Megjelent:

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 513-514 p. 256. sz. =

3/ Nagy Olga, 1976. 368 p. 65. sz. A titoktartás ki-próbálása. /Szék, Románia, 1958./.

Ld. még in:

Vöő Gabriella, 1981. 276-277 p. 85. sz. A titoktartás kipróbálása. /Szék, Románia, 1958./.

Ld. még: Nagy Olga, 1977. 156. p. 73. sz. =

= Nagy Olga, 1983. 101-102 p. 31. sz. =

4/ Erdész Sándor, 1968. 212. p. 151. sz. A csordás lelt egy nagy üst pénzt, de a feleségét próbára tette. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./.

5/ Sebestyén Ádám, 1979. 213-215 p. 62. sz. A pletykás asszon. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./.

AaTh 1381E Az iskolába küldött öregember

/Old Man Sent to School/

/H: 1381; BN: 1645^{XX}/

Az otthon tébláboló, bugyuta öregembert felesége iskolába küldi, hogy okosodjon. Az öreg az uton pénzzel teli tarisznyát talál, s mikor annak tulajdonosával találkozik, a kérdésre, hogy nem látta-e, azt válaszolja, hogy de igen, mikor az iskolába járt. Kinevetik és otthagyják. Az öregek meggazdagodnak.

I. Bugyuta öregember otthon nem leli a helyét. Felesége iskolába küldi, hogy okosodjon.

II. Az iskolába menet vagy jövet egy tarisznya pénzt talál. Meggazdagodnak.

III. A tulajdonos kérdésére: nem látta-e a pénzt, bevallja, hogy igen, mikor az iskolába járt. Kinevetik.

1/ Ipolyi Arnold, 1914. 453-457 p. 99. sz. A Szükség. /Vajka, Pozsony m. 1847-53./.

AaTh 1381E +
+AaTh 1541 + AaTh 1384 /AaTh 1540/. BN: 1645^{XX} 5.

2/ Mikó Pál, 1894. 574-575 p. Nem hazudott. /Gömör, 1894./.

BN: 1645^{XX} 1.

3/ Ősz János, 1903. 48-52 p. Butuk Miska. /Küküllőpócsfalva, Kis-Küküllő m., 1903./.

BN: 1645^{XX} 2. AaTh 1681 /AaTh 1381E/ + AaTh 1387m + AaTh1049 + AaTh 1115 + MNK 1149^{XX}.

Vö.: Berde Mária, é.n. /1942/ 69-74. p. Együgyü Miska

Ősz János, 1941, 65-70. p. Együgyü Miska

Ősz János, 1967. 138-142 p. Együgyü Miska

Megjelent:

In: Ortutay Gyula, 1955. III. 506-510 p. 53/b. sz. =

4/ Berze Nagy János, 1907. 524-528 p. 76. sz. Czene. /Besenyőtelek, Heves m., 1904./.

AaTh 1381E +
+ AaTh 1293A^X + AaTh 1383 + AaTh 1524H₄+
+ AaTh 1535H₄ + AaTh 1791. BN: 1645^{XX} 4.

5/ Sebestyén Gyula, 1906. 444-461 p. 4. sz. Csacsi Csicsa. /Köveskállya, Zala m., 1906./.

AaTh 1681B + AaTh 1381E + AaTh 1535 /AaTh 1681A/ +
+ AaTh 1691 /AaTh 1653A/ + AaTh 1681 /AaTh 1387m + AaTh 1791/ + AaTh 1537. H: 1381 2;
BN: 1645^{XX} 3.

6/ Makra Sándor, 1950. Ms. 1. 252 p. 521 sz. Cim nélkül. /Kisujszállás, Szolnok m., 1950./.

7/ Ruszkovics István, 1968. 169-171 p. 40. sz. Mikor az öreg elmegy iskolába. /Gálócs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m./.

AaTh 1381E + AaTh 1381.

8/ Erdész Sándor, 1968. III. 216-218 p. 153. sz. Mikor az öregember iskolába járt. /Szamoszeg, Sza-

bolcs-Szatmár m., 1959./.

9/ Nagy Olga, 1976. 430-432 p. 82. sz. Oskolába, oskolába. /Szék, Románia, 1958./.

Ld. még: Nagy Olga, 1977. 361-363 p. 203. sz. Iskolás öregember.

10/ Nagy Olga, 1977. 360-361 p. 202. sz. Uj menyecske. /Szék, Románia, 1958-60./ eltér.

11/ Sebestyén Ádám, 1981. 152-153 p. 135. sz. Nagypó szógálni menyen. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78/ eltér.

12/ Sebestyén Ádám, 1983. 66-68 p. 4. sz. Az együgyü öreg. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./ AaTh 1381E + AaTh 1696.

AaTh 1383 Az együgyü asszony nem ismeri meg önmagát /The Woman Does not Know Herself/
/H: -; BN: 1383/

Együgyü /részeg vagy csupán lusta/ asszony öltözékén álmában valamilyen változást eszközölnek. Mikor felébred, nem ismer magára.

- I. Együgyü /részeges, lusta/ asszony nem végzi el a rá-bizott feladatot, hanem lefekszik és alszik.
- II. Férje /vagy másvalaki/ az alvó asszonyt mézbe, /szurokba/, majd tollba mártja.
- III. Az ébredő asszony nem ismer önmagára, megkérdi, hogy otthon van-e.

1/ Marosi Samu-Bagossy Károly-Bak László, é.n. Ms. 1. II. 128 p. Cim nélkül. /Helység nélkül, XIX. sz. közepén./ AaTh 1387^x + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh 1541 + AaTh 1293A^x + AaTh 1383.

2/ Szini Péter, Ms. 1. 108-110 p. 13. sz. A bolondos asszony. /Helység nélkül, Bereg vm., 1890 körül./ AaTh 1293A^x + AaTh 1541 + AaTh 1383 + AaTh 1791 + AaTh 1525H₄.

3/ Berze Nagy János, 1907. 524-528 p. 76. sz. Czene. /Besenyőtelek, Heves m., 1904./ AaTh 1381E + AaTh 1293A^x + AaTh 1383 + AaTh 1525H₄ + AaTh 1791. BN: 1.

Megjelent:

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 544-547 p. 263 sz. =

4/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 116 p. A tökmag. /Magyarszentmárton, Torontál m./ AaTh 1293A^x + AaTh 1386 + AaTh 1383 + AaTh 1791.

5/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 121 p. Fele sülve, fele főlve. /Magyarszentmárton, Torontál m./ AaTh 1383 + AaTh 1791.

6/ Bakó István, é.n. Ms. 1. 60-62 p. Cim nélkül. /Sárospatak /?/, Zemplén m., 1912-1914 körül./

7/ Konsza Samu, 1957. 163-165 p. 100. sz. Szusza. /Sepsiszentgyörgy, Románia, 1934./ AaTh 1387^x + AaTh 1386 + AaTh 1541 + AaTh 1293A^x + AaTh 1383.

8/ Kovács Zoltán, é.n. Ms. 1. 15-16 p. A bolondos asszony és a férje. /Rétköz, Szabolcs m., 1941./ AaTh 1383 + AaTh 1293A^x + AaTh 1530^x + AaTh 1791.

9/ Konsza Samu, 1957. 165-166 p. 101. sz. Benéné, a részeges asszony. /Uzon, Háromszék, 1943./

10/ Béres András, 1967. 337-339 p. 76. sz. Ricuné. /Rozsály, Szatmár m., 1950./ AaTh 1383 + AaTh 1525H₄ + AaTh 1530^x + AaTh 1791.

- 11/ Bodnár Bálint, 1980. 154-157 p. 22. sz. A bolond asszony. /Nyírlövő, Szabolcs-Szatmár m., 1952/ AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386 + AaTh 1383 + AaTh 1791.
- 12/ Bodnár Bálint, 1958. Ms. 1. 82-90. p. 9. sz. A do-logtalan feleség. /Gégény, Szabolcs-Szatmár m., 1958/. AaTh 1370 /AaTh 1383 + AaTh 1530^X + + AaTh 1791/ + AaTh 1371^{XX} + AaTh 1405 /AaTh 1370B^X/.
- 13/ Nagy Olga, 1983. 84-86 p. 26. sz. A hóbortos asz-szony. /Szék, Románia, 1958/.
- 14/ Nagy Olga, 1983. 100-101 p. 30. sz. Az álmos asz-szony. /Szék, Románia, 1958/.
- 15/ Vő Gabriella, 1981. 328-331 p. 111. sz. A tollas ördög. /Negykede, Románia, 1960/. AaTh 1383 + + AaTh 1791 /eltér/.
- 16/ Balassa M. Iván, 1961. Ms. 1. 325-327 p. 64. sz. Cim nélkül. /Mikóháza, Zemplén m., 1961/. AaTh 1383 + AaTh 1525H₄ + AaTh 1791.
- 17/ Bosnyák Sándor, 1963. Ms. 2. 56-58 p. 23. sz. Annus-ka és Lőrincke. /Istensegits, Bukovina; Nagy-vejke, Tolna m., 1961/. AaTh 1293A^X + AaTh 1383.
- 18/ Dobos Ilona, 1962. 251-254 p. 32. sz. A lusta asz-szony nem ismer magára. /Kisbajom, Somogy m., 1953-59/. AaTh 1383 + AaTh 1791.
- 19/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. 1. 692. p. 1. sz. Okos Kati. /Andrásfalva, Bukovina; Déva, Románia, 1981/.
- 20/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. 1. 660-661 p. 5. sz. Az álmos ember. /Józseffalva, Bukovina; Bátaszék, Tolna m., 1983/. AaTh 1383m + AaTh 1525H₄.

AaTh 1384 Az ostobákat kereső ember
/The Husband Hunts Three Persons as Stupid
as his Wife/
 /H: -; BN: 1384/

Egy ember elindul, hogy legalább három olyan ostobát találjon, mint a felesége/jegyese.

- I. Egy ember felismerve felesége/menyasszonya ostobaságát legalább három még ostobább ember keresésére indul.
- II. Utjában ilyenekkel találkozik: az ostobák képtelenek bizonyos dolgok elvégzésére, mivel helytelenül, lehetetlen módon próbálják.
- III. Az ember megmutatja nekik a helyes módot, s feleségéhez/jegyéséhez visszatér.
- 1/ Ipolyi Arnold, 1914. 453-456 p. 99. sz. A Szükség. /Vajka, Pozsony m. XIX. sz. közepe./ AaTh 1381E + AaTh 1541 + AaTh 1384 /AaTh 1540/. BN: 4.
- 2/ Arany László, 1862. 308-313 p. 29. sz. A kis ködmön. /Helység nélkül./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1229^X + AaTh 1245 + AaTh 1284^X/. BN: 2.
- 3/ Székely Sándor, 1874. 31-34 p. A kanászbu lett mes-ter. /Dejecs, Zala m., 1874./ MNK 1419D^X + AaTh 1825B + AaTh 1641C + AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1245/. BN: 1.
- 4/ Kálmány Lajos, 1891. III. 166-168 p. 3. sz. Az átkozott pipőretyuk. /Szaján, Torontál m., 1891./ AaTh 2022B + AaTh 1384 /AaTh 1229^X + AaTh 1231^X + AaTh 1245 + MNK 1210^XI/. BN: 3.
- 5/ Benedek Elek, /1894-96/⁴. III/1. 22-24 p. A bolondok. /Székelyföld, 1894-96/. AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1245/.
- 6/ Olosz Katalin, 1972. 159-167 p. Pistuka meg Kató. /Udvarhelyszék, 1890-es évek vége./ AaTh

1453^{XXXX} + AaTh 1450 + AaTh 1384 + AaTh 1245 +
+ AaTh 1288 + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh
1211 + AaTh 1293A^X + AaTh 1643.

- 7/ Kálmány Lajos, 1914. I. 113-115 p. 31. sz. A kitanult katona. /Magyarszentmihály, Torontál m., 1914/. AaTh 1540 + AaTh 1384 /AaTh 1231^X + MNK 1284^{XI} + MNK 1232^X/.
- 8/ Kálmány Lajos, 1914. I. 115-117 p. 32. sz. Kire marad a kisködmön. /Szentés, Csongrád m., 1914/. AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1210^{XI}/ . BN: 6.
- 9/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 101-102 p. 34. sz. Ha a malomkő agyon találja ütni. /Orosháza, Békés m./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1245 + + MNK 1284^{XI}/.
- 10/ Halász Ignác, /1933/ 10-15 p. /2.sz./ Bolond világ. MNK 1284^{XI} + AaTh 1384 /MNK 1233^X + AaTh 1242A + AaTh 1229^X + MNK 1643A^X + AaTh 1245 + AaTh 1450/.
- 11/ Bene Lajos, /1931/ III. 117-124 p. Kurta Marci. /Kalotaszeg, Románia./ AaTh 1384 /AaTh 1450 + + AaTh 1244 + AaTh 1245/.
- 12/ Berze Nagy János, 1940. II. 412-413 p. 225. sz. A nagy kard. /Kákics, Baranya m., 1934/. AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1245 + AaTh 1229^X/.
- 13/ Berze Nagy János, 1940. II. 413-414 p. 226. sz. A bolondot kereső férj. /Hosszúhetény, Baranya m., 1934/. MNK 1349 XXVI^X + AaTh 1384 /MNK 1232^X/.
- 14/ Berze Nagy János, 1940. II. 414-416 p. 227. sz. A három bolond lány. /Szaporca, Baranya m., 1935/. MNK 1450A^X + AaTh 1384 /MNK 1284^{XI} + + AaTh 1245 + AaTh 1244/.
- 15/ Belatini Braun Olga, 1944. Ms. 1. 147-149 p. 29.sz.

A három bolond. /Csikszentdomokos, Románia/
MNK 1452A^X + AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1229^X
+ MNK 1233^X + AaTh 1245/ AaTh 1450/.

Megjelent:

In: Ortutay Gyula, 1955. III. 520-525 p. 57. sz. =

- 16/ Kónsza Samu, 1957. 155-157 p. A menyasszonykereső. /Kovászna, Románia, 1948./ AaTh 1284^X + AaTh 1384 /AaTh 1242A + AaTh 1245 + AaTh 1229^X + + MNK 1233^X + AaTh 1450/.
- 17/ Dégh Linda, 1955. 417-420 p. 41. sz. Könyvenke. /Kakasd, Tolna m., 1950./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1245 + AaTh 1284^X + AaTh 1288 + + MNK 1250I^X/.
- 18/ Dobos Ilona, 1962. 264-268 p. 36. sz. A kisbunda. /Kisbajom, Somogy m., 1959./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1233^X/ + + AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386.
- 19/ Dobos Ilona, 1962. 429-432 p. 20. sz. A kisbunda. /Kisbajom, Somogy m., 1959./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1233^X/ + + AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386.
- 20/ Vő Gabriella, 1969. 88-89 p. 20. sz. Mese a bolondokról. /Árpástó, Románia, 1961./ AaTh 1284^X + + AaTh 1384 + AaTh 1242A + MNK 1233^X + AaTh 1450.
- 21/ Vő Gabriella, 1981. 245-251 p. 55. sz. Vót egyszer egy kereskedő ember. /Buza, Románia, 1964./ AaTh 1385 + AaTh 1384 /AaTh 1540 + AaTh 1528/.
- 22/ Nagy Olga, 1983. 95-99 p. 29. sz. Bolond lyukból bolond szél fuj. /Buza, Románia, 1964./ AaTh 1450 /AaTh 1384/ AaTh 1245 + AaTh 1541 + AaTh 1319A^X.
- 23/ Vő Gabriella, 1981. 187-192 p. 2. sz. Egy eset Bo-

londfalváról. /Görgényüvegcsür, Románia, 1966./
AaTh 1699 + AaTh 1450 + AaTh 1384 + MNK
1233^X + AaTh 1289 + AaTh 1244 + AaTh 1245./

24/ Sebestyén Ádám, 1981. 159-161 p. 138. sz. Ködmönke.
/Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.,
1970-78./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /MNK 1233^X +
+ AaTh 1229^X + AaTh 1245/.

25/ Sebestyén Ádám, 1983. 119-120 p. 27. sz. Kelemenke
kabátkája. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd,
Tolna m., 1970-78./ AaTh 1450 + AaTh 1384
/MNK 1284^X + AaTh 1245 + MNK 1232^X/.

26/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. l. 124-126 p. l. sz. A tu-
datlanság. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd,
Tolna m., 1982./ AaTh 1450 + AaTh 1384 /MNK
1284^X + MNK 1294C^X + AaTh 1245/.

AaTh 1385 Az együgyű asszony a vásárban

/The Foolish Wife's Pawn/

/H: -; BN: - /

Ostoba asszony áruját a vásárban ingyen odaadja azzal, hogy legközelebb majd megkapja az árát, s hogy adósát felismerje, még jó bundáját is elcseréli a "vevő" rossz kabátjáért.

I. Együgyű asszony mindenáron a vásárba akar menni.

Férje figyelmezteti, hogy úgy adja a buzát/tehenet,
"ahogy jár".

II. Mikor az árát kérdik az árujának, ezt ismétli: ahogy jár. A kereskedő felét megveszi hitelbe, másik felét várakozás fejébe.

III. Hogy legközelebb megismerjék egymást, az asszony jó bundáját is elcseréli a "vevő" rossz kabátjával.

1/ Nagy Olga, 1953. 153-156 p. /23. sz./ A mennyből
jött ember. /Szék, Románia, 1943./ AaTh 1385 +

+ AaTh 1384 /AaTh 1540/.

Ld. még: Nagy Olga, 1958. 46-49 p. /8. sz./ A mennyből
jött ember.

= Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960.
III. 515-518 p. 257. sz. =

Ld. még: Nagy Olga, 1976. 372-375 p. 67. sz. A menny-
ből jött ember. /Szék Románia, 1959./
AaTh 1385 + AaTh 1384 /AaTh 1540/.

= Nagy Olga, 1983. 92-95 p. 28. sz. =
/4 csekély eltérésű nyomtatott változata
ugyanannak a szövegnek./

2/ Vőő Gabriella, 1981. 245-251 p. 55. sz. Vót egyszer
egy kereskedő ember. /Buza, Románia, 1964./
AaTh 1385 + AaTh 1384 /AaTh 1540 + AaTh 1528/.

3/ Vőő Gabriella, 1981. 238-241 p. 52. sz. A tulvilági
ember. /Nagymoha, Románia, 1967./ AaTh 1385 +
+ AaTh 1540.

AaTh 1386 Hus a káposztán /Meat as Food
for Cabbage/

/H: ? BN: 1386/

Együgyű asszony a hust a kertben lévő káposztafejekre rakja.

I. A férj meghagyja feleségének, hogy tegyen majd hust
a káposztára.

II. Az asszony a hust/szalonnát az étel helyett a kerti
káposztafejekre rakja.

1/ Marosi Samu-Bagossy Károly-Bak László, 19. sz. 2.
fele. II. 128 p. Cim nélkül. /Kolozsvár, XIX.
sz. 2. fele./ AaTh 1387^X + AaTh 1386 + AaTh
1387 + AaTh 1541 + AaTh 1293A^X + AaTh 1383.

- 2/ Olosz Katalin, 1972. 159-167 p. Pistuka meg Kató.
/Udvarhelyszék, 1890-es évek vége./ AaTh
1453^{XXXX} + AaTh 1450 + AaTh 1384 + AaTh 1245 +
+ AaTh 1288 + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh
1211 + AaTh 1293A^X + AaTh 1643.
- 3/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 116 p. A tökmag.
/Magyarszentmárton, Torontál m./ AaTh 1293A^X +
AaTh 1386 + AaTh 1383 + AaTh 1791.
- 4/ Kálmány Lajos, 1914. II. 186-190 p. 60. sz. Féleszü
Pista. /Egyházaskér, Torontál m., 1913./
AaTh 1696 + AaTh 1681B + AaTh 1386 + AaTh 1408
/AaTh 1387m/ + AaTh 1653A /AaTh 1691/. BN: 1.
- 5/ Kónsza Samu, 1957. 163-165 p. 100. sz. Szusza.
/Sepsiszentgyörgy, Románia, 1934./ AaTh 1387^X +
AaTh 1386 + AaTh 1541 + AaTh 1293A^X + AaTh
1383.
- 6/ Bodnár Bálint, 1980. 154-157 p. 22. sz. A bolond
asszony. /Nyírlövő, Szabolcs-Szatmár m., 1952./
AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386 + AaTh
1383 + AaTh 1791.
- 7/ Dobos Ilona, 1962. I. 264-268 p. 36. sz. A kisbunda.
/Kisbajom, Somogy m., 1959./ AaTh 1450 + AaTh
1384 /AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1233^X/ +
+ AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386.
- 8/ Dobos Ilona, 1962. III. 429-432 p. 20. sz. A kisbun-
da. /Kisbajom, Somogy m., 1959./ AaTh 1450 +
+ AaTh 1384 /AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK
1233^X/ + AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386.
- 9/ Nagy Olga, 1976. 368-372 p. 66. sz. Bolond Kati.
/Szék, Románia, 1959./ AaTh 1293A^X + AaTh
1386 + AaTh 1387 + AaTh 1530^X.

Ld. még In:

Vő Gabriella, 1981. 227-231 p. 47. sz. =

AaTh 1387 Az együgyü asszony bort hoz a pincéből
/Okos Kati/ /The Woman Goes to get Beer/
/H: 1387; BN: 1387/

Az együgyü asszony italért megy a pincébe, s ott a galibák
sorozatát csinálja /a bort kifolyatja, hogy felitassa, liszt-
tel beszórja, a libának a nyakát, hogy ne tudjon árulkodni,
kitekeri, s maga ül a tojásokra/.

- I. Az együgyü asszonynak meghagyja házastársa, hogy mi-
lyen munkát végezzen el. Az együgyü hozzálát a mun-
kához.
- II. A pincébe megy borért, nyitva felejtí a csapot, a
bor elfolyik; homok helyett liszttel szórja be a
pince földjét stb.
- III. A hazatérő társának elmondja, hogy milyen munkát
végzett. Az kioktatja.

- 1/ Marosi Samu-Bagossy Károly-Bak László, II.sz.
128 p. Cim nélkül. /Kolozsvár, XIX. sz. máso-
dik fele./ AaTh 1387^X + AaTh 1386 + AaTh 1387+
+ AaTh 1541 + AaTh 1293A^X + AaTh 1383.
- 2/ Olosz Katalin, 1972. 159-167 p. Pistuka meg Kató.
/Udvarhelyszék, 1890-es évek vége./ AaTh
1453^{XXXX} + AaTh 1450 + AaTh 1384 + AaTh 1245 +
+ AaTh 1288 + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh
1211 + AaTh 1293A^X + AaTh 1643.
- 3/ Kálmány Lajos, 1914. II. 191-193 p. 62. sz. Okos-
bolond asszony. /Hódmezővásárhely, Csongrád
m., 1913./ AaTh 1387 + AaTh 1293A^X + AaTh
1653A. BN: 2.
- 4/ Kresz Mária, 1941. Ms. 1. 25-26 p. 10. sz. Okos
Kati. /Nyárszó, Románia, 1941./ AaTh 1387 +
+ AaTh 1293A^X + AaTh 1291 + AaTh 1291B + AaTh
1653A.
- 5/ Kovács Ágnes, 1943. II. 76-79 p. 69. sz. Okos Kati.

/Ketesd, Románia, 1940-42./ AaTh 1387 + AaTh 1293A^X + AaTh 1291 + AaTh 1291B + AaTh 1653A.

6/ Kovács Ágnes, 1943. II. 124-127 p. 89. sz. Okos Kati. /Ketesd, Románia, 1940-42./ AaTh 1387 + AaTh 1653A /AaTh 1291/.

7/ Dégh Linda, 1955. I. 403-410 p. 39. sz. Katika és Matyika. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1950./ AaTh 1387 + AaTh 1293A^X + AaTh 1291 + AaTh 1291B + AaTh 1653A.

Ld. még in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 519-529 p. 258. sz. =

8/ Nagy Olga, 1976. 368-372 p. 66. sz. Bolond Kati. /Szék, Románia, 1959./ AaTh 1293A^X + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh 1530^X.

Ld. még in: Vő Gabriella, 1981. 227-231 p. 47. sz. =

Ld. Grimm 59.

AaTh 1387m Az együgyü ember bort hoz a pincéből /Butuk Miska/

/H: 1408; BN: 1408 és 1412^X/

Hazatérő/ostoba ember a pincéből bort akar felvinni. Galibák sorozatát követi el: a bort elfolyatja, liszttel szórja fel stb.

I. Hazatérő/ostoba ember pincébe megy borért.

II. Kűszöbre tett kenyerét lopó kutya után vágja a hor-dó csapját, a bor elfolyik, a tócsát hamu helyett liszttel szórja fel.

III. Elzavarják.

1/ Kriza János, 1863⁴ 355-358 p. VIII. sz. A két gazdag ember gyermeke. /Árkos, Háromszék m.,

1860-es évek./ AaTh 1696 + AaTh 1681 /AaTh 1387m + AaTh 1218/ + AaTh 332 /AaTh 331/.

Ld. még: Kriza János, 1911. 123-127 p. VIII. sz. BN: 1412^X 1.

átd. Benedek Elek, 1894-96⁶ II/1. 147-156 p. 20. sz. A félkegyelmű.

2/ Borcsa Mihály, 1876. 374-376 p. "/Népmesék cím alatt"/. /Hosszufalu, Brassó m., 1876./ AaTh 1681 /AaTh 1387m/ + AaTh 1696.

3/ Olosz Katalin, 1972. 154-155 p. A szegény ember kalandja. /Udvarhelyszék, 1898-1899./ AaTh 1387m + AaTh 1696.

4/ Ősz János, 1903. 48-52 p. Butuk Miska. /Pócsfalva, Kisküküllő m., 1903./ AaTh 1681 /AaTh 1381E/ + AaTh 1387m + AaTh 1049 + AaTh 1115 + MNK 1149^{XX}.

Ld. még in: Ősz János, 1941. 65-70 p. Együgyü Miska. uő. 1967. 138-142 p. =

átd. Berde Mária, R. é.n. /1941-42./ 69-74 p. Együgyü Miska.

5/ Sebestyén Gyula, 1906. 444-461 p. Csacsi Csicsa. /Köveskállya, Zala m., 1906./ AaTh 1681B + AaTh 1381E + AaTh 1535 /AaTh 1681A/ + AaTh 1691 /AaTh 1653A/ + AaTh 1681 /AaTh 1387m + AaTh 1791/ + AaTh 1537. H: 1408 3.; BN: 1408 3., 1412^X 2.

6/ Mailand Oszkár, 1907. Ms. 1. 700-706 p. I. Hazug mesék. /Óczfalva, Székelyföld, 1907./ AaTh 1961C^X + AaTh 1681 /AaTh 1387m/ + AaTh 1408 /AaTh 1876 + AaTh 1313/.

7/ Kálmány Lajos, 1914. II. 186-190 p. 60. sz. Féleszü Pista. /Egyházaskér, Torontál m., 1913./ AaTh 1696 + AaTh 1681B + AaTh 1386 + AaTh 1408 + /AaTh 1387m/ + AaTh 1653A /AaTh 1691/. BN: 1408 5.; BN: 1412^X 4.

- 8/ Kovács Ágnes, 1944. II. 9-16 p. 47. sz. A gyáva em-
bőr. /Ketesd, Románia, 1940-42./ AaTh 1696 +
+ AaTh 1408 /AaTh 1387m/ + AaTh 1293A^x.
- 9/ Belatini Braun Olga, 1944. Ms. 1. 163-165 p. 35. sz.
Az okos ámber. /Csikszentdomokos, Románia,
1944./ AaTh 1696 + AaTh 1681 + AaTh 1681A +
+ AaTh 1691 + AaTh 1387m + AaTh 1313.
- 10/ Kónsza Samu, 1957. 161-162 p. 98. sz. Az asszony
munkája. /Sepsiszentgyörgy, Románia, 1948./
AaTh 1408 /AaTh 1387m/ + AaTh 1218.
- 11/ Bajkó Mátyás-Béres András, 1955. 20-22 p. Az együgyű
mihaszna. /H.n. 1955./ AaTh 1696 + AaTh 1681
/AaTh 1387m/.
- 12/ Vőő Gabriella, 1969. 84-88 p. /19./ sz. Kelekótya.
/Görgényüvegcsür, Maros m., Románia, 1965./
AaTh 1681 + AaTh 1387m /AaTh 1696 + AaTh 1218/.
- 13/ Eperjessy Ernő, 1968. Ms. 1. 214-216 p. Cim nélkül.
/Szentmihályhegy, Somogy m., 1968./ AaTh 1408
/AaTh 1387 m + AaTh 1876/ + AaTh 1681.
- 14/ Sebestyén Ádám, 1979. 57-58 p. 13. sz. Fénkö.
/Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.,
1970-78./ AaTh 1415 + AaTh 1387m + AaTh 1218.
- 15/ Sebestyén Ádám, 1981. 279-282 p. 2. sz. János.
/Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m.,
1972./ AaTh 1313 + AaTh 1696 + AaTh 1681 +
+ AaTh 1387m + AaTh 1218.

AaTh 1387^x Az együgyű asszonynak azt kell tennie,
amit a szomszédban lát. /Woman must do Everything
liker her Neighbors/

/H: -; BN: - /

A férj tanácsára az asszony azt teszi otthon, amit a szom-
szédban lát, de a dolgokhoz nem illő módon.

- I. Együgyü feleségét a férj úgy akarja rászoritani a
dologra, hogy azt tanácsolja, csinálja azt, amit a
szomszédék.
- II. Az asszony a szomszédék munkáját nem érti /fehérne-
müket tesznek lugozóba/, hazamegy s oda nem illő dol-
gokkal hasonlóan cselekszik. /A csizmát, ködmönt,
süveget teszi a lugozóba./
- III. Más ostobaságok.
- 1/ Marosi Samu-Bagossy Károly-Bak László, Ms. 1.
128 p. Cim nélkül. /Kolozsvár, XIX. sz. 2.
fele./ AaTh 1387^x + AaTh 1386 + AaTh 1387 +
+ AaTh 1541 + AaTh 1293A^x + AaTh 1383.
- 2/ Kriza Jánoshoz küldött népmesék. Ms. 1. II. köt.
64-65 folia, Nr. 31. Cim nélkül. /Helység nél-
kül, XIX. sz. 2. fele./ AaTh 1387^x + AaTh
1541 + AaTh 1653A + AaTh 1586.
- 3/ Kónsza Samu, 1957. 163-165 p. 100. sz. Szusza.
/Sepsiszentgyörgy, Románia, 1934./ AaTh 1387^x +
+ AaTh 1386 + AaTh 1541 + AaTh 1293A^x + AaTh
1383.
- 4/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. 1. 540-541 p. 1. sz.
/Hadikfalva, Bukovina; Kéty, Tolna m., 1983./
AaTh 1387^x + AaTh 1009.

AaTh 1391 Az ember, aki minden lyukkal tud
beszélni /Every Hole to Tell the Truth/
/H: - ; BN: 678^x/

Egy legény felsőbb lénytől azt a tehetséget kapja ajándékba,
hogy minden lyukkal tudjon beszélni. E tehetség segítségével
több leány bűnösségéről meggyőződik. Beperlik, de igazát be-
bizonyítja. Hasonló módon győződik meg egy leány ártatlansá-
gáról, akit feleségül vesz.

Berze Nagy 678^x Mindent kivalló száj c. mesetipusa nyo-
mán.

- 1/ Berze Nagy János, 1957. II. 239. p. 1. sz. A mindent kibeszélő lyuk. /Martonos, Bács-Bodrog m., 1918./ BN: 1.
- 2/ Nagy Olga, 1983. 336-346 p. 104. sz. Minden lyukkal beszélt. /Marosvécs, Románai, 1975./

Irodalom:

Hans-Jörg Uther: Bijoux: les bijoux indiscrets
EM 2. köt. 316-318 p.

AaTh 1405 "Aki motollát csinál, meghal!"

/The Lazy Spinning Woman/

/H: -; BN: - /

Az asszony, hogy a fonástól megszabaduljon, kitalálja, hogy nincs hozzávaló eszköze. Mikor a férje ilyet csinálni akar, ráijeszt.

- I. Az egyszeri asszony nem szeretett fenni. Férjének azt mondja, hogy azért nem fon, mert nincs motollafája.
- II. Az ember elindul motollafát vágni, a fa mögé rejtőzött asszony kiszól: "Aki motollát csinál, meghal!"
- III. A férj megijed, és lebeszéli feleségét a fonásról.

- 1/ Szini Péter, 19. sz. 2. fele. II. 85-86 p. 1. sz. A rest feleség. /Bereg megyei Tiszahát, 19. sz. 2. fele./ AaTh 1405 /AaTh 1370B^x/.
- 2/ Rubovszky Ferenc, 1914. Ms. 1. 19. p. 86. sz. A furfangos asszony. /Kisvárd, Szabolcs-Szatmár m., 1914./
- 3/ Berze Nagy János, 1940. II. 409-410 p. 222. sz. Az áspa. /Kákics, Baranya m., 1934./
- 4/ Kónsza Samu, 1957. 183 p. 117. sz. /Uzon, Háromszék, Románia, 1943./

- 5/ Dégh Linda, 1960. II. 257-258 p. 90. sz. A lusta fonóasszony. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1950./

Ld. még uő in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 530-532 p. 259. sz. A matolla.

- 6/ Bodnár Bálint, 1958. Ms. 1. 82-90 p. 9. sz. A dologtalan feleség. /Gégény, Szabolcs-Szatmár m., 1958./ AaTh 1370 /AaTh 1383 + AaTh 1530^x + AaTh 1791/ + AaTh 1371^{xx} + AaTh 1405 /AaTh 1370B^x/.

AaTh 1406 A vidám asszonyok fogadnak

/The Merry Wives Wager/

/H: -; BN: - /

Asszonyok valamilyen okból fogadnak, hogy ki tréfálja meg legjobban az urát. Férjeiket csellel különböző dolgokra veszik rá.

- I. Rendszerint osztozkodó asszonyok fogadnak, hogy azé lesz az osztozkodás tárgya /kendő, csepű, malac/, aki legjobban megtréfálja az urát.
- II. Az asszonyok férjeiket sorra /rendszerint trágár módon/ becsapják.
- III. A legravaszabb megkapja a kívánt dolgot.

- 1/ Faragó József, 1955. 104-107 p. /14. sz./ A gője-malac. /Székelyföld, 1897-98./ AaTh 1406 /AaTh 1381A/.
- 2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 257-258 p. 5. sz. Ki fizet? /Magyarszentmárton, Torontál m./
Ld. még in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 533-535 p. 260. sz. =
- 3/ Banó István, 1941. 276-278 p. 62. sz. A vig asszonyok becsapják a férjeiket. /Varga, Baranya m. 1940./

- 4/ Erdész Sándor, 1958. Ms. 3. 101-102 p. Cim nélkül.
/Nyirvasvári, Szatmár m., 1958./

AaTh 1407A Mindent! /Everything! /

/H: —; BN: — /

A ravasz szolgálo a kapzsi, fősvény öregasszony utolsó szava-
it, mellyel őt akarja bevádolni, a saját javára értelmezteti,
és mindent ő örököl.

- I. Fősvény öregasszony nem akar szolgálojának enni adni.
- II. A ravasz szolgálo ráveszi gazdasszonyát, hogy ő se egyen. Az megbetegszik.
- III. Halálos ágyán el akarja mondani a jegyzőnek, hogy mi történt, de csak a szolgálo nevét tudja kinyögni. A szolgálo megmagyarázza, hogy azért emlegeti, mert rá akarja hagyni a vagyonát. Ugy történik.

- 1/ Vő Gabriella, 1969. 192-193 p. Az uri asszony cse-
lédje. /Kraszna, Románia, 1954./

MNK 1407B^x "Az evés csak szokás!"

/H: —; BN: — /

A fősvény ember le akar szokni az evésről. Éhenhal.

- I. Az egyszeri ember, aki szenvedélyeit sorra elhagyja, az evésről is le akar szokni.
- II. Feleségével bezáratja magát a szobába, s meghagyja, akárhogy is kérné, ne eressze ki.
- III. Hetedik napon a felesége holtan találja.

- 1/ Ruszkovics István, 1968. 214-215 p. 69. sz. A csiz-
madia leszokott az eleségről. /Gálócs, Ung m.;
Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m., 1957./

- 2/ Vő Gabriella, 1969. 252 p. Az egyszeri ember le-
szokott az evésről. /Gilád, Románia, 1967./

AaTh 1408 Az asszonyi munkát végző ember

/The Man who Does his Wife's Work/

/H: 1408; BN: 1408/

Az ember nem hagy békét feleségének, hogy az otthon alszik, míg ő egész nap dolgozik. Az asszony javaslatára másnap cse-
rélnek. A férj minden munkát fonákul végez el, csak kárt o-
koz.

- I. Az ember nem hagy békét a feleségének, hogy az ő munkája milyen könnyü.
- II. Cserélnek, a férj mindent fonákul végez: liszt szitálás közben hátára köti a tejfölt, hogy míg szitál, a tejfölt is vajjá köpülje. Nyakába önti. A tehén nyakára hosszú kötelet köt, másik végét derekára erősíti és az állatot a pince tetejére huzza legelni. A tehén lecsuszva, a közben ebédfőzéshez látó embert a kürtöbe rántja. Elővigyázatból félretett, megkelt tésztát elfelejti kisütni stb.
Folyt. gyakran AaTh 1218, AaTh 1313, AaTh 1387m, AaTh 1876 stb.
- III. A rengeteg kár felett szégyenkezve az ember az asszony hazatértekor megfogadja, hogy többet nem avatkozik munkájába.

- 1/ Mailand Oszkár, 1907. Ms. 1. 700-706 p. I. Hazug mesék. /Óczfalva, Székelyföld, 1907./ AaTh 1961C^x + AaTh 1681 /AaTh 1387m/ + AaTh 1408 /AaTh 1876 + AaTh 1313/.

- 2/ Kálmány Lajos, 1914. II. 186-190 p. 60. sz. Féleszü Pista. /Egyházaskér, Torontál m., 1913./ AaTh 1696 + AaTh 1681B + AaTh 1386 + AaTh 1408 /AaTh 1387m/ + AaTh 1653A /AaTh 1691/. BN: 1408 5.; BN: 1412^x 4.

- 3/ Kálmány Lajos, 1914. I. 118-119 p. 34. sz. A bárgyu ember. /Szentés, Csongrád m., 1914./ AaTh 1408 /AaTh 1876/. H: 1408 1.; BN: 1408 4.
- 4/ Ortutay Gyula-Katona Imre, 1951. I. 351-355 p. 33. sz. A bolondos férj. /Kászónimpér, Románia/
- Ld. még: Ortutay Gyula, 1955. III. 513-515 p. 55. sz. =
- 5/ Kovács Ágnes, 1943. II. 9-16 p. 47. sz. A gyáva ember. /Ketesd, Románia, 1940-42./ AaTh 1696 + AaTh 1408 /AaTh 1387m/ + AaTh 1293A^x.
- 6/ Kónsza Samu, 1957. 161-162 p. 98. sz. Az asszony munkája. /Sepsiszentgyörgy, Románia, 1948./ AaTh 1408 /AaTh 1387m/ + AaTh 1218.
- 7/ Dégh Linda, 1955. 411-416 p. 40. sz. Peti és Boris. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1949./ AaTh 1408 + AaTh 1218.
- 8/ Nagy Olga, 1976. 375-377 p. 68. sz. Az asszony becsülete. /Szék, Románia, 1958./ AaTh 1408 /AaTh 1876 + AaTh 1218/.
- Ld. még: Nagy Olga, 1958. 188-189 p. Az asszony becsülete. /Mezőség, Románia, 1950./
- = Nagy Olga, 1977. 194-196 p. 100. sz. =
- 9/ Eperjessy Ernő, 1968. Ms. 1. 214-216 p. Cim nélkül. /Szentmihályhegy, Somogy m., 1968./ AaTh 1408 /AaTh 1387m + AaTh 1876/ + AaTh 1681.
- 10/ Sebestyén Ádám, 1981. 115-116 p. 122. sz. Az együgyű ember. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./
- 11/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. 1. 321-322 p. 1. sz. Az együgyű ember. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1971./
- 12/ Sebestyén Ádám, s.a. Ms. 1. 657-659 p. 4. sz. Az elégedetlen ember. /Andrásfalva, Bukovina; Bátaszék, Tolna m., 1983.

Ld. /Duka János/, 1982. 162-164 p. Szerepcsere.
/Székelyföld, Románia, é.n./

AaTh 1415 Szerencsés János /Lucky Hans/
/H: 1415; BN: 1415/

Egy ember fogad, hogy felesége minden tettét helyesli. Előnytelen vásárokat köt, felesége mindegyiket helyesli, s így a fogadást megnyeri.

- I. Egy ember dicsekszik, hogy felesége soha nem veszekszik vele, bármit is tesz. Egy másik ember kétli, ezért fogadást kötnek.
- II. A feleségét dicsérő a vásárban ostobaságok sorozatát követi el, lovát elcseréli egy tehénért, a tehenet egy kecskéért, a kecskét egy libáért stb.
- III. Felesége minden cserével egyetért. A fogadást megnyeri.
- 1/ Herczeg Lajos, 1862. Ms. 1. 54-56 p. 16. sz. Cim nélkül. /Helység nélkül./
- 2/ Szini Péter, 19. sz. 2. fele. Ms. 1. 94-95 p. 7. sz. Egyetértő házaspár. /Helység nélkül, Bereg vm., 1890 körül./
- 3/ Faragó József, 1955. 110-114 p. A szegény ember vására. /Székelyföld, 1897-98./
- Megjegyzés in:
- Ortutay Gyula - Dégh Linda - Kovács Ágnes, 1960. III. 548-552 p. 264. sz. =
- 4/ Kovács Zoltán, 1941. Ms. 1. 7 p. A világjáró szolgálga. /Rétköz, Szabolcs m., 1941./ eltér.
- 5/ Bosnyák Sándor, 1959. Ms. 1. 4041 p. 13. sz. Cserebere. /Siklós, Baranya m., 1959./ AaTh 1415 eltér.

6/ Erdész Sándor, 1959. Ms. 1. 1180-1182 p. Egy fiatal ember elment szógálni és tiz éven keresztül szógált. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./ AaTh 1415 eltér.

7/ Erdész Sándor, 1968. III. 218-222 p. 154. sz. Két ember összetalálkozott az uton. Az egyik discsérte, a másik szidta a feleségét. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m., 1959./ AaTh 1415 + MNK 1370D^x /eltér/.

8/ Nagy Olga, 1976. 377-380 p. 68. sz. Az én uram tudja, mit csinál. /Szék, /Kolozs m./ Románia, 1961./

Ld. még: Vöő Gabriella, 1981. 242-245 p. 54. sz. =

Ld. még: Nagy Olga, 1983. 109-112 p. 38. sz. =

9/ Vöő Gabriella, 1981. 241-242 p. 53. sz. A szegényember a vásáron. /Nagymoha, Románia, 1967./

10/ Sebestyén Ádám, 1979. 57-58 p. 13. sz. Fénkö. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./ AaTh 1415 + AaTh 1387m + AaTh 1218.

AaTh 1416 Éva anyánk kíváncsisága

/The Mouse in the Silver Jug/

/H: -; BN: - /

Kiváncsi természetű asszony/ritkán ember a paradicsomi Évát elmarasztalja, amiért kíváncsiságból megszegte a parancsot. Őt is próbára teszik, egy lefedett tálba nem szabad belenéznie. Nem bírja megállni.

I. Szegény ember és felesége nehéz sorsukon tűnődnek. Az asszony Évát hibáztatja, amiért kíváncsiságból megszegte a parancsot és kiüzték a paradicsomból.

II. Gazdag ember /rendszerint a király/ ezt véletlenül meghallja. Mindennel ellátja őket, azzal a feltétel-

lel, hogy egy tálról a fedelét ne emeljék fel.

III. Az asszony nem tudja megállni. A fedőt felemeli, abból a madár/darázs elröppen. A jólétből kicsöppennek.

1/ Arany László, 1867. 158-159 p. Ádám és Éva. /Helység nélkül./

2/ Rubinyi Mózes, 1902. 229 p. A nők joga. /Szabófalva, Moldva-Románia, 1901/ eltér.

3/ Berze Nagy János, 1940. II. 366-367 p. 170. sz. A királ meg a favágó. /Pécsarányos, Baranya m. 1934./

Megjelent:

Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 553-554 p. 265. sz. =

4/ Katona Imre, 1943. Ms. 1. 321-324 p. 1. sz. Cim nélkül. /Bogdánd, Románia, 1943./

Vö: György Lajos, 1934. 106-107 p. 39. sz. Csábitó tilalom.

György Lajos, 1938. 89-91 p. 46. sz. Csábitó tilalom. 16. sz. Cornides Kódex nyomán.

Ld. még: eredetmondába ágyazottan is Kálmány Lajos, 1893a. 41-42, ill. 42-43 p.

Irodalom:

Paul Schwarz: Eva: Die neue E.

EM 4. köt. 2/3. füz. 563-569 p.

MNK 1416^x A férj kedvese helyett a feleségét ajándékozza meg

/H: -; BN: - /

A férj komaasszonyának légyott fejében ajándékot ígér. Az maga helyett az ember feleségét küldi el. Az ember másnap a fe-

leségénél látott ajándékról rájön a személycserére.

- I. A férj komaasszonyának csapja a szelet, az asszony megigéri, hogy ajándék fejében elmegy a találkára.
- II. A két asszony összebeszél, a megjelölt helyre a feleség megy el. Az ember a sötétben nem veszi észre a cserét. Az ajándékot /csizma, kendő/ odaadja.
- III. Másnap a feleség öltözetéről rájön a személycserére. Leleplezik.

1/ Berze Nagy János, 1940. II. 410-411 p. 223. sz.
A komaasszony meg a feleség. /Szaporca, Baranya m., 1935./

2/ Nagy Olga, 1977. 192-194 p. 99. sz. Régi jó komámasszonyok. /Szék, Románia, 1958-60./

3/ Vő Gabriella, 1981. 334-335 p. 113. sz. A két komaasszony és a koma. /Görgényüvegcsűr, Románia, 1968./

Vö.: György Lajos, 1938. 99-101 p. 52. sz. Nőcsere. Hermányi Dienes József, 1759. "Nagyenyedi Democritus"

Irodalom:

György Lajos, 1934. 220. p. 246. sz. Vir sibi cornua promovens

AaTh 1417 A levágotthaju asszony

/The Cut-off Nose /hair//

/H: -; BN: - /

Az asszony valamilyen módon rászedi férjét, s amikor az meg akarja büntetni, más asszonyt /rendszerint szomszédasszonyt/ fektet az ágyba maga helyett, s a férj azon áll bosszút.

- I. Az asszony valamivel megharagitja férjét, a szomszédasszony kioktatja, hogy magyarázza ki férjének

a dolgot. /Álmában látta csak./

- II. Az asszony különböző indokkal meggyőzi a szomszédasszonyt, hogy éjjelre helyette az ágyba feküdjön. A férj rajta hajtja végre a büntetést /haját levágja/.
- III. Az asszony reggel a férjének bebizonyítja, hogy az éjjel egy borju farkát vágta le az ő haja helyett.

1/ Faragó József, 1955. 91-94 p. 11. sz. A vadrécesült. /Helység nélkül, 1897-98./

Megjelent:

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 555-558 p. 266. sz. =

2/ Kálmány Lajos, 1872-1919. Ms. 1. 60-61 p. 20. sz. A furfangos asszony. /Magyarszentmárton, Torontál m./ AaTh 1417.

AaTh 1419C A férj egyetlen ép szemét betakarják

/The Husband's One Eye Covered /treated//

/H: -; BN: - /

A rajtakapott asszony férje ép szemét letakarja, s addig szeretője eloson.

- I. Idős férjét fiatal felesége megcsalja. Otthon szórákoszik a szeretőjével, amíg a férj a mezőn van.
- II. A férjének valami beröpül a szemébe, hazatér. A menyecske sérült szemét vizesruhával, az épet csókkal zárja le.
- III. A szerető így elosonhat.

Vö. György Lajos, 1938. 72-73 p. 35. sz. Félszemű férj. /Helység nélkül./ Mikszáth Kálmán: A százegyedik asszony c. elbeszélése nyomán.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 218. p. 243. sz. Vindemiator.
Hans-Jörg Uther: Ehemann: Der einäugige E.
EM 3. köt. 4/5 füz. 1082-1084 p.

AaTh 1419E Szerelmesek alagutja

/Underground Passage to Paramour's House/

/H: -; BN: 891^X/

Az egymás szomszédságában lakó szerelmesek szobáikat alagut-
tal kötik össze. A szerető menyasszonyaként mutatja be a mit
sem sejtő férjnek saját feleségét. A férj jelen van "barátjá-
nak" és saját feleségének esküvőjén, s csak azután jön rá,
hogy becsapták, mikor a szerelmesek már megléptek.

- I. A szerető a férj háza közelében épít házat, s a sze-
retők szobáit alagut köti össze.
- II. Az alaguton közlekedve a szeretők minduntalan rászé-
dik a férjre, mert mikor az gyanakodva hazasiet, fe-
lesége már mindig otthon van. A szerető és a meny-
asszony gyanánt bemutatott feleség a férj jelenlété-
ben összeesküsznek.
- III. A fiatal pár elutazik, a hazasiető férj üresen ta-
lálja felesége szobáját, és rájön a csalás minként-
jére is.

- 1/ Dékány Ráfáel, 1882-85. Ms. 1. 228-231 p. Az öreg
király fiatal felesége és a lovag. /Helység
nélkül. Kecskemét?/
- 2/ Kálmány Lajos, 1914. II. 194-195 p. 63. sz. Az okos
fiu. /Hódmezővásárhely, Csongrád m., 1913./
BN: 891^X 1.
- 3/ Bodnár Bálint, 1958. A királyné meg a lovag. /Gé-
gény, Szabolcs-Szatmár m., 1958./

Ponyván: Ponciánus históriája

AaTh 1419F "Én biz egy szegény disznó vagyok"

/Husband Frightened by Wife's Paramour in Hog Pen/

/H: -; BN: - /

A váratlanul hazatérő férj elől a szerető a disznóólba rej-
tőzik el. Mikor a férj a gyanus zajra beszél a disznóólba:
Ki vagy?, a szerető röfögni kezd és azt mondja: "Én biz egy
szegény disznó vagyok".

- I. A feleség a szeretőjével mulatozik, mikor váratla-
nul beállit a férj.
- II. A meglepett szerető a disznópajtában rejtőzik el.
- III. Mikor a férj beszél a gyanus zajra a pajtába: Ki
vagy? szerető röfögni kezd és kiszól: - Én biz csak
egy szegény disznó vagyok.

Vö. György Lajos, 1938. 101-102 p. 53. sz. A szegény
disznó. András Sámuel, 1790 nyomán.

Irodalom:

György Lajos, 1934. 187. p. 184. sz. Porcus miser.

MNK 1419D^X Az ostoba férj nem talál haza

/H: 1413; BN: 1409^X/

Hazatérő ostoba ember nem ismeri fel saját házat, amiről az
ismertető jelet felesége és szeretője az ő távollétében el-
tüntette.

- I. Szántó, erdőlő szegény ember szállás után érdeklődő
vándort otthonába küld/bolond férj távollétében i-
degen ember kerül a házba.
- II. Hogy a férjet elbolondítsák, az idegen és az asszony
összejátszanak: kivágják a ház ismertető jelét, az
előtte álló bodzafát, kerítést huznak a ház köré
stb.

III. Hazatérő férj házat nem ismeri fel, istállóban/szekérben tölti az éjszakát.

1/ Székely Sándor, 1874. 31-34. p. A kanászbu lett meseter. /Dergecs, Zala m., 1874./ H: 1413 3; BN: 1409^X 2. MNK 1419D^X + AaTh 1825B + AaTh 1641C + AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1245/.

2/ Kálmány Lajos, 1879-1919. Ms. 2. 161-162 p. 62. sz. Cim nélkül. MNK 1419D^X + AaTh 1825.

3/ Vikár Béla, 1905. 280-283 p. 4. sz. A borzafa. /Szentmárton, Baranya m., 1880-1889./ H: 1413 2; BN: 1409^X 5. MNK 1419D^X + AaTh 1825B.

4/ Rubinyi Mózes, 1902. 144-146 p. A furfangos asszony. /Moldva, Románia, 1901./ BN: 1409^X 3. MNK 1419D^X + AaTh 1355A^X.

Banó István, 1941. 144-146 p. 13. sz. Az együgyű parasztból pap lesz. /Kárász, Baranya m., 1941./ MNK 1419D^X + AaTh 1825 + AaTh 1825B.

AaTh 1419E^X A férj nem ismeri meg önmagát

/Husband Cannot Recognize Himself/

/H: -; BN: 1409^X/

Az ostoba, vagy részeg ember saját házának ajtaján bekiált:
- Itthon van-e a gazda? Mikor azt mondják igen, tanácsstalanul továbbmegy.

I. Az udvarra vizelni kimenő férjet/egy híres menyecske pincébe menő urát az asszony és /pap/ szeretője kizárja házából.

II. A szeretkezők elhitetik az elázott házigazdával, hogy nem azonos önmagával, és olyan idegen lakásba akar bejutni, ahol a férj már otthon van.

III. A segítségül hívott komát is meggyőzik, hogy a férj

idegen helyre tévedt/a szomszéd sem nyújt segítséget, nem ismeri fel az önmaga kilétében elbizonytalanodott embert.

IV. A gazda az éjszakát a csirkeól tetején tölti, pirkadatkor busan eltávozik a faluból.

1/ Olosz Katalin, 1972. 156-158 p. Szegény leány, szegény legény, gazdag legény. /Udvarhelyszék, 1897-1898./ AaTh 1441B^X + AaTh 1419E^X /AaTh 1377/.

2/ Berze Nagy János, 1960. 215. p. Az egyszeri pap. /Rácalmás, Fejér m., é.n./ BN: 1409^X 7. AaTh 1825B /AaTh 1419E^X/

3/ Berze Nagy János, 1940. II. 475-477 p. 262. sz. Hogy lőtt a pógárbul pap, a katonából mestőr. /Bogdása, Baranya m., 1936./ AaTh 1825B /AaTh 1419E^X/

4/ Dégh Linda, 1942. 196-200 p. 46. sz. Pali és majszterné. /Bag, Pest m., 1940-42./ AaTh 1441B^X + AaTh 1419E^X /AaTh 1377/.

Ld. még uő. in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 538-543 p. 262. sz. =

AaTh 1423 A duplán látó férj

/The Enchanted Pear Tree/

/H: 1406; BN: 1410^X/

Egy férj a feleségét annak szeretőjével látja feküdni. A feleség a szomszédasszony segítségével ravaszul kimagyarázza a helyzetet.

I. Mikor a férj véletlenül betoppan, az ágyban felesége feje mellett még egy fejet lát.

II. A feleség a szomszédasszonyhoz siet és tanácsot kér, mit tegyen? Az megkérdi, mit vacsoráltak. - Petre-

zsirmos kását.

III. A szomszédasszony a férjhez siet, és elmondja, hogy mikor petrezsirmos kását eszik, mindig kettőt lát. Az ostoba férj magyarázatot talál a látottakra.

1/ Vikár Béla, 1905. 314-315 p. 11. sz. A rászédett molnár. /Szentmárton, Somogy m., 1880 körül./
H: 1406 1; BN: 1410^X 1.

Megjelent:

In: Ortutay Gyula, 1955. III. 501. p. 52. sz. =

In: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 559. p. 267. sz. =

Irodalom:

James T. Bratcher: Birnbaum: Der verzauberte B.

EM 2. köt. 417-421 p.

AaTh 1426^X A szép ember /Man with

Unfaithful Wife Comforted/

/H: -; BN: 977^X/

Egy különösen szép embert felesége egy sokkal csunyábbal megcsal. Az ember a bánatba belecsunyl, de ismét visszakapja szépségét, mikor rájön, hogy még a királyt is megcsalja a felesége egy rut szolgálával.

I. Hiresen szép embert a királyhoz hivatnak. Utjából visszatér, és feleségét szeretőjével rajtakapja.

II. Bánatában megcsunyl, de újra visszanyeri szépségét, mikor a királynét is egy csunya szolgálával látja ölelkezni. A szerelmeseket leleplezi a király előtt.

III. Mindketten megvigasztalódnak, mikor meglátják azt az embert, aki egy ládában a hátán cipeli - legnagyobb kincseként - a felesége szeretőjét.

- 1/ Kriza Jánoshoz küldött népmesék. Ms. 1. 115-117. 28. sz. A világszép ember. /Helység nélkül./
- 2/ Kriza János-Orbán Balázs-Sebesi Jób-Benedek Elek, 1882. 393-396 p. 12. sz. A szép ember és a csalfa asszony. /Székelyföld, BN: 977^X 1.
- 3/ Ősz János, 1941. 24-27 p. A világszép ember. /Székelyföld/
- 4/ Dégh Linda, 1960. 201-204 p. 70. sz. Világszép Jánoska. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1948./
- Ld. még in: Ortutay Gyula-Dégh Linda-Kovács Ágnes, 1960. III. 97-102 p. 136. sz. =
- 5/ Bodnár Bálint, 1958. Ms. 1. 41-43 p. 3. sz. A szép ember. /Gégény, Szabolcs-Szatmár m., 1958./
- 6/ Nagy Olga, 1983. 227-231 p. 69. sz. Reznált férjek. /Marosszentkirály, Románia, 1975./
- 7/ Sebestyén Ádám, 1979. 258-260 p. 74. sz. Szép Jánoska. /Andrásfalva, Bukovina; Kakasd, Tolna m., 1970-78./

FELHASZNÁLT MŰVEK JEGYZÉKE

- ANDRÁD Sámuel
1789-1790
- Elmés és mulatságos rövid históriák... Béts
- ANDRÁSFALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes
Ms. 1. - EA 7120
- ARANY László
1862 - Eredeti népmesék. Pest.
1867 - Magyar népmeséinkről. Kisfaludy Társaság Év-
lapjai. IV. évf.
- BAJKÓ Mátyás - BÉRES András
1955 - Három aranyalma. Népmesék. Debrecen.
- BALASSA M. Iván
Ms. 1. - EA 12812
- BALÁS Gyula
Ms. 1. - MTAK Kézirattár Irodalom 2-r 76. Mesegyűjte-
mény. /Mezőkovácsháza 1878/
- BÁCSKAI BOSNYÁK Sándor ld. BOSNYÁK Sándor
- BANÓ István
1941 - Baranyai népmesék. /UMNGy II/ Budapest.
- BELATINI BRAUN Olga
1960 - ld. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes:
Magyar népmesék. I-III. Budapest.
Ms. 1. - NIFA 131-132
- BENE Lajos
1931? - Kalotaszegi népmesék I-III. Budapest.
- BENEDEK Elek
1885 - Székely Tündérország. Budapest.
1894-96⁴ - Magyar mese és mondavilág I-V. Budapest.
- BENKŐ László
Ms. 1. - EA 640
- BERDE Mária, R.
é.n. /1942/
- Az árva királyfi. Eredeti székely népmesék.
Budapest.
- BÉRES András
Ms. 1. - EA 6001
1967 - Rozsályi népmesék /UMNGy XII/ Budapest.
- BERZE NAGY János
1907 - Népmesék Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyé-
ből. /MNGy IX/. Budapest.
1940 - Baranyai magyar néphagyományok. I-III. Pécs.
1957 - Magyar népmesetipusok I-II. Pécs.
1960 - Régi magyar népmesék -- hagyatékából. Pécs.
- BODNÁR Bálint
Ms. 1. - EA 10095
Ms. 2. - EA P /1/1957
1980 - Kisvárda környéki népmesék. Nyiregyháza.
- BORCSA Mihály
1876 - Nyr. 5. évf.
- BOSNYÁK Sándor
Ms. 1. - A község bikája. EA 12884
Ms. 2. - A Gáspár család mesekincse. EA 13502
- DÉGH Linda
1942 - Pandur Péter meséi I-II /UMNGy III-IV./ Bu-
dapest.
1955, 1960 - Kakasdi népmesék I-II /UMNGy VIII-IX/ Buda-
pest.
- DÉKÁNY Rafael
Ms. 1. - EA 2279
- DOBOS Ilona
1962 - Egy somogyi parasztcsalád meséi /UMNGy X/
Budapest.
- /DUKA János/
1982 - Kilenc kéve hány kalangya? Anekdóták a szé-
kelyekről. -- gyűjtéséből vál. s. a. rend.,
bev. VÖÖ Gabriella. Bukarest.

Enzyklopädie des Märchens /EM/

- 1975 – Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Walter de Gruyter. Berlin-New York.

EPERJESSY Ernő

- Ms. 1. – EA 7258

ERDÉLYI János

- 1855 – Magyar népmesék. Pest.

1846, 1847,

- 1848 – Népdalok és mondák. I-III. Pest.

ERDÉSZ Sándor – Ámi Lajos meséi I-III /UMNGy XIII-XV/ Budapest. 1968

- Ms. 1. – Jósa András Múzeum Adattára 202.

- Ms. 2. – EA 6312

- Ms. 3. – EA 6544

- Ms. 4. – EA 6314

FARAGÓ József

- 1955 – A szegény ember vására. Székely népmesék. Bukarest.

FERENCZI János

- 1872 – Nyr. 1. évf.

FÜLÖP István

- Ms. 1. – EA 8260

GAAL György

- Ms. 1. – MTAK Kézirattár Irodalom 4-r 66.

GYÖRGY Lajos

- 1934 – A magyar anekdota története és egyetemes kapcsolatai. Budapest.

- 1938 – Világjáró anekdoták. Budapest.

HALÁSZ Ignác

- 1933 – Legszebb magyar népmesék. /Bukarest?/

HÁRSING István

- 1926 – Történetek Udvarhelyi Szeles János XVIII. századi feljegyzéseiből. Ethn. 152-153 p.

HEGEDÜS Lajos

- 1952 – Moldvai csángó népmesék és beszélgetések. Budapest.

HELLER Bernát

- 1926 – Három a daru, Ethn. 57-72 p.

HERCEG Lajos

- Ms. 1. – Mesegyűjtemény 1862. MTAK Kézirattár. Irodalom 4-r 371/984 I.

HORGER Antal

- 1908 – Hétfalusi csángó népmesék /MNGy X./ Budapest.

HORVÁTH Endre

- 1906 – Nyelvészeti füzetek. 34. sz.

IPOLYI Arnold

- 1914 – Ipolyi Arnold népmesegyűjteménye. Szerk. Kálmány Lajos. /MNGy XIII./ Budapest.

JÓKAI Mór

- /1856/ – A magyar nép élce

KATONA Imre

- Ms. 1. – EA 8170

- Ms. 2. – EA 4094/1949

KÁLMÁNY Lajos

1881, 1882,

- 1891 – Szeged népe I-III.

- 1893a – Világunk alakulása néphagyományainkban. Szeged.

- 1893b – Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn III. B. 7-8 H. 188. p.

- 1914 – Hagymányok I-II. Vác-Szeged.

- Ms. 1. – EA 2771

- Ms. 2. – EA 2801

KELEMEN Zoltán

- 1964 – Tolna megyei székely népmesék. H.n.

KONSZA Samu

- 1957 – Háromszéki magyar népköltészet. Marosvásárhely.

KÓNYI János

- 1815 /6. kiad./ – A mindenkor nevető Democritus. Buda.

KOVÁCS Ágnes

- 1943 – Kalotaszegi népmesék I-II. /UMNGy V-VI./ Budapest.

- Ms. 1. - EA 3912
 Ms. 2. - EA 6994
- KOVÁCS Zoltán
 Ms. 1. - EA 3104
- KRESZ Mária
 Ms. 1. - EA 4696
- KRIZA János
 1875 - Nyr. 3. évf.
 1882 - KRIZA János-ORBÁN Balázs-SEBESI Jób-BENEDEK
 Elek: Székelyföldi gyűtés /MNGy III./ Buda-
 pest.
 1911 - Vadrózsák I-II. /MNGy XII-XIII/ Budapest.
 1956 - Székely népköltési gyűjtemény I-II. /Szerk.:
 Gergely Pál-Kovács Ágnes/ Budapest.
- KRIZA Jánoshoz küldött népmesék
 Ms. 1. - MTAK Irodalom 4-r 409/IV.
- KUNTÁR Lajos
 1955 - A furfangos Tilinkó. Kardos József meséi.
 Szombathely.
- LÁZÁR István - Alsófehérvármegye magyar népe. /Klly az Alsó-
 1896 fehérvármegye monográfiája c. könyvből./ Nagy-
 enyed.
- MAILAND Oszkár
 Ms. 1. - EA 1944
- MAKRA Sándor
 Ms. 1. - EA P 5/1952 = EA 9296
 Ms. 2. - EA P 83/1954 = EA 9466
- MAROSI Samu - BAGOSSY Károly - BAK László
 Ms. 1. - MTAK Kézirattár. Irodalom 4-r 397
- MIKÓ Pál
 1894 - Nyr. 23. évf.
- MITRULY Miklós
 1968 - Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények.
- MTAK Kézirattár a Kisfaludy Társaság Népmesegyűjteménye.
 Ms. 1. - Irodalom 2-r 81
 Ms. 2. - Ms. 10.020. V.
 Ms. 3. - Ms. 10.020. VII.

- NAGY Olga
 /1953/ - Előbb a tánc, azután a lakoma. Mezőségi nép-
 mesék. Bukarest.
 1958 - A három táltos varju. Mezőségi népmesék.
 Kolozsvár.
 1976 - Széki népmesék. Bukarest.
 1977 - Paraszt dekameron. Válogatás széki tréfákból
 és elbeszélésekből. Budapest.
 1983 - Ujabb paraszt dekameron. A szerelemről és a
 házasságról. Budapest.
- A Néprajzi Múzeum Kéziratgyűjteményének Katalógusa /EA/
 1979, 1983
 - EMN 5ABC. Összeállította Forrai Ibolya-Iványi
 Imréné, Budapest.
- OLOSZ Katalin
 1972 - A kecskés ember. Udvarhelyszéki népmesék.
 Bukarest.
- ORTUTAY Gyula
 1940 - Fedics Mihály mesél. /UMNGy I./ Budapest.
- ORTUTAY Gyula - KATONA Imre
 1951 - Magyar parasztmesék. Budapest.
- ORTUTAY Gyula
 1955 - Magyar népköltészet I-III. Budapest.
- ORTUTAY Gyula - DÉGH Linda - KOVÁCS Ágnes
 1960 - Magyar népmesék I-III. Budapest.
- ŐSZ János
 1903 - Nyr. 32. évf.
 1941 - A csudatáska. Eredeti székely népmesék.
 Budapest.
- PENAVIN Olga
 1971 - Jugoszláviai magyar népmesék I. /UMNGy XVI./
 Budapest.
- Poncianus históriája
 1898 - Szövegkiadás. Kiadta Heinrich Gusztáv. RMkt.5.
- RUBINYI Mózes
 1902 - Nyr. 31. évf.

RUBOVSKY Ferenc

Ms. 1. - EA 477

RUSZKOVICS István

1958 - -- meséi. A Magyar Népmesekatalógus Füzetei
4. Budapest.

SCHWARZ Gyula

1879 - Nyr. 8. évf.

SEBESTYÉN Ádám

1979, 1981,

1983 - Bukovinai székely népmesék I-III. Szekszárd.

s.a. - Bukovinai székely népmesék IV. Szekszárd.

SEBESTYÉN Gyula

1906 - Dunántuli gyűjtés /MNGy VIII./ Budapest.

SÜTŐ Kálmán

Ms. 1. - EA 000486

SZÉKELY Sándor

1874 - Nyr. 3. évf.

SZENDREY Ákos

Ms. 1. - EA 616

SZILÁGYI Ferenc

1983 - Elmét vidító elegy-belegy dolgok. Válogatás a
győri Kalendárium 1749-től 1849-ig tartó idő-
szakából.

SZINI Péter

Ms. 1. - MTAK Kézirattár. Irodalom 4-r 367

Ms. 2. - Eredeti Népmesék I-II. MTAK Kézirattár 953.

SZTOKAY Lajos

1904 - Nyr. 33. évf.

VAS Gereben

1856 - Adomák. Össz. Művei. Budapest.

VIKÁR Béla

1905 - Somogy megye népköltése. /MNGy VI./ Budapest.

VÖÖ Gabriella

1969 - Többet ésszel, mint erővel. Bukarest.

1981 - Tréfás népi elbeszélések. Bukarest.

ZÖLDY Pál

Ms. 1. - EAP 150/1970

PÉLDATÁR

A KÉT KOMA FOGADÁSA

A tizénnégybéli háboruba történt, hogy vót egy fiatal pár embēr, aki ugy szerette egymást, oan jó életet éltek, mint két gölice galamb. Vót annak az embērnek egy jó pajtása, komájja, de oan jól vótak, ük egygütt, hogy egygik a másik nélkül soha egy pohár pálinkát se ittak még. Élég, hogy kitört a háboru, s elvitték az egygik embērt, a más otthon maradott. Sirt a mēnyecske éjt s nap, nem mēnt az suva sem, sem bálba, sem lakadalomba, az mindig otthun vót, gyászóta az urát. A másik komájának a felesége mēghót a háboru alatt, ögyvez maradt.

Nahát, amikor esztendeje vót, hogy mēghót a komaasszon, akkor hazajött ennek a mēnyecskének és az ura. Jaj, de ott vót ám öröm, mikor mēglátták egymást. Panaszkodott, hogy mēen helyt üt, hogy suva se mēnt, hēába hívták, met nagyon sajnálta az urát, hogy ő nem akart multságba mēnni, csak az egy tēmplomba mēnt, s akkor és mindig érte imádkozott. Szerette és ám az ura, örvendēt neki, met sok asszonnak mēnt a büze, hogy rosszul viselkedēt a háboru alatt. De az ő asszonyára sēnki nem tudott rosszat mondani, csak dicsérték, hogy mēen hūségēssen mēgtartotta a tisztēsségit. Hát bizon az embēr mindig dicsérte, akárhová mēnt, mindēnütt a feleségit hozta elé, hogy mēen bēcsületēs asszonya van neki, hogy a más asszonyoknak elmēnt a hirik, még a harctēren és, hogy mēen rosszul viselkednek, hogy kirugtak a hámbul, de az ő asszonya bēcsületit mēgtartotta.

Éccēr elmēntek ōk a tēmplomba a komájával. Nagyon vallásos embēr vót, mindēn nap elmēnt a misére. Visszajönnek a tēmplombul s azt mondja neki a komája:

– Mēnjünk bé a korcsomába pohározni – aszondja ez a fiatal embēr – mēnjünk, komám, hál Istennek van mibül vēgyek, ingēm se ront még.

Bé és mēntek a korcsmába, minnyár parancsoltak italt, két poharat. Ott köszöntgetik egygik a másikat, beszélgetnek. Éccēr aszondja ez a fiatal embēr:

– Az Isten éltesse komám, de még az én asszonyom és belētészēm, őt és, nincsen itt szēgén, hogy az Uristen éltesse, met az egy tisztēsségēs asszon.

Aszondja a komája neki:

– Ne higgyen oan erőst az asszonnak, komám uram, met az asszonnak nem jó hinni.

– Nem lehet hinni, akiknek nem lehet, de az enyémnek lehet.

– Hát, komám, ne higgyen ugy, met nem tudom kiállni, hogy annyit dicsérje, hiszēn másnak és van oan szép felesége, mint a magáé.

– Komám, itt nem szépségrül van szó, hanem a tisztēsségrül.

– Nahát, komám – aszondja – ha ugy hiszēn az asszonnak, csinájjunk egy fogadást!

– Hát mibe fogadjunk?

– Abba fogadjunk, komám, hogy kend mēghal, s kend még a ravatalon lēs, s a felesége imán eligérkezik férjhēz.

– Jaj, komám – aszondja – csak jobb, ha nem fáraszná avval a száját. Mikor az én asszonyom mēgfogadta, hogyha én mēghalok, soha férjhēz nem mēn senkihēz.

– Hát fogadjunk, komám – aszondja – hogy férjhēz mēnyēn, de maga még a ravatalon lēs, s imán eligérkezik.

– Jó, hát hogy? Ha én mēghalok, én mit tudok? Akkor igérkēzhetik, én mit tudok?

– De mēgtudja, komám uram, csak hallgasson még ingēmet. Ha most kend hazamegyen – aszondja – tēgye magát, hogy oan beteg, hogy egészen halálnak való, tēgye magát, s akkor – aszondja – a komámasszon megjed, mikor elment egészséges vót, mi lelte kendet, s – aszondja – akkor maga mondja azt neki: – Sokat ne kérdezzess ingem, met én érzem hogy most meghalok, nem kell nékem semmi.

S akkor aszondja, hogy:

– Édēs társam, hát mi lelte? Kel orvosságétt szaladni, hátha meggyógyul.

– Nem, feleség, nem ne mēnj orvoshoz, met én érzēm.

– Hát futok a papétt, hozom, gyónjék mēg. Nēzze – aszondja – jó téát főztem, kávét, vaj mit iszik, jó párom.

– Ne kénájj ingēm sēmmitel, hanem hamar vesd mēg az ágyat, hogy feküdjem le, s huzd le a csizmát a lábamrul met nem birom lehuzni.

Jaj, mēgjed az asszon, hogy a szüve mēghasadjon, hogy kifogy a drága emberibül. Nahát, lehuzza a csizmáját, mēgvette az ágyát, az ura lefeküdt, így tanyította. Akkor mondja csak azt, hogy:

– Feleség, ne étélvel kinájj, hanem szaladj csak komám uram után, s hidd ide – aszondja – hogy csinájjak végrēndēletēt, met gyermekünk nincsen, s ha én mēghalok, elmaradsz tülem, s a rókonyok még a vagyont ős elvészik tüled. S hidd ide a komámat, hogy lēgyēn tanu, met ő legigazságosabb hēz-zánk, s akkor – aszondja – amig komámasszon utánnam jó, addig kend tēgye magát, úgy, mintha mēghót vóna, a többbit aztán bizza rēám.

– Hát mibe lēssz a fogadás, mondja mibe?

– Hogyha komámasszon férhēz nem igérkēzik, kend a ravatalon lēsz, s kend mēghajja, met kend csak tēthalott lēssz. Akkor én kimēnyēk a házambul ēggy ingbe s gagyába s mezit-láb, s odaadom földjeimet s marháimat s házaimat s mindēt kendnek.

Aszondja ez a fiatal embēr:

– Hát, komám uram, én es kimēnyēk az én házambul, tiszta ingbe s gagyába, s a földjeimet s marháimat s mindēt átadok.

Igy mēglēt a fogadság, kezét adtak ēgymásnak, s a korcsmáros elvágta. Nohát, így lēt a fogadság, s a két embēr elindut hazafelé.

De ez a fiatal mēnyecske úgy várta az urát, met imán látta hogy mēg van késve, csudáta, hogy hol késik, met máccor hamarább hazajött a tēmplombul. Hát ő többször kimēt a kapuba, s leste, hogy jó-ē az ura, készēn vót az ebéd, csak várta, hogy érkezzék haza. Hēába leste, nem jött. Kimēt másodszor ős, kimēt harmadikszor ős, hát lássa, hogy jön az ura, oan lassan, hogy alig tud lépēgetni.

– Jaj – gondója magába a mēnyecske – mi van vele? Más-kor úgy jött, mint ēgy huszár, lēhet bé van rugva. De nem szokása, hogy bérugjon, hanem inkább beteg.

Hát imán nem tudta várni, hogy odaérjēn, hát elmēt e-lejibe, valami harmadik házig.

– Jaj, mi van veled – aszondja – mét jōsz ēen lassan?

– Hadd el, feleség, mēgmondom, csak hazaérjünk, de imán nem hiszēm, hogy hazaérjek.

Mēgjedēt a mēnyecske:

– Hát mi van kendvel?

Bémēn a házba, aszondja a felesége:

– Mit adjak, mit iszik?

– Nēm kēll nekēm sēmmitel – aszondja.

– Hát akkor ēgyék jó kávét, főztem téát, amēlyik kēll, ēgyék.

– Ne kinájj ingēmet ételvel, italval, vesd mēg az ágyam, hogy feküdjem belē, s huzd le a csizmámat.

Lehuzta szēgēn asszon a csizmáit, de úgy sirt, hogy nem tudta, mit csinájjon.

– Jaj, mondd mēg, kedves társam, hová szaladjak, papétt vaj orvosétt, mit hozzak nekēd hamarēbb?

– Nem kēll nekēm se pap, se orvos, met én érzēm, hogy most mēg kēll hajjak. Hanem hamarább szaladjál komám után, s hidd ide!

– Jaj, hát ő mit segít kendēn? Az orvos segittene valamit.

– Nēzd, kedves feleségēm – aszondja – végrēndēletēt akarok hagyni, s ő lēgyēn a tanu.

– Jaj – sir az asszon – jaj, kend itt akar hagyni, akkor kend nem viccēl velem, jaj, jaj – erőst jajgatott az asszon.

– Kedves feleség, ne sirj, hanem szaladj hamar, met amig a szóló nyelvemēn vagyok, hogy tudok beszélni, addig hagyjak végrēndēletēt – aszondja – met gyermekeink nincsenek, s ha mēghalok, még tēgēd kitēsznek a gazdaságbul, az életbül a rókonyok.

Jaj, fut az asszon sir keservessen az utcán végig, s

fut a komájához. Hát mikor béért a kapun, a komája jött vele szembe.

– Mi a baj, komámasszon, mét sir oan nagyon, mi van magával?

Aszondja:

– Jaj, ne ős kérdëzzën, komám, csak jöjjön, szaladjon hamar nálunk, – aszondja – met az uram hivassa!

– Hát métt hivat, hát most jöttünk az elébb haza a templombul.

– Jaj, lehet, hogy még se éri hazaérjünk életbe. Vég-rëndéletët akar hanni – aszondja – s magát hívja, hogy maga legigazságosabb hëzzánk, hát maga lëgyën tanu.

Aszondja:

– Jaj, szëgën komám uram, hát nem ős hiszëm, most jöt-tünk haza, s nem vót sëmmi baja.

Aszondja a mënyecske:

– Én nem várom kendet, én futok, hogy lássam, hogy mi van vele.

Hazaszalad az asszon, bélépik a szobába, hát az ura fekszik hanyatt az ágyon, s a szëme lehunyva. Odafut az ágy-hoz:

– Édës jó embërem, nyitsa fël a szëmeit, jó komám u-ram!

Hát nem szól.

– Mi lölte kendet, tán csak nem hót még? – aszondja – métt nem beszélget?

Hát bizon nem nyitotta ki a szëmit az embër. Tapintsa a mejjit, hát nem szuszog.

– Jaj, Istenëm, mëghót a drága embërem!

Sir ugy szüve szakadtába:

– Métt es küdött el hazulról, hogy én ne lássam a halá-lát, mikor hal még?

Hát ëccër lépik bé a komája az ajtón.

– Jaj, jaj, nyitsa ki a szëmeit, szójjon komám uramnak! Hogy szerette kendet, most mégse akar beszélgetni.

Odalépik a komája az ágyhoz, s:

– Hát mi van kendvel, komám uram, szójjon csak vala-

mit, hát métt hivatott, idejöttem.

De bizon nem szöllot sëmmi. Elvëszzi a komája kezit, tapintsa ide s tova azt az élö inacskát. Ëccër ëggyet int a kezivel a komája. Aszondja az asszon:

– Mi a, komám uram, talán még van halva?

– Hát bizon, komámasszon, ez bizon nem szól nekünk töb-bet ezën a világon.

Jaj, az asszon rëabutt az urára, kötte sirta, hëába, nem kël fël.

Ëccër aszondja a komája:

– Komámasszon, ne sirjon oan eröst, met az fël nem kel, aki ëccër még van halva, az még van halva. Hanem adja ide a borotvát, hogy borotvájjam még, kend még tëgyën tüzet, s fë-rëdövizet tëgyën fël, s még kël fërësztteni.

De az asszon ugy sir, hogy nem akar az urátu féremënni, hogy most mi lësz vele ezután.

– Métt tudott itt hagyni, mikor vót miből éjjünk, s vót mivel dolgozzunk, s métt keresëtt magának oan különös házat, ahova én nem tudok bëmënni?

Hát mindig sirassa, hogy, hogy, hogy csak ugy csëng a ház.

Ëccër aszondja a komája:

– Komámasszon ne sirjon, mig meleg a halott séessën fëlöltöztetni, met ha ëccër mëgmered, akkor nem lehet vele dógozni – aszondja – lásson csak utánna tüzet tënni, s vizet tënni, hogy fërësszëm még, s kend addig csinájja a ravatalt.

Hát szëgën asszon kimënt, s béhozta a ládából a lepëdö-ket, innapló^x párnákot, de csak sirt mindig. A komája még bo-rotváta, de az asszon kezdëtt kiabálni, hogy ne borotvájja oan vigyázatlan, ne tépje a szakállát.

– Hëj, édës komámasszon, annak imán nem fáj – aszondja.

Nohát, imán készën van a ravatal, fëlfërësztették, fël-ötöztették, s elnyujtották. De sir az asszon:

– Kedves szép embërem, hogy ëen szép nem vót a világon, s ëen jó, hogy vaj ëgy pufot adott vóna, vaj ëccër, nem tud-nëm igy sajnálni – aszondja – de soha még még se szidott.

Éccēr aszondja a komája:

– Komámasszon, ne sirjon, met minnyár itthagynom, el kell éggyezni, hogy s mint lëgyën a temetés, në, këll szaladni harangoztatni s gödörösókat keresni, s a városba be këll mënni vásárolni a halott mellé, mindën gond, de csak sir, sir, itthagynom kendet, s akkor mit csinál?

– Jaj, ne hagyjon itt, édës komám uram, hát ki segít rëjntam?

– Hát azt beszélëm kendnek. Hirt këll adni a papnak, hogy mëghótt, s harangoztatni, hát ki mënjën, ha én nem? Éggyezzük el, hogy ki mënjën a városba vásárolni, koporsó këll, s szëmfödél këll, s gyërtyák këllnek, kit biz mëg kend, hogy a pénzt a kezire bizza valakinek, ha kend nekëm nem adja.

– Hát ezt mondta az uram és – aszondja a mënyecske – hogy kend a legigazságosabb hëzzánk.

– De komámasszon – aszondja az embër – vóna nekëm egy-pár szavam kendvel, amig valaki ide nem jó. Négyszëmközt akarok én kendvel beszélni.

– Hát mondja, komám uram, mit akar mondani?

– Hát én azt, komámasszon, hogy mü imán rég üsmerjük éggymást. Mikor az én asszonyom élt, akkor és jól vótunk egygyütt, maga és tudja, hogy egy pohár pálinkát éggymás nélkül nem költöttünk el, de – aszondja – akkor és sokszor elgondótam, Istenëm, hogy szeretëm ezt a komámasszont, pedig az én asszonyom és jó vót, s szép vót, met szerettem, de sokszor arra gondótam, ha az Istën és ugy adná, ha mëghana komám uram, s az én asszonyom, nekëm sënki se kéne, csak kend. De ezt sënki se tudta, csak így magamba gondótam – aszondja –. S lássa, mit értünk, mëghót az enyim és, mëghót a kendé és. Hát én mëgmondom kendnek, hogy kend jön el hëzzám férhëz, imán esztendeje, hogy ögyvez vagyok. Mintha látta vóna a szüvem, hogy kend és így marad égyedül. Hát csak kend nem marad így, muszáj férhëz mënjën, met itt nagy gazdaság van, s ide embër këll.

Aszondja az asszon:

– Jaj, édës komámuram, ne mondjon éenëket, hogy én még

férjhëz mënjen, az én drága embëremet eltemessem avval, hogy én még férjhëz mënjen. Nem én, soha, met én sose kapok oat, mint az én embërem, aki oan jó, az a világ nincs, hogy oan jó lëgyën valaki.

– Jaj, dehogy nincs – aszondja – az én asszonyom és é-lég jó vót, de el këllëtt felejtsem, met aki éccër meghót, az többé fél nem kel. S nem mondom kennek, hogy most helytől de illik bár három hónapig mëggyászolja az urát, mivel oan jó embër vót, s én mëgvárom kendet – aszondja – csak hajjam mëg, hogy eljő hëzzám azután, hogy feleségëm lësz. Mennyivel jobb szüvel mënyëk akkor, hogy segéjjen kendnek, met lássa-ë, városba këll mënni vásárolni – aszondja – kell, kinek adja kend a pénzt a kezire, hogy oan mëgbizott lëgyën, mint én.

Aszondja:

– Ételte këll vënni s gyërtyát szëmfüledet temetésre, hát be këll vásárolni – aszondja – nekëm adhat háromezër forintot és a kezembe, nincs métt féjjën, hogy én eldugom, de – aszondja – csak úgy, hogy bár égy szóval mondja, hogy kend eljő hëzzám férjhëz, met fiatal, így nem tölti a világját.

Éccër aszondja az asszon, mëggondolkozott:

– Hát komám uram, hát úgy és birom, ameddig birom, de éccër én és lëgyëngülök, s muszáj, hogy valakit magamhoz vëgyek. Hát elmënyëk – aszondja – de most még nem, hát három hónapig mëggyászolom.

– Hát én és aszondom – mondja az ember.

Hát mëglëtt a szent éggyezség, eligérkëzëtt, hogy elmënyën.

Éccër aszondja az embër:

– Komámasszon, de akkor biztos lësz, hogy eljő hëzzám?

– Hogyne – aszondja – ha mëgmondtam, elmënyëk.

– Nohát, komámasszon, én kennek még valamit akarok mondani, hogy azután ne hanyja a szëmëmre, ha tudta vóna, nem jött vóna el.

– Miféle, komámuram, csak mondja, mit akar?

– Én mëgmondom – aszondja –, hogy az én portékám oan, hogy mindën éjjel odap...l.

Aszondja az asszon, immár mëgrëstëlte magát, hogy ezt mondta az embër.

– Nam baj, komám uram, nem tészén sēmmi, hát az enyém mēen vót – aszondja – még oda ős sz..t.

De akkor a halott imán tovább nem tudta türni, s..reült a ravatalon. Aszondja:

– Sz..t édēsapád oda, hát én mikor sz..tam oda, hát hogy szóltad ezt tē ki?

Akkor nagyot nevetett a komája:

– Na lássa, komám uram – aszondja – kié az igaz?

– Hát hogy mondtad, hogy odasz..tam, mikor én életēmben mikor bé vótam rugva, akkor sē tettēm ezt, hogy odasz..tam, még oda sē p..tam, hát tē ően igasságos vagy, hogy tē holtom után ős-mivel vádolsz ingēm?

Aszondja a komája:

– Komám uram, ne veszekēdjenek, Isten őrizzēn, sēmmi harag, csak jusson eszibe, mit mondtam kennek, hogy az asz-zonnak nem kell hinni oan erőst.

– Hát komám uram, ezt hogy lēhēt türni – mondja a halott. – Látod, feleség, mit csinátál, hogy ki kell hurcókodjunk a házunkbul, sēmmi sem a mēenk.

Aszondja a komája:

– Nem komám uram, nem kell nekēm a kendé, maradjanak, ahogy eddig vótak, csak még akartam mutatni, hogy nem jó az asszonnak oan erőst hinni, s oan nagyon kimutatni, met erőst fēlkap.

Aztán ős megmaradtak, megēngedtek egymásnak, éltek tovább előre, de soha többet oan jó életjik nem vót, örökké hánták egymásnak a szēmikre. Ezt tette a komája.

Dégh Linda, 1955. /UMNGY VIII./ 395-402 p. 38. sz.

AaTh 1351 Ki szólal meg először

SUSZTÉR MESTÖR ÉS FELESIGE

Ezök éldögéltek, éldögéltek és dolgozott a susztēr mestör a mestörsigibe. Turta az ipart, de közbe szerette az italt is. No és így napru-napra haladtak, családos vót már, de gyöngén vót még a koszt a családra. De azér közbe még akkorán birta az ügyet, ęgy kis disznut is tudott vágni. De a szęginysig akkora vót náluk, hogy annyi nem vót náluk, annyi lábos vagy fazék, hogy a disznuvágásra elég lętt vóna. Elmönt az asszony, kért lábost. Egy öntött lábozs vót, nem zománcos, régi öntött lábozs vót. Olyan tizlitērēs féle-fajta lęhetett, mer a család megfelé vót a tiz litērēs láboshó, ekészitették valami gulyásnak vagy paprikásnak, há bizon el is teperik. Na közbe levágták a disznut, hát jó beebédültek belüle, hát a lábost ęgy ollan heli taláták tönni lę, hogy a susztēr mestör valamit ottan kalapólódott, csináta a cipüket, lędobta. A lábos erepedött. Persze, mer öntvény vót. No a felesige kérte, ü nēm merte hazavinna, hogy ü hazavigye, e van repedve, ü hogyan vigye haza. "Tē törted e, vidd haza!" Ő sē viszi haza. Akkor a susztēr mestör valamit föltalált.

– Tudod asszony, mit? Ki most elübb megszólal, az viszi lábost haza a szomszidba.

Na ugy is lętt, fogadást csinátak, aki elübb megszólal, az viszi haza. No susztēr mestör kezdött dőgoznyi, ütötte a kalapáccsal, az asszony még közbe ękezdött fonyni. Fonyta, hajtatta rokkát, a szöszöt mög kérte, közbe nótázott, susztēr mestör is nótázott. Hát gyün három képáru. Szentképeket árut.

– Jó napot! Nem vęsznēk szentképēt?

Ja az asszony az ü notáját mondta: "Tára, raram, tarararam, tariram, tariram, tararam."

– Nem vęsznēk szentképet?

Az embőr is mondta az övét: "Tara, raram, tara, raram, tariram, tariram, tararam."

Egyik képes csak mondja:

– Tē, ezēk mēg vannak bolonduva? Nincs eszik? Tē idehallgas! Én bahajtok az asszonnak.

– Na, nē beszélj bolondu. Tē az anyja, ezēk nem beszinek sēmmit, akár mit mondó neki, nem vész kiépēt, az sē mondják.

Hát aztán rohamossan odaugrott, elkapta az asszont, elintézte, a suszter nézte, dehát nēm szót sēmmit. A képes ki-mēnt, akkor kezdēt nőtázni:

– Ej tē Zsuzsi, mi csinálta,
Az én árva szívēmēt mēgcsaltad.

Aszongya:

– Aj embēr, mos tē viszēd haza a lábost, mer tē szolaltá mēg elüre.

Ez a vége.

Penavin Olga, 1971. UMNGy XVI. 558-559 p. 184. sz.

A MEGTALÁLT NYELV

Olyan kedvderitő beszélgetésem volt ezelőtt vagy tiz eszten-dővel a testvérnénémnel. A testvérnéném beszélt el nekem, hogy a házaspárok összevesztek, férj és feleség. Ennek a következménye az volt, hogy a feleség – eltelt egy hét s – egyetlen szót sem szólt az urához. Akármilyen történt is, ő hallgatott, mer tudta, hogy az urát evvel bosszantja jobban.

Neki most az ember, mit csináljon, hogy mégis megszólaltassa az asszonyt. Nekiállott, s a házban mindent dult fel, turt fel, ágynemüt, felhánta az ágyat, ládát elhuzott, ha szekrény volt, a szekrényből mindent elészédett, alatta kereste, kiséperte, felmászott a székre, s a tetejin megkereste, hogy már az asszony nem tudta megállni szó nélkül, s odaszól:

– Mit keresel?

– Jaj, drága szívem, megvan! De jó, hogy megvan.
Azt hittem, elveszett, sohase találom meg már.

– Mit te?

– A te drága, aranyos nyelvedet.

Vőő Gabriella, 1981. 265-266 p. 74. sz.

A BOLDOG CSALÁD

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy boldog család. A férj és feleség soha nem bántotta egymást, még csak hangos szó sem esett köztük. Szerették egymást.

Az ördögnek nem tetszett a család boldogsága. Mindig ott settenkedett a férfi és az asszony körül, leste: mikor viheti valamelyiket kísértésbe. Hiábavaló volt azonban az ördög minden mesterkedése, nem tántorodott meg sem az asszony, sem a férfi.

Élt a faluban egy vén boszorkány. Egyszer elhatározta az ördög, hogy szövetezik a boszorkánnyal, hátha neki sikerül megrontani a család boldogságát.

– Egy szép pár sárga csizmát kapsz, ha megrontod a boldogságukat! – mondta az ördög a boszorkánynak.

A boszorkánynak éppen sárga csizmára fájt a foga, hát elfogadta az ördög ajánlatát.

A férfi kint szántogatott a mezőn. Mert éppen szántás ideje volt. Felesége minden délben vitte neki a jó ebédet. Odamegy a boszorkány a férfihez.

– Mit csinálsz jó ember? – kérdezte tőle.

– Csak szántogatok! – felelte a férfi.

– Nem éheztél még meg?

– Most már mindjárt hozza feleségem az ebédet! – válaszolta s nézett a falu felé, ahonnan ilyenkor szokott feltűnni felesége a kosarával.

A boszorkány gyorsan elillant, felült söprűjére s gyorsan berepült a faluba. Egyenesen az asszonyhoz ment.

– Mit csinálsz jó asszony? – kérdezte tőle.

– Megfőztem az ebédet, most készülök a mezőre az uramhoz. Kiviszem neki az enivalót! – felelte az asszony.

– Nem kell ma ebédet vinned, én most jövök tőle. Azt üzeni, hogy mindjárt elvégez! Még egy-két fordulója van, aztán már jön is haza! – hazudta a boszorkány.

Az asszony nem hitt a boszorkánynak, csak rakta bele az ételt a kosárba, hogy vigye az urának a mezőre. A boszorkány azonban csak beszélt neki, bizonygatta, hogy úgy van, ahogy ő mondja. Közben szép delén kendőt vett elő, meg pruszlikot is és csak biztatta az asszonyt, hogy próbálja fel a kendőt meg a pruszlikot, meglátja, milyen szép menyecske lesz bennük. Az asszony először nem akarta, de aztán csak felkötötte a kendőt, meg a pruszlikot is felvette. A boszorkány akkor tükröt vett elő és mutatta az asszonynak, hogy nézze csak meg magát, mennyire igaz, amit ő mondott: ilyen szép menyecske nincs is a környéken. A kendő is, meg a pruszlik is igen jól állt az asszonynak. Elnézegette magát sokáig a tükörben. Észre sem vette, hogy lassan eltelt a féldélután.

A boszorkány, mikor elérte célját, újra felült seprűjére és kirepült a mezőre. A férfi már régen megetette, meg is itatta már a teheneit. Nem tudta miért nem jön a felesége. Éhes volt nagyon, a szemei majdnem szikráztak az éhségtől, de hajtotta a munka, hát befogta újra a teheneket és szántott tovább.

– Na, jó ebédet hozott a feleséged? – kérdezte a boszorkány az embertől.

– Nem hozott ma bizony semmilyen! – felelte a férfi. – Biztosan valami fontos dolga akadt. Sietek is este haza, hát ha valamiben segítenem kell neki!

– Hihi-hihi! – nevetett fel éles hangján a boszorkány. – Nem kell annak semmi segítség. Csak utba lennél neki, ha most hazasietnél. Én tudom, miért nem kaptál te jó ember ma ebédet. Vendége volt. Egy deli fiatalember. Kendőt és pruszlikot kapott a feleséged tőle. Most nézegeti magát bennük a tükörben.

Elsötétült a világ a boldog ember előtt. Ilyent mondanivalót a feleségéről! Kapta is mindjárt az ostorát, hogy végig-huz a csunya vénasszonyon, de az arra már messze repült az erdő felé.

Nem ment tovább a munka az embernek. Nem hitte el, amit a boszorkány mondott, de azért mégis csak kezdett gyanakodni, hiszen a gyomrán érezte, hogy valami rendkívüli történhetett a feleségével, mert eddig mindig pontosan hozta az ebédet.

Felrakta az ekét a szekérre és indult nagy sebesen haza. Szegény fáradt teheneit egész hazáig ostorozta.

Otthon a felesége még mindig a tükör előtt nézegette magát.

– Hát mégis igazat mondott a boszorkány! – mondta keserűen az ember és jól elverte a feleségét. Kész lett köztük a harag. A boszorkány megkapta a sárga csizmát. Fel is húzta és egyenesen a boldogtalan család házához sietett. Látta, hogy az ördög is megelégedve leselkedik be az ablakon. Az ördög és a boszorkány elkezdett táncolni örömeiben, csak ugy döngött alattuk a föld.

Az asszony mikor kisírta magát, megkérdezte, hogy miért nem jött haza ebédre, ha megüzente, hogy hazajön. Ekkor tudták meg mindketten, hogy a boszorkány vezette félre őket. Az rontotta meg a boldogságukat. Az asszony mindjárt bele is dobta a kemencébe a kendőt, meg a pruszlikot, aztán megfogadta, hogy soha semmilyen csábításnak sem enged. Szent lett a béke közöttük, újra boldogok lettek. Még most is élnek, ha meg nem haltak.

Kuntár Lajos, 1955. 83-86 p. 15. sz.

AaTh 1355 Az elrejtőzött ember. /A szép vagy a csunya asszony hűségesebb./

MILYEN LEÁNY VALÓ FELESÉGNEK

Volt egyszer két legény, akik egyszerre vonultak be a katonasághoz, s egyszerre szereltek le. Egy községbeliek voltak. Mikor közeledett már az idő, hogy leszereljenek, azt mondja az egyik:

– Ha hazamegyünk, én a legszebb lányt veszem el a faluban.

Azt mondja erre a másik:

– Mért veszed el te éppen a legszebbet, mert az bizony rosszféle lesz. Valamennyi szép leány mind rosszféle!

– Akármilyen is lesz – mondja a másik –, de én csak azt veszem el! Hát te melyiket?

– Én – feleli a legény – a legcsunyábbat. Mert tudom, hogy az senkinek sem kell.

Letelt az idejük, leszereltek, és hazajöttek. Az egyik legény megkérte a legszebb leányt, meg is kapta, és megházasodott. A másik pedig feleségül vette a legcsunyábbat.

Találkoznak egyszer, s azt mondja az egyik a másiknak:

– Nézd meg, barátom. Én elvettem, akit én akartam, a legszebbet, te a legcsunyábbat. Gyere most tegyünk próbát, melyik volt rosszféle, és melyik nem. Mégpedig úgy gondoltam, hogy este, alkonyatkor belopózol hozzám, hogy a feleségem ne vegye észre. Bebujsz az ágy alá, és ott hallgatózol. Vacsora után, mikor lefekszünk, majd kezdem aztán vallatni a feleségem, hogy lássuk, rosszféle volt-e. Az asszony mindenesetre tagadni fog, s akkor majd én kiáltom, hogy "ördög, ha vagy a világon, gyere s ha rosszféle volt a feleségem, akkor vidd el!" Akkor te majd hirtelen kibujsz az ágy alól, és fogod, hogy vigyed.

Na, úgy is tettek. Vacsora után lefeküdt a fiatal pár, s azt mondja az ember:

– Te asszony, te rosszféle voltál, mert valamennyi szép lány, az mind rosszféle; egy sem becsületes.

Azt mondja az asszony:

– Én nem voltam soha, de nem én! Ilyet nekem ne mondj!

Akkor elkezd kiáltani a férj:

– Ördög, hogyha vagy a világon, és a feleségem rosszféle volt, vidd el mellőlem a feleségemet azonnal!

Akkor kiugrott a barátja az ágy alól, fogta, huzta-nyuzta az asszonyt.

– Viszem, mert az volt!

Az asszony ölelte a férjét.

– Ne hagyj, lelkem jámbor uram, ne hagyj, hogy elvigyen az ördög!

– Dehogynem hagyom! Ha rosszféle voltál, hadd vigyen el!

– Hát nem voltam csak egyszer, de már azt is bánom, ne engedj!

– Hát kivel voltál?

– A pappal.

– Miért voltál?

– Adott háromszáz forintot.

– Hát még kivel voltál?

– Hát még egyszer voltam a jegyzővel is, ő is adott háromszáz forintot.

– Na – azt mondja neki az ember –, hagyj békét neki, ördög, mert rosszféle volt ugyan, de bevallotta, így hát nincs semmi baj. Hagyd itt, menj dolgozdra.

Akkor kiment a barátja, s otthagya őket. Azt mondja másnap a szépasszony férje:

– Na, most hát kipróbáltuk az enyémet, a szépet. Kiderült, hogy csakugyan rosszféle volt, de pénzért volt. Most próbáljuk ki a tiédet is. Este én megyek el hozzátok az ágy alá.

Na jól van. Ugy is tettek. Miután vacsoráztak, lefeküsznek, ez is kezdi vallatni a feleségét: te is rosszféle voltál, így meg úgy. Azt mondja az asszony:

– Hát már hogy lehettem volna én rosszféle, mikor mi csunyák nem kellünk senkinek?

Azt mondja a férj:

– Ördög, ha a világon vagy, s a feleségem rosszféle volt, gyere, vidd el mellőlem!

Akkor kiugrott a barátja az ágy alól.

– Viszem, mert az volt!

Akkor rákezdte ez az asszony is:

– Ne hagyj, uram, ne hagyj, férjecském, ne hagyj!

– Hát ha egyszer rosszféle voltál, el kell hogy vigyen!

– Hát nem voltam én csak éppen egyszer életemben.

– Hát kivel voltál? – kérdi az ember.

– A ... a ... a disznópásztorral.

– Hát aztán miért?

– Hát, nemigen akart jönni, de adtam neki hat kupa fuszulykát – mondja az asszony.

– Na, ördög, menj dolgozdra, hagyd el, maradjon itt.

Ime, a csunya és a szép is egyformák voltak, de a csunya nemhogy kapjon pénzt, még ő fizetett, hogy rosszféle lehessen.

Vöő Gabriella, 1969. 176-178 p. 58. sz.

A SZÉGÉNY SUSZTÉR

/1654^x/

Vót éccör egy szégény susztér. Dógzott vóna ü, de nem vót mi-bül. Annyi bőre sē vót, mind a tenyerem. Émönt szanaszējje a trágyadombokra, azokon szödögetett össze ujan dirib-darabokat. Azokbul csinyát két topánkát. Émēnt a vásárra, oszt keszte áruni. Nem kérte aszt sēnki. Csudákozott, hogy mōr nem tud eladni. Akkor vētte észre, hogy nekije még széke sincs. Hát-ha azér nem gyün a vėvő! Ément székēt keresni. Mire hozott egyet, a két topánt élopták. Micsinyájjon mast má? Elindut hazának.

Utközbe egy faluba mēgestelēdēt, mint mast van a zūdō. Egy háznál, ahon egy mēnyecske lakott, bekocut, éjjeli szálást kért. A mēnyecske szóba sē át vele, ékergette. A susztér ott ádogát a zuccán, azon töprönködött, hogy mōre mēnyēn. Éccör láti, hogy a mēnyecske vizér mēgy. Ezalatt besurrant a házba, igyenössen a kemince mögé, ott a sok ginc-göncöt magára takarta, oszt gonduta, hogy má van hon mēgháni. Éccör begyütt a mēnyecske is. A susztér a ginc-gönc alu hallotta, hogy tövött-vövött, járt-kēt ki s be, a zasztalon csörgött a tányér mēg a kés mēg a vėlla. Gonduta a susztér:

– E vár valakit!

Éccör csak kocutak, begyütt valaki. A pap vót. Aszondi a pap a mēnyecskének:

– Éhosztam a háromszáz forintot, akibe mēgēgyesztünk.

Éd van!

– Tögye csak a zasztóra! Még van ēty kis dōgom!

Avvā a mēnyecske kimönt, beszögeszte a zajtót, hogy sēnki be nē gyühessön. Mingyár vissza is gyütt. A vacsora má

^x A mesélés idején

od vót a zasztalon.

Aszondi ja papnak:

– Együnk-ē má?

Aszondi a pap:

– Ráérjünk!

Avvā odahuzódott a mēnyecskéhön, benézött a szömibe,

oszt aszonta:

– De szép szömed van!

Kérdöszte a mēnyecske:

– Ugyan mit lát benne, tisztelendő uram?

– Szélös e vėlāgot! – mondi a pap.

A susztér a kuckóba mindönt hallott. Odaszót:

– Hát az én két topánkám od van-ē tisztēlendő uram?

Ahogy eszt azok mēkhallották, úgy mēgijettek, hogy mind a ketten kiszalattak a házbul. A susztér is főkēt, jó mēgvacsorázott, a háromszáz forintot mēg, akit a zasztalon hatytak, zsebre tötte, oszt haza mēnt.

Berze Nagy János, 1940. II. 439-440 p. 240. sz.

MAJD ELTARTJA A FENNVÁLÓ

Há mikor legény voltam, jöttünk Ágotának a városáruul gazdám-mal, s Nagysinken megháltunk, mer az a mészáros gazdám-nál tanult. Azt mondta a mészáros nekem, a nagysinkki:

– Menj, Dénes, te fel oda a szénára, a sópra.

Hát én fel is mentem a szénára, s oda lefeküdtem. Há hallom, hogy jó egy leány s egy legény fel a sópra. Jöttek fel szerelmeskedni. S azt mondja a legény a leánynak:

– No, mi most tudunk szerelmeskedni.

De azt feleli a leány:

– Jó. De hogyha lesz egy gyermek, ki tartsa el?

De ők nem tudták, hogy én fenn vagyok. Aszmondja a legény:

– Ki, hát, aki fenn van.

De én akkor megszólaltam:

– Én már nem tartom el; há tartsátok el tük, ha csinájátok.

Lefutott mind a kettő a sópról.

Reggel felköltem, a leány nagyon szégyenkedett.

– Hova való vagyok?

– Mohai. Hát te?

– Kóbori.

Vöő Gabriella, 1981. 209-210 p. 29. sz.

A FURFANGOS ASSZONY

Élt egyszer hajdanában, nem is olyan régen, de nem is a jégen élt, mondom, egy ember. Volt ennek az embernek egy gyönyörű szép felesége. A napra lehetett nézni, de arra az asszonyra nem, olyan szép volt.

Elfogy egyszer az őrlöttjük, s azt mondja az asszony az urának:

– Hallja-e, töltsön gabonát, s menjen el a malomba őrlőni, mert ha nem, a kész mellett is felkopik az állunk.

– Biz azt jól mondod, feleség.

Zsákot elé, s feltöltnek négy véka törökbuzát puliszkának, négy véka buzát kenyérnek, s még a disznók számára is töltöttek fel négy véka árpát.

Mikor minden készen volt, gabona a szekéren, ökör a járomban, kiáll az asszony az ajtó elibe, megrázza egyszer-kétszer magát, s azt mondja az urának:

– Hallja-e, aztán jól ügyeljen a lisztre! S kiváltképen a lelkére kötöm, hogy a törökbuzát nehogy éjjel találja őrlőni, mert akkor fekete lesz a puliszkája, s kárré valljuk^x az egészset. A buzát meg új vágott kőre őrlje, s csak azután öntse fel az árpát, hogy ami a garatban van, az is járjon le nekünk.

Ezzel a sok leckével utnak is indult az ember. Ment-mendegélt, estére kerekedve megérkezett a malomba. A molnár várva-várta az őrlőt, olyan rég nem volt senki a malmában.

– No, bátya, éppen jókor jött. Vizes^{xx} a malom, nincs egy szem őrleni való sem, önthetünk fel tüstént.

^x Kárát valljuk; kárba megy.
^{xx} Üresen jár, nincs őrleni való.

– Nem addig van az, molnár uram.

– Hát meddig, atyafi?

– Addig, hogy én éjjel nem örölkök.

– Ugyan már mért ne örölkö, talán bizony elment a szép esze?

– Meghiszem biz én azt! Hát molnár létire még azt sem tudja, hogy a törökbuzát nem lehet éjjel örölkö, mert akkor fekete lesz a puliszka?

– Ne bolondozzék kijed, bátya. Hát ki mondta ezt kijednek?

– Hát ki mondta volna? A feleségem, ő pedig csak tudja.

– Bátya, mondok én kijednek valamit. A kijed felesége mást szeret, kijed pedig mehet isten hirivel. Érti-e?

– Értem biz én, de abból egy szó se igaz.

Szó szót hoz, s a beszéd vége fogadás lesz. Az ember a molnárnak ígérte két ökrét, szekerét, ha az ő felesége mást szeret. A molnár viszont odaigérte a malmot, ha nem igaz, amit ő mond. Azzal szaporán felöntnek minden köre, örölkök, s indulnak vissza.

De a molnár se vette tréfára a dolgot. Elhagyta az embert szekerestől, liszttestől, s maga elejibe vett egy gyalog-ösvényt, hogy hamarabb hazaérkezzék, mint az ember. De, hogy szavam ne felejtsem, befutott az ösvény mellett egy cigányhurbába, levetette a gunyáját, felöltözött sátoros cigánynak, s úgy ment, mint a sebes szél, az ember faluja felé. Rögtön sietett is a házához, s kopogtatott az ajtón.

– Ki az? – kérdi az asszony.

– Egy szerencsétlen világtalan ember kér szállást éjszakára. Könyörüljön, édes asszonyom, s adjon egy kis helyet legalább a cserény végénél.

Az asszony eleget szabadkozott, hogy így az uram, úgy az uram, mit mond, ha haza talál jönni a malomból – de a koldus addig rimázkodott, amíg megszánta. – Ej, ugyse lát semmit – gondolta magában, s azzal beeresztette.

– Menjen hát, feküdjék le a cserepes mögé és aludjék.

A koldus befeküdt a cserepes megé, s úgy tett, mintha aludnék: jó nagyokat horkolt. De bizony esze ágában sem volt

hogy aludjék, hanem mikor az asszony nem nézett arrafelé, kinyitotta a szemét és vizsgáldni kezdett mindenfelé. Hát, uramfia, a cserepesbe fel van téve egy szép pirosra kisütött malac. Még meg se nézhette jól, kopogás hallatszik az ajtón.

– Te vagy-e, Están?

– Én vagyok, én.

– Csak lassan, hogy még az ajtó se nyikorogjon.

Beorozkodott Están szép lábujjhegyen, s leült az asztal mellé. Az asszony is futott a cserepeshez, kivette a malacot. Még meg is nézte a koldust, hogy aluszik-e? De bizony az úgy aludt, mint a bunda. Felnyult ezután az asszony a cserepes tetejére, levett onnan a fazqkak közül egy jó korsó kicsid üstös pálinkát, el az ágy fejéhez, kihuzott a párna alól egy jó nagy pogácsát. Aztán enni-inni kezdtek. – Hej, de jó lenne nekem is belőle – gondolta a koldus, de azért csak tovább horkolt.

– Igen ám, de még kettőt se fálnak jóízűen, egyszer csak – hallj te oda – valami lárma kerekedik az udvaron:

– Csá ide, Daru, hó ide, Rendes! Hozz gyertyát, asszony szedjük le a lisztet, mert hazajöttem a malomból!

Nosza egy szempillantás alatt pogácsa, pálinka, malac vissza oda, ahonnan előkerültek, Están pedig be az ágy alá!

Még ki se megy az asszony a gyertyával, már szidni kezdi az urát:

– Hogy az isten nyila üsse meg a fejit! Ugye, ha mindennütt ott nem vagyok, csak bajt csinál! Már kárré tette a sok lisztet... Ehetünk immár fekete puliszkát... Meg is eszi, tudom, mind egy falásig, ha nem fogadott szót nekem!

De az ember egy szót se szólt, hanem mindent eligazított, bement ő is a házba, s leült az asztal mellé.

Adj egy kis vacsorát, feleség.

– Igen, tüzes istennyilát! Kell is az ilyen embernek vacsora! Menjen, a tálásban van tökmag-cibre, az asztalfiában hideg puliszka, s egyék, ha kell. Én bizony meg se mozdulok!

Erre a vak koldus is a másik oldalára fordult, s egyet nagyot köhintett.

– Ki van ott, te feleség? – kérdi a gazda.

– Hát ki volna? Egy vak koldus kért szállást éjszakára. Én bizony beeresztettem, s az fekszik ott.

– Jöjjön künebb, bátya, ne aludjék, hanem beszélje el inkább, míg eszem, hogy milyen álmot látott.

De már erre a legény is firkolni^x kezdett az ágy alatt. Kijebb jött a koldus, leült, s beszélni kezdte az álmát:

– Az én apám disznópásztor volt. Egyszer az erdő mellett járt a disznókkal, hát uramfia, kijött az erdőből egy farkas, s megfogott egy akkora malacot, amekkora itt a cserepesben meg van sülvé. Ha nem hiszi, gazduram, jöjjön ide s nézze meg...

Nézi a gazda, hát ott a malac.

– De az én apám se volt rest. Felkapott egy akkora követ, mint az a kossó tele pálnkával a cserepes tetején. Ha nem hiszi, gazduram, nézze meg...

Nézi a gazda, hát ott a korsó pálnka.

– És úgy ütötte a farkas fejéhez, hogy a farkas feje összelapult, mint az a nagy pogácsa a párna alatt. Ha nem hiszi, gazduram, nézze meg...

Nézi a gazda, hát ott a nagy pogácsa.

– Én pedig úgy megijedtem erre, mint az a legény, aki az ágy alatt fekszik. Ha nem hiszi, gazduram, menjen és nézze meg...

A gazda felhuzza a lepedőt, erre az asszony is megnyitja az ajtót. Megugrik a legény, áló vesd el magad! Ugy elfutott, mintha ott se lett volna. Becsapja az asszony kívülről az ajtót, nehogy az ura a legény után fusson. A molnár is lekapja magáról a rongyos gunyát, s kérdi:

– Ismer-e, bátya? Én vagyok az a molnár, akivel fogadtott. Most már enyim a két ökör és a szekér.

Meghallja ezt kívülről az asszony, beugrik nagy mérgesen az ajtón:

– Hó, hó, abban nekem is jussom van! Én az enyémet nem adom. Majd meglátjuk, mit itél a törvény.

Közben mind a hárman asztal mellé kerekedtek, s jól ettek-ittak a sok finom készítményből. Azonban sehogy se tudának egyezsége jutni, mert sem az egyik, sem a másik nem hagyta a maga jussát. Utoljára is abban egyeztek meg, hogy elmennek a törvényszékre, majd a törvénybíró megosztogatja őket.

Másnap elindultak, s mentek-mentek, de olyan nagy meleg volt, hogy még a kutya is kivetette volna a nyelvét a góc^x alatt. Elérkeztek egyszer a Cekend tetejére. Leültek egy fa alá, s arra egyeztek, hogy ebben a cudar melegben egyet se menjenek tovább, hanem hozzák meg itt maguknak az ítéletet. Jól van, de melyikük legyen a törvénybíró?

– Leszek én – mond a molnár.

– Kijed nem lehet, molnár uram, mert kijed a felperes – mondja az asszony.

– Leszek én – mondja a gazda.

– Nem lehet azt, hallja-e, mert kijed az alperes – így az asszony. – Hanem leszek én.

Jól van. Megegyeztek, hogy az asszony legyen a törvénybíró. Hozatott az urával hirtelen egy jó magyarófapálcát, mert pálnca kell a bíró kezibe.

– No, hallja-e kijed – mondja a férjinek. – Hogy merte az ökröket odaigérni, mikor annak fele az enyém? Ezért kap huszonötöt.

Kiadja neki a molnár a huszonötöt, hogy még füstöl belé a nadrágja.

– No, molnár uram, bujjon meg. Most kijed kap a fenekére huszonötöt. Hogy mert a malomra fogadni mikor az nem is a kijedé, hanem a Török Ferenc uramé?

Kikapja a molnár is a maga porcióját. Egyik se fellebezett, mert nem volt kinek, hanem szépen elmentek haza, s még máig is békességesen élnek, ha meg nem haltak.

Aki nem hiszi, járjon a végire.

Faragó József, 1955. 95-100 p.

^xizegni, mozogni, nyugtalankodni

^xfütökemence

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer a világon egy obsitos katona. A katona pedig huszár volt, és amint gyalog haza jött volna tehát neki nem adtak egyebet egy szőr tarisznyánál, és még uti költséget se, haza fele jövése pedig épen a király kerti alatt esett. A katona éhes vólt mivel semmi költsége sem lévén meglátott a császár kerti egy gyönyörű szép császár körte fát gyümölcsel megrakva, gondolkozik magába, hogy ő bizony be megy oda, és be is ment, s a körtefára rá mászott. Hanem azért előre feltette magába, hogy ha rajta kapják is majd meg felel, hogy miért ment rá, hogy ő császár embere vólt a regementről minden költség nélkül elterítették stb. A szőr tarisznyáját a fára felakasztotta kapja tehát mennél hamarább tele rakta körtvével, de a fáról nem mert lejönni, mert látta hogy két frajla épen azon körtefa alá ágyat vitt és megvetették. A katona pedig a fán hallgatott a frajlák az ágyat a fa alatt meg vetették: látja a katona a fáról hogy a királyné és egy barát oda jönnek egyenesen az ágyhoz bele feküdtek; s ott beszélgetnek ők egymás közt, egyszer meg fogja a királyné a barát szerszámát, micsoda ez lelkem tudakozza? Ez Európa. A barát is meg fogja a királynéét és tudakozta, hogy hát ez micsoda? e meg Róma, hadd menjék hát Európa Rómába, felelé a barát, a katona pedig a fán hallgatta. Ismét mondja a királyné: ugy-e lelkem regen nem volt a maga teste ilyen szép fejtér test közt, felelé a barát, bizony régen; a barát is mondá neki: ugye-e lelkem a maga lyukát se verte ilyen két veres hagyma. – A katona is levevé tarisznyáját a fáról és elkiáltja magát: bizony baszom teremtetted a te hátadat is régen nem ütötte ilyen tarisznya körte. A'mint a hangot hallotta a barát és a királyné, azonnal nyullá váltak; a barát mivel egy szürke lovon menvén oda ijedtébe azt

is ott hagyta, a katona pedig lejövén a fáról, ráült a lóra, s elballagott. Amint így ment mendegélt a töltésen, a király és királyné pedig épen rá szemközt jöttek, a katona alatt levő lovat ők tüstént elismerték, hogy az az ő barátjoké volt. A király az inasát felszóllította hogy állítsa meg a katonát, hogy hol vette az alatta lévő paripát, a katona pedig minden sorát el beszélt a mi vele történt, ekkor a király megragadta a katonát s vissza vitte a maga residentziájába, – mondá a király a katonának cselekedje meg jó fizetésért, ezt a példát mese képpen mondja el a barát előtt, mert ő köztök a baráttal olyan szokások van, egy estve vacsora felett, nekem kell mesélni, más estve neki, a mint estve együtt vacsorálnak, szinte a királyon volt a sor mesélni, kényszeríti a barát a császárt hogy meséljen, – de a császár azt felelé, hogy én most semmit se tudok, – hanem kivel van egy legényem, majd beszóllítatom, mesél az értem egyet, – elkezdé pedig a legény a dolgot a barát előtt, és a császár előtt mesélni, még félen se mondta el, midőn a barát aludni készült. De a császár kérte a barátot, hogy hallgatná már leg alább végig és mikor a mese bevégeződött tudakozta a császár a barátot ugyan tiszt /elendő/ ur, akár az én feleségemmel, vagy pedig Klmedk is /Kegyel-meknek/ vólna felesége, ezt cselekedné valaki és maga is az asszony, mit érdemlének azok. Háj felséges kirány nagy vétek az, egyebet ugymond nem érdemlene halálnál és négy felé vágni mind a kettőt és a városnak a négy szögére akasztani, – ekkor a császár azt mondá néki, no épen magára szóllott Tiszt/elen/dő ur, s az ítélet rajta azonnal végre is hajtatott. A király pedig a frajczimerét vevén el feleségül mert mikor a kertbe az ágyat vetették, tudakozták egymást, szeretnéd e azt látni amit az éjjel ebbe az ágyba csinálnak, a szoba lyány azt mondotta hogy szeretné, – a másik pedig azt hogy nem, így a lett a király felesége, aki nem-et mondott, a másik szoba lyánt pedig magától elkergette, mostis élnek sat.

Ny. Bakos János

A SZABA'CSÁGOS KATONA

Vót a világon é' szaba'cságos katona, a hogy mönt haza felé égy', öreg asszony ott ritt a kut száján, oda mönt a katona, asz'onygya: Mijé' ri ken', öreg anyám? Hon né rinék fijam? három százasom beleesött a kutba, od'adom felit, csak vöd' ki! Asz'tán lévetközödött a katona mesztelen, oszt'tán mög-fokta az öreg aszszon' a lábát, léeresztötte a kutba, oszt' a katona kereste, écczö' kérdöszte: Mög van-é mán a pé'z? A katona asz'on'ta, hogy nincs! Mógén' kereste a katona a pé'szt, az öreg aszszon' mögén' kérdöszte, hogy mög van-é mán? Asz'on'ta a katona, hogy nincs mög! Mógén' kereste, asz'tán mögén' kérdöszte, hogy mög van-é mán? Asz'on'ta, hogy nincs! Akkó beleejtötte a katonát a kutba, asz'tán evitte a ruhát az öreg aszszon'.

Gyütt 4 l'ány mög mönyecske a kutra, möglátták, hogy benne van a katona, oszt'tán oda intögették a juhászt; közé vót, legeltette a juhokat, kihuszták a kutbu, fázott oszt' föl akart szalanni égy' putrihon égött a gyértya, oszt' be akart mönni, oszt'tán a szomszédba' vot és sindölös ház be-mönt oda. Oszt' az aszszon'nak vót kura fija: égy' mészáros, oszt' éppen mikó bemönt akkó alutt é a gyértya, beugrott az ágy alá, hanem akkó ott vót mán a mészáros is. Écczö' gyütt a gazda, asz'on'ta: Nyis' ki aszszony a kaput! A' mög kimönt, kinyitotta, bemönt a gazda oszt' kért önni; a felesége a mészárosnak: akar mit visz, égy üveggé mindég lényut az ágy alá! Osz'tán mikó vitt be, égygyé mindég lenyutott az ágy alá, asz'tán a katona mindég ékapta; oszt' hosztak be hust, asz'tán mög sütemén't, ebbül is minnyájibu ékapta a katona a ménázsit; asz'tán vittek be bort, lényutott égy üveggé, oszt' a katona vötte é aszt is, oszt' hor'ta csak az aszszon', oszt' a katona mindég évötte, oszt' asz'on'ta a mészárosnak,

hogy nincs mán mód, hogy né danójak! Asz'on'ta a mészáros: Né danujj, od'adom a bundám! Asz'tán mikó ivott, mögén' asz'on'ta, hogy nincs mód benne, hogy né danujjak! Asz'tán asz-on'ta a mészáros, hogy van oda ki az istálóba' 3 százas mög égy ló fő' van nyergölve aszt is od'adom mind, csak né danujj! Asz'tán elalutt a gyértya, kiugrott a katona, kimönt az istálóba, kivötte a 3 százast, kivezette a lovat oszt' fölült r'á, kimönt a kapun, oszt' oda mönt az ablakra, de a kaput betötte, hogy né tuggyák, hogy ott vót; asz'on'ta: Gazd'uram szá'lást agygyanak a katonának! Osz'tán minygyá' kimönt a bérös, oszt' kinyitotta a kaput, oszt' begyütt a katona, bevezette a lovat külöm istálóba oszt' r'ázárta az ajtót, önni attak neki; bemönt a katona a szobába, asz'on'ta a gazdának: Gazd'uram, de szomorú magam! asz'onygya: Nem tudom mi lelt, csak ugyan szomorú vagyok! Asz'onygya: De én bü' szagot érzök, a magam házába', hanem, ha ad 3 százast, akkó kihajtom! A gazda od'atta, néki a 3 százast, asz'tán asz'on'ta a katona a gazdának, hogy főzzenek égy kasztroj kását, addig főzzék: még ü nem monygya, hogy: ölég! Mikó mán nagyon fort, asz'on'ta, hogy: Hozzák be! Akkó bevitte oszt' nagy kálányyá hajigálta az ágyak alá' asz'tán écczö' oda vákta, a hun a mészáros vót, a mészárost mögégette; két béröst az ajtóra ál'itott vas véllákká, a két gazda mög az ablakokra ál't, vas véllákká azok is, oszt'tán mögén' oda vákta a kását a mészároshon, akkó a mészáros: kiugrott, elütötte a bérösöket, onnét, akkó észalatt lé a fő'dbe a repczébe, várta ki a katonát, de nem mönt ki, bent maratt a házba'.

Mikó r'ájuk estelödött, hogy mán egészen sötét vót, elötötték a gyértyát, léfeküttek, a katona is lefekütt, de nem alutt é. Éppen akkó écczaka évetélt a lovuk, észrevötte, oszt' kimönt az istálóba, bevitte a csikót poklástu, mindönös-tü', oszt' oda vetötte a szögálók közé; a két bérös mög a padon fekütt, öszszevöt a fejük, azoknak öszszekötötte a hajukat a két öregnek öszszever'ta a pöndölt a gatyáhon, a kis kanásznak mög furujája vót, oszt'-----. Écczö' csak az égygyik szögáló fölébrett aszszonygya amannak: Kéj fő' Kata! fatytyat vetötté'! Nem vetöttem én, te vetötté'! Asz'onygya

a bérösnek: Fud föl a mécsöt! me még akkó ugy futák fő', oszt' a hogy ugrott lé a padru: amaszt is lérántotta, oszt' veszeköttek. Asz'ongyya a gazda a kis kanásznak: Erigy: mán té fud fő', a mécsöt, té magad vagy! A' mög a hogy nagyon futta, oszt' nagyon szótt----- a furuja, oszt'szitta a gazdája; a hogy ugrott lé az ágyru a gazda, lérántotta a gazd' aszszonyt, kikapta a kis bérös---- a furuját, fő'futta a mécsöt; asz'onta a gazda: No, eszt mind a katona csiná'ta!. A katona mán akkó émönt, a hogy mönt, égy putrira égy'águ fa véllává akartak fő'hányi diját; asz'ongyya: agygyanak neki 3 százast, fő'hányi ü minygyá', amazok mán 3 hát uta hán'ták, oszt' egygyet sé vetöttek fő'. Osz't a kezibe vött égy'fa lapátot, ü avvá fő'hán'ta, oszt' attak neki 3 százast. Mögén' mönt, elatta a lovát 3 százasé', mikó elatta, vött ész' szamarat 8 forinté', akkó mögén' mönt. Mén, mén, möndögél, hát éccző' csak láti, hogy ész' szürke lovat akarnak fő'vezetni egy' putrira, nagyon jü fü vót rajta, létrán akarták fő'vezetni: asz'ongyya a katona: agygyanak neki 3 százast, ü jó tarti abbu a szürkét! Asz'tán asz'on'ta: agygyanak egy' rosz kaszát/ Osz'tán fő'mönt a teté're, oszt' lékaszálta mind, léhán'ta, a szürke lovat jó tartotta belülle. Osz'tán mögén' mönt; égy' hejt möghajtották a szögén' emböröket az uraságnak fizetni, az ü szamara csödör vót, asz'on'ta a katona a szögén' embörnek: agyon érte 3 százast, od'agya néki! oszt' ha oda mén a kis biró, csak aszt monygya: Nem fizetök, mé: s z a b a d o s o m van; mögvötte a szögény embör. Mikó oda mönt a kis biró, asz'on'ta: Nem fizetök, mé: szabadosom van! Micsoda szabadosod van? A szögény embör csak asz'on'ta, hogy: szabados, más nevit nem tutta.

Asz'tán émönt oda az uraság maga égy', tarka, kancza lón, oszt'tán asz'onta: micsoda az a szabados? nézzük! Akkó a szögény embör kirántotta a fejibü' a kötő féköt, akkor aszt kieresztötte, hát a szabados: szamar vót, csödör vót, jó élt nagyon. Mikó kirántotta a fejibü' a kötőféköt, neki ál't az uraságnak, oszt' az uraság szalatt, lébutt a hid alá, oszt' asz'on'ta az uraság: veszsön ott az adósság, csak ütet né báncsák!

A katona mög haza ért oszt' mögházasodott, májig is él, ha mög nem halt.

Kálmány Lajos, 1882. II. 123-125 p. 5. sz.

A PAP ÉS A MENYECSKE

Egy pap szerelmes volt egy szép fiatalasszonyba. Összebeszéltek az asszonnyal, hogy egy este, mikor a menyecske férje elmegy dolgozni, elmegy hozzá a pap. A pap pénzt is adott az asszonynak, hogy vásároljon valami enni-, innivalót. Örvendett az asszony, vett bort, vett egy kicsi malacot, sültöt palacsintát, és várta a papot.

A szomszéd ember tudott a dologról, és azt mondta az embernek:

– Te, a feleséged estére várja a papot!

– Menj el, ne viccelj!

– Ne menj el dolgozni, hanem estére gyere vissza, és meglátsz mindent.

– Jól van.

Az ember beléegyezett, vette a fejszét és a hátizsákot, és azt mondta a feleségének:

– Nem jövök haza csak a jövő héten.

Az asszony örvendett. Estére, mire ment a pap, az asztal szépen megterítve, eléveszi a sült malacot, elé a bort a kancsóval, elé a palacsintát, esznek, isznak... Egyszer csak azt mondja a pap:

– Valami zajt hallok!

Azt mondja az asszony:

– Nincs itt senki sehol, nem tudom, milyen zajt hallasz!

– Hát bizony koppantanak az ajtón.

– Ki az?

– Én egy szegény vándor vagyok. legyenek szivesek, adjanak szállást éjszakára!

A szomszéd ember volt, felöltözve koldusruhába. Azt

mondja az asszony:

– Nem adhatok szállást, egyedül vagyok, és nem engedhetem be!

– Én vak vagyok, süket – azt mondja a szomszéd ember –, se nem hallok, se nem látok, csak engedjen be!

A menyecske nem akarta beengedni semmi áron, de a pap azt mondta, hogy istené a szállás, engedje csak be. Az asszony beengedte nagy nehezen. Bejött a vándor, leült a tűzhelyre, és hallgatott. Ők ettek, ittak, de a menyecskének nem jutott eszébe, hogy adjon valami ennivalót a szegény vándornak is. Felporciózta a sült malacot, töltötte a bort. Végül is a pap mondta neki, hogy adjon valamit a vándornak is. Az asszony adott neki egy palacsintát.

Egy kis idő múlva megint csak koppantanak. Kérdik, hogy ki az. Hát az asszonynak az ura jött haza, mert "otthon felejtett" valami szerszámot. Ahogy meghallotta az asszony, hogy az ura kopogtat, gyorsan a palacsintát bevágta a párna alá, a malacot feldugta a kéménybe, a kancsó bort betette a kredencbe, a papot be az ágy alá. Eltakarított mindent.

Azt mondja az ura az ajtó előtt:

– Na, feleség, nyisd már ki azt az ajtót!

– Jaj, jaj, milyen beteg vagyok! Alig tudok az ajtóig mászni, hogy beengedjelek.

Na elmászott valahogy az ajtóig, és beengedte az urát. Leült az ember, és mondja, hogy ő nem tudja, de valami olyan jó ételszagot érez.

Azt mondja az asszony:

– Ó, nem tudom, hogy mit érzel, mert én még nem is ettem ma.

Közben a szomszéd, a vándor, beszélgetni kezdett az emberrel. Kérdi tőle az ember, hogy milyen mestersége volt fiatal korában. Azt feleli a szomszéd:

– Én fiatal koromban egy ideig disznópásztor voltam.

De egyszer úgy megjárta...

– Mi történt?

– Hát, volt egy malac a csordában, olyan, amilyen a kéményben is van, és valahogy elszaladt, kellett, hogy fussak

utána. Én bizony vettem egy botot, akkorát, amekkora a kancsó bor a kredencben, de én úgy megütöttem a malacot, hogy a szája úgy összelapult, hogy az ifiasszonynak sem jobban a feje alatt a palacsinta. De én úgy reszkettem, hogy még a tisztelendő ur sem jobban az ágy alatt.

– Mit beszél? Mit beszél? – kérdezte az ember.

A másik csak inti, hogy menjen oda a kredenchez. Kiveszi a kancsó bort a kredencből, ki a sült malacot a kéményből, ki a palacsintát a párna alól. Ettek, ittak, lakmároztak. Aztán ki a papot az ágy alól, jól elverték őt is, a menyecskét is.

Vöő Gabriella, 1969. 157-159 p. 50. sz.

AaTh 1359 A férj tulajár felesége és szeretője eszén

EGY FIATAL PÁRRÓL

Egy fiatal pár nagyon szerette egymást, jól is éltek egy darabig, míg egyszer csak az asszony mást kapott magának: a szomszédját. Kezdett járni a szomszédja után. A szomszéd barátja volt a férjének, becsületes ember is volt, azt mondja egy szép nap az embernek:

– Te, az asszonyoddal baj van! Mind a nyomomba jár, s én nem akarlak téged megcsalni.

Összebeszélte a két ember, s azt mondja a szomszéd az asszonynak:

– Holnap este találkozunk az istállóhéjában. Én oda fölmegek, s te utánam jössz!

Közben nem a szomszéd ment az istállóhéjára, hanem a férje. Sötét volt, az asszony nem látta.

– Nem jól van ez így – mondta neki az ember –, még megtudja a férjed, s baj lesz! Hanem tudod mit? Szedelőzködjünk össze, s menjünk ketten a világba. Törökországba.

– Jól van! – Az asszony beleegyezett ebbe is.

Volt egy szép házuk, szép berendezésük. Ugy tudta, hogy a férje nincs otthon, hát hazamentek, becsomagoltak. Azt mondja az ember neki:

– Te, nekünk már nem kell ebből a házból semmi, gyere törjünk mindent össze!

Persze az asszony nem tudta, hogy a férje, azt hitte, hogy a szomszédja. Előveszik a botot, kezdik összetörni a fazekakat, ablakot, ajtót. Összetörtek mindent. Volt egy reznyicéjük^{*} is, kézi darálójuk, egy nagy kő. Azt mondja az ember:

^{*}Kődaráló

– Te, baj van!
 – Micsoda?
 – Messze megyünk, ki tudja, lesz-e ott malom, s mit fog
 kelleni daráljunk. Vigyük el a rezsnyicét is!
 – Jól van!
 Berakja a nagy követ a zsákba, a zsákot fel az asszony
 hátára.

– Gyerünk!
 Elindultak, elől az ember, utána az asszony. Közben men-
 tek valami hegyeken, mezőn. Mire hajnalodott, visszaértek a
 községbe. Az asszony azt sem tudta, merre járt, úgy meg volt
 zavarodva, s olyan nehezek voltak a kövek. Odaérnek a házuk
 elé. Akkor veszi észre magát az asszony.

– Te, itt baj van!
 – Hát mi?
 – Né, ez a mi házunk!
 – Nincs semmi baj! – azt mondja az ember.
 – De én már nem birom a köveket!
 – Hozzad csak tovább!
 Mikor bementek, akkor ismerte meg az asszony, hogy a
 férje.

– Hát te voltál?
 – Én hát!
 – De most mit csinálunk, a házban nincs semmi!
 – Nem baj, veszünk mást. Megyünk dolgozni, s veszünk.
 Így aztán, hogy megjárták Törökországot, boldogan él-
 tek.

Vöő Gabriella, 1969. 193-194 p. 69. sz.

AaTh 1360 A padláson rejtőző férj

AZ EGYSZERI KULÁK FELESÉGE

Elmondok egyet, hogy az egyszerű kuláknak mēen viseletű
 volt a felesége.

Volt, hol nem volt, hetedhét országon, még a jegēs tēn-
 gērēnēs tul, volt egy jó gazdaembēr. Annak volt két pár lo-
 va. Így, nagy fuvarval bonyolitotta az ő gazdaságát, és fēl-
 fogadott egy szolgát magának. Körülbelül egy huszonhárom-hu-
 szonnégy éves legént. Aztán szērre szokta fuvarozni, hogy a
 gazda mēnt a fával, és otthun maradott a szolgalegēn, hol mēg
 a szolga mēnt el fuvarba, és otthon maradott az embēr. Ēen
 bōrkereskedō fuvarosságot végzēt, hogy birkabōr, marhabōr,
 ēenyēket szállított ő. Hát eljött cséplēs üdeje, imán a szol-
 gát három éve, hogy a háznál tartsa, hát megbizta a gazdaság-
 baēs. Azt mondja egy napon:

– Hát nēzd, szolgám, most egy fuvart tēsünk. Százhusz
 kilamēt távolságra kell szállitsunk nyers bōrt. Itten vadnak
 mindēnfēle marhabōrök, birkabōrök. Most mind a két fogatot
 befogjuk, de te nem jössz el. Te itthon maradsz, holnap ugy-
 ēs idehuz a gép s elgēpelitēk a gabonát. Én mēg elhivom a
 szomszédot a másik pālha mellé. Te maradsz itthon a gépelēs-
 re.

– Hát jól van, gazdám – azt mondja –, lēgyēn ugy, ahogy
 akarod.

Jobban ennek az asszon örvendēt, hogy a szolga mara-
 dott otthon. Azt nem mondta mēg a gazda, hogy meddig lēs o-
 da, százhusz kilamēt hosszú. Közbe lēhet esō, havazás, azt
 nem lēhet tudni, hogy mēenkor kerül haza. Azt nem tudta pon-
 tosan mēgmondani. De az asszon jobban szerette volna, ha egy
 hétig odalēt volnaēs. Béhivták a szomszédot, és mēgbeszél-
 tēk, hogy mēenkor kejjenek hajnalba vaj rēgvel. Ugy állapot-
 tak mēg, hogy kora rēgvel befognak, aztán kimēnnek a falvak-

ra, ésszegyűjtik a bőröket, ahol fél lettek vásárolva, ésszegyűjtik a bőröket, és elindulnak.

Régvel béfogtak, és elméntek a bőröket ésszegyűjteni. Oda voltak egy kerek hétig. Azalatt az üdő alatt a szolga ott hol elgépelt. Szalmát, polyvát, törekét, mindenfélét rëndbetett.

Este, körülbelül hatodik napjának estéjére hazaértek a községbe. De űk a községnek a felső végin laktak, és a falu dĕrĕkán volt egy kocsmá. S a kocsmába bĕmĕntek. Lovakat szépen letakarták. Pálhát a szĕnával a lovak elejibe tették, hogy ĕgyenek, és a gazda bĕmĕnt a kocsmába. A szomszédját mĕg otthatta a két pálha mellett, hogy vigyázzon. De esĕtt az eső dĕrrel ugy, hogy bizony az embĕrnek a szĕmit jól vagdosta az eső. A mĕntáva kabátját a fejibe huzta, s nekidőlött a lovaknak, amerről a szĕl nem ĕri.

A gazda benn leül kényelmessĕn az asztal mellé, a fuvarosgazda, és parancsoltatott magának jó forró tĕát, zsĕmlét, azt kezdte szűrcsölgetni. A közön, az asztal mellett mĕg volt két vendĕg, de azokra rĕa se nĕzĕtt, nem ĕrdĕkĕlték. A lámpa ĕg, az ablakon kĕrĕsztűl kisűtött a két kocsi. Az eső mĕg az ablakot jól csapdosta. A két idegĕn mĕglátta az ablakon kĕrĕsztűl, hogy künn a másik fuvaros bácsi neki van huzódva nagy szomorán a lovak mellé. Kőrűlbelűl belĕtelt ĕgy jó nĕgyed óra, és nem jó bé. Sem az a bácsi, aki leűlt falatozni, nem hijja bé. Annak a két idegĕnnek sĕmmi köze nem volt oda, de mĕgĕs kicsit nekik nem esĕtt jól, hogy az addig strázsál ott, és nem mĕnyĕn, hogy fel váltsa.

Hát az ĕggyik idegen fĕláll, és az ablaklapot mĕgkopogtassa. Künn mĕg a fuvaros arrafelé tekint, hát lássa, hogy az ablakon kĕrĕsztűl az ujjikval inti bé, de lássa, hogy nem a fuvaros, akivel fuvarba van. Hát azért mĕgĕs bĕmĕnt. Azt számolta, hogy tĕnyleg az hívja, hivassa. Bĕmĕn s mindĕn szó nélkül ő ĕs leül az asztal mellé a karosszĕkre. A másik két idegĕn mĕg nĕzi, azt nĕzik, hogy az az előbbi parancsoltatĕ neki valamit. Hát sem ő nem parancsolt jó meleg tĕát, sem a gazdája nem mondja, hogy hozzanak neki: Akkor fĕláll az ĕgygyik idegĕn, és mondja neki:

– Magik ketten voltak fuvarba?

Azt mondja:

– Igĕn.

– Hát akkor – azt mondja –, maga métt nem iszik, métt nem parancsoltat jó forró tĕát, métt nem iszik;

Azt mondja:

– ĕn parancsot kaptam a gazdám től – azt mondja –, hogy künn – azt mondja – a kocsiakra ügyejjek.

– Maga oan hűségĕs a gazdájához?

Azt mondja:

– Oan hűségĕs vagyok, – azt mondja –, met szĕgĕn embĕr vagyok. ĕs a hűség után és a szorgalom után kapom mĕg a napi dijamat.

– S maga tejjesitĕtte a hűségĕt?

– S igĕn.

– S magának a gazdája nem tejjesit ĕgy pohár tĕát?

– Hát mĕg idáig nem – azt mondja –, nem.

Ezt a gazdája lesűtött fejjel az asztal sőrĕkánál hallgassa, hogy itt a szomszédja ĕggyezkĕdik az idegĕnvel. Akkor mĕgszólalt a szĕgĕn embĕr:

– Pedig – azt mondja –, ha tudná a gazda, hogy hogy ĕlĕk ĕn s hogy ĕl ő, hát – azt mondja –, nem lĕnne oan zsugori.

Erre fĕlcsattant a gazda, aki őt mĕgfogadta fuvarosnak:

– Hát mit? ĕn nem ĕlĕk ĕlĕg tisztĕségĕssen?

– Hát nem mondom, – azt mondja –, de ĕn mĕgĕs annyit mĕgmondok, hogy ĕn ĕszĕk – azt mondja – a szitán alul, ő mĕg a szitán fĕlűl.

Azt mondja erre a gazda:

– Hát azt – azt mondja – bé merĕd-ĕ bizonyítani?

Azt mondja a szomszédja:

– Bé. Ha kĕvánja most, ebbe helybe. Csak nem itt, hanem a gazdának – azt mondja – a lakásán. Most kőrűlbelűl van fél kilenc. Mikorra hazaĕrűnk lĕsz kilenc óra. De a kocsi-val nem mĕnyűnk a gazduramnak a lakására, hogy zajt ne űssűnk a lakásán. Ne vĕgyenek ĕszre, hogy mű hazamĕntűnk. Hanem nálam – azt mondja – van ĕgy jó pajta, akit tud a gazdám ĕs.

Oda békössük a lovakat, a kocsikat künn hagyjuk az udvaron. Van egy jó hamis kutyám, azt hosszú láncra fogjuk eresztetni, hogy a kocsikat még fogja örözni. S avval elményünk a gazda lakására.

Ugy es tettek. Abba szent helybe elköszöntek a kocsmából. Kimentek, a lovakat felszērszámolták, félültek a kocsi-ra, és hajtottak a szēgén embērnek a lakására. Oda es oan csēndessēn mēntek bé, hogy a szēgén embērnek a felesége ne vęgye észre. S akkor onnan gyalog szēmbe elmēntek a gazda, fuvarosnak a lakására. Hátul kerültek bé a csürös kertēn, hogy ne vęgye ōket sēnki észre. Bēmēntek a sziny alá, és kivették onnan a tilót, és azt bevitték a kicsi kertbe, met az ablakok magasok voltak, és innen tudtak bēlátni. Így a tilót odaállították, és mind a ketten félleptek, és úgy az ablakon bēkamcsikáltak, béleskōdtek. Pont akkor űtte el a kilencēt. Hiányzott egy szēm, egy ablaküveg szēm, az vastag papírral volt béillesztve. Aszēgén embēr az ostornyéllal az ablakfüggōnt lassacskán félremozdította, hogy odabenn a háziasszon ne vęgye észre. S azon a kis nyiláson kandikáltak bé, hogy miféle játszōdik odabent le.

Éppen akkor vacsoráztak a háziasszon még a szolgálégén. Jó pulykabefōzetēt rizsával. De az összes vacsorázás csupa játék volt. Egyik a másiknak adogatták, mint a szerelmesēk. Mikor kimeritēt a szolga egy kalán rizsát, odanyujtotta a gazdasszonnak, és az még ura vissza neki. És amikor a leves elfogyott, akkor a husra került sor. Azt apróra félvagták késvel. Akkor ēen késvillával egyik a másiknak adogatott, mint a galamb. Azt a házigazda még a szomszédja a tilón az ablakon jól látta. Örökké dōfte a vékonyába:

– Látja, hogy észik a szitán félül? De várjon, ezután jō még a jova!

Vége lēt a vacsarának. A szolgálégén leheverészēt a diványon. Az asztal mellett volt a divány. És a gazdája pipáját a szēgről levette, mēgtömte dohánval, és abból puttyogatott. A gazdasszon mēgint az ételmaradékot az asztról pucolta el onnēt. Ahánszor elmēt az asztalhoz, akkor ráütött a fenekire a gazdasszonnak, amit heverészēt a szolga hanyat-

tán a diványon.

Azt mondja:

– Ez kié?

Azt mondja:

– Az az uramé és enyém, még ō él, s én es.

Amikor mēgsērült az asszony, akkor rálütt a mellire:

– Hát ez kié?

– Ez a tēed s az enyém, amig te élsz, s én es.

Ezt mēgint a gazda kint hajja a szomszédval.

– Na, szomszéd, tovább nem vagyok kíváncsi, hogy mi fog törtēnni. Most innen leszállunk, a tilót innet eltüntessük, hogy ne vęgyenek valamit észre.

Aval belényult a zsebēbe, s kivēt egy disznótök zacskót. Azt kinyitotta, kihuzott belüle egy marék papirpēnt, és odaadta a szēgén embēr szomszédjának. Azt mondja:

– Eridj, s a lovakat fogd bé a kocsiba! Eridj le a faluvégre a mozsikásokhoz, és a mozsikásokat huszonnégy órára hivd mēg. Pont rēgvel hatkor – azt mondja – jelēnj mēg az udvaron a mozsikásokval!

Hat szēmélyből állott a mozsikás banda. A gazda még kapta magát, és elmēt a szabóhoz. Volt a faluban egy női szabó, ott mindig lēhetēt találni női ruhát, férfiruhát. Még ébrēn találták a szabónōt. Sok dolga volt, dolgozott, Nagyott nēzēt a szabónō, mikor az öreg bácsi nagy mēntávássan béállított. Csöpōgött a viz róla, hogy mit keres ēen késōn, mikor nincs se fia, se lánya, hogy ruhát akarna kiváltani, hogy tudom es én, hogy csináltatott volna neki. Mēgkénálta székvel, hogy üjjön le.

Le es űlt az öreg, levētte a sapkáját, s egyet nagyot sóhajtott.

– Mi baja van, Józsi bácsi?

– Nincs egyebem, te Julcsa, csak azért jöttem, ha most este még tudnál nekēm egy női szoknyát varrni. Hogy annak karja se lęgyēn, mēg mejje se lęgyēn, de lefelé mind egy szoknya. /Mü úgy szoktuk mondani, hogy vigána./ Egy oan vigánát, női szoknyát.

– Hát mēenből akarja?

– Hát legyen piros. Űsmerēd a feleségemet, hogy mēen magas, oan mint, én.

– Tudom mēen kēll a feleséginek hosszuba, szélēsbe mēg karcsuságba. Hát mire akarja?

– Hát ajándékba akarom. Ugyēs fogadtam, mikor a fuvarba mēntem, hogy hozok neki ēgy szép női szoknyát.

Elővētte a szabónő, minnyá ki ēs szabta. Békapcsolta a varrógépet, és elkezdte p̄rgetni, varrni. Amikor készēn lēt, fēlvētte magára. Mēgsērgette-forgatta magát a gazda előtt, hogy tetszik-ē.

– Nagyon szép, kitünő! Mi az ára?

Hát mēgēggyeztek husz koronába. Avval bécsomagolta, ki-fizette, a varrónő átadta a gazdának, hogy vigye haza ajándékba a feleséginek.

Akkor elmēt haza. Bēmēt az istállóba, és ottan mēgvárta, amig a szomszédja mēgérkēzik a mozsikásokval. Bent a felesége imán le volt feküve a szolgálával, és így nem vēttek észre, hogy haza van jőve, és az istállóban van. Rēgvel, mikor a nap pirkadott kinyilik kétfelē a kapu, és bēzörget a szomszéd a hat mozsikásval. Akkor jed mēg a gazdasszon, s a szolgál, hogy tán mēgbolondult a gazda, hogy mozsikásokval jött haza, mikor ezt ő sohase tētte. Kiszalad elejbe:

– Hát mi lelte kēndet?

– Ingēmet sēmmi se, feleség. Erőst jól sikerült a fuvar és örömōmbe hadd mulassunk ēggyet, na!

Akkor a mozsikásokat szépēn bēhitták, a székēt mēgcsinálták, ahová űjjenek űk fēl mozsikálni. Alsó-felső szomszédokat bēhitták, s odahitták a papot ēs. Mēgérkēzēt a pap, a kántor. űk és bēültek az asztal mellē, ittak, ēttek. Mozsikások szép hallgató nótákat mozsikáltak.

Akkor a gazda fēlállott, és azt mondja:

– Tisztēlendő atyám, azért hivatam, ha jól emlékszēm, most ötvenkēt ēsztendeje, mēg akkor volt ēen mulatság a házamnál, mikor mēgnősültem. És most – azt mondja – el akarok a feleségēmtől válni.

De a közön, a feleségit kivētte, és a szoknyát rēa fēladta. Szóval, ēggy alsónemű volt az asszonyon, és ez a köntös

volt a második. De a szabóval úgy csináltatta mēg a köntöst a férje, hogy tejjessēn a csicsitől a térgye kalácsáig nem volt eleje. De mivel hogy alsóruha rējta volt, nem látszott sēmmi. Az asszon mēg nem vētte észre örōmibe, hogy új szoknyát mēgkapta. ű nem nēzēt, erőst vig asszon volt, ő nem nēzēt, csak a mulatságnak örült. Akkor az összes vendég előtt kijelēntētte, hogy:

– Ami az enyēm, bētakartam, s ami nem az enyēm, azt takarja bé, akinek adta a feleségēm.

Aval a szolgálára rēa mutatott, s akkor szépēn kikésértette űket a szobából. Fēlültették a kocsira, a szēgēn embēr szomszédja kivitte a falu végire. Leszállította a kocsiról: fēl és ut, le és ut.

Akkor elmēttek a szēgēn embēr lakására. Hát ott és imán lēhetēt körülbelül este tiz óra. A szēgēn embērnek a családja feleségivel imán aludt. Volt két gyermekik, ēggyik lēánka, a másik fiucska. Az ēggyik a bōcsōbe volt, rēngetgette, a másik mēg feküdt mellette, a fiucska. A lámpa nem égēt, csak a spórhelytbe a tüz. És akkor a világ rāsütött a bōcsōre mēg az ágyra. Az ablakon kērésztül mēg lēhetēt látni, hogy pihennek ottan.

Azt mondja a kűsgerēk:

– Mikor jó haza apánk, és mit hoz nekünk? Mozsikacskát mēg trombitát?

Azt mondja a kűsleánka a bōcsōbe:

– Hát nekēm hoz-é hajasbabát?

Ezt hallgatták kűnn a szēgēn embēr mēg a jó gazdaembēr, hogy mēen beszélgetés folyik le a szēgēn embēr lakásán. S akkor azt mondja a szēgēn embēr a gazdaembērnek, akinek ő fuvarozott:

– Hát igazam van-ē, szomszéd uram, hogy én a szita alól ēszēm?

– Hát igazad van, szomszéd – azt mondja –, met nekēd – azt mondja – mēgszitájják a bēcsületēt. De nekēm a korpát adták.

Ma és élnek, ha mēg nem hōttak.

CSERFÁBA ÓTOTT ALMA

Vót egy ember, nagyon szép felesége vót. A pap szerelmes lett bele. És mán űk azt szerették vón, hogy az ember elpusztult vón valamerre, hogy űk együtt jobban tudjanak szerelmeskedni egymással.

Mer asz mondja az asszony, hogyhát ű betegnek teteti magát és elküdi az urát cserfába ótott almát keresni. Azt nem tanálja meg soha, és oda is marad. A pap jóváhagyta, hogy küggye is el. El is kütte. Reggel mire felkeltek, nagyon beteg lett az asszony. Látja az ember:

– Jaj, szivem, hát mi van veled?

– Jaj, én olyan beteg vagyok, olyan nagyon rosszul vagyok – azt mondja –, de nem is leszek jobban, ha nekem el nem menc cserfába ótott almát keresni.

– Nahát – asz mondja –, megyek, csak hova induljak?

Ű nem bánja akárhova, csak menjen.

Na, el is ment az ember. Tarisznyát rakott magának, elment.

De nálok ellembe járt egy bordás, aki ott meg szokott aludni az embernél.

Hogy megy az ember, megy, megy mán nagyon ki van fáradva, hát sehun se tanál, ugyi, cserfába ótott almát.

Eccer ahogy megyen kifáradtan, szembe tanálkozik a bordással, aki nála szokott aludni, azt mondja, hogy:

– Szerbusz komám, hát hová menc?

– Jaj – asz mondja –, nagyon beteg a feleségem, és cserfából ótott almát enne. Utasits, komám, hogy hon tudok én ezt szerezni?

– Á, komám – aszondja –, sehova se nem menj csak egy tapodtot se. Gyere csak vissza énvelem.

– Hát dehogynem, a feleségem meghal.

– Semmi baja se lesz. Gyere csak, majd meglátod, hogy milyen beteg lesz a feleséged.

De mikor az ember elment, mindjár a pap odament, majd nagy vacsorát csináltak, ettek-ittak. Még este is meghijta a papot, hogy egyen ott.

Na, űk jöttek visszafele. Mikor mán közeledtek, asz mondja a bordás, hogy:

– Na, ide figyelj, komám. Ezt a bordát kirakjuk az ólba, és te belebujsz a zsákba. Adok a kezedbe egy nagy kést, oszt először meghallgatod, hogy milyen beteg a te feleséged.

Odaállnak az ablak alá, hát látják, hogy a pap ül az asztalnál, az asszon mellette, hun az ólibe, hun mellette, esznek-isznak, danolnak. Danolta az asszony, hogy:

Elment az uram, pesti karafi,

Cserfába ótott almát keresni.

Talán az Isten oda is veszti,

Többé a lelkem nem keseríti.

Na, asz mondja a bordás az ablak alatt:

– Na, látod, milyen beteg a feleséged?

Na, asz mondja:

– Én bemegyek előre, szállást kérek.

Bemegyem a bordás, nagy evés-ivás, mindján mondja:

– Jó estét kívánok.

– Jó estét.

Mondja az asszony neki, hogy:

– Na, bordás bácsi, hát hun jár itt?

– Hát – aszondja – megént megjöttem, ráemsteledett, szeretnék megaludni itt a szokott helyemen.

– Ó, nagyon szivesen – aszondja –, nagyon szivesen.

– De a bordámnak is – aszondja – egy kis helyet szeretnék itt valahun.

– Állitsa oda az ajtó sarkába, oszt jöjjön ide az asztalhoz. Egy kis vacsorával ellátjuk.

Na, oda is ült az ember, a bordás. A bordát az ajtó

mellé állította. Na, de megmondta az embernek, hogy majd mikor ü danolni fogja a nótát a felesége után, akkor amikor ü harmadikszor eldanolja, a zsákot hasítsa ki, oszt akkor adjon nekik eleget.

Nahát, ettek-ittak, már az embernek is jól melegedett a file, eccer elkezd az asszony, danolni, hogy:

Elment az uram, pesti karafi,
Cserfába ótott almát keresni.
Talán az Isten oda is veszti,
Többé a lelkem nem keseríti.

Akkor rákezd a bordás:

Hallod-e bordám, mit fuj a beteg?
Nállad a nagy kés, hasicsd a zsákot.
Hasicsd a zsákot, vendégeld a papot,
Eccer a papot, kéccer az asszonyt.

Aszondja erre a pap:

– Hinyje certicimédus, de jól rápászolt ez a nóta. Danoljátok csak mégeccer.

Akkor oszt megént eldanolták, háromszor egymás után. Mikor háromszor eldanolták egymás után, akkor az ember csak kihasította a zsákot, osztán megvendégelte őket, de meg ám. Ugy, ahogy a nóta mondta.

A pap az ablakon ugrott ki. Az asszonyt oszt nagyon elpáholta az ember. Így vezette a bordás jó utra.

Béres András, 1967. 328-331 p. 74. sz.

AaTh 1361 A póruljárt szerető. Az özönviz.

A KOVÁCS, A PATIKUS, MEG A HARANGOZÓ

Vót faluba egy ember, annak vót egy lánya, annak pedig vót három szeretője. Kovács, meg egy patikus, meg egy harangozó. Hát, mikor a kovács elmegyen a lyánhoz... nem a kovács, a harangozó. Na mig beszélgetnek, eccer megyen a másik fiu, a patikus. Hát, – "jaj, hova dugjalak, hova tegyelek", belvájta egy nagyládába. Az ablak alatt vót egy nagy láda. Belevájta. Na, majd megyen a kovácslegény. Azt mongya eccer:

– Nyucsd ki babám az orcád, hadd csókojjam meg a szád.

Akkor a patikuslegény, odament és kinyujtotta a fenekit neki. Na, csókojja meg! Mikor megcsókolta:

– Ejnye, szivem szép szerelme, de pohos vót a szád! – aszongya – tán tört paszulyt ettél?

Na, akkor a kovács elment vissza a műhelybe. Hozzáfogott egy harapófogót jól megtüzesített, jó tüzes vót. Egy harapófogó. Na, visszafele megin mongya:

– Nyucsd ki babám az orcád, hadd csókojjam meg a szád!

Megint le, kinyujtotta a fenekit a patikus. Akkor a harapófogóval jól beleharapott neki, a tüzes harapóval. Hozzáfog kiabálni:

– Jaj! Tűz van, tűz van!

Azt mongya a ládából a harmadik:

– Csak a ládát vigyék ki! Csak a ládát vigyék ki!

Na, asztán így megmenekültek. Szóval, eddig vót az én mesém.

Elmondta: Szuromi Péterné, Tsz állatgondozó felesége, 54 éves, Tyukodon /Szabolcs-Szatmár m. /

Gyűjtötte: Andrásfalvy Bertalan és Kovács Ágnes
Andrásfalvy Bertalan-Kovács Ágnes, 1956. EA 7120 9. sz.

FAJANKÓ OKOS FELESÉGE

Volt egyszer egy legény. Nem volt csunya, elég ügyes legény volt, de egy küllője hiányzott, s ezért a faluban mindenki Fajankónak hívta. Elterjedt egyszer a hír, hogy Fajankó megnősül. De még milyen ügyes menyecskét vett el! Megérte hát Fajankó is, hogy családalapító legyen. Lett is egy gyereke, méghozzá három hónapra, ahogy megnősült.

Számitgatja Fajankó az ujjain, fuszulykaszemmel, kukoricaszemmel, de mind csak három hónapot adott ki. Nyughatatlan volt, hogyan lehetséges ez. Lehet, hogy csak három hónapig hordozza valaki a gyereket? Azt mondja a feleségének:

– Te asszony, hogy lehet, hogy te három hónapra születted meg ezt a gyereket, mikor minden asszony kilenc hónapig hordozza?

Azt feleli a felesége:

– Látod, te paraszt, azért hív mindenki téged Fajankónak a faluban, mert ilyen hülye vagy! Hát számítsd ki, te mafla, ha tusz számolni: három hónapja, hogy elvettél, három hónapja, hogy hozzád mentem, s három hónapja, hogy veled vagyok. Hát most számítsd ki, te mafla, háromszor három az nem kilenc.

– De bizony annyi! Jó, hogy mondod, te asszony, most már meg vagyok nyugodva, mert bizony nyugtalan lettem volna ha nem világosítsz fel!

Vőő Gabriella, 1969. 183-184 p. 61. sz.

TIZENKÉT BÖLCSŐ

Egy fiatal matyó megházasodott, s az a furcsa meglepetés érte, hogy felesége mindjárt az első hónap végén egy egészséges kis fiuval ajándékozta meg.

A matyó megvakarta fejét, szekérébe két vendégoldalt tett, s bekocogott Pestre, ahol nagy fejcsóválgatások közt összevásárolt tizenkét bölcsőt. Hazafelé jövet találkozott vele a jegyző és megszólította:

– Hát minek neked az a tizenkét bölcső? Talán csak nem akarsz velük kereskedést nyitni?

– Hogy minek? Hát nem tudja a jegyző ur, hogy fiam született?

– Ha született is, elég annak egy bölcső.

– Igen ám, de az esküvő után egy hónapra született, hát gondoltam, ha az embernek minden hónapban születik egy gyermeke, akkor legjobb mindjárt egy esztendőre való bölcsőt venni.

– Hiszen, ha fiad az esküvő után egy hónapra született, akkor az nem a tied, te bolond!

– Micsoda! Hát ha a jegyző ur tehenet vesz, s annak egy hónap mulva borja lesz, hát az a borju nem a jegyző uré?

György Lajos, 1938. 162-164 p. 97. sz. Üstökös, 1860 nyomán.

BOCCACIO-TÉMA EGY KRASZNAI MESÉBEN

Krasznán /Crasna/, 1966 januárjában az alábbi mesét vettem magnetofonszalagra Mitruely Sándor 41 éves, négy elemít végzett adatközlőtől:

"Eccer ide Krasznára ejött Kolozsvárru két légátus. Mive hogy ide kettő jött, Rátonba nem ment egy se, egyiket a pap kiküdte Rátonba. Közbe a papnak vót egy nagyon szép lánya. A rátoni légátus, amék oda ment ki, belészeretett a pap leányába. S mēgegyeztek együtt, hogy mikó ott végez az istentisztelettel, visszajön ide Krasznára. Mer ott Rátonba semmiféle szórakozóhely nem vót, semmi, nem tetszett neki, visszajött Krasznára. Itt osztán elmentek űk a moziba, színházba, erre-arra, csakhogy ijfélre hazakerültek.

Csakhogy a papnak egy szobája volt, és egy szobába aludtak. S aszongya a pap a rátoni légátusnak:

- Na - aszongya -, ha nem maradtál Rátonba, most a cimboráddá ké aludj.

- Nem bánom én - aszondja -, elalszok én űvele is.

A papnak a leánya egyedül aludt. Aszongya eccer a légátus a cimborájának:

- Te, hogy tudjam én - aszongya - megjátszodni azt a dógot, hogy én Mancsi mellé fekühessek?

- Há erēdj oda - aszongya.

- De hogy, hunnét tudjam meg - aszongya -, hogy nehogy esetleg az öreg pap mellé feküdjek?

- Tapogasd meg - aszongya -, ahun két láb van, ott egy ember aszik egyedül, ahun nigy láb van, ott ketten vagnak abba az ágyba - aszongya.

Fekél nagy óvatosan a légátus, s jön-megy ott a szobába, odamegy egyik ágyhoz, tapogat, hopp, itt nigy láb van, megy a másik ágyhoz, itt két láb van, s odahuzódik Mancsi mellé.

Közbe az öregasszon, a papné, mind ahogy szokása is vót neki a leányát iccaka betakarni, fékél, hogy takarja be a leányát, me ki szokott takarózni. Odamegy a leánya ágyához, megérzi hogy nigy láb van, mindjā eszibe jutott, itt a két légátus fekszik, mejen hamar a másik ágyhoz. Persze ott az egy légátus maradt, me addig a barátja ement. Addig jött-ment a papné ott a szobába, még megfázott, hát gondolta magába, mind egy neki, az öreg pappá fekszik vagy pedig a leányáva. És lefeküdt az ágyba.

Csakhogy kezdtek a kokasok kukorikolni. Gondolkozik magába a légátus: itt baj lesz, hogyha megvirrad, s itt kap a pap. Fekél óvatosan, s menyen vissza a barátjához. Tapogat, tapogat, egyik ágyba, hopp, itt nigy láb, van mejen a másik ágyhoz, itt két láb van és óvatosan. asziszti hogy a barátja, lefekszik az öreg pap mellé. Ötöleli az öreg papot, aszongya a barátjának:

- Éj, te kedves barátom - aszongya -, sose gondoltam volna, hogy ez a Mancsi olyan nagy kurva legyen - aszongya.

Az öreg pap is felugrik hirtelen:

- Mi az - aszongya -, az én leányom kurva?! - Ezze meggyujtja a gyertyát, látja, hogy a felesige is kurva, me ott fekszik a másik légátus mellett - aszongya."

Mitruely Miklós /NYIrK/ 1968. 2. sz. 303-304 p.

BÉCSAPTA A SZÉL AZ ABLAKOT

Történt egyszer a régi időkben, hogy nagyvárosba mentek vásárra. Egy ügyes falusi menyecskének elment az ura a nagyvásárba. Ő otthon maradt, ügyesen forgolódott az udvaron. Csinos kis udvaruk, a kapunál mindjárt egy ügyes gémeskut, szép telek, ügyes menyecske; jó volt minden.

Az országut mellett volt, s úgy hát akik mentek vásárba, ott mentek végig előttük. Ugyhogy menyén egyszer egy finom parádés kocsissal egy nagy ur ott végig. Meglátja, milyen ügyes, tüzről pattant menyecske mozog az udvaron. Bekiált neki:

– Hallja, szép menyecske, nem ad nekem egy ital vizet?

Azt mondja a menyecske reá:

– Tessék befáradni, van jó friss vizem.

Ez nagyon jó volt az urnak. Bemenyen, s a vizről aztán reátért egy kis ölelkezésre, egy kis szép beszédre, szerelmeskedésre. Ugyhogy nekik nagyon jól tőtt.

Evvel az ur kimenyen, felül a kocsijára, elmenyen a vásárba. A vásárnál telik az idő, eljön a déli idő. Beülnek egy kis korcsmába egy asztalhoz, hogy falatozzanak. Ott reáakadt egy jó barátjára, s úgy el volt ragadtatva, még a hatása alatt volt, hogy milyen jól tőtt neki avval az ügyes menyecskével. S elkezdi nagy vidáman beszélni a barátjának:

– Nézd, képzeld, hogy jártam, mikor jöttem az uton – mondja. – Ebben s ebben a faluban jöttem keresztül, az országut mellett volt egy csinos ház, a kapunál az ügyes gémeskut, s ott sürgött-forgott egy ügyes hátrakötött keszkenyős menyecske. S én is gondoltam magamban, hogy be jó lenne szoba állani vele. Gondolom, kérek egy ital vizet, s ha olyan buta lesz, hogy kihozza, akkor buta. Ha pedig ügyesen megszólit, hogy menjek bé érte, akkor már tudom, hogy jófelire for-

dult az én dolgom. Beszólók neki, hogy adjon egy ital vizet, s azt mondja: "Van kérem tessék befáradni, jó friss vizem van." Akkor bémentem, s vizről egyébre is eltértem, ugyhogy nagyon jól tőtt nekünk.

Elmagyarázza szépen, de ő észre se vette, hát nem ismerte ennek a háznak a gazdáját, s pont annál az asztalnál hallgatózott. Az felborzad, mert megismeri a képet a magyarázatot teljesen, hogy az az ő házáról és az ő feleségéről szólott. Felmérgelődik, de azért hallgat. Abban jár, hogy valahogy kössön barátságot evvel az emberrel.

– S merre tetszik lakni? S hol tetszik hazamenni?

Magyarázza, s azt mondja:

– Hát én éppen arra lakom, legyen szives jöjjön hozzám bé, ott éccakára meghálhat.

Örvend ennyiből az ember, nem gondol semmit, hogy na még meglátja a menyecskét. Mikor mennek hazafelé, megtörténik, együtt mennek, s béhivta az urt. A bémenyen, s kész van egy kicsi jó vacsora, asztalhoz ülnek. A menyecske nem is tudja, mit gondoljon. Csak látja, hogy az ur ott van megint. Ő csak hallgat, terit nekik:

– Na, vacsoráljanak:

S mikor aztán jól nekiszoritja az ülással egy saroknak az urt a házigazda, azt mondja:

– Hallja, uram, mondja el, legyen szives, azt a mondókát, azt az elbeszélést, amit mondott ma délben az asztalnál egy barátjának.

– Ühüm, aztat, ha-ha-ha, elmondom én szivesen. Na nézen ide, milyen érdekes. Ugy mondtam a barátomnak: "Amint mentem a vásárra, ott volt egy csinos ház, szép gémeskut az udvaron, egy ügyes menyecske forgolódott ott az udvaron. Én kértem tőle vizet, s arra béhivott a menyecske, bémentem ittam vizet, kaptam egyebet is, nagyon jól tőtt." Csak mikor mégis olyan boldognak éreztem volna magamat, becsapta a szél az ablakot, s én akkor felébredtem.

– Hogy – azt mondja az ember –, hát ez álom volt?

– Hát persze hogy álom volt. Hát biztosan azt jelentette, hogy milyen jó barátságba kerülünk, és ma este meghiv

vacsorára szépen. Hát ez álom volt az egész.

Akkor szépen lekacagták. Az ember elhallgatott, nem kapott semmi kifogást, de az ur barát maradt még későbbre is, járogatott bé, s így még jobban megerősítették a barátságot. Vége.

Nagy Olga, 1976. 354-356 p. 60. sz.

AaTh 1365A A férje a makacs asszonyt a víz
folyásával ellenkező irányban keresi

Eccő egy embör dogozott a folyon tul. A felesége mög horta ki neki az ebédöt. Mindig monta neki az embör, hogy ne gyere ezön a rossz hidon, mer leszakad eccő alattad, de biz accsak azér is azon járt tovább is. Hát eccő csak szalannak ám az embörhön, oszt mongyák neki, hogy gyűjjön hamar, mer a felesége alatt leszakatt a hid, oszt beleesött a folyóba. Az embör szalad is gyorsan, oszt kezdi keresni az asszonyt viznek fölü. Monták neki, hogy ne ott keresse, hanem alu, hát arra vitte a viz. De aszongya itt kö asztat keresni, mer hogyha a viz arra akarta vinni, hát ü biztos emerre gyütt.

Benkő László, EA 640 100-101 p. 7. sz.

NYIRTÁK

A szabónak a felesége kisöprötte a házat, kivitte a szemetet a szemétdombra, tanát ed darab posztót; kiszalad a szabó aszongya a felesége:

"Ni, hogy nyirták eszt a posztót!"

Aszongya a szabó:

"Nem nyirták eszt, hé! hanem vákták."

"No, mán eszt nem vákták; hanem nyirták!"

"Dehogy nyirták, nem látod: hogy vákták."

"Ne mongya neköm senki, hogy eszt vákták; mert eszt nyirták!"

"Mondom, hogy vákták, ne. mond neköm: hogy nyirták."

Aszongya az asszony:

"No mán és csak aszt mondom, hogy nyirták."

A szabó nem birta lecsépölni az asszont, a derekára kötött egy kötelet, leeresztötte a feleségit a kutba; mikor leeresztötte a vizig, kérdöszte:

"Feleségöm! vákták-e mán a posztót?"

"Nem vákták aszt, hanem nyirták!"

Beleeresztötte a vizbe egész, hogy a feje tetejit elepte a viz, után kijátott:

"Vákták-e mán, feleségöm!"

De mán akko az asszon szólni nem tudott; hanem az ujját kinyutotta a vizbül, még akkor is mutatta az ujjával, hogy nyirták. A szabó osztán utánna vetötte a kötelet:

"No, ha még most se vákták; hanem nyirták, csak hagy nyirják!"

TETÜS, TETÜS!

Vót egyszer egy asszony, aki a férjének örökké azt mondotta: tetüs. Minden foganatára, minden szóra, semmiség dologér csak mondotta neki: tetüs. A férfi ezért megharagudt persze, és mondotta:

– Te asszon, minek mondogd nekem: tetüs? Nem szégyelled?

Ő még akkor inkább mondogta:

– Tetüs, tetüs!

– Megverlek, te asszony, ha még mondogd: tetüs!

S akkor ő még mondogta:

– Tetüs!

Hát annyira ment a dolog, hogy még ezért meg is verte, hogy ne mondja neki többet, tetüs. De ő biz a világ előtt is mondogta neki:

– Tetüs, tetüs, tetüs!

Mit csinál akkor az ember? Ha látta, hogy nem bírja ki-venni belőle veréssel ezt a beszédet, egy nap megfogta, s megkötözte egy hosszú kötélvel, és az udvaron vót egy mély kut, és elhuzta oda a kuthoz, és oda béengedte. És mondotta neki:

– Na, immá most eresztlek bé a kutba, nyuvadj el. Még mondog-e: tetüs!

'Kor ő mondogta:

– Tetüs, tetüs, tetüs!

'Kor ő béeresztette az asszont félig a kutba. És kiátott neki:

– Még mondog-e: tetüs?

De az asszon nézött ki a kutszáda felé, sikótozta:

– Tetüs, tetüs, tetüs!

'Kor az ember béeresztette a feleségit, bé a vizig:

– No, még mondod-e: tetüs, mert eresztlek bé vizbe, nyuvadj el.

Mély vize vót a kutnak. De ő mondta:

– Tetüs, tetüs, tetüs!

Akkor az ember béeresztette övön, ült az asszony övig a vizbe, és kérdezte neki:

– Még mondod-e, tetüs, mert eresztlek bé!

Az asszon inkább kiáltozta:

– Tetüs, tetüs, tetüs!

'Kor béeresztette nyakig; csak a feje maradt ki vizből. És rikojtozta.

– Mondod-e: tetüs, me minjá eresztlek bé vizbe és ott halsz meg?!

Asszon még inkább kiájtozta:

– Tetüs, tetüs, tetüs!

Akkor megharagudott a férfiu, és béeresztette az asszont a vizbe végképpen úgy, hogy nem látszott még a feje se ki a vizből, csak bolbukázott a száján ki a viz. Akkor az asszan látta, hogy nem tud rikojtozni: tetüs, kinyujtotta a két kezit a feje felett, s a nagy hüvelykinek körmeivel mutogatta, mint mikor öli a tetüt: nyomogatta a körmit össze.

A férfiu látta, hogy nincs mit csináljon neki, kihuzta a kutból, és elbocsátotta.

Vöő Gabriella, 1981. 271-272 p. 79. sz.

AaTh 1365F^x "Mondjad hát: széna!"

A HUSZÁR ÉS A SZÉKEJ ASSZONY

Vót eccer, hunn nem vót, hetedhét országon is tul vót egy házaspár. De azok ojan jó illetet iltek, hogy egy szót se hagytak hejbe eggyik a másiknak. Ha egyik fehérét mondott, a másik azt monta fekete. /Há hogy ne talájjon a szó!/ Ezek osztán így veszőttek évről évre. Eccer aztán elhatározták, hogy elmennek az asszonnak a szülejihez. A másik faluba laktak. El is indultak és amin mennek az uton, az ember meglát egy nagy szalmakazlat s asz monygya:

– Ni felesig, mijen nagy csomó szalma van ott.

– De bizony – asz monygya – az széna, nem szalma.

Ere az asszon nagyon felhuzta az órát s kirte az urát, hogy mongya, hogy az széna, amit lát. De az ember csak aszt monta:

– Bizony az szalma.

Na az asszony osztán nagy sirásra fakatt. Sirva kerekettek az annyáékhoz és ott tette magát, hogy ő hal meg, ha nem monygya az ura hogy az széna. De az embernek esze ágába se vót, hogy monygya. És osztán szalattak a szomszédok, mindenki, hogy az asszony haldoklik. Alig telt bele egy óra, meghalt az asszony. Már jöttek a fejfacsinállók, sirásók és odamegy az ember az asszonyhoz s monygya neki:

– Ne bolondozz felesig, me minygyár jönnek s eltemetnek – me csak tette magát.

– Mongya hát ked, hogy széna, akkor felkelek.

– De – asz monygya az ember – de bizony az szalma.

Igy asztán jöttek a koporsóval, leszegeztik s eltemetik, az asszont, elfödeltik, elhantolták. De hát az asszon akkor szeppent meg, mikor érezte, hogy benn van a földbe a koporsóba s aszt monygya magába, hogy:

– Bár inkább vitt volna el az ördög, mind hogy ide kerüjjenek.

Ahogy eszt monygya, csak észreveszi, hogy valaki hányta a földet kegyetlenül el a koporsó tetejiről és azután lekapják a koporsónak a földet s ott áll előtte a fekete ördög.

– Na, ha hívtál, eljöttem – asz monygya a széke asszonnak – üjj föl a hátamra, asztán gyerünk – asz monygya.

Az asszony felült a hátára, belefogózott az ördögnek a nagy hajába s így oszt vitte egy nagy darabig. Az ördög aszt hitte, csak kiviszi a sirból s úgy mennek ketten, de az asszonnak esze ágába se vót, hogy leszájjon. Eccer asztán a asz monygya az ördög:

– Szájj le, asszony!

– Én bizon nem szállok, ha ide ülhettem!

Annál jobban huzta az ördögnek a haját. A szegény ördög már úgy el vót fáradva, hogy mind csak nyelvelt s kezte ki-relni szipen, hogy szájjon le szip szóva, de az asszonnak esze ágába se vót, hogy leszájjon, arról szó nincs. A szegény ördög majnem halárra fáratt a terhivel, amikor ara fele jött egy huszár. Asz monygya az ördög:

– No komám, az Isten hozott. Nagy jutalmat adok, csak szálicsd le a hátamról eszt a széke asszont.

S felszolitotta az asszont, hogy szájjon le, a huszár, de az asszony akkor sem akart leszállani. Ere a huszár kihuzta a kargyát és a lapjával odacsördített neki. Ere az asszony asztán hirtelennyibe leugrott.

– Na – asz monygya az ördög –, jó tett hejibe jót várj – asz monygya a huszárnak. – Halgass ide – asz monygya – én elmenyek a kiráj lányához, s betegnek csinálom, te akkor eljössz és meggyógyitod. Nekem csak aszt mondd, indujj komám. Csak eccer csinálom meg eszt a mókát, többször nem – monta az ördög.

Ere asztán elváltak egymástul. Csakugyan abba a napokba nagy beteg lett a kirájnak a lánya. Hívtak orvosokat, jósasszonyokat, bábákat, de senki se tutta meggyógyítani. Eccer asztán meg a huszár, hogy ő meggyógyította. Odamegy az ágyhoz

s láttya, hogy ott az ördög, az csinálta, hogy beteg lett a kirájkisasszony. Asz monygya neki, hogy:

– Indujj, komám!

S az ördög csakugyan el is ment onnét s a kirájkisasszony azonnal meggyógyult. A huszár asztán erőssen nagy jutalmat kapott és most már osztán nem vót szegény ember. És csakmahir beteg lett a másik kirájnak is a lánya és ehhez is mindenféle orvost hittak, mindenfélit, hogy gyógyiccsa meg, de hasztalan, mer a kirájkisasszony már az utolsó perceit járta. A kiráj elkeseredéseibe aszt monta, hogy aki meggyógyította, neki aggya a leányát és a kirájságát. A huszár tutta, hogy itt is mi a baj, csak hogy az ördög eccer ígérte neki, hogy elmege, de azér mégis csak elment szerencsét próbálni, és ajálkozott, hogy meg fogja gyógyítani a kirájkisasszonyt. Láttya a huszár, hogy itt is ott van a kirájkisasszony mellett az ördög s az csinálta betegnek. A huszár odasugja neki, hogy:

– Indujj, komám!

De az ördög egy toppottat se mozdul. Haragosan niz a huszárra, hogy ő csak eccer ígerte meg, hogy elmenyen, és a huszár megin sugja, hogy:

– Indujj, komám!

De az ördögnek esze ágába se vót, hogy arébb mennyen sőt a kirájkisasszony még rosszabbul lett. Asz monygya osztán mérgeesen a huszár:

– Indujj, komám, me jön a széke asszony!

Az ördög ennek hallatára úgy megijett, elfutott, hogy meg se állott a pokol kellős közepéig és ott jelentette Luci Ferinek, hogy mi történt. A huszár feleségül vette osztán a kirájkisasszont. Csaptak egy nagy lakodalmat. Az egész világra szolott és még máig is élnek, ha meg nem haltak.

RIGÓ, VAGY HUROSS MADÁR?¹

"Egy valaki férfi egy pár madarat haza viszen, s a' feleségével meg készíteti. Midőn ennének, azt kérdi a' felesége:

– Ezt a' rigót hogy vette kegyelmed?

Mond az ura:

– E' nem rigó, mert ez huross madár.

Mond a' felesége:

– E' bizony rigó.

Mond az ura:

– E' bizony huross madár.

Sokáig így vetélkedvén, s az asszony a maga átkodásában semmit le nem hagyván, meg haragszik az ura, s poffon tsapja. Fel tsattan az asszony, s átkozni kezdi az urát, hogy egy hitván rigó mián így hóhéroskodik velle. Az ura is inkább meg haraguván ugyan tsak jól meg lasnakolja. S ekkor a' dolognak az asszonymnak sok átkozódásai között vége lészen.

Esztendő mulva éppen azon a' napon midőn együtt ennének, el kezdi az asszony:

– No, ma éppen esztendeje, hogy kegyelmed engem úgy meg rongála a' mián az átkozott rigó mián.

Mondja az ura tsendessen:

– Hiszem az huross madár volt.

Mond az asszony:

– A' bizony rigó volt.

Tsititja az ura, de az asszony most is tsak azt erősíti:

– A' bizony rigó volt.

Melyért sokára akkor is meg boszonkodván az ura; éppen úgy bánék velle, mint ez előtt egy esztendővel ugyan ezen a' napon bánt volt.

Második, harmadik, s az után való esztendőben is a' mig élt az asszony mindenkor azon jeles napon az urának eszébe juttatta, hogy mitsoda hóhérlásokat tett rajta egy átkozott hitván rigó mián, s mindenkor hasonló képpen végezte az ura a' "Contraversiát."

1/ Adalékul Heller Bernát: "Három a daru" c. tanulmányához /Ethnographia, XXXVII. évf. 57-72. 1./ – Ez a rövid anekdota szintén egyik variánsa a megátalkodott nő típuscsaládjának s gondolatmenete körülbelül egyezik az Andrád Sámuel gyűjteményéből /Elmés és rövid anekdoták II. 330-332. 1./ közölt változattal, csak ott a fogoly-madár és csácsogó szajkó a vita tárgya a rigó és huross madár helyett.

Hársing István, Ethnographia 1926. 152-153 p. I. sz.

AaTh 1365J^x A férj makacs feleségétől mindig az ellenkezőjét kéri, mint amit szeretne

ÉN BIZA AZÉRT IS!

Volt egyszer egy asszony, aki olyan makacs volt, hogy akármit is mondott az ura, mindenre csak azt mondta: "Én biza azért is!" Kitapasztalta ezt az ura, s mindig visszáját mondta annak, amit akart.

– Te asszony – mondta neki reggel –, nehogy nekem fel-tarisnyálj, mert bizony isten megjáród.

– Én biza azért is! – mondta erre az asszony, s feltatiznyált.

– Te asszon – mondta, amikor elindult –, nehogy meg-tedd, hogy kigyere hozzám a mezőre s ebédet hozzál. S ha jön-nél is, kicsi széket nehogy ki merj hozni.

– Én biza azért is! Én biza azért is!

Csakugyan délbe kimegy az asszony, viszi az ebédet s a kicsi széket.

– Te asszony, nehogy letedd nekem a kicsi széket s rá-ülj!

– Én biza azért is – mondotta az asszony.

– Te asszony, nehogy hátrább találj ülni azon a kicsi széken!

– Én biza azért is – mondotta az asszony, s hátrább tolt a széket. S mennél jobban mondta, hogy ne tegye hát-rább, annál inkább megtette. Addig és addig, amig beléesett az árokba. Az ördög éppen ott volt az árokba, az asszony a hátára esett. De nem tudta a fortélyát. Futott vele, s kérte, könyörögte:

– Szállj le, asszony! Szállj le, asszony!

– Biza, még azért se!

Meddig futott vele, tán még most is fut, ha bele nem fáradt.

Vöő Gabriella, 1981. 254 p. 59. sz.

MNK 1365L^x "Hál' Istennek elkészült a kosár!"

KÉSZ A SZAKAJTÓ

Vot ecczör egy szögény embör, mökkötötte nagy nehezen a sza-kajtót, monta a feleséginek: "Monygyad, hálá Istennek, kész a szakajtó." "Minek monygyam én aszt?" "No, csak monygyad: Hálá Istennek, kész a szakajtó!" "No, én nem mondom!" Har-macczor is monygya a feleséginek: "No, monygyad, hálá Isten-nek, kész a szakajtó!" "No, nem mondom én!" Akko bemönt az embör, egy ázott kötélle jó megverte. A szomszédaszszony át-szalatt a nagy sivalkodásra, kérdöszte a szomszédot, hogy mé-veri a feleségit? "Mé? Hát csináltam egy szakajtót, alig bir-tam mögcsinálni, mikor kész vot, montam a feleségömnek: "Mon-gyad, hálá Istennek, kész a szakajtó! de ü nem akari monda-ni". Hazamönt az aszszony, kérdözi az ura: "Mé veri a szom-széd a feleségit?" "Csinált a szomszéd esz szakajtót, alig birta mökcsinálni, mikor kész vot, monta a feleséginek, hogy monygyad: "Hálá Istennek, kész a szakajtó!" a felesége nem a-kari mondani, azé üti." Itt az embör mongyá hozzá fog szakaj-tót csinálni, miko kész a szakajtó, aszongya a feleséginek: "Mongyad hát te, hogy hálá Istennek, kész a szakajtó!" "No, én nem mondom!" Mógén aszongya neki: "No, há mongyad, hálá Istennek, kész a szakajtó!" "No, én nem mondom!" Harmacczor is mongya: "Mongyad feleségöm, hálá Istennek, kész a szakaj-tó!" "No, én nem mondom!" Akko bemönt, egy ázott kötélle jó everte. Itt a monárné átszalad, a szomszédaszszont kérdözi: Mi ja szomszédaszszony, mér veri az ura? "Csinált esz szakaj-tót, oszt aszt akari, hogy én aszt monygyam: Hálá Istennek, kész a szakajtó! de én nem mondom. Hazamén a monárné, kérdö-zi a monár: "Mé veri a szomszéd a feleségit? Mé? Hát csinált a szomszéd esz szakajtót, mikor kész vot, aszonta a feleségi-nek: Mongyad, hálá Istennek kész a szakajtó! A felesége se-hogy se akari mondani." Mingyá hozzáfog a monár is szakajtót

csinálni, mikor kész a szakajtó, aszongya a feleséginek: "No, feleségöm, mongyad: hála Istennek, kész a szakajtó!" "No, én nem mondom!" "Migén mongya a feleséginek: No, hé mongyad, hála Istennek kész a szakajtó!" "No, én nem mondom!" Harmacczor is monygya: "Monygyad feleségöm, hála Istennek kész a szakajtó!" "No, én nem mondom!" Bemönt egy ázott kötélle úgy everte, hogy még most is fekszik az ágyba, ha nem hiszi, nézze mög!

Kálmány Lajos, EA 2771. 277. p. 12. sz.

MNK 1366B^x A megregulázott feleség

A MEGREGULÁZOTT FELESÉG

Vót egy embör mög a felesége. Akarta, hogy a feleségit egy kicsit regulázi. Hát mint holnap vasárnap lössz, gyűlést parancsoltatott a biró. Hát mikor hazamönt az ura, aszondi neki: No embör, mér vót a gyűlés? Tudom, későn gyün ám kend. Hej kedves feleségöm, jóru vót: eddig én parancsoltam neköd, ezután te parancsolsz neköm. Jó van édös emböröm. Hát a komámasszont elhidd délután a högyre; mulassunk, hust vigyünk, süssünk. Osztán ugy lössz: maj mikor estefelé a kanász hazareszt, akkor ugy-e a komámasszont elhozod a hátadon haza? El bizony kedves feleségöm; a hugyan te parancsolsz neköm azon mód töszöm.

Mikor osztán mög-gyün az üdő: Nohát embör, egyget igrál, avval osztán a kedves komámasszont a nyakad közü és házáig le ne tödd, azt mögmondom!

Hát ollan kis horhó vót, osztán háskó vót. Hát odaérték és asszongya nekie: Kedves-édös komámasszony, itt letöszöm kendet, átulmönök ezönn a háskónn, akkor mögen a vállam közü vöszöm kendet: könnyebben mögyök azönn a vögyön. – Aszondta neköm az én kedves komámasszony, hogy én azt mög ne engedjem, hogy engöm levögyön kend.

Avval röndöt az embör egy kis botot, avval fordétt a komájja asszonyán: leesik, od van a bot, üti, kettöt-hármát körösztü a háskón. Hazáig futott.

Jól van. Akkor visszamögy a feleségihöl. No, hát má házavitted a kedves komámasszont? már eddig régön otthun van. Halem most tudod embör, most igrál te is egyget, még beszéljük a pincét, most mög engöm vigy haza. Jól van édös feleségöm.

Beszögezik a pincét. Viszi odáig: Száll le édös feleségöm, had mönjen körösztü a háskón: maj könnyebben viszlek.

Azt nem töszöm! No már csak mögtöhetnéd velem azt a jót! Akkor fordétt a feleségin is egyyet, kettőt-hármat ráhuz: puff! – Talán a kedves komámasszonynyal is ugy bántál el? – Ugy hát! Hazafutott. – Elmögyök a bíróhol. No csak mönj el! Nem vót arru a gyülés! Édös feleségöm, csak én tégöd poróbátalak; eddig te parancsótál neköm, halem mái napon már én parancsok neköd!

Vikár Béla, 1905. /MNGy. VI./ 315-317 p. 12. sz.

AaTh 1370 A lusta asszony. /A rest macska/

Egy legén megvett feleségül egy dologtalan gazdag leánt; még pedig azt fogadta, hogy soha sem veri meg.

Az éfjasszon soha sem dógozott, hanem csak járt házról házra zuvatolni, s egyéb hitván dógot követni. Nem es verte meg az ura ecczer es; hanem egy reggel, mikor dologra ment, a macskához igy szóllott: Azt parancsolom neked, te macska, hogy mig én oda leszek, te mindent dógozz, a mit kell, a házat szépen kitakarítsd, délre ételt készíts, s meg egy orsó fonalat es fonny; mett ha nem, mikor haza jövök, ugy megverlek, hogy megemlegeted!

A macska a túszejen szunyókálva végig hallgatta a beszédet. De az asszony azt gondolta magába, hogy: ez az én emberem megbolondult! s azt mondá: Kjed, uram, miét poroncsol ojanokot annak a macskának, hisz az azokhoz nem tud? – Tud, nem tud, nekem mindegy, feleség! azt mondá az ember, – nekem nincs más, kinek poroncsójak; de ha ő mind azt meg nem teszi, meglásd, ugy megverem, hogy sokétt fel nem kéne venni!

Aval elment dógára. Az asszon pedig biztatni kezdte a macskát: Dógozz, macska, mett ma megver uram! De a macska nem dógozott. Elment az asszon több házhoz, s mikor haza ment, a macska akkor es szunyókált, s a tűz es kialutt. Esment monta: Szítsd fel a tüzet, s dógozz, macska, mett ma megverődöl. De a macska nem dógozott.

Haza jö a gazda, széjjel néz, s hát minden rosszul van. Elérántsa a macskát, felköti a felesége hátára, s addig veri, mig a felesége imátkozni kezd: Ne üsse többet azt a macskát, met a nem hibás, a nem tud azokhoz a dógokhoz! – Fogadod-é hát, hogy hejjetta mindent véghez vissz? kérdi az ura. Véghezviszek még többet es, mind a mennyit kjed neki poron-

csolt, csak ne üsse többet szegént! felelé az asszon.

Az éfjasszonka haza futott az annyához, elpanaszolta a dógot, s azt monta: Felfogadom, hogy a macska hejjett minden dógot eligazítottok, csak ne verje a hátamon ojan halálra. Hez-za szöllött az apja es: Ha felfogadtad, tedd es meg; mett ha nem, a macska hónap es megverődik! S evel haza kütte az urához.

Másnap reggel es megporoncsolta a gazda a macskának, mit tegyen; de semmit sem tett meg most es. Azétt esmént megverte a felesége hátán. – Az éfjasszon akkor es haza futott panaszra, de az apja ugy visszakergette, hogy a lába sem érte a földet.

Harmadik reggel es elmonta a gazda a macskának a harmadik poroncsolatot; de a macska nem tutta végig halgatni, ugy meg vót ijedve; nem es dógozott akkor es semmit. Hanem most mindent eligazított hejjette az éfjasszon; most nem felejtette el, hogy mit fogadott vót: tüzet tett, vizet hozott, é-telt készített, sepregetett, s mindent tett, a mit kellett; mett sajnálta lelkiből azt a szegén macskát, hogy a mikor az ura veri, az ő hátába a körmit kényyába mind belé aggassa, – s osztán még a kétrétü ostornak es a vége a macskán tul az ő hátát es megjárkájja minden ütéssel. Mikor az ura haza jött, hát minden jól van! s mondogatta: Ne féj macska, most nem bántlak! Az asszony örömmel teritette meg az asztalt, az enivalót kicsinálta, elétette, s jól laktak jó kedvel.

Azután mindennap ugy vót; a macska többször nem verődött meg, s az éfjasszonyból ojan gazdasszon lett, hogy ugyan hejbe!

Kriza János, 1911. II. 137-139 p. XI. sz.

AaTh 1370A^x "Aki nem dolgozik, ne is egyék!"

A LUSTA MENYECSKE

Egy leány férjhez ment. Lány, mikor kérte a legén azt mondta:

– Én el esz menek, de csak párnákon tudok ülni!

Az osztán azt mondotta:

– Én ugy isz elveszlek.

Feltette a párnákra, kilenc párnát szegge alá tett.

Mászodnap elment zember dolgozni. Mikor hazament, akkor kérte zanyját:

– Édeszanyám, hányan dolgoztunk ma?

– Ketten, fiam.

– Akkor ketten együnk – azt mondja.

Menyecske nem ett. Akkor szökött ki párna szegge alól.

Mászodnap még ment a dologra zember. Mikor hazament, akkor még kérte:

– Édeszanyám, hányan dolgoztunk ma?

– Ketten, fiam – mondta az anyja.

– Akkor ketten együnk!

Menyecske még nem ett, még szökött ki párna szegge alól.

Ez addig ment, mig kiszökött kilenc párna szegge alól. Mászodnap még elment dologra. Mikor elment az ura, menyecske megkérte:

– Édeszanyám, ha szepergetek, dolog-e?

– Dolog, fiam, dolog.

– Ha moszogatok, dolog-e?

– Dolog, fiam, dolog!

Eszte, miko immá hazament zembere, még kérte:

– Édeszanyám! Hányan dógoztunk ma?

– Hárman, fiam.

– No, akkor hárman együnk!

Vöő Gabriella, 1981. 269-270 p. 77. sz.

A LUSTA ASSZONY

Volt egy asszony, aki nem szeretett dolgozni. Kendert vetett, de se nem font, se nem szőtt, úgyhogy mire megöregedtek, nem volt ruhájuk. Azt mondja egyszer neki az öreg férje:

– Te asszony, én maholnap meghalok, mibe fogsz felöltöztetni?

– Ne busulj – azt mondja az asszony –, mert van elég fonalam, van miből szőjek!

Volt egy orsó fonala a padláson, azt lehozta és mutatta a férjének.

– Nézd, mennyi fonalam van: egy, kettő, három, négy ...

Az orsó fonalat rakosgatta egyik kezéből a másikba, és úgy számolta.

Eljött az idő, meghalt az öregember, és nem volt mivel felöltöztesse. Kinyújtóztatta az öreget, vette az orsó fonalat, rámotollálta. Jött a pap, hogy temesse el, és az öregember ott feküdt meztelen, az orsó fonal rátekerve. Megállt a pap, és elkezdett énekelni:

– "Cine te-a podobit așa de frumos pe pământ?..."

Az asszony gyorsan közbekiáltott:

– "Eu, pãrinte, eu!"^x

^x– "Ki öltöztetett fel ily diszesen a földön?..." /A temetési szertartás szövegéből./

– "Én, tisztelendő atyám, én!"

A VERESHAJMA ÉS A LUSTA ASSZONY

Az egyszeri embernek lusta volt a felesége, mikor összekerültek, próbálta az embert, nem főzött vacsorát, mit szól? hát-ha így is jó lesz, ha nem esznek fölételt!

Az ember erős munkát dolgozott, éhes volt, megmondta a feleségének, hogy ez többet elő ne forduljon, mert akkor vereshajmát eszik, a vereshajma pedig bolonddá teszi. Az asszony oda sem hallgatott, mit beszél az ura, pár napra rá megint nem főzött, az ember behozott 2 vereshajmát, odaült az asztalhoz s ette. Mikor már megette felkelt, elkezdett düllöngélni, addig düllöngélt, hogy megtalálta a botot, akkor az asztalra ütött, azután a falra meg az asszonyra, jól elverte az asszonyt. Az asszony azután főzött rendesen.

Mikor már hosszú ideig szépen, békességben éltek, az asszonynak az eszébe jutott, hogy meg kellene próbálni, hogy mit csinál az ember mostan, mikor már annyi ideje, hogy békességben élnek? Az ember nagyon szerette a paprikást, azt főzött az asszony, beletette a kemenczébe, hogy el ne hüljön, a tüzhelyt, konyhát kitakarította, hogy nyoma se legyen, hogy főzött, Az ember hazajött, látja, hogy a tüzhelyen nem ég a tűz, kérdezi az asszonyt: nem főzött? Az asszony elszámolja, mi mindent csinált, milyen sokat dolgozott, nem ért rá főzni, majd ma nem esznek fölételt; nincs, jól lesz úgy is. Az ember azt mondja: "Hát akkor hozz be 3 vereshajmát!" "Van fölételt! Van fölételt! csak ne egyék vereshajmát – mondja az asszony s hozta be a paprikást – van paprikás, mert megint bolonddá teszi a vereshajma!" Azután főzött rendesen.

A KÉT LUSTA MENYECSKE

Vót egy vénasszon, annak vót két fia. Mind a két fiát mögházásította, ügyes asszonyokat kaptak, de olyan lusták vótak, nem szerettek hogy dógózzanak semmit. A vénasszony eleget mondta, hogy szőjenek, fonjanak, me ha nem, lerongyosodnak, de azok nem akartak dógózni. Ő a fiainak adott ruhát eleget, de elteltek az ideik, a legényök lerongyosodtak.

Egyszer lett egy lakadalom, s azt mondják, hogy na, Ők is mennek a lakadalomba, de nem vót gunyáik a menyecskéknek. Elmentek az anyósikhoz, hogy kérjenek gunyát. Az anyósik egyiknek adott két lapittót, odakötte jól, de a lapittóknak az aljába vert két-két szeget. Az egyik lapittót eléje kötötte, s egyiköt hátul. A másik menyé es odament, hogy kérjön ruhát. Annak má nem vót, csak egy lapittója. Egyik lapittót elől kötötte, s hátul betekerte csepüvel.

Elmöntek a vendégségbe, s ott táncoltak, s azok a szegek mind összetörték a lábát. Azt mondja egy szomszédasszonyik, hogy:

– Né, a lábad milyen vérös.

Hát ő mit csináljon? Nézi, s hát ténleg vérös a lába.

Na, szivarat gyujtottak, s az emberek egy gyufát odavettek a másiknak, s meggyult a csepü rajta. A csepü égött, a két asszon nem tudta, hogy mit csináljon, egyik le akarta ódani a lapittót, me má fájt a lába, nem tudta, ugy összebo-gozta vót az anyósik; a másik tépte a csepüt, ugyhogy egyiknek fájt a lába, a másiknak a bőre mind elégött.

Akkor hazamentek, s fölfogadták, hogy Ők ezután dolgoznak, többet nem maradnak dolog nélkül. S a legjobb dógósok lettek a faluba: szőttek, fontak, mindent csináltak azután, hogy osztán ne legyenek többet rongyosak.

A NAGYGUSZTUSUAK

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy szögény legény, mögházásodott, elvött ész szögény lánt; de a lán fölmonta neki, hogy ő nagy gusztusu /mérge/, ha ü mögharagszik: nem szól két hétig sé, hanem fölü a kemöncze tetejire. De az embör is mögmonta, hogy ü neki ojan ros z gusztusa van: hogy ha akkorára, mikor köl, nincs az étel készen, mögöszik egy fej vöröshajmát, attul ü ojan részög lösz, hogy ü akkor öszszeptör mindönt.

Hát écczör történt a sorja, hogy hazamönt a dologbul a szögén embör, hát látytya, hogy nincsen vacsora. Keresi az aszszont, a kemöncze tetejin kuporog, nem szól semmit. Bevisz egy nagy vöröshajmát, bevacsorálja, hozzá kezd törni, zuzni mindönt: poharakat, tálakat, tányért. Écczö csak mögkapja az aszszon lábát, lérántya, el keszdi náspágolni, agyba-főbe verni? mikor jó hejbehatta, elmönt dologra. Másnap hazamönt, látytya, hogy az aszszon ágyba van, nem szól sömit; vacsorázott oszt léfekütt. Ez igy tartott egy hétig. Écczör esős idő lött, nem tudott dógózni. Odaszömitott, hogy mög kék szölatatni az aszszont: fog a kezibe ész szál gyértyát, a széköket kirángatta a hejibül, sublótót, ládát /kirángatott/ kihánt belüle mindön ruhát; darabonkint kirázogatta, az ágy alá benézött a gyértyával. Az aszszon nem tuta mire vélni az ágyba, hogy mit akar ez a bolond embör? már bizonyosan möghibbant az esze, keszte bänni, hogy nem főzött neki: "Mit keresöl te, félbolon fényös nappal gyértyavilágnál?" "Eszt keresöm, anynyukom! eszt keresöm, mán mög is tanátam." "De hát mit?" mongyad hát!" "A hangodat, anynyukom! a hangodat! már elmúlt egy hete, hogy nem hallottam." Az aszszon ére kiugrott az ágybul, asz monta: "Máskor nem lösz igy,

apjukom!" de hát azért még écczör mögjärták.

A szögén embör elmönt dologra, möghatta az aszszonnak: mire hazagyün, készicsön égy kis meleg ételt; de közbe nagy eső vót, a kut meszsi vót, aszonta az aszszon: ü bizon nem ásztatytya mög magát azé a kis ételvizzé! Hazamén a szögén embör este, mongya, hogy: "Hát! hogy nincs kész a vacsora?" "Nem látod talán – mongya az aszszon – hogy esik az eső? csak nem ásztatom el a ruhám!" Kapja az embör a két kantát a karjára, elmögy a kutra, mögvitte a két kantavizet, örül az aszszon: "No, hozza mán az embör a két kantavizet!" Odaér az embör, aszongya: "Gyere csak ki, anynyuk!" Mikor az aszszon kimönt, kapja magát az embör, mind a két kantavizet a nyakába önti: "De mosmán eregy a kutra, nem ázol mög!" Az aszszon fokta a két kantát, elmönt a kutra, mögkészítötte a vacsorát, többet soha sé vesztek öszsze, éltek boldogul.

Kálmány Lajos, 1914. 106-107 p. 28. sz.

AaTh 1371^{xx} A lusta asszony és az uj ing

A REST ASSZONY A LAKODALOMBAN

Vót... hun vót, hun nēm vót, vót éccēr ēgy házaspár. Aszt a házaspárt... az édesannya a mēnyecskét ölég jól elkészítette... Adott neki stafirungot. Mer abba az időbe mindēnki szütt-font éjjel-nappal, kicsi lámpánál ugyan.. zsirt égettek a tányérba, rongyba, annál szoktak szünyi-fonnyi. Asztán mindēn anya csak azon vót, hogy ha a lánya férjhēzmēgy, lēgyēn neki stafirungja... Vót, akinek adott 15-20 abroszt, lepedöt ēgyēgy édesanya...

Hát ez az asszony is akirü szöl a mese... ez is kapott kēllökēppen, ugy, mint a többiek. De ü nēm takarította mēg, hanēm mikor elpiszkut, fogta, vót ollan fojó, eleregētte a vizēn. Röstelte kimosni... Gonduta, hogy van még a lādába! Hanēm éccēr mán kifogyott a lādábu, nēm vót. Asztán akkor még vászonruhába jártak az embērēk is, ollan bő gatyába ézs bő ingbe. Na, az urának sē vót több ruhája, csak ami rajta vót. Neki vót még ēggy a lādába, de mán az urának ēccsē vót.

Asztán mēgy a komájuk hozzájuk, hitta lakodalomba. Hát, az asszony ēgyre mondogatta: elmēnyünk, komámuram! Mozs mán dōgunk nincs, ollan nagy dolog mán nincs, elmēgyünk a lakodalomba.

De az embör ēgyre mondogatta:

– Á, komámuram, nēm érünk rá! Még eszt is, még aszt is dōgozni kell, hát nēm érünk rá lakodalomba mēnni!

De az asszony csak erötette:

– Dehogy nēm! Mēr nēm érnénk rá!

– Hát int az asszonynak, hogy mēnyēn ki. Mer nēm merte a komája előtt mēg mondani asztat, hogy azér nēm akar mēnni a lakodalomba, hogy nincsen ruhája.

Az asszonynak mongya kinn, mikor kimennek:

– Hát minek mondd, hogy elmegyünk a lakodalomba, hisz' tudod, hogy nincsen ruhám! Akkor hogyan mennék el?

– Hü, embör errü gondukodik? Nē gondukoggyon! Ez majd az én gondom lesz! Nē törögyön maga azzal! Majd adok rá magára ollan uj ruhát, ollan egyen sē lesz! Az biztos!

Na jó van... az embör aszongya... akkor mán bēmēnnek és mongya komájának:

– Hát akkor elmegyünk, komámuram!

– Na jó van. Hát mán alig vártam, hogy elgyűjjenek!

Csak gyűjjenek el, komám!

– El is megyünk!

Hát, megyüt a lakodalom naptya. Aszongya az embör az asszonynak:

– Na asszony, megvan-e az uj ruha?

– De még ám! Mozsmán csak foggyon bē, ne teketóriázzon asztán mēnni kő!

– Hát elmēt szēgény embör. Elkészitette a kocsit, üléskosarat, főrakott mindēt. Bēfogott, hát odaáll a konyhaajtó elejbe, osztán:

– Na asszony, há akkor kész vagyok!

Há fēl is ötözött az asszony. Főkötötte a főkötőjét, rávette a fejer vászonruháját, hát elég szépēn fēlötözött. Hát az embör, hogy akkor ürā is aggya rá a ruhát.

– Csak ájjon kend a lábam elejbe, mingyán adom kendre is!

Odaáll az embör a lába elejbe, aszongya:

– Vesse csak lē kend esztet a piszkos ruhát!

Lēveti az embör... Az asszony elővēs két gombolag fonalat, elkezdi az embörnek tekerni a lábán végig-végig... Ugyhogy a bőre sēhunsē láccot ki. Mikor mán fölért a derekáig, akkor mög a másik felét lētekeri. Ott is fētekeri végig, egész a derekátul a nyakáig. Kezit, mindēt, ugy bētekeri, hogy a bőre sēhun nēm láccot ki.

– No embör! Ugye montam, hogy nē féjjen attul, hogy nēm lesz ruhája! Van magának mán! Vegye csak mos' kend rá aszt a szürt, osztán mán mēhessünk is!

Rávēszi a szēgény embör a szürt, fölülnek a kocsira,

asztán elmēnnek.

Hát... mikor bēérnek, mán mingyán kaput nyit a komájuk:

– Gyűjjon, édēs komámuram.

Hát az asszony a konyha előtt lēugrott a kocsirul, bēpenderēdēt a konyhába. El is kezdött ott az asszonyok között irēgni-forogni. Az embör pedig elhajtotta az istállóba a lovakat, asztán kifogott.

Akkor mán bē segített neki kötni, asztán monta:

– Mönnyünk mán ēty kicsid bē... ēty kicsit mi is lēgyünk od benn, oszt szétnēzzünk... még hát satōbbi.

Bē is mēt ám szēgény embör, dehát ollan szomorujan! Mer gonduta, hogy most hogyan veti lē majd a szürt? Hát mikor bēérnek, a szoba is hát elég meleg vót... odaülnek a patkára és aszongya neki:

– Komámuram, vessük lē eszt a kabátot vagy eszt a szürt, hisz meleg ez a szoba!

– Á, komámuram, nēm vetöm lē... Valahogy most nēm jól érzēm magam, fázom...

– Hát jóvan, komámuram. Dehát nézze, odaühet kend a kájhāhol, osztán ott mán nincs hideg!

– Dehát csak haggya, komámuram, majd lēvetkőzöm!

Hát jóvan, komámuram, ot fót a koma igy egész délig. Délbe, mikor mán tálajjág bē az ebédēt, mongyák, hogy üjjeneg bē oda körükörül a padra és foglalja el mindēnki a helit.

Hát az is fölält szēgény, mán mivel hogy ott tuszkojják ükēt... Akkor mán odaugrik:

– Na mozsmán komámuram, lē köll ám vōnni a subát, mer nēm löhet az asztalhon igy odaüni!

Lē is huzzák, vonnyák rulla... Szēgény embör szétnēz, merhāt mindēnki ránēzēt. Akire csak nézēt, az mind őt nēszte. Nagyon is szēgyüte magát, dehát mán mit tēgyēn? Nēm szaladhat el, mint ēty kizsgyerök! Bēsompolgott az asztal mellé. Dehát mindēnki csak nēszte és nevétték.

Alig várta, hogy az ebédēt ögyék meg... fogyasszák el, hogy lēhessen kigyünni az asztaltul, kisompolgott, elmōnt a fogashon, rávōtte a subáját, asztán odaszól az asszonynak a konyhába:

– Asszony, gyere haza!

– Hu, embör, haza? Dehogy mēgyēk! Most áll a lakodalom java! Csak nēm mēgyēk haza! Mönnyön kend csag bē! Csak nēm mēgyēk illen jó lakodalombu haza!

Hát az embör nēm szólt sēmmit. Nagy szégyenközvel ki-mēnt az istállóba, bēfogott. Közibük csapott a lovaknak és elhajtott haza.

Hát az asszony, az csak másnap dél felé mēnt haza, de csak gyalog.

No jó... Dógozott tovább az embör, rávētte a piszkos ruháját ujra.

Hát gyütt ám... Ja, akkor mēg a mēnyecskének az édēs-anya hitta űkēt a lakodalomba. Fér'hö mēnt a tesférgye a mēnyecskének, hát hogy mēnnyenek el oda lakodalomba.

Akkor mán az asszonynak is nēm vót több ruhája, mint csak az az ēgy, de mán az is piszkos vót, mēg rongyos vót.

Akkor az embör mongya, hogy elmēnnyünk, mamám, a lakodalomba!

Az asszony aszongya:

– Hü, hát nēm mennyünk el embör, nēm érgyünk rá!

– Asszony, dehogyis nēm érgyünk rá! Mér nēm érgyünk?

Mēgtanájjuk a dógot máskor is! Lakodalomba naptyán lēhet mōn-ni!

Hát monta az anyóssa:

– Ugy izs van, édēs fiam... Oda csak akkor lēhet mēn-ni, mikor a naptya van! A dógot mindēn nap mēg lehet tanányi!

Dehát ű nēm ér rá, merhát űneki sok a dóga.

Az embör kihijja az asszonyt, osztán mongya neki:

– Dehogy nēm mēnnyünk el! Mi az, hogy nēm mēnnyünk el!

Nē busujj, adok én rád ollan ruhát, hogy ollan sēnkinek sē lēs, csag bizd rám!

Jóvan, bēmēnnek.

– Émōnnyünk, édēsanyám!

No jó, örüt az édēsannyuk, hogy mēnnek a lakodalomba.

Hát lōtt ám oszt a vásár. Sárdi vásár. Émōnt az embör, vēt magának szép ruhát. Szép hófehér ingöt, gatyát. Osztán, mēg vōtt ēgy ludat. De mikor mán elmōnt a vásárra, aszmonta

az asszonynak:

– Tē asszony! Mán mire gyüvök a vásárbul, aszt a rongyos ruhát égēzsd ám el! A kájhába raktyál tüzet, oszt égēzsd el! Mer majd én hozom nekēd is a szép ruhát.

Jóvan... Hát leste-várta az asszony az embört. Elfütötte a kájhát, ki-kifutott lesni, hogy gyün-e. Aki csag gyalog gyütt a vásárbul, mindēnkitül aszkérdēszte, hogy az ű ura még nēm gyün? Monták neki: Nēm. Mán nēm gyōszte, hogyan lesse, akkor fölált a kapufára onnand leste.

Éccēr látni ám, hogy gyün az ura. A hóna alatt mēg fehérēdik valami. Biztos az ű ruhája!

Futóra bē! Lēvetközött tiszta mesztelēnyre! A ruháját a kemencébe dobta.

Hát az embör gyün ám! Hát mit hoz, mint ēgy ludat!

Aszmongya neki az asszony:

– Hát embör! Hát nēm ruhát hoz nekēm!

– Dehogynēm! – aszongya. – Ez nekēd lēs ruha!

– Hád, de hogyan vēgyem rám?

– Majd én mēgmutasztom – aszongya –. Szalaggy el a bōdba, hozzál szurkot!

Futóra az asszony a bōdba! A bōtozslēgēnyek mēg há lát-ták, hogy mesztelēny, rihegtek-röhögtek, hogy micsoda ēcs csunya asszony ez, hogy mesztelēnyēn gyün. Az asszony oda sē nézēt. ű csak kérte erōssen a szurkot. Attak is neki.

Hát, szalatt haza a szurokkal. Az embör mán akkor a kájháná... Odatōtt ēgy lábast, ollan vaslábost, abba beletōtte a szurkot, fölóvasztotta, monta az asszonynak, hogy oda közel ájjon, asztán bēkente mindēnhun a bōrit, azzal a meleg szurokkal. Akkor a ludat is odavētte az embör a hóna alá, abbul éccál tollat kihuzott, osztán abba ja szurogba az asszony bōrire, oda meg bēlenyomta. Ugyhogy mindēnhun bēcsinyáta, nēm láccot ki sēhun sē a bőre. Körös-körü.

Hát... a lakodalom rōgge mán gyütt, az embör szépēn bēfogott, fēlötözött a szép ruhájába, rávētte a subáját. Az asszony mēg osztán tollassan... arra is adott ēgy subát.

Beleütek az ülléskosárba, oszt mēntek a lakodalomba.

Hát mikor odaérnek, mingyán nyitnak nekik kaput, a lakodalmasháznál... Mōgáll a kocsival az embör a konyhaajtó

előtt, hogy a felesége majd ott lészáll. Viszi neki az anyja a székét, hogy mire ráléptyen.

Az asszony félugrik, lédobgya a subát, oszt ugrik fél az ülés-kocsirul! Rá a székre, onnand a földre.

Mögijjed az anyja is: hu, mi van veléd?

Hát oda se nézött, csak rohan bē a konyhába. A gazdaszonyok kiabálnak: Jaj, jaj, közel nē gyűjjön! Hát... mer belemēgy a toll az ételbe!

Ha bēmēt a szobába: jaj közel nē gyűjjön hozzám, mert eltollasodok tülle! Mindēnki féltette a szép ruháját!

Hát az anyja nēm tudott mán vele micsinyáni. Vót ēggy ollan nagy szatyorgya, akibe a csirkéket szoktyák zárni, mon-ta neki, hogy bujjon bele. Asztán akkor bele izs buj az asszony, akkor bēdugta a pad alá.

Asztán, amikor táncutak, akkor elkezdte csufunyi azokat, akiknek vastag vót a vászonpentēle. Ugy csufuta űkēt: Hosszi daróc! Azok mög aszonták: Haggyál! Vékonyabb a kasnál! Hogy az ű szoknyájuk azér vékonyabb a kasnál. Mer akkor még az hirēzs, vót, akinek vékonyabb vászon vót a ruhája.

Nohát asztán így járt az asszony. Nahát akkor a lakodalom elmulott, hazamēntek. Akkor asztán elmonta neki az ember, hogy ugy-e, millen csunyaság, akinek nincs ruhája?

Elkezdett az asszony azután szünyi-fonni... Szütt is, font is, lēt is neki ruhája. Többet nēm kellēt a lakodalomba elmēnni nekije tollassan!

Dobos Ilona, 1962. UMNGy X. 254-259 p. 33. sz.

A POFONOK

Egyszer volt egy ügyes, ügyibevaló fiatalember. Szerette a feleségét erősen, de az asszony nemigen kedvelte. Mindig azon járt a feje, hogy hogy tudná kikerülni a dolgot, örökké betegnek tette magát, s az orvost járta. De bizony nem a betegsége miatt, hanem azért, mert jóban volt az orvossal!

Egyszer aztán a férje megsokallta, s azt mondta az asszonynak:

– Hallgass ide, asszony! Nem tudom, milyen orvos lehet az! Hát nem tud olyan orvosságot rendelni, hogy meggyógyulj?! De nem baj, elmegyek én, s hozok én neked orvosságot.

El is ment az ember, s bekopogtatott az orvoshoz. Kér-di az orvos, hogy miért jött.

– Hát én azért, hogy megkérdezzem: nem létezik valami olyan orvosság, amitől az drága feleségem meggyógyulna?

Azt mondja az orvos:

– Hallgasson ide, atyafi, adok én magának olyan orvosságot, amitől meggyógyul a felesége, jöjjön csak közelebb!

S lehuzott két istenes pofont az embernek, hogy még a szeme is szikrázott tőle.

– Ez mi volt, doktor ur?

– Ez az orvosság, vigye csak haza a feleségének!

Megköszönte szépen az ember, s indult haza. A felesége otthon már várta ijedten, hogy vajon nem tudódott-e ki a dolog. Mikor hazaért az ember, kér-di:

– No fiam, hoztál orvosságot?

– Hoztam biza, gyere csak közelebb!

Azzal az ember lehuzott egy jó pofont a feleségének. Sirt az asszony, fogadkozott, hogy megváltozik, más asszony lesz belőle.

Telt, mult az idő, az asszony jól viselkedett, ügyes,

munkás asszony lett belőle. Eszébe jutott az embernek, hogy csak az egyik orvosság fogyott el, a másik még megvan. Elment az orvoshoz. Kopogtat, beköszön, fogadja az orvos:

– Nohát, mi van, atyafi?

– Jöjjön csak közelebb, doktor ur!

Közelebb megy az orvos, az ember meg lehuz neki egy olyan pofont, amelyet ő kapott volt tőle.

Kérdi az orvos:

– Hát ez miért volt?

– Hm! Hát ez az orvosság! Csak az egyik fogyott el, a másikat visszahoztam!

Vöő Gabriella, 1969. 195-196 p. 70. sz.

AaTh 1373 A megmért macska

HOL A MACSKA?

Vendégséget adott a tisztelendő ur s öt fontra utalt ki pént a szakácsnének. A konyha élelmes kormányzója azonban szeretete volna, ha kétszer kapja meg a hus árát. Nagy idedten rontott be a tisztelendő urhoz:

– Mind megette a macska a hust!

– Mind az öt fontot? Hallatlan dolog, hogy egy macska öt font hust megegyék, hisz ez egy farkasnak is sok volna. Hol van az a fenevad? Meg kell fogni! Hogy egy mérték!

A bűnvádlott állatot elfogták, megkötözték s rátették egy mérlegre. Majd mindjár kisül, hogy ő volt-e a tolvaj. Hát éppen öt fontot nyomott.

– No – mondta a tisztelendő ur –, az öt font hus, melyet a macska állítólag megevett, itt van! De akkor hol a macska?

György Lajos, 1938. 152-153 p. 88. sz.

JÓLLAKOTT, MINT LAPU RÓZA AZ ÉTEL SZAGÁVAL

Az új menyecske nem akara férjével ebédelni az asztalnál, s midőn hivaták, azt felelé: jóllakott ő már a szagával; férje azonban rajtakapá, midőn a tűzhelynél a lábásból kanaliz vála, s elpáholá. Többé ezután nem kelle L. Rózának az étel szaga.

Ferenczi János, 1872. Nyr. 226. p. 145. sz.

A KOZMÁS ÉTEL

Volt egyszer egy szegény ember, de biztos, hogy volt, mert ha nem lett volna, nem mesélném.

Volt egy szegény ember, s annak volt egy felesége. Nagyon jól vitték ketten, szerették, megbecsülték egymást. De gyerekek nem volt. Egyszer miből, miből nem, eljött az asszonynak a halálozása, meghött. Ott maradt a szegény ember egyedül. Most már mi lesz vele? Hát egyedül nem élhet, hogy éljen egyedül? Megnősülne, kérdés: "Találok, nem találok, milyent találok, milyent nem, de csak meg kell nősjek." Kapott egy másik asszonyt, és elvette. De ugyan jóra talált. Nagyon hűséges asszony volt. Megbecsülte, jól viselkedett, mindenben kedvire járt, nagyon jó volt. De amikor ett az ember, mindig egyet nagyot sóhajtott. Hát az asszonynak feltűnt:

– Mért suhajtasz annyit?

– Hát ugy jün nekem.

– Máskor soha. Mit nem szeretsz? Az ételt nem szereted, vagy ingem nem kedvelsz, vagy mért suhajtasz?

– Hát ugy jün nekem – azt mondja.

De az asszony csak mind kételkedett, hogy mér máskor nem, csak mikor eszik. Csak az ételt nem kell szeresse.

Hát egyszer munkába van, de má mindjárt kell jüjjen haza. Készíti az ételt az asszony. Kiment, ezt, meg azt csinált, az ételt egy kicsit oda, megkozmásodott. Már késő volt, hogy mást csináljon, mert már jött az ura.

– Jaj, Istenem, most már mi lesz velem? Eddig jókat csináltam, a se tetszett, most már, hát még most eztet, hogy oda-kozmásodott az étel!

Kitette az asszony az ételt neki, de reszketett, már

ugy félt, hogy most mit fog mondani. Kitette az ételt, s kiment a házbul. Hát az ember hozzálátott enni, héj, de jóízűleg eszik! Látja az asszony, hogy eszik, hogy olyan jóízűleg eszik, bójün, lássa, mond valamit az ura? Nem mond semmit, csak eszik jól. Mikor jóllakott:

– Na! Hála Istennek, most már aztán igazán jóllaktam – azt mondja –. Most az egyszer kedvemre csináltál ételt.

– Ezért suhajtoztál te?

– Én ezért, mert nem ehettem ilyen ételt.

Hát ez volt a baj, hogy az anyja mindig kozmás ételt csinált neki. Már most hogy ez mért nem tud olyan ételt csinálni! Kozmásodott az étel, akkor már jól volt.

Igy aztán éltek tovább boldogan. Hagyta, hogy kozmásodják meg az étel nekie.

Nagy Olga, 1983. 103-104 p. 33. sz.

AaTh 1377 A kizárt férj. /Dandin György/

A RÉSZEGES EMBER FELESÉGE

Egyszer volt, hol nem volt, csak az bizonyos, hogy az élők közt a nagyvilágban volt, hogy egy asszonynak a férje nagyon részeges volt. Ha elment reggel, csak este került haza jó részegen. De olyan áldott, jó felesége volt, hogy ezért soha nem haragudt, sőt elővette az otthon tartott kicsi jó mézes pálinkáját s még abból is kínálgatta. Az ember még szégyenkezve ment, botladozva haza.

– Ej, kicsi feleség, részeg vagyok!

Azt mondja a feleség reá:

– Nem baj, lelkem, az a miénk, amit megeszünk, megiszunk! Fogja kend, lelkem, itt az üveg, igyék kend még!

Jó kedvet mutatott neki.

Hát az ember: ilyen aranyos asszonyt sohase látott még! Ivott még, s úgyhogy olyan részeg volt, alig tudott az ágyig menni, hogy lefeküdjék, aludjék.

De hát egy darabig így ment. Szeget ütött a szegény ember fejibe, hogy mi lehet ez. Más asszony annyit zsörtölődik, annyit veszekedik, enni nem ad az urának, nem semmi, ha egyszer részeg, s ez nem haragszik egy cseppet se. Ez nem! Ez olyan szeget ütött a fejibe, el nem tudta gondolni, hogy hát mi lehet ez. Úgyhogy azt gondolta magában:

– Állj meg, világ, valahogy egyszer meglesem. De hogy legyen az, mert én egy napot el nem tudok tölteni most, hogy ne igyam, annyira megszoktam!

Na, jól van, kitanálta annak is a módját, annyira, hogy elment egy reggel a templomba, s lehúzódott a padok közé, hogy észre ne vegyék és kidobják onnét. S bezárták a templomajtót. Mert itt már biztos volt, hogy nem ivott egész nap!

Estére kinyitják a templomajtót, megtartják a templo-

mozást, s mikor vége van, mennek ki a templomból, a szegény ember is menyen haza nagy dülingézve, nagy jajgatva. Erőtlennek mutatta magát:

– Jaj, drága kicsi feleség milyen részeg vagyok!

– Nem baj, kedves jó uram! Az a miénk, amit megeszünk, megiszunk. Nézze kend, ha jólesik, itt van még az édespálinka, igyék kend ebből is jókat.

Elveszi az ember az öveget, ej, de inna ő, csak akkor kárba menyen még az is, hogy ma nem ivott. Nehogy megrészegegyék, csak egy-egy kicsit nyalja meg. Ugy teszi, mintha sokáig hajtaná azt a pálinkát, azt az üveget, de csak egy kicsit nyalja meg. De lödörög, lerogyik az ágy előtt.

Az asszony odamenyen, örömmel felsegíti az ágyba. Horkol rettenetesen az ember. Na, de az asszony nagyon kihasználta mindig ezt a részegséget. Annyira, hogy biza ő legényekkel kacérkodott, legényszeretőket tartott! Láttá, hogy jól menyen! Már utoljára annyira bátorkodott, hogy még ő is elment a szeretett legény házához, s ott töltötték az időt, s csak nagy későre tért vissza, hogy már még ne is fáradjon el az a szegény legény odáig.

Hát az ember teszi magát most, hogy aluszik, kilesi a felesége csinját-binját, hogy mi az, hogy nem haragudt. Csak hallja, hogy a felesége kipp-kopp, kipp-kopp, kipp-kopp, menyen az ablak előtt az utcán, már halad el. Akkor ő szép csendesen leszáll az ágyból, jól béreteszeli az ajtót, s ott les, ott vár.

De biza sokáig kellett várjon, mert még éjfél is eltött, s akkor kezdett az asszony hazakerülni. Mikor az asszony kerül haza, menyen az ajtónak, mint máskor, hogy zavartalanul, csendesen bémenjen. Veszi észre, hogy az ajtó bé van zárva.

Áldott jó Isten, el van veszve! Reájöttek a csinjára, reájöttek az ő turpisságára! Há most mit tudjon csinálni! Bészólt szép csendesen, hogy:

– Hallja kend, nyissa ki kend az ajtót!

– Eridj, menj, disznó, ahol eddig jártál!

– Nyissa kend ki, mert csak a szomszédban voltam. Nyis-

sa kend ki az ajtót!

– Nem nyitom biz én! Alig várom a reggelt, hogy elmenjek apádhoz, s megmondjam, hogy milyen drága leányt növelt.

– Nyissa ki kend az ajtót, mert itt a kut, éppen itt előttem, az udvaron, s beléugrok, s csak kendet zárják el, hogy kend lökött beléje.

– Nem bánom én, csinálj, amit akarsz! Ide bé nem jössz, ha így tettél velem.

Akkor az asszony mit csináljon? Keres egy irtózatot nagy követ, felveszi a kezibe, a kuthoz menyen. Mondja:

– Nem ereszt kend be? Mert a kutba ugrok!

– Nem biz én!

Felemeli a követ s nagy kiált:

– Uram, Istenem, bocsásd meg vétkeket!

S akkor zsupp! Nagyot loccsan, ahogy belédobja a követ.

Haj, megijed az ember. Itt már baj van! Hát valóban, mindenki tudja, hogy éjszaka tért haza részegen, s akkor már megmondják, hogy ő lökte belé a kutba az asszonyt. Fut ő hamar ki ijedtében. Eszibe se jutott, hogy az ajtókat mind végre hagyta, kezdett kotorászni a kutban. Addig az asszony szépen bément s jól bézárta az ajtót, s az ember kívül rekedt.

Na, kinyitja az ablakot s ordit kifelé!

– Jöjjön kend bé, vén részeg disznó, hozzon kend akkor bé vizet, mikor más! Nem sötét éjféلكor kotorász a kutban!

Addig kiabált, hogy a szomszédok felébredtek, s átalmentek, hogy lássák, mi van ott. Az ember, mintha gutta ütete volna, néz széjjel, hogy rohanják meg.

– Mit csinál kend? Menjen kend be, feküdjék kend le s aludja ki kend a részegségit.

– Hát én bizony egy cseppet sem vagyok részeg!

De biz olyan ember nem akadt, aki elhiggye ezt, mert ő mindennap részeg volt. Ugyhogy reggel felé már elment a hir az asszony szüleihez, meg voltak ügyes fiutestvérei. Elmentek oda, s:

– Mit csináltok? Hát mit csináltok?

– Né, a disznó, az este elment s engemet kizárt.

Kikiált az asszony élesen:

– Miféle beszéd, hát akkor hogy vagyok én bent!

Részeg disznó, né miket ábrándozik részegen! Miket öszszekohol!

Nekifogtak, úgy elpáholták a felesége testvérei, úgy megpuhult, hogy azután lehetett tőle biza akár bü, akár bá, mert ő a világon semmire semmit nem szólott. Menni hagyott mindent, hogy nehogy még kikapjon. Itt a vége.

Nagy Olga, 1976. 360-364 p. 63. sz.

AaTh 1380 A hütlen asszony./A csirke-
paprikással "megvakított" férj/

FÉRJ ÉS FELESÉG

Eccer vót, hunnen vót, az Óperenciás-tengeren is tul, ahun a kis kurtafarku malac tur, az erdőszélen kapált egy asszony meg egy ember. Soha nem szerették, soha nem állhatták egymást. Egész nap szó nélkül kapáltak a rettenetes nagy melegbe. A nagy csendet az asszony törte meg.

– Olyan állhatatlan meleg van, hogy még birni sem lehet.

Az ember elmordult, elhajította a kapáját, s elindult az erdő fele. Ment, mendegélt. Egy jó hüvös fa alá ért, és kialudta magát. Az asszony rettenetesen bosszankodott, szidja, átkozza, hogy hun a tűzön lehet az az akasztófára való. Eccer az erdő fele néz, látja, hogy jön.

A férje kapáját jól hátrahajította, na nekiesett az urának:

– Nézd csak, mennyit kapáltam, mig te odavótál!

Az ember nagy szomoruan odamenyen, az asszony kérdi:

– Ugyan, te csavargó, hun tudtál ennyi ideig lenni?

– Ó, ne bosszants mán – mondja az ember –, itt az erdőbe van egy nagy fa, alatta van egy kicsi, a kicsi mellett egy bokor, a bokor tövibe van egy nagy rönkö. Na, hallod, ott van egy tudós. Ahogy élünk mink az életbe, mindent ü mondott meg.

Jaj, magába izzadt az asszony: "Hogy kén nekem azzal beszélni, ezt az átkozott embert elpusztítani?" Csak azon főtt a feje, hogy tudna ü ahho a tudósho elmenni. Az ember csak kezdte-hagyta:

– Na, feleségem, az mindent megmondott nekem.

Jaj, de bosszantotta az asszonyt, hogy nem mondja meg, a guta üsse meg, hogy hun van hát az a tudós. Kezdi az asz-

szony szépen:

– Hallod te, kedves egy férjem, én el se hiszem, hogy a mindent megmondott vóna, vagy még tán nem is beszéltél velem, vagy nem is láttad.

– Hej, dehogynem, mindent úgy mondott, ahogy van.

– Hát mondd, hogy a guta üssön meg, hogy hun van? Majd adnék én annak a tudósnek. Kiverném a szemit. – Sose állhatta az urát, de most megcirógatta.

– Hát, látom, hogy nagyon jó feleségem vagy, megmondom neked. Eridj itt a földön végig, az erdő tulsó sarkát kerüld meg, oszt ahogy elmondtam, ott a legnagyobbik fa az erdőbe, alatta egy kicsi, a kicsi mellett egy bokor, a bokor mellett egy rünkő, a mellé térgyepelj le, oszt mig a tudós nem szól, te magadba gondolj mindent.

Hej, az ember, mikor nem látta az asszony, hátrahajította a kapáját az asszonymnak, vesd el magad, az erdőbe befele. Rohant a rünkő mellé, lehasalt. Látja eccer, hogy jön az asszony. Letérdepelt a rünkő másik oldalára. Sokáig ott gondolkodik magába, vajon mit mond ez a tudós, csak tudná elpusztíttatni az urát vele.

Jó ideig ott térgyel, eccer megszólal a tudós férje képebe.

– Hát, te asszony, téged ki az isten hajított ide? Hát én tudom, miér jöttél, ha nem mondod is – mondja az ura –, hát te jó asszony, te nem szereted az uradat, ugyi?

– Hát bizony – mondja az asszony.

– Na, na csak mondd el mindent, oszt én megmondom, hogy mit csinálj az uraddal, oszt elpusztul.

Hát nagy sóhajtvá belekezd az asszony mondani, hogy ü ezt a piszkos, mocskos, tehetetlen embert sohase állhatta, mondja meg neki a tudós, hogy tudná ü azt elpusztítani?

Sóhajt a tudós egyet.

– Hallod, te jó asszony, igaz lelkedre mondd meg, te a szomszéd Jóskát szereted? Ugyis tudom, jobb, ha bevallod.

Hej, sóhajt az asszony, e tényleg jó tudós. De mondaná meg, hogy tudná elpusztítani. Bátorkodva meg is kérdezte.

– Ne te jó asszony, de nagyon fogadd meg a szavam, ha

uradat megölnöd, mindörökre elkárhozol, nem lesz maradásod a földön, olyan leszel, mint egy rablógyilkos. Fogadd meg a tanácsomat.

Az asszony megborzad:

– Csak mondd, tudós bácsi, dehogy ölöm én meg.

Mert félt az ember is, ü se akart meghalni, hogy a felesége álmába fübe üsse. Hát kezdi a tudós:

– Na te jó asszony, vegyél rögtön egy fekete tyukot, aztat készítsd el vacsorára, de senki meg ne kóstolja, mer megvakul. Mindet csak az urad egye meg. De kilenc nap kell ezt megtenni. Mán ha a hatodikat eszi, bádogosodik a szeme, mire mind a kilencet megeszi, teljesen megvakul.

Jaj, örült az asszony.

– Na, megértetted? – mondta a tudós. – Mondjál egy rövid imát, oszt visszamehetel kapálni.

Az asszony imádkozik, az ember meg kapja magát, rohan vissza kapálni. Mindég néz az erdő fele, mikor jön az asszony.

Kegyetlen mérges, de csak úgy magába kacagja a mókát. "Megállj, kutya, most kitoltam veled!"

Ahogy odaér az asszony, veri az ember a kapát odafele, káromkodik, hogy:

– Hun tudták ennyi ideig lenni, ládd én mennyit kapáltam?

Persze az asszony kapája is jól vissza vót hajítva.

– Verje ki a nyavalya a szemedet, hát hun vótál ennyi ideig?

"Megállj, majd kiveri a tiédet."

Az asszony megcirógatja.

– Hallod, lelkem egy uram, én mennék haza, valami vacsorát készíteni.

Az ember kegyetlen mérges, hogy:

– Hova tudnál még menni, hiszen ozsonna van?

Acsarkodik kegyetlen, de magába mosolygott, hogy "majd adok én neked tyukot!"

Na, de nagy veszekedve az asszony hazament, befutkosta az egész falut, mig egy fekete tyukot tudott venni. Még a szomszédok is csodálkoztak, hogy ezt még sose tette, csak

pont most, hogy egy fekete tyukot akar venni. Jó paprikáson elkészítette, még az ü szája is csiklandott érte, de nem mer- te megkóstolni, mert félt, hogy megvakul.

Hazament este az ember nagy mérgesen, mert állandóan veszekedtek, de most az asszony olyan szívesen fogadta, hogy nagy tál hust tett elibe.

– Egyél, kedves férjem.

"Hinyje – gondolta az ura magába –, de jó asszony ez!"

De kijabálja az ember, hogy:

– Hallod hé, ez nagyon sok hus, egyél te is belőle.

Jaj, az asszony mentegetőzik, hogy ü sehogy se eszik belőle, mer ü nagyon beteg, de az ember nagyon kínálta. Ad- dig, addig egyeztek, hogy az ember megette magába. Gondolta, míg a kilenc fekete tyukot megeszi, meg is hizhat.

Másnap ugyancsak kapálni mentek. Az asszonyt nagyon bán- totta, hogy kéne elmenni a tudóshoz. De ez ember lebeszélte, csak kapáltak estefeléig. Az asszonyt nagyon bántotta, hogy kéne hazamenni. A z ember nem akarta engedni, haragudott na- gyon, de csak beleegyezett. Hazament az asszony, este az em- ber. Hát megént csak egy tyuk van vacsorára. Így ment ez hat napig. Hatodik nap azt mondja az ember, hogy:

– Hallod, én nem is megyek kapálni, mintha a szemem bá- dogozna, nem is nagyon jól látok.

Hej, örült az asszony. Csakugyan igaza vót a tudósnak, mán kezd megfele vakulni.

– Na hé, ha nem jössz, kimegyek én magam is – mondta az asszony nagy örömmel.

Ki is ment. Ahogy kapál, kiment az udvarlója is. Nagy örömmel ujságolta:

– Nem öljük meg, mán ugyse lát, hogy üljön ott magának. Még ma este hazamegyek. leölkök egy tyukot. Mán jöhetel nyu- godtan, mer ha ezt megeszi, nem is fog látni.

Ugy is lett. Este megén tyukot ett. De mán este nagyon jó erejébe kezdte érezni magát. Látja, hogy este az asszony sü- rög-forog. Ü csak ül az ágyon, mint egy vak. Az asszony taka- rit, mázol, süti a sütemént. Este csak eljön az udvarló.

– Na, te Jóska – azt mondja a gazda –, én olyan szeren-

csétlen vagyok, hogy semmit se látok. Nézlek én, de nem lá- tok.

Jaj, örült az asszony, hogy még két tyukot megeszik, teljesen megvakul.

Kezdi az asszony ölelgetni a szomszéd. A vak nézi, oszt mindég kérdi:

– Micsináltok tik?

– Ó, hadd el mán, ez a macska mindég ide az asztalra ugrik, oszt a lömötől.

– Kurrassátok ki!

Hej, gondolja az asszony, még a vón jó, hogy csak ne hallana.

– De ne félj, hogy még néz, ugyse lát!

– Jaj, hallod – mondja az ember, hogy ü még csak eccer tudna kimenni a mezőre, hogy az ü szemivel mi lesz.

Na, ígérte az asszony, hogy:

– Hónap reggel kivezetlek én, lelke!

Ugy is vót. Másnap reggel kivezette. Ki is mentek a mezőre. Az asszony mondta:

– Csak üljél, ne kapálj te, mer majd kivágod, csak ül- jél. Én elmegek egy kis fát szedni.

Hát mikor látja, hogy az asszony elment, felállt, el- szaladt az erdőn keresztül, odaért a rönkö mellé. Eccer hall- ja, hogy jön az asszony. Mondja neki a tudós:

– Ugy csináltad-e, ahogy mondtam?

Mongya neki az asszony:

– Mindent úgy csináltam, ahogy mondtam, kedves tudós bácsi. Nem lát mán. Ott vót az este Jóska. De hallja.

– Hej – mondja a tudós – paprikáson süsse, meg téfelt tegyen rá sokat. Még ha két tyukot megeszen, se nem hall, se nem lát. De jól készítse el neki.

Hej, gondolta az asszony, még ezt megteszi. /Oszt csak- ugyan nem látott? – Igen, ha igaz lett vóna. – Lehetett a. – Az Óperenciás-tengeren tul./

– Na – azt mondja a tudós –, mondjon el három miatyán- kot, oszt menjen, mert az a szerencsétlen ember kigázolja a málét, mer az keresi ott magát.

Mig az asszony imádkozott, ü alló, gyerünk, odafele a kapához, jó darabon ledácsolta, kivágta a málét.

Eccer megy az asszony, látja, hogy kapál az ura. A tüdejít maj kifutja, hogy az a szerencsétlen mind kivágja a málét. Ahogy odaér, látja, hogy kidácsolta. Elmondja mindennek.

– Hát, te hun vótál?

– Ó, hadd el vótam a szemed felől érdeklődni. Na, menjünk haza.

Gondolja az asszony: "Te se jössz ide többet kapálni!" Hazamentek.

Látja az ember, hogy sűrög-forog az asszony, befutkossa a falut egy fekete tyukért. Az ember csak nézi a kiságyrul, pipázik, látja, hogy az asszony süti a csirkét, a fekete tyukot, jól megpapríkázza, téfelezi.

Na, mikor elkészült, elibe teszi. Az ember nem nézett oda, csak tapogatta. De mikor a felesége nem nézett oda, mindég a sódorát fogta. Látta a, hogy hol van. Csak erőlteti az asszonyt, hogy:

– Lelkem, csak egy harapást egyél!

Nagyon jól izlett az embernek. De az asszony, hogy neki a világ minden kincsiér nem kell:

– Csak edd meg, lelkem, mindet, kell a neked nagyon!

Mikor az ember megvacsorált, azt mondja az asszonynak:

– Én nem tudom, mi van velem, hogy ezt megettem, mán nem is olyan jól hallok.

Jaj, nagyon örült az asszony. Az asszony örült, eccer csak megjön a szomszéd. Nézi az ember az ágyrul, nézi, a szem majd ki esik. Eccer megszólalt:

– Hallod, hé, hogy nem jön most ez a szomszéd átal?

– Na, hallod, te csak üljél, te mán se nem hallasz, se nem látsz.

Jól kijátszotta magát a szomszéd az asszonnyal. A szomszéd elment.

Kérdi az asszony:

– Nem vagy álmos, hé?

Hát ü nem tudja, hogy mi van vele, hogy éccaka van, vagy nappal, hogy nem tudott az a szomszéd átaljönni, hogy az

idő jobban eltőtt vóna?

Másnap az asszony mondta:

– Hallod, hé, én megyek, megkapálom azt a kis málét. De te semmit ne csinálj, csak üljél.

Ugy is vót. Estére megén befutkossa az asszony a falut, megén kerit egy fekete tyukot. Ez a kilencedik. Gondolta, mán nem kell több, most mán végez vele. Estére sül-föl. Sütemény, bor, három, négy gavar jött, Huzza a cigány, csakugy roppják a csárdást. Egyik leteszi az asszonyt, a másik felveszi.

Az ember nagyokat köp, krárog. Egyik udvarló jól meglőki, a másik hátba vágja.

– Te, asszony, te, ki ütött meg?

Mikor jól megdöfölték, azt mondja az ember, hogy:

– Hallod, ugy látom, a végórám elközelgett, vezessél ki innét.

Hej, fogják hárman is, az ajtóba, csak jól kihajítják. Az ajtót csak becsapják utána. Ü meg takarosán feláll. Ott vót egy kötél. Mán akkor takarosán beáztatta a dézsába. /Kinyilott a szeme!/ Mikor mán látta, hogy jó kemény a kötél, jól megázott, megyen az ajtóra, kopogtat. De olyan öröm, olyan ricsaj bent, hogy nem hallja senki. Háromszor is kopogtat. Eccer oszt jól belerug az ajtóba, oszt kitörrik. Beugrik a vak a kötéllel:

– Az anyátok ezzit-azzát! – csihé-puhé, széjjelvert köztök.

A gavarok szerte-széjjel a cigánnyal, ki ajtón, ki ablakon, a cigányok ott hatták a hegedüt. Siket módra ugy megpüfölte Erzsit, hogy belehótt.

Megházasodott ujra, oszt még ma is él, ha meg nem hótt.

Na, vót a faluba egy ember, és talált sok pénzt. Hát itt egyszer összeveszett a feleségével, hát azt mondja a felesége:

– Megállj, kivallok rád, hogy találtál sok pénzt.

Hát kint kijabált, és az embernek a haragosa ment arra és meghallotta. Hát ugye irigykedett, sajnálkodott, hogy az az ember annyi sok pénzt talált, elment a szógabirónál és feljelentette.

Hát itt tárgyalásnak kellett lenni az embernek. Itt, hogy megkapta az idézést, hogy vegye elől a pénzt, amit megtalálta, és hozza magával, mer lesz a tárgyalása. Hát itt azt mondja a feleségének:

– Látod, te bolond asszony, hogy mit kijabáltál!

– Na, hát igaz, nem hogy találtál sok pénzt?

Hát itt az ember gondolkozik:

– Hát bolond asszony, szemembe mondja. Ott is megmondja, hogy találtam.

Hát mit kigondolt, befogott, szekérbe, és készített egy hordóba ilyen az űrnyékszékéből ezt a piszkot, öntött hozzá vizet, elcsinálta jó ritkára és belétette olyan fecskendőt, abba a hordóba, sötétbe elindult a hegyeknek a feleségével. De tett a szekérbe még ezeket a csengőket.

Hát ahogy mennek az erdőbe, hát itt kezdte a feleségét avval a bűdössel, avval a galyakkal ott fecskendővel igen fecskendezni. Azt mondja a felesége az urának:

– Te ember, há mi az? Esik az eső?

Azt mondja:

– Esik, – aszondja –, valami sz.. eső esik.

Na há sz.. eső esik. Mennek tovább. Mán itt megint világosodik, megint elkezdte az ember ezekkel a csengőkkel ott

kolompokkal kolompolni.

– Te ember, há mi van itt? Annyi sok kolompok?

– No – aszondja – a szógabiró most a juhokat lopi.

– Igen?

– Igen.

No elmennek a tárgyalásra, hát az asszonynak a fejébe csak a sz.. eső vót, meg a kolompok. Itt az embert előveszi a szógabiró:

– Ember! Maga lopott sok pénzt akkor meg akkor.

– Kérem szépen, kérem szépen szógabiró ur én nem lop-tam, nem is találtam. Én afelől nem tudok.

– Na ne beszéljen, mer itt van a felesége tanuja. Behijik a feleségét.

– Na asszony, hogy vót, mikor az ura annyi sok pénzt lopott?

– Jaaj, szógabiró ur! Főszógabiró ur! Hát akkor lopott azt a pénzt, mikor a sz.. eső esett.

– Na há mikor sz.. eső esett asszony?

– Hát mikor az szógabiró ur juhokat lopott.

– Jaj, vigyék el ezt a bolond asszonyt....

Jaj, már rendőrökkel kivitette az asszonyt.

– Menjen a frászba, hát én mikor juhokat loptam? Hát ugy az ember megszabadult.

Balassa M. Iván. 1961. EA 12812 274-275 p. 41. sz.

AZ OKOS EMBER FELESÉGE

Volt valahol a világon egy ember, s annak volt egy felesége. Ez az ember mindörökké azt mondogatta a feleségének:

– Én az egész világ eszét a kalapom fejében hordozom.

Gondolta az asszony: "Várj csak, mert megpróbálok én egyszer, hogy olyan okos vagy-e te, amilyennek mondog magad!?"

Elmegyen egyszer ez az ember szántani, s meghagyta a feleségének, hogy vigye ki neki délre az ételt. Megcsinálja hát az asszony az ételt, vinni akarja ki a szántóba, s amint kimegyen a kapun, egy asszonnyal találkozik, aki halat árult, s kénálta halára a halat. Veszen is az asszony a halból, az ételhez teszi a radinás kasba, s úgy ment a szántóba. Mikor kiért a szántóba, a halakat egymás után lerakta az eke után a borozda tetejére. Mikor az ura visszafordult az ekével, észrevette a halakat, felszedte, s azt mondta a feleségének:

– Látod-e, feleség, milyen okos ember vagyok: még a földben is halat tudok természeteni! Vidd haza ezeket a halakat, s csináld meg vacsorára.

Az asszony hazavitte, meg is csinálta a halakat, de meg is ette mind egy befaló falásig, s az urának fuszulykát főzött. Mikor az ura hazajött, megette a fuszulykát, s várta, hogy a felesége a halakat is vegye elé. De az csak nem akarta elévenni. Kérdi a feleségtől:

– Hallod-e, feleség, hová tetted a halakat?

De a felesége semmit sem akart tudni a halakról. Szóból szó kerekedett, veszekedett az ember a feleségével, utoljára elkezdte ütni a seprü bütivel. Az asszony se vette tréfára a dolgot, tolvajt kiáltott. Befutnak a szomszédok s kérdik:

– Mi a baj, mi a baj, szomszéd?

Erre az ember elbeszélte, hogy ő halat természetett a

szántóföldben, hazaküldte a feleségtől, s az nem akarja elévenni. Az emberek azt mondták:

– Hát kied mit beszél bolondot, szomszéd, hiszen a hal nem a földben terem, hanem csak a vízben.

Azt hitték, megbolondult a szomszédjuk. Megkötözték, hiába mentegette magát. Mikor a szomszédok elmentek, kérte az ember a feleségét, hogy szabadítsa fel, de az asszony nem akarta, mert félt, hogy megveri. Megígérte az ura, hogy nem nyul hozzá egy ujjal sem. Erre mégis hozzáfogott, kioldozta. Mikor már félig eloldotta a köteleket, észreveszi, hogy az urának erősen dobog a szive, s azt mondja neki:

– Hallja-e, kied megviselősödött! Nem veszi észre, hogy rug a gyermek?

Erre megszegyelli magát az ember, s azt mondja, hogy ő elmenyen világgá, s addig nem menyen haza, amíg le nem betegedik.

Ő biza el is indult, s amint menyen, mendegél, estére elért egy nagy szász faluba, amit úgy hittak: Mikeszásza. Utközben talált egy pár csizmát, amiben még benne volt a gazdájának a lába. Gondolja, hogy elviszi magával, majd kiveszi a lábakat belőle, s jó lesz a csizma neki.

Estére megérkezett Mikeszászára, és szállást kért éjszakára egy szásztól. A szásznál éppen fuszulykát vacsoráztak, s őt is vacsorához ültették. Ő biza megehült volt napestig a sok járásban, jóllakott fuszulykával, s aztán ledőlt egy kanapéra, hogy aludjék.

A szásznak pedig egy tehene éppen akkor bornyuzott meg, a bornyut bévítették a házba, s odakötötték a kanapéhoz az ember háta mögé. A fuszulyka feszegetni kezdte az ember hasát, s azt gondolta: most jött reá a megbetegedés. Egyszer csak elbődül a háta megett a bornyu. Azt hitte az ember, hogy megszabadult a terhétől. Hátratapogat, hát a bornyu feje csak a kezébe ütközik, s azt hitte, hogy az ő gyermeke. Most arra gondolt, hogy miképpen hagyja ott a gyermekét. Felkelt a kanapéról, s nagy suttyomban otthagya a házat.

Reggelre kerekedve a szász amint felébred, keresi a szállót, de suhajt nem kapja; csak a bornyu előtt látja a két

csizmát a két lábbal. Azt gondolta, a bornyu megette az embert, s megijedt, hogy most rajta van a sor. Kivezette hát a házból a bornyut, megkötötte a kert oldalához, s ott agyonütötte.

Ezalatt hazament az ember a feleségéhez, s kopogtat, hogy eressze be. A felesége kérdi:

– Ki az?

– Én vagyok, feleség, az urad.

Erre azt felelte az asszony:

– Az én uram megviselősödött, elment világgá, s addig nem jön haza, amíg meg nem betegedik.

– Eressz be csak – mondja az ember –, mert én vagyok, az urad, s már megbetegedtem.

Erre beeresztette az asszony az urát, s megmondta neki, hogy nem is viselődött meg, csak a szive vert. Ettől fogva nem merte azt mondani az ember, hogy az egész világ esztét a kalapjában hordozza.

Olosz Katalin, 1972. 151-153 p.

AaTh 1381B A kolbászeső

KÓBÁSZESŐ

Egy embörnek ojan felesége vót, hogy megukat is elárulta; az embörnek nagyon köllött vigyázni, hogy mit mongyon az aszszonnak, mer a felesége másndk is elárulta.

Hát az embör écczör tanát egy nagy csomó pésztt. Azon gondoskodott, hogy mit tanájon el, hogy a felesége ha kibeszéli is, né higgyék el! Az embör kitanáta, hogy jó lösz, ha pár kóbászt összedarabol oszt a ház véginé kiönti, hogy mos kobászeső esik. Ugy is tött. Mikor léöntötte a kobászos vizet a pallásrul, akkor monta mög a feleséginek, hogy ü pésztt tanát. A felesége mingyár elmönt bejelönteni, hogy az ü ura pésztt tanát. A kösségi előjáróság kérdöszte, hogy mikó tanáta a pésztt? "Mikor a kobászeső esött!" monta az aszszon. Akkor a kösségi előjáróság az aszszont összszeszitta, hogy bolondá akari üket tönni, elkergette: "Mit gondolsz – monták neki – mikor esött kobászeső? a még sosé esött! emöny innet még szépen vagy"!

Igy boldogult az embör, hogy az aszszon nem tutta elárulni.

Kálmány Lajos, 1914. II. 137. p. 30. sz.

ASSZONYI HŰSÉG

Hon vót, hon nem vót, vót a világon egy asszony, meg egy ember. Az asszony naty hűséget mutatott a férjéhe. Mindég aszt monta, hogy ü naty hűséggel van hozzá. De a férje nem hitte neki és aszonta, hogy tróbára foglak tenni és ki fogod mutatni a hűségedet. És próbára is tette. Vót neki ety hűséges kutyája. És az istállóba kiment a kuttyáját és igaz könnyesszemmel nézet rá, hogy mek kell ölni és a hidlás alá tette. Mikor bement, ity szolt a feleségéhe kedves feleségem nagy eset történt velem, mert egy embert megölttem. De hotyha szeretettel állasz hozzám, hát eszt ne tuggya senki, csak te meg én, a hidlás alá tettem az embert. És reggel felköttek, az asszony röktön elmonta a szomszédasszonynak, hogy a férje megölt egy embert és az istállóba a hidlás alá dukta el. De ne monygya senkinek, szomszédasszony. De a szomszédasszony mihejst elment az asszony, röktön feljelentette a csendőröknek az embert. De mikor az ember elmonta a csendőröknek, hocs csak a feleségét tette tróbára, a csendőrök nagyot kacaktak rajta. Így mutatta osztán ki az asszony a férjéhe a hűséget.

Mesélte: Kovács Zoltánné 45 éves gazdálkodó. 1941. április 8.

Kovács Zoltán, EA 3104 6. p.

A TITOKTARTÁS KIPRÓBÁLÁSA

Történt egyszer, hogy egy pár ember aludtak éjjel. S reggel felé valami eszébe jutott az embernek, mert álmatlanul feküdt ott az ágyban: ő ki kéne próbálja, milyen titkot tart a felesége, mennyire tudja az magába zárni a titkot. Felkel az ágyból, még nincs megvirradva jól, kimenyen, egy kis ideig künn ül, s akkor bemenyen, s nagy sipánkodva mondja a feleségének:

– Jaj te, így még soha senki nem járt, ahogy én.

Azt mondja a felesége:

– Hát hogy járt kied, lelkem?

– Elmentem ki bajomra, lekuporodtam s mikor felállok, nézek oda, hát tojtam egy varjut. De ügyelj, lelkem feleség, nehogy megmond senkinek, mert ennek hire szalad!

– Dehogy mondom én senkinek!

Az asszony mindjárt fel is költ, mert már hajnalodott, dolga volt. Odakerült a dolog, hogy csak átolfutatt egy cseppet a szomszédba, s nem tudott benne megállni a szó:

– Képzeld, te kedves komámasszony, mi történt! Az uram kiment a bajára, lekuparadott, s tojt tiz varjut.

Ekkor már mindjárt virradt meg, meg vót virradva.

Mire az ember kiment az utcára, már futattak nekiye, hogy:

– Te lelkem, hát igaz, hogy kimentél a bajodra, s tojtál száz varjut?

Na, akkor az ember megbizonyosott, hogy milyen nagy a titoktartás ebben. Vége.

NEM HAZUDOTT

Meⁱg is csák j^aó á zöreg á háznâ, ha äcs csëpp eszë sincs is! Lám az äccëri embër is ugy lëtt gazdag. Nem tom mâ, hun esëtt meg, de asz tom hogy arrâ nâlonk fele v^aót. Ugy mondom, a hogy van; a nagyapâm hallotta a zöregapjâtu, ám mæg meⁱg ös-mertë is aszt a zöreg embërt. Hât az ugy törtëⁱnt, hogy vót egy háznâ äggy öreg embër, a kinek mâ nem tuttâk sëmmit hasznât vënnyi. A mënyë haragudott is râ szörnyen, hogy nem tud mâ fëlfordunyi. A fija csák csiplágitottâ, de meg osztân hogy nem akart a feleseⁱgeⁱvel rosszba lënnyi, hât aszongya a záp-jânak: Ugyan eⁱdës apâm, kigyelmed mâ ugyis csak báj a házna, mënyyeⁱk el a zoskolâs gyerekëkkel â zoskolâba, hogy meⁱgis tegyeⁱk valamit.

A zöreg embër mæg sz^aót fogadott a fiânak, mer lâtta, hogy im ucs csë tehët ägyebet, mâsoccor lëtt gyërëk, hât el-jârt a zoskolâba. Äccër a hogy gyün onnât hazafele, hât uram-fija ägy gyönyürüseⁱgës szeⁱp lovas hint^aó vâktat utâna. Szeⁱpen kiteⁱrt a zutb^ao, meⁱg köszönt is a bennë ül^eöknek; äc ceⁱp asszon v^aót, mæg valami nagy ur. Eleⁱg a hozza, hogy a hogy a hint^ao elmënt el^eötte, hât lâttya, hogy valami zsâ-kot elejtëttek. Ödamëgy, hogy maj fëlvészti, hat lelkëm terem-tëttë, olyan nehéz, hogy maj meszszakatt belë; mer hogy im szin arannyal v^aót telë. Annyi erejë meⁱgis v^aót, hogy nem hatta a zuton gonoszu vesznyi, behuszta äty hid alâ: avval osz mënt haza feleⁱ, hogy majd a fiât elhijja eⁱrte.

Hat äccër csak gyün vissza az a hatlovas hint^aó, mind a forg^aó szël; meⁱg meg is állott a zöreg embër el^eött, osztân a az szeⁱp dâma kisz^aót belüle hogy aszongya: Ugyan eⁱdës bácsikâm, nem lâtott erre valahol äzs zsakot a zuton, asz keresneⁱnk, elvesztëttük.

A zöreg embër mæg, hogy im nem szokta mæg a hazugsâgot, aszongya neki így në: "De bizony lâttaⁱn, instálom alâs-san, mikor a zoskolâb^aó gyüttem". - Ebatta veⁱn bolongya, mongya a zur, a ki a hint^aóba üt, meⁱg bolondâ tartya itt a zembërt. Hâsz mikor v^aót meⁱg a, mikor eö a zoskolâba jârt". Avval odasuhintott a zostorval a lovak közeⁱ, osz mentek o-deⁱb. A zöreg embër mæg mënt ägyenest haza.

Othon osztân elmonta a fijanak, mæg a mënyinek, mit lât-tott, mit hallott. Azok meg tüsteⁱnt elmentek a zöregvel a zsâkeⁱ, Hazavitteⁱk, meg meⁱrteⁱk: eⁱpen ägy veⁱka arany v^aót bennë. Abb^aó osztan olyan gazdagok lëttek, hogy a zöreg embërt tejbe vajba füröszhetteⁱk; nem is eresztëtteⁱk osztân többet a zoskolâba, mer hogy im meⁱgis vetteⁱk mâ valami hasznât.

Ara mongyâk hât, hogy meⁱgis j^aó a zöreg a háznâ.

Mikó Pál, 1894. Magyar Nyelvör. 574-575 p.

A LUSTA ASSZONY NEM ISMER MAGÁRA

Vót, hun nēm vót, vót ěccēr ěgy faluba ěgy igēn lusta asszony. Mindig emēnt kapálni. Az ura este szokta kérdēzni: meddig kapáltál? Aszongya: A nagy fáig! – A nagy fáig?

Másnap este újra aszmonta: a nagy fáig. Há, mindig a nagyfáig monta. Asztán mán odajárt ěgy hétig. Hát, gonduta az embēr, ha mindig a nagyfáig kapálna, mán régēn elvégēszte vóna a kapálást. No, gonduta, majd ěccēr mēglesi. De ěccēr asztán nēm gyütt haza az asszony. Odafekütt mindig a nagy fa alá, osztán mikor mán lēnyugodott a nap, mán sütött a hódvilág, ű még akkor is alutt. Az ura hazamēnt, még sēhun sē vót az asszony. Mindēn munka ot fót, a házimunka sēmmi sē vót elvégēzvel. Az asszony nincs!

– No – gonduta, – hát biztos ez az asszony most akar végēzni és addig nēm gyün, mig el nēm fogy a kapálással.

Hát elmēgy, mēgnēzi!

Hát mēgy ám oda! Lássa, hogy ěccēm kukorica sincs mēk-kapálval, az asszonyt keresi, hát ott alszik a fa alatt. De alszik, mint a bunda!

Hazamēnt az embēr. Fogott ěccsomó szurkot, mēg ěgy vánkossba tollat. ěgy vánkoss tollat kivitt oda és az asszonynak a haját bēszurkoszta, aszt a vánkoss tollat pedig beleszórta az összes hajába. Avval az embēr, mint aki jól végēszte a munkáját, hazamēnt.

Hát az asszony ěccēr fölēbrett. Nézi körül-körül magát, hū, a mindēnit! Este van! Szaladás hazafelé! Mozsmán talán még az uram is othon van! – gonduta.

Mēgy ám az uton. Hát amin mēgy az uton, hódvilágtul mēglássa az árnyékát. Láttya aszt a nagy fejit. Hū – aszongya – hát mi ez? Talán nēm is én vagyok én! Ez biztos, hogy nem

én vagyok én! Na mēgen mēgy, mēgen mēgáll, nézēgeti a formáját a hódvilágba: A, hát nēm én vagyok én! Nēm tudom, ki lēhetēk én! Mēgy tovább. Na jól van, majd a Bodri kutya mēgismer, az biztos! Ha én vagyok én, akkor nēm ugat mēg, ha mēg nēm én vagyok én, akkor biztosan mēgugat!

Hát, amint odaér a kapu eleibe, mēglássa a Bodri kutya, elkezd ám a Bodri kutya szaladni! Majdnēm a másik kaput horta ki! Ugy ugat, hátrálgat... hát nēm is látott még ollat! Félt nagyon. Majd' a másik kaput ki nēm horta!

Nohát, nēm én vagyok én! Mer akkor a Bodri kutya nēm ugatna! Mos' még ugy fél majd' a másik kaput ki nēm horta! Nohát, mos' mit is csinyájjak? Bē kéne szólni az uramnak, hogy ithon van-e a felesége. No maj' mingyán!

Bēszól az ablakon, kérdi tülle:

– Kötelēs János! Ithon van-e a feleségēd?

– Ithon ám! Mozs gyütt mēg.

– No, mondom, hogy nēm én vagyok én!

Avval fogta magát, az országuton mēnt tovább. Hát ott meg három rablóval tanákozik. Azok is szörnyen mēgijettek tülle. Aszongya nekik:

– Hova mēntek, ti rablók?

Aszongyák:

– Elmēnnek ide a szomszéd pusztára, ökröt akarnak lopni.

– Jó, én is mēgyēk veletēk!

– Nohát, gyere!

Nem merték mondani neki, hogy nē gyere, mert azgonduták, hogy az ördög. Mikor odaérnek a pusztára, aszongyák neki:

– Tē mēnny be, osztánég vezess ki ěty pár ökröt!

– Jó – aszongya – csak várgyatok itt, majd én bēmēgyēk!

Bēmēgy. A bérésēk aluttak mán az istállóba. Visszakiált:

– De melliket aggyam? Eszt a Szilajt vagy a Csákót?

Ezalatt persze a bētyárok elszalattak, nehogy elérgye űket, vagy továbbmēnnyen velük. A bérésēk mēg félēbrednek a kiabálásra: ki vazsvellára, ki sēprüre fog... Utánna! No asztán futóra az uton!

Hát alig érte el űkēt az uton! Mēgérte mán űket elérni,

ollan messze szaladott... De azér csak elérte a bētyárokat.

– No – aszongya – hát most itt nēm sikerült, hogy lop-
tyuk, hát most akkor hová mēntēk.

– Elmēgyünk a másik pusztára! Ott van sok birka-akó,
majd ottan birkákat lopunk!

– Na jó, majd én is segítēk!

Hát bēmēnnek. Mongyák neki, hogy mēnnyen ide be az akó-
ba, asztán dobájjon ki egy pár birkát.

– Jó, bēmēgyēk, csak várgyatok ti it kinn!

Hát űk pedig nēm vártak, inkább szalattak az uton. Hát
ott is kiabájja az akóbul:

– Hát melliket? A kost vagy az ürüt, vagy bárányt do-
bájjak ki?

A juhászok is félēbrettek... Azok is lapátra, sēprüre
fogtak, utánna! Mēgen szalad az asszony az uton, mēgen mēgér-
te elérni a bētyárokat! De azér csak elérte, addig szalatt!

Hát akkor mán hajnal felé járt az idő. Ęty káposztás-
kertbe érnek. Aszmongyák neki a bētyárok, hogy szēggyēn ott
össze káposztát ēccsomóra, oszt űk mēg elmēnnek, hoznak bele
birkát, oszt mēgfōzi, jó birkahusos káposztát. Na jó! Csak
siessetēk, hozzátok!

Az asszony összeszētte ott az összes káposztát, ami
csak vót a kertbe és csomóra rakta, fölüt a tetejire. Az a
kert a cselédēké vót. Mindēnkinek vót ott káposztáskertye.

Hát mēnnek rēggel az asszonyok a kertbe, mēglássák,
szörnyen megijettek. Hire futott a faluba, hogy az ördög öz-
szeszētte az összes káposztát ott a káposztáskertbe és fölüt
a tetejire. Persze, hát mennyirül nészték az embörök, de sēn-
ki nēm mert a közelettibe mōnni!

Akkor elgonduták, hogy el köll mēnni a templomba a pa-
pér... hogy szēntüjje el aszt az ördögöt onnand. A paphol
mēnnek, két-három embör, mesélik neki, mi történt a káposz-
táskertbe. A pap mög... az is félt elmōnni. Aszongya, hogy ű
nēm tud elmēnni, ű ollan nagyon beteg és nēm is tud mōnni a
lábávszl... Nagyon fájnak a lábai.

Aszongyák neki az embörök: Mindēggy! Oda pedig el köll
mēnni, mer az ördög nēm űlhet a káposztán! Hát akkor, ha más-

kép nēm is tud elgyünni, akkor egy lepedōbe űjjön bele és
négy embör elviszi.

Hát, mit vót mit tēnni... A pap beleüt egy lepedōbe
oszt négy embör mēgfogta, mindēggyik ēccsarkát ész vitték a
papot.

Hát az asszony mögláttya, hogy hozik a papot. De ű asz-
hitte, hogy a bētyárok hozik a birkát! Fēlugrik a káposzta
tetejin és elkezde csapkonnyi a kezit:

– Na, csakhogy hozitok! Csak hozzátok, hozzátok mán!
Jó lēssz a farkatōve a káposztába!

Hát erre mögijett a pap, kiugrott a lepedōbül. Futóra!
Vissza! És mikor mán jól fut, az embörök mēg utánna!

Bizony a pap bēszalatt... Alig tutta az ajtót bēzárni.
De még az ágy alá izs bebujt, uty félt, hogy elviszik az ör-
dōghöl. Hát oszt nagyot nevettek rajt: ugye nēm fájt a pap-
nak a lába! Mer visszafelé nagyon jól tudott szalannyi!

Hát akkor az asszony is mögharagudott, hogy nēm hozzák
a birkát... mēg még az isfutott a pap után.

Nem tutták mögfognyi... Visszamōnt az asszony a falu-
jába. Ujra csak bēzörget az uráhol:

– Kötelēs János, hát ithun a feleséged?

– Hát ithun! Na csak gyere!

Mán bē izs vót ásztatfal a kötél neki... Fogta az embör
bēvitte a kargyánál fogval az asszonyt. Jól elverte!

– Na most, köll ez neköd? A kukorica a natyfáig kapál-
latlan... Tē mindig a natyfáig kapáltál! Persze, mer ott alut-
tál!

Na osztán jól elkötēlszte az ura az asszonyt! Utyhogy
ha asztán elmōnt kapálni, nēm a natyfánál keszte, hanem a vé-
gin. Mēg is kapálta azután a kukoricáját!

Igy asztán a lusta asszony többet nēm mert lēfekünnyi.
Mer attul is félt, ha lēfekszik, újra csak elalszik. Ezután
oszt mindig mög lētt a kukorica kapálval, annak idején.

KIRE MARAD A KIS KÖDMÖN

Vót ecczer egy ember meg egy aszszon, vót azoknak egy lányuk, férhezatták. Mikor megvót a kézfogó, a vőlegint meghitták ebidre; azon a vasárnapon elménték a templomba minynyájan. Az aszszon kigyütt a prédikácziójórol, hozzáfogott a főzéshez. Ez alatt az idő alatt elgondolkozott, hogy ha most férhezagygya a lányát, ha lesz neki egy kis babája, /majd ha nyől/ varnak neki kis ködmönt, félültetik a patkára: léesik a patkáról, meghal, kire marad a kis ködmön? Hazamént a lánya is a templomból, látytya, hogy az anynya sirdogál, kérdezi az anynyát hogy: "Mé sir ken, mé ri ken?" "Tudod, kis lányom a té sorod? ha most férhezallak, léesz kis babád, varunk neki kis ködmönt, félültetytyük a patkára, léesik oszt méghal, kire marad a kis ködmön?" Akkor a lány is elkeszdétt rini: a nyakába borut az anynyának, rittak nagyon, a tűz még kialutt. Hazamént az ember, aszongya "No, anynyuk! kisz van-é az ebid? éhes vagyok, de: mi lelt bennetöket, hogy ugy rittok?" "Hogy ne rinánk, ha most férhezagygyuk a lányunkat, lesz neki kis babája, varunk neki kis ködmönt, félültetytyük a patkára, leesik oszt meghal, kire marad a kis ködmön?" Akkor az ember is elkeszdétt rini, öszeszeborutak, ugy rittak. Mikor a vőlegin ebidre gyütt, látta, hogy rinnak, aszongya: "Mi lelte kentöket, mé rinnak kentök?" Aszongyák: "Hogyné rinnánk mikor, ha most férhezagygyuk a lányunkat, lesz neki kis babája, varunk neki kis ködmönt, félültetytyük a patkára, leesik oszt meghal, kire marad a kis ködmön?" – No, – aszongya a vőlegén: "Addig el nem veszem a lányukat, még három ilyen bolondot nem tanálok, mint kenték."

Elindult, tanát is egy embert, a melik házat épített, de ablakot nem hagyott rajta oszt zsákkal horta be a világos-

ságot, kérdeszte a legin: " Mi csinál ken? bátya!" "Hát öcsém! házat építettem, mos hordom bele a világosságot zsákkal, de mán egy napja hordom, még se akar világos lenni." A zsákot szétnyitotta, hogy menjen bele világosság, osztán bekötötte a zsák száját, vitte be a házba, kiötta a zsák száját, kieresztötte a világosságot. Aszongya a legin: "Nem ugy kel aszt csinálni, bátytya!" "Hát, hogy? öcsém!" kérdezi az ember. Aszongya a legin: "Hát ablakot kel rajta vágni és beüvegelni." Az ember köszönte a szivességet, a legin tovább ment. Ment, mendegélt, megin tanát egy másik embert, a még favillával hánta fel a díjót a pallásra, két nap óta hánta mán, kérdeszte a legin: "Mi csinál ken? bátya!" "Hát, öcsém! eszt a díjót hányom fel a pallásra, két nap óta hányom, alig van három díjó a palláson." Aszongya a legin: "Nem ugy kel aszt csinálni, bátya!" "Hát hogy? öcsém! kérdezi az ember. "Vegyen egy kosarat, aval merigesse – mongya a legin – oszt létrán horgya fel!" Az ember köszönte a szivességét, a legin továbbment. Ment, mendegélt, megin tanát egy bolondra a ki ökrüt huzott fel a toromba, hogy egye meg a torom tetejiről, legejje le a füvet. Nagyon jó legelő vót; kinyujtotta a nyelvit, asz gondolták, hogy a füvet akarja nyalintani, kijabálták: "Hérelí a nyelvivel?" kérdezi a legin: "Mi csinálnak aval az ökörrel?" Aszongya az ember: "Nagyon jó legelő van a torom tetejin, aszt akarom hogy kárba ne vesszen." "Ereszszik el kenték, nem ugy kell aszt, hanem le kel kaszálni a füvet, ugy kel az ökörnek anni!" Nagyon köszönte az ember a szivességét. A legin hazament, oszt a lányos hászhon, elvette a lánt: "No, tanátam mán három ijen bolondot mint kentek, elveszem a lányukat." A bolondok meghallották a hirit, mer hetedhét országra szóló vót, küttek ajándékokat, nagy lakodalmat csaptak.

Kálmány Lajos, 1914. I. 115-117 p. 32. sz.

VÓT EGYSZER EGY KERESKEDŐ EMBER

Az mindig vette úgy a falukról a gabonát. S vitte be Szamosujvárra a piacra. Hát ugye az ember – kint vótak az erdők Devecseren, hát ugye elment fát lopni az ember. S a brigádos megfogta. S beadta törvényhez. Na, beadta törvényhez, s persze béhitták a tribunálhoz. Há megbüntették vóna az embert, de ő csinált egy elhalasztást, kért, hogy aztán menjenek bé Kolozsvárra. Ottan fogják elintézni.

Hát küzbe, ugye, mikor kellett neki tanuzni Kolozsváron, az ítéletre, tett magának tanukat, mit tudom én, mi. Má megvót neki véve vagy husz véka gabonája.

Azt mondja:

– Te asszony, hát tudod, nekem kell menni Kolozsvárra.

A gabana meg van véve, menjél te el a piacra. S adjad el te.

– Jó, há hogy adjam el?

– Há, ahogy adják mások.

Na, jól van! Befogja az asszony a lovat /ugye közel vót a város, csak devecseri vót/, s elindult lassan, elballagott a lóval Szamosujvárra. Kimenyen a gabonával a piacra. Kérdik: – Hogy adod a gabonát? – Há ahogy adják mások is – ezt felelte az asszony.

Ákárki kérte: – Hogy adod a gabonát? – Ahogy adják mások!

Há nem vette meg senki tőle a gabonát, vettek attól, aki megkérte az árát, ugye, negyven vagy ötven lej, mennyi vót az ára. Ő csak mind azt felelte: – Ahogy adják mások!

Ott maradt a gabona a piacon. Jön egyszer egy olyan szegény, rongyos ember. De ilyen bőrkoszokja, báránbőrkoszokja vót az embernek. Az asszony fel vót ötözve elegánsan, uj báránbőrkoszok vót rajta.

Azt mondja:

– Néni, hogy adja a gabonát?

– Há ahogy adják mások.

– Há én, néni megvenném, de nincsen pénzem – aszondja.

– Hány liter gabona?

– Husz – azt mondja.

– Há adná tizet hitelbe? Én megvenném mához egy hétig.

– Há adom – azt mondja –, hogyne. Adam hitelbe.

Megcsinálják a vásárt. Na, azt mondja:

– Vegye meg a többit is.

– Há a többit hogy adja? Adja várakozásra?

– Ugy jó lesz – azt mondja.

Felit odaadta hitelbe s felit várakozásra. Na, menyen a szegény ember, s keres magának, beállított magának egy lovat, egy fuvarost, hogy rakják a szekérre, vigye el a gabonát, szállítsa haza. Hát nézik a gabonát, ugye, felrakják a másik szekérre. Indul az ember.

Azt mondja a néni:

– Hó, bácsi, álljon csak meg! Tudja mit, bácsi? Mához egy het, ha jövünk ide a piacon, én honnan ismerem meg magát? S maga engem? Meg tudja mit? Cseréljük el a kozsokokat, maga adja a rosszat nekem s én adam a jót. Azután mához egy hét én megismerem az én kozsokomat, maga megismeri a magáét.

– Nagyon helyes – azt mondja az ember –, nagyon helyes, kérem.

Mindjárt lerakja a rossz kozsokot, s az asszony adja az ujat neki. Igen. Elment haza az asszony. Se pénz, se posztó. Megy haza. Hazakerül az ura. Enyhítést, pénzbüntetést is kapott, nem számitott neki, lefizeti. Aztán vótak jó tanui, s ügyvédet is fogadott, s kivátották.

Megy haza:

– Na, te, eladtad a gabonát?

– El – aszondja.

– Hásztán hogy?

– Hásztán, mint mások is, ahogy lehetett.

– Hásztán mégis, mennyi pénzért?

– Te – azt mondja –, nem adtak pénzt.

– Aztán hogy?

– Felít odaadtam hitelbe s felít várakozásra.

– Na, jól van – azt mondja –, jól csináltál. Hát kinek adtad?

– Hát, mit tudom én, ki vót az?

– Aj, az anyádnak erre meg arra... Hát aztán honnan tudad, hogy kinek? Te, ugye tudod, hogy kinek adtad? Ó, te buta – azt mondja –, ne légy olyan buta.

– Né, a kozsok. Ő adta ezt a rossz kozsokot, s én adtam neki a jót, és akkor – azt mondja – hetfűn megismerjük a ruhánkat. En megismerem az enyémet s ő az üvét. Hát így – azt mondja –, így összetalálkozunk.

– Te asszony, vajon még van butább az országba, mint ahogy vagy te? Én elmenyek az országba, szanaszét járok az országba, s ha nem találok még egy olyan buta asszonyt, mint te, a fejedet leveszem, megöllek. Ha találok még egy olyan butát – azt mondja –, akkor szerencsés vagy. S akkor elhaladsz.

Az az ember, aki elvitte a törökbuzát, a nem még jött vissza soha a piacra, az elvitte, s nem még állt szóba vele. Vót neki jó kozsokja, gabonája, mindene. Nem vót olyan buta, mint az asszony.

S elveszi magát az ember, s menyen. Mit mondjan ő, ha valaki megkérdi, hunnét jött s hová megyen s ugyi, ha kérdték, honnan jön, azt mondta: " – Jüvek mennyből. – Hová még? – Megyek a pokolba." Mind eztet felelte az ember. Mindenki kacagta. Nem hitte senki. Ugye az értelmes emberek nem hiszik el. Hát elment biza messze az ember. Kiment arra né, arra Arad felé. Addig mind ment, hogy azt mondta, ő összejárja az egész országot. Addig nyári idő vót. Délután két óra lehetett, s a város végén vótak ugye ezek a zsidók, vótak ezek a zsidó kocsmák, akkor saját korcsmájok vót, nem mint most, ugye. Következette, pontos órára nyitnak, ugye, ott mindig nyitva vót a zsidóknál, akármikor be lehetett menni.

Az ember fáradt vót, s bemegy oda egy kocsmába, s ott egy öreg zsidóné. Felül ott egy székre, vesz fél deci pálinkát, s már mindjé kérdi:

– Bácsi, maga hunnét jütt?

– Mennyországból!

– S hová megy?

– Pokolba.

– Hát mér megy pokolba?

– Nézze – azt mondja –, mennyországba nincsen jól. Ott csak azak a papak – azt mondja –, ezek az istenfélők, hívők, ilyesmik, mind azak vannak. De a pokolba? Ott vannak a zenészek, ott vannak a részeges emberek, ott van minden prepedity – azt mondja –, én is azóta ott jobban érzem magamat, nem mint mennyországba.

– Aj, bácsi – azt – mondja –, az én férjem is ott van a pokolba. Ott a pokolba, szegény, má valami tiz éve, hogy ott van. Szegény vajon hogy él ott?

– Há hogy? Ott jól van – azt mondja –, csak legyen az embernek, ami kell ott is. Van pénze, ami kell, akkó lehet élni.

– Aj, bácsi – azt mondja –, ha lenne maga szives, vigyen az én uramnak is valamit, én szivesen küdnék. Megfizetek én magának ezér.

– Hát hogyne vinném, drága, hát én szivesen, há miért?

– Hát mit tudna vinni?

– Akármit – azt mondja –, mit küld, csomagot küldhet, pénzt, ilyesmit.

– Tudja mit, bácsi? – azt mondja –. Nekem nincsen pénzem, hanem van a fiamnak pénze. Megkeresem én ott a szobába, a kocsmába, odaadom, vigye el az uramnak, mer a fiam itthon még szerez. Akármit kap, még kereskedik, a fiam szerez magának. Vigye – azt mondja – az uramnak. Átadja?

– Át én szivesen. Hát hogyne adnám át. Persze, hogy átadom.

Na, mindjé teszen oda bé vagy két deci pálinkát az embernek, hogy igyék. Még ad valami harapnivalót is, s na, menyen az öregasszony, a zsidóné, keresse meg a pénzt. Há meg is találta a fiának a pénzt. Vót ott egy kis ládikó, ugye, egy kis kassza ott, a pénz összecsomagolva, hozza az összes pénzt, s adja az embernek. Gondolja az ember: "Ez jó nekem!"

Elveszi a pénzt, ügyesen becsomagolja s elköszön. Akkó má sietett nagyon, má nem sokat ivutt vóna pálinkát, a naccsága még marasztotta vóna, még diskuráljanak, izengessen az urának.

Azt mondja:

– Nem, me sietek, me kések el.

Indul az ember, kimegy az ajtón, s nyirja a csikat visszafelé. S menyen az ember, mendegél, de mind nézett hátra: nem jön valaki utána? Megkerül ugy délután öt óra után a fia a zsidónénak, s hazajön.

– Né, te – azt mondja –, találtam egy embert, aki jött mennyországból s ment pokolba. Gondoltam, szegény édesapád, mióta nem küdtünk neki semmit, és most küdtem tőle pénzt.

– Miféle pénzt?

– Odaadtam a te pénzedet.

– Ó, édesanyám, édesanyám, há mér tudta odaadni az én pénzemet? Aztán ki vót az, öregasszony?

– Nem tudom – azt mondja. – Csak – azt mondja – jött mennyországból, s ment pokolba.

– Hát, édesanyám, tudja bár, merre ment?

– Dehogynem – azt mondja –, tudom.

– Na jüjjen, mutassa meg.

Kiment az ajtóba, azt mondja: – Vagy erre, vagy arra.

Válasszon akkor: vagy erre, vagy arra!

Felül a zsidó a lóhátra, me vót egy jó szürke lova, elengedi, s ráül, indul ő világgá, há má ő eltalálja.

Elindul az utan, találgatta, merre ment az ember. Hajt, hajt, de az ember mikó meglátta, hogy közeledik hozzá, gondolta, csak utána jön, nagy magos vót az ut, országut, ott fel vót tötve, leszállott ott az ut szélin alul, s odapiszkolt. Rátette a kalapját a piszkára, s tartotta lefödve, és tartotta két kézzel jól a kalapot. Megint telik az idő. Közbe:

– Jó napot, bácsi!

– Jó napot!

– Bácsi, nem látott maga egy embert itt előttünk?

– Dehogynem láttam, me láttam.

Azt mondja:

– Rég haladt el?

– Hát – azt mondja –, rég de nem is olyan rég. Idáig má benn van a községbe. Már bement, lehet még a másik községbe is. Há mér s mi a baj?

– Hát – azt mondja –, nem tudom utolérni.

– Nézze, uram – azt mondja –. Láttam azt az embert, de maga nem látta, nem tudja, ki az. Maga megismeri? Honnan kapja meg azt az embert?

– Hát maga ismeri, bácsi?

– Én hogyne ismerném, talán én beszéltem vele! Hát én ismerem.

– Bácsi – azt mondja –, nem megy? Nem ül fel maga lóhátra? S érje utol azt az embert, s hozza vissza nekem.

– Hát – azt mondja – nézze, nem mehetek, nekem, itt találtam, itt egy szép madarat, s azt lefogtam, s itt erre én vigyázak. Ezér drága pénzt kapak, beviszem azt a városba, az urak ott ezt megveszik. Nagyon gyönyörű. Megveszik, nagyon gyönyörű.

Azt mondja:

– Engedje, mer én tartom a kalapot, s legyen szives, menjen, maga ismeri biztos azt az embert, üjjen lóra, s utoléri vajon?

– Hogyne, ismerem – azt mondja –, persze hogy utolérem. Utolérem – azt mondja –, s visszahozam ide helybe, visszahozam én!

Szépen leszáll a zsidó a lóról, elmenjen, s letérdel szépen a kalap mellé, s ráteszi a két kezét, s vigyáz a kalapra, hogy a madár ki ne bujjon onnan. Az ember felült a lóhátra, s nyird a csikot hazafelé! "Salutare, taica" – jó napot öregapám! Elnyeri a lovat! "Ez jó nekem! Itt a pénz, itt a ló, mehetek hazafelé már." Eljött az ember dógára lovastul. Me ő vót az, kit hozzan ő vissza?!

Vár a zsidó, vár, ameddig majdnem naphaladtja. Jár mind a tenyere arra, mind az utra nézett: nem jön? Nem még jön? Ott nagy fáradtan /az ut olyan gyenge, országuton vót/, isten tudja, meddig, merre mind néz, nem még jön. Megfájult a nyaka is. Mind fordult, de nem még jött az ember.

Már haladt a nap. "Hej, vajon mi lehet itt a kalap alatt? Nem még jön vissza az öregember. Lássuk, mégis mi van?" Kinyitja a kalap szélit, s bédugja úgy a kezit. Hogy dugja be, nehogy kinyíljon?! S egyszer hirtelen csapka le a kezit. Hát becsapta a tenyerit az embernek a piszkába. Hi, elkezd a zsidó káromkodni.

Né, ugye becsapott! Ez biztos Pékálé lehet, ugye, hogy elvitte a lovát is. Na, most merre menjen? Ki után menjen? Teprenkedik az ember, tépi a /nagy-nagy frizurája vót/, tépi a fejit. – Ó, hogy lehettem olyan buta! – Szépen visszament a zsidó. Há mit csináljon, merre menjen? Elvitte a lovát is.

Na, menyen haza az ember:

– Na, te asszony, megszabadultál a haláltól, me még találtam egy olyan butát, nem is egyet, hanem kettőt, milyen te voltál, hogy eladtad a gabonát várakozásra s hitelbe s nem tudtad, kinek. Meg vagy szabadulva a haláltól.

Aztán azon erre éldegelt. Most vót pénze. Na, aztán sok pénzt adott a zsidóné, nem vót szüksége, hogy kereskedjék, nem verte ő az utakat. Aztán élt jobban az asszonnyal, s ez mái napig is élnek, ha meg nem haltak.

Vöő Gabriella, 1981. 245-251 p. 55. sz.

AaTh 1387m Az ostoba ember bort hoz a pincéből /Butuk Miska/

Ecczer vót, hol nem vót, hetedhét országon is tul vót egy ember. Ez az ember elment az erdőre két ökrövel fájé. Vót ott közel az erdőbe egy nagy tó, s abba a tóba vót egy csomó vad récze. Az ember gondolt egyet s elment vad récze-fogni. Mikor elment a tóhoz, hát elvitte a fészit és: és belé dobta a fészit a vad réczékre: de a vad réczék mind elréppentek: s a fészi elveszött.

Most nem tudta, mi csinájon: se fésze, se récze. Hát vót a zsebibe égy huszas: aszt bédopta a vizbe; gondóta, hogy a huszas ha péng, maj méghajja, hogy hol a fészi, és béméne s kivészi. De a huszas is elveszött.

Most busut az ember; nem vót micsájon, elmént vissza a szekerehez s az ökrökhöz. Mikor elérte a szekért, hát nincsenek ökrök, csak a csontok, mégétte a medve az ökröket. Az ember ott hatta a szekért s elmént haza; de a feleséginek nem mondott semmit; hát énni kirt. A felesége aszt monta, ott a szalonna, a bor a pinczébe; egyék, igyék, a mennyi kell. Az ember bément a kamorába s szalonnát vágott s kenyeret s lément a piczébe borét; de a kenyeret s szalonnát a pincze grádicsán hatta. Az ember a pinczébe itta még a bort, de mikor ivott, egy kutya a szalonnát és kenyeret étte. Az ember mécsájon, kapja magát s a boros hordóból kikapja a csapot, elszalad a kutya után, de a kutya elfutott. Mikor jó vissza, eszibe jut, hogy a csapot kihuszta. Lemenen a pinczébe, hát a bor mind elfojt; de hogy a felesége még ne tuggya, egy vika buzájik vót s aszt beöntötte a boros hordóba. Ecczer az asszony felmenen a hiba /hiuba/, hát nincsen buza. Kérdi az urát, hogy nem tuggya-é, hol a buza? Az ember előbb nem akarta megmondani, hogy a boros hordóba béöntötte, de utollyá-

ra meg kellett mondani. Az asszony megszitta az urát, hogy mit csált s aszt monta, hogy menynyen akárhová s neki a buzát vegye meg.

A szegény ember fokta magát s elment a malomba buzáért. A mezőn egy ember éppen buzát vetett; oda ment a szegény ember és buzát kért. A vető ember megszitta, hogy mét kér buzát s mét nem mongya aszt, hogy: isten áld meg, szaporicsd még! – s nem adott buzát.

Ment tovább az ember; hát találkozik egy csomo lakodalmas embervel; ott volt a mennyasszony es, éppen vereketek. Ez a szegény ember oda menen a verekdőkhöz s aszt mongya: Isten áld még, szaporicsd még! Ezek az emberek elhatták a verekedést és a szegény emberhez foktak s jól megverték azért, hogy mét mongya aszt, s mét nem mongya hogy: szoriccsd magadhoz s csókold még.

Az ember ment tovább s találkozik egy mészárszékkel, s ott ojan jó kövér disznókat árultak: oda menen a szegény ember s aszt mongya: Szoriccsd magadhoz, csókold meg! A mészáros jól megszitta, hogy mét mongya azt? inkább mongya aszt: Huzd a nyásra, mert kövér!

Immár a szegény ember micsájon? Ment tovább, ment még a malmot nem érte el. A mint menyen, egy helyt egy kutyát husztak ki a mezőre; a szegény ember oda áll, aszt mongya: Huzd a nyásra, mert kövér! Ezek jól megverték, hogy mét beszél efféléket; inkább mongya: Vigyék ki a dögöt a városból!

A szegény ember ment tovább; éppen egy városba ért be, s ott éppen egy öreg asszony meghót, s aszt temették el. Ez a szegény ember oda és elmenen: oda áll a koporsó mellé s aszt mongya: Vigyék ki a dögöt a városból! Onnan elkergették, aszt monták, hogy inkább mongya aszt: Isten nyugtassa meg a szegény öreget! A szegény ember elért a malomba s aszt sem tutta, hogy mét menyen oda. Osztán megvette a buzát s haza ment a feleségihez; s májig és ilnek, ha meg nem hótak.

AaTh 1387* Az együgyű asszonynak azt kell tennie, amit a szomszédban lát

SZUSZA

Élt egy faluban egy módos szász gazda. Csüre, hombárai, pincéje, padlása folyton tele voltak mindenféle jóval, s azonkívül egy néhány ezer forintja es volt egy bihalbörbe bévarrva. Volt azonban egy bolond-forma, buta, dologkerülő felesége, akit semmire se tudott használni.

Mielőtt dologba indult volna a gazda, örökké hátrahagyta Szuszának:

– Menj át a szomszédasszonyhoz, nézd meg, mit csinál, s te es csináld azt!

Átalmenyen Szusza a szomszédba, s ott eppen a fehérneműket tették lugzóba. Hazamenyen, fogja az ura csizmáját, báránybőrsüvegét s a lugzóba teszi. Sokat főhettek szegények a forró lugban, mert mikor kiszedte onnét s levitte őket a patakra kimosni, a keze között szétmállott, s a patak vize mind elvitte.

Hazajön a férje s kérdi:

– Hát te, Szusza, mit csináltál?

Mondja Szusza, hogy ő biz lugzót csinált, de mikor ki akarta a ruhákat mosni, a viz mind elvitte. Mit csináljon szegény ember? Jól megdöngette Szuszát s meghagyta, máskor jobban ügyeljen a szomszédasszonyra.

Másnap a szomszédban a gazdasszony a disznóknak egy nagy cseberben moslékot csinál. Szusza meglátta ezt, hazaloholt, fogott vagy tiz zsák árpalisztet, s bé vele a kutba. Örvendett Szusza: dicsekedni fog vele az urának, hogy mennyi moslékot csinált! Amint az ura hazajött, elé es állott vele rögtön:

– Tudja-e kend, mit csináltam ma? Moslékot, egy egész kuttal. Ne féljen, lesz a disznóknak elég!

– Mit csináltál? Tán nem bolondultál meg? – kérdi az ura.

Di biz az úgy volt. Szusza esment verést kapott, és megigérték neki, hogy ha még egyszer így csinál, úgy kikap, hogy sohasem felejtí el.

Harmadnap a szomszédasszony édeskáposztát főzött s a szalonnát rakta reá. Szusza hazament, vett egy oldal szalonnát, felapritotta, kivitte a kertbe s ott a káposztafejekre rearakta.

Délbe jó haza az ura, s hát a kutya a kertajtónál feködött, meg volt dögölve. Kérdi az ember az asszonytól:

Te Szusza, te, mit csináltál a kutyaival? Mért döglött meg?

– A bizony a tolvaj mind megette a szalonnát a kertben, amit délre csináltam, s attól fordult fel.

Néz bé az ember a kamrába: nincs ott a szalonna. Minnyát gondolta, hogy mit csinált Szusza, s úgy elpáholta, mint a kétfenekü dobot.

Az ember a pénzt egy nagy fekete bihalbörben tartotta az ágy alatt, de ezt nem mondta meg a feleséginek, nehogy azt es eltrafikálja.^{1/} Azt mondta, hogy az egy bókuska,^{2/} s mindig avval ijesztgette, hogy ha valami bolondot csinál, megetti vele.

Egyszer egy vándorfazekas vetődött arra. Szusza oda akarta neki adni a bókuskát, hogy ne kelljen tőle többet félennie. De mint élelmes asszony, nem akarta ingyen adni, s megkérdezte hogy hány fazekat ad érte? A fazekas valahogy megsejtette, hogy mi van a bókuskában, s odaadta érte az összes fazekait. Szusza odaadta a bókuskát s még örvendett, hogy milyen jó üzletet csinált!

Mikor magára maradt, a fazakakat felrakta a sövénykerítés karóira. Az után a csuporkákat es felakarta rakni, de

^{1/}Eltrafikál: elveszteget.

^{2/}Bókuska: manó, házi manó

nem fértek fel. Erre elékerített egy jó hosszú karót, és elkezdte kiabálni.

– Férköztek, fazkak, hogy férjenek a csuporkák is!

De bizony a fazkak nem férkőztek. Szusza mérgiben mind leverte őket a karóval, s helyikbe a csuporkákat aggatta. Hazajön az ember, meglátja a cserepeket a földön. Minnyát rosszat gondolt s kérdezte:

– Honnan szerezted, Szusza, a fazkakot?

– Én bizony a bókuskát adtam értik, hogy kend többet ne jeszgessen velem!

Az embert majd a gut ütöte meg, de látta, hogy bolond a felesége. Nem szólt hát semmit, hanem a feleségivel rögtön a fazakas után indult, hogy ha lehet, elfogja, s a bókuskát visszaszerezze. Amint mennek, mendegélnek kétfelé, Szusza megpillant a földön egy nagy malomkövet. Elkezd kiabálni az ura után:

– János bá, János bá! Jöjjön hamar ide!

– No mi baj? – kérdi az ember, mikor odament.

– Ne, megkaptam a nanyó pereszlenjét!^{3/}

Elfutja az embert a méreg, hogy ilyen bolondságért odahitta őt a felesége, s majd hogy agyon nem ütöte Szuszát.

Másnap jókor reggel elküldte Szuszát aratni, hogy ott-hon több kárt ne csinálhasson. Szusza ki es ment egy sorróval^{4/} a mezőre, s ott tiz órára learatott három kéve gabonát. Ebből egy kuckó-félét csinált magának, oda behuzta magát, s elkezdett alunni. Otthon az ura hiába várta.

– Ejnye, milyen szorgalmas lett ez a Szusza! Mán csak utánamenyek, nehogy beteg legyen a sok dologtól.

Kimenyen a mezőre. Néz erre, néz arra: itt sincs Szusza, ott sincs Szusza. Vajon hol lehet? Mán éppen haza akart menni, mikor észrevette a három kévét. Arrafelé menyen, s hát

^{3/}Pereszlen: orsókarika

^{4/}Sorró: sarló

Szusza ott horkol alatta. Látta az ember, hogy erre sem alkalmas Szusza, s gondolkozott, hogy szabaduljon meg tőle? Egyszer valami eszibe jutott. Hazafutott, hozott egy dézsa mézet s egy párna tollut. Aztán végigöntötte Szuszát mézzel, a tollut reahintette és hazament.

Felébred Szusza. Nezi a kezit, nezi a lábát, s hm-get ve mondja:

– Hm, km. A kezés Szusza, a lába es Szusza, s mégsem Szusza. Hogy lehet ez?

Sehogy sem tudta megállapítani, hogy valóban ő-e Szusza? Végre elhatározta, hogy megkérdi az urától, hogy honn-e a felesége? Ha azt mondja: honn, akkor ő nem Szusza. Ha pedig nincs honn, akkor egész biztos, hogy ő Szusza.

A házik elé érve elkiátja magát:

– Hallja-e, János bá! Honn-e a felesége?

– Honn, honn! Mi bajod vele?

Igy hát Szusza megállapította, hogy ő nem Szusza. Elkezdett gondolkozni, hogy ő vajon ki lehet? De ezt sehogy sem tudta kisütni, úgyhogy végin egészen belébolondult a dologba s úgy elfutott, hogy többet senki sem látta.

Még most es él, ha meg nem hótt.

Konsza Samu, 1957. 163-165 p. 100. sz.

AaTh 1391 Az ember, aki minden lyukkal tud beszélni

MINDEN LYUKKAL BESZÉLT

Volt egyszer egy öreg cigány. Ennek volt egy fia. Nagyon szerették a szülei, úgy tartották, mint anyám gyermekét. Mikor oda kerekedett, hogy el kellett menjen katonának, nagyon megsomorodott a kicsi ház. Az öreg is, az öregasszony is elkezdtek a sirást, estig sirtak. De mind ingyenvaló volt, mert mikor rukkolni kellett, elment. Akkorjában nem úgy volt, mint most, hogy van autó, vonat, repülőgép, akkor nem volt semmi. El kellett mennie oda, ahová szolt a behívója, hogy a nyolcévi katonaságot letudja.

Oda érkezett, ahová kellett. Olyan katona lett belőle, hogy olyan nem volt az egész ezredben, olyan ügyes, szófogadó.

Hát telt az idő. Egyszer csak mi jött? Egy távirat ott-honról, hogy meghalt az édesapja. Már gondolta magába: Istenem, ha most nem kapok szabadságot, akkor soha. Vette a táviratot, ment az ezredeshez, s jelenti, hogy meghalt az apja. Azt mondja az ezredes:

– Hallgass ide! Tudod, hogy háboruba készülünk. Szabadságot nem tudok adni neked, de a következő alkalommal, akár milyen szabadság adja elő magát, te fogsz lenni a tábelen.*

A fiu bement az istállóba a lova mellé, mert lovas katona volt, s elsiratta az apját a lova mellett.

Elmult ez is. Nemsokára az anyja is meghalt, mert elbusulta magát az apja után. S azt is a lova mellett siratta el.

*listán

Jól van. Mit ad az Isten, a háborut visszavonták, béke lett, s akkor kihirdették a szabadságot. Ő volt az első, aki fel volt írva, hogy menjen egyhónapi szabadságra. Meg is kapta, s ment. Volt ott egy bódé, amelyikben italt árultak. Mentek vele a barátai is. És ennek a barátnak egy féldecit, másikonak egy féldecit. Kapott két arany zsoldot, elbucszott a barátoktól, elindult. Ment az uton. Csak egyszer Jézus és a Jóisten jött, Kiáltja Jézus, mondja a Jóistennek:

– Ó, uram, nézd, milyen egy részeg ember jön. Gyere, fussunk, mert ha utolér minket, ez úgy megver, mint a zsákot.

Azt mondja a Jóisten:

– Na, látod, milyen eszed van neked? Ha nem ilyen részeg volna, hanem olyan, hogy orra esik, ennek olyan szive van, hogy olyan nincs emberben. Gyere, menjünk át a hidon. Te leülsz az egyik végibe, én a másikba, s nézd meg, ha két aranya van, az egyiket nekem adja, a másikat neked.

Na, úgy is tettek. S meg is történt velük, nekik adta az aranyait, avval ment is tovább. De mit adott az Isten? Elejibe kerültek. Már más formába voltak. Megszólítja egyik a fiut:

– Jó napot!

– Jó napot adjon az Isten

– Nem ismeresz meg bennünket?

– Nem. Honnan ismerjem?

– Mük vagyunk az a két kórus, akiknek két aranyat adtál. Ezért a jóságért mivel fizessünk meg?

– Hej – gondolja. Hát mivel tudnának megfizetni?

Azt mondja:

– Örvendek annak, hogy már mehetek én is szabadságra.

– Nem úgy van, gondolj egyet!

Gondolkozik a fiu. Mit gondolt? Legyen a zsebiben egy pipája. Ha kiveszi a zsebiből, hát égjen, tudjon pipázni.

– Na – azt mondja az Isten –, tedd a kezéd a zsebedbe!

Béteszi a kezit a zsebibe, kiveszi a pipát, égett.

– Megvan?

– Megvan.

– Na, gondolj másikat!

Gondol a fiu egyet: legyen egy bukszája, tele legyen pénzzel, akárhányszor kiüriti, mindig teli legyen.

– Tedd be a kezéd a zsebedbe!

Béteszi a kezit a zsebibe, kivesz egy bukszát, teli van pénzzel.

– Na, most még gondolj egyet!

Mit gondolt? Hogy minden lyukkal tudjon beszélni.

– A következő alkalommal próbáld ki!

Ezek eltűntek, ő meg folytatta utját. Ahogy menjen tovább, az ut mellett, a sánc peremiben sok egérlyuk volt. Az egyik lyuk sirt.

– Te lyuk, mért sírsz?

– Hogyne sírnék, mikor a gazdám elhagyott?

– Hallgass, te lyuk, mert visszajön a gazdád.

S azzal elment. Egy falu végén sok gyermek fürdött egy tóban. Azt mondja nekik a katona:

– Hallgassatok ide, én megfizetek nektek. Mondjátok meg, melyik a legszebb lány a faluban?

– A biró lánya.

Egy rakás pénzt adott nekik, avval veszi magát, egyenesen a biróhoz:

– Jó estét, biró uram!

– Isten hozott, katona. Mi az óhajod?

– Az, hogy szállást kapjak reggelig.

– Hogyne! Ül le. Mindjárt megvan a vacsora, eszel, s itt a konyhában van egy sezlón, s lefekszel.

Na, evett, vacsorált, s azt mondja a birónak:

– Hallgasson ide, biró uram! Megértettem. Itt ez a sezlón, lefekszem ide. De én csak úgy tudok elaludni, ha valaki a hátamnál van, s fujja a hátamat.

– Nekem nincs más, csak egy tizennyolc éves leányom, hát nem gondolod, hogy a lányomat odaadom, hogy fujja neked. Mert ha valami történni fog, te katona vagy, elmény, s csufságba teszed.

– Én megfizetem megának. Ha tiz gyermeke lenne, eltarthatja mind a tizet, annyi pénzt adok magának.

– Há mivel?

Kiveszi a bukszáját, s egy nagy buglya pénzt kihajít nekie.

Azt mondja a biró:

– Na, ne hajíts többet, mert elég. Ott hagyom egy héttig, aludjon melletted.

Kifujják a lámpát, a lány a háta megett. Fujja a katona hátát, fujja, hát egyszer csak elaludt a leány, mint a bunda. A katona mindjárt fölemeli a pendelyit, s mondja a lyuknak:

– Te lyuk, alszol?

– Na, mit akarsz? – mondja nekie a lyuk.

– Ki jár hozzád?

– Hát ahány fiatalember volt a faluban, mind, s még egy nagybátyám fia is.

– Na hallgass, s aludj tovább.

Lehuzza a leány pendelyit, s aluszik ő is reggelig. Reggel fölkel, nem is várta meg a frustukot, hanem vette magát, s továbbment. Beért egy másik faluba. Ott is úgy történt a gyermekekkel, mint emitt. Kérdi tőlük, hogy ki a legszebb lány. Azt mondják:

– Itt a faluban a pap leánya a legszebb.

Este elment a paphoz:

– Jó estét kívánok, tiszteles ur

– Jó estét, katona. Mi a baj?

– Semmi. Legyen szives, engedje meg, hogy ma este aludjak itt magánál, s aztán reggel megyek tovább.

– Én engedlek. Ott a konyhában van egy sezlön, s azon elalszol.

Meglett a vacsora, ettek. Akkor azt mondja a papnak, hogy van neki egy nagy óhaja:

– Ha most ezt megteszi nekem, magának annyi pénzt adok, hogy maga nem kell többet pap legyen soha.

– Honnan van neked annyi pénzed?

Amikor veszi a bukszáját, s kezdi kihányani a pénzt, a pap elbámult:

– Mit akarsz ezért?

– Semmit. A leányát tegye oda a hátamhoz, hogy fujja, mert én nem tudok elaludni csak úgy, ha valaki a hátamat fujja.

A pap is odatette a leányát. Elfujták a lámpát, kezdte a leány is: annyit fujta, amíg elfáradott, s elaludt. És ha elaludt, a fiu mindjárt fölemelte a kombinéját – mer annak kombinéja volt –, kérdi:

– Te lyuk!

– Mi az?

– Mondd meg igazán, ki járt nálad?

– Nálam sok papfiu járt, ügyvédfiuk, tanítók, s más fiuk. S még hozzá van apámnak egy nagybátyja, egy pátriárka, s még annak a fia is járt hozzám.

– Na, jó, aludj!

Lehuzta a kombinéját, s aludt ő is.

Másnap hová ért? Egy másik faluba. Ott már nem a biró s a pap leánya volt a legszebb, hanem a csordapásztoré. Este elment a csordapásztorhoz. Egy kicsi sárházban laktak, s kilencből a legnagyobbik tizenhat éves volt. De olyan szép, mint az angyalok. Na, már kérte, hogy adjanak szállást. Azt mondja neki az ember:

– Adnánk szállást, de nézd, itten kilenc gyermek van, csak ketten alszunk az ágyban, s a többi a földön aluszik, szalmán.

– Nem baj, én is elalszok a szalmán.

– Nahát, ha nem restelled, én nem bánom, a szállás a Jóistené.

Meglett a vacsora. Tört fuszujka volt, káposzta és puliszka. Leülnek, nekikezdenek enni. Azt mondja az öreg:

– Fiam, ha nem utálod, gyere te is, vacsorázzál, amit a Jóisten adott.

Le is ült a fiu, vacsorált. Azt mondja az öregnek:

– Hallgasson ide, öreg! Látom, maga nagyon szegény ember. Én, ha megteszi, amit kérek magától, én magát boldoggá teszem, maga lesz a leggazdagabb ember a faluban.

– Ó, fiam, belőlem nem lesz gazdag soha.

– Jó. Ha nekem odatesz valakit, hogy a hátamat fujja, én magának annyi pénzt adok, hogy maga boldog lesz.

– Egyet hijjál ide. Gyere, választhatsz.

– Nem ezeket, hanem azt a tizenhat éveset.

– Ó fiam! Szerencsétlenséget akarsz a fejünkre! Mi szegények vagyunk, tudjon ő is férjhez menni, tudjon családot alapítani, éljen meg ő is, bár ilyen szegényen, mint én is.

– Én magának pénzt adok! – Kivette az erszényt, s kivett egy csomó pénzt. Mikor az öreg meglátta:

– Nahát fiam, csinálj vele, amit akarsz! Mert már ebből a pénzből, gondolom, rendesen meg tudunk élni.

Le az ágyból az öreg. A földön aludt az asszonnyal, a katonát tették az ágyba. A leányt a hátához. Fujta, fujta szegény a katona hátát. Mert buta volt. A másíkok okosak voltak, a papleány s a biró lánya. Buta volt, mint az éjszaka. Ha azt mondta volna a katona: fujjad egy hétig, egy hétig fujta volna. Addig fujta, hogy majdnem reggel lett. Akkor ugy elaludt, mintha levágták volna. Akkor a katona fölemelte a mocskos pendelyit, és azt mondja:

– Te lyuk!

– Mi az?

– Ki járt nálad?

– Nem szégyelled magadat? Nálam senki.

Visszahuzta a pendelyt, s azt mondta:

– Aludj!

Na, reggel fölkel, kiment a faluba, jött vissza, evett, este megint ott aludt. Harmadik éjjel mondta, hogy másnap elkéri a leányt feleségül. Mindjárt elment a biróhoz, mert neki nem volt embere a faluban. Jött is a biró, előljárók a csordapásztorhoz, s megkérték a leányát a fiunak. A leányt mindjárt oda is adták. Ki is hirdették az egész megyébe, hogy ilyen és ilyen lakodalmat csinálnak. Olyan lakodalmat csináltak, hogy olyan még nem volt a faluban.

Este folyt a lakodalom. Már az ajándékozás kellett volna következnie, de nem volt ajándékozás, mert ő ingyen csinálta a lakodalmat. Nem kellett neki senkitől egy bani se.

Egyszer csak megjelent a biró leánya. Messziről kellett jöjjenek, s mire odaértek, már éjjel egy óra volt. Mikor beléptek, bocsánatot kértek, mert akarnak beszélni a vőlegény-nyel. Megállott a zene, s azt mondja a biró lánya a vőlegénynek:

– Nem szégyelled magadat? Megházasodtál, s én mindjárt le kell betegedjek!

Azt mondja nekie a fiu:

– Nem szégyelled magad, hogy a nép előtt ilyen szavakkal állasz elé? Nem tudod, hogy tőlem nem vagy? Mert én neked semmit se csináltam. Hogy mersz ilyeneket beszélni?

– Nahát, mi ez? – mutatja a nagy hasát.

Nem tudta meggyőzni a fiu. Akkor azt mondja a népnek:

– Emberek! Legyenek szivesek, hallgassanak ide, mert szégyellem is mondani, de már muszáj, mert ezt a leányt nem tudom meggyőzni.

Fölemelte e leány pendelyit, s kiáltott:

– Te lyuk!

– Mi a? – De akkorát kiáltott, hogy mindenki halotta.

– Ki jár hozzád?

– Az egész falu fiatalsága, még egy nagybátyám fia is.

– Én nyultam hozzád?

– Nem.

Az egész nép elkacagta magát. Lesütötte a szemit a leány, elszaladt. Na, ha elment, kivel találkozott? A pap leányával. Jött az is, mert az is állapotos volt. Összetaláltak. A biró lánya elmesélte nekie, hogy járt. Gondolta magában a pap leánya: Te buta vagy, mert paraszt vagy. Én papleány vagyok, okosabb, iskolám van. Másképpen csinálom.

Na, ment is tovább. Egy helyen bément a kertbe, letört egy káposztatorzsát, leszedte a levelit, csak akkorát hagyott, amekorra belefért a lyukjába. Mikor a fiu kérdezi, a lyuk ne tudjon beszélni. Beérkezik a lakodalmas házhoz. Ez is pontosan úgy kezdte, mint a másik. Ezt se tudta meggyőzni a fiu. Muszáj volt kilépjen az asztal mögöl, hogy meggyőzze a népet: ő nem hibás. Fölemelte a lány ruháját, s kiáltott a lyukjának:

– Te lyuk!

Akkor az elkezd: kururururururu.

Aztán odaszól a másik lyuknak:

– Hallgass ide, te lyuk! Mi van a te testvéred szájában?

– Egy káposztatorzsa.

– Adj neki egy döngőt, hogy szökjön ki belőle!

Akkorát durrant a másik lyuk, hogy a káposztatorzsa kiszökött a lyukból. S akkor azt mondja:

– Te lyuk, ki járt hozzád?

– Tanítófiuk, diákfiuk, mindenki.

– Én nyultam hozzád?

– Nem.

Ez még jobban megszégyellte magát, elment. Akkot tovább folytatták a lakodalmat.

Nagy Olga, 1983. 336-346 p. 104. sz.

AaTh 1405 "Aki motollát csinál, meghal!"

AZ ÁSPA

Vót éccör egy asszony. Nem igen szeretött fonyni. Mindég avvá öte az urát, hogy:

– Rökkám van, de áspám nincs!

Mikó négy karikát lőfonyt, a hordóba tötte. Mikó az ura látta, mindég onnan vővött ki egyet. Az ura má aszt hitte, hogy nagyon sok karika van, aszondi, hogy:

– Ez nem lőhet így, ennek áspa köll. Kimék az erdőbe, csinyálok áspát!

Ugy is tövött. Az erdőbe keresött áspánakvalót. De az asszony is kimönt az erdőbe. Látta, hogy hun van a zura, távuru, ékeszte mondani:

– Aki áspát csinyá, mind mökhâ!

A zura mögát, hógatózott. Éccör egy fa mellé kerül, ott is egészen közélrű eszt halli. De azér csak nem sokat adott rá, tovább keresgét. De újra halli, amit az elébb hallott.

– Eh! Minthogy én mēkhajjak, emönyök én haza, nem csinyálok áspát!

Avvá hazaindut. Az asszony előbb ért haza. Mikó a zura bētoppant, odaszót neki je:

– No, nem hosztá áspát?

– Nem hosztam én! – mondi a zura –. De hugyan jártam! Akármőre mõntem, mindég csak aszt hallottam: "Aki áspát csinyá, mind mökhâ!" Aszontam magamba: inkább nē lögyön áspád, még fonál sē lögyön, minthogy és mökhajjak!

Nem haragudott ezér a zasszony, nem is fonyt többet.

/Kákics, 1934. augusztus. Elm.: Dodókné Mări asszony, 56 éves. Ir és olvas. Berze Nagy János gy./

Berze Nagy János, 1940. II. 409-410 p. 222. sz.

Eccer vót három asszon. Mind a hárman komaasszonyok vótak egygyütt, és egyiknek nevenaptya vót. Elméntek a kocsmába, fél liter pálinkát parancsót, és megitták. Ki költött vóna fizetni, és egyik se akarta. Vitatkosztak egygyütt, hogy egyik se akargya mekfizetni. Kocsmáros meg hâgatta, belépött hozzájuk: – Na asszonyok, mijön vitatkoznak?

Egy hangulattal mind a hárman hogy: – Egyönk se akargya a pálinkát mekfizetni.

– Na azér nem érdömös vitatkozni. Ráérnek egy hét mulva is mekfizetni; mennyenek szépönn haza, és amellik legboldabbá tuggya az urát tenni, az füzeti meg a pálinkát.

És elméntek szépönn haza. Az egyik aszongya a férjinek: – De jó kedvem kereködött, de szeretnék táncóni, de nem itt lenn, hanem a palláson, hun nem láti sênki.

Aszongya: – Né igy táncójj – mikor má egy darabig táncótak. – Né igy táncójjunk embör, hanem hosszikássan.

Ugy táncótak hosszikássan, hogy az embört állította a pallásfőjárás felü; amint a pallásjáráshó értek, az embör leesött.

A másik asszon nagyon beteggé tette magát. Az asszony a tulsó faluvégönn lakott, bába asszony az alsó faluvégönn, de a falu roppant hosszú vót. Aszongya az asszony: – Tê embör, én szeretnék a bábaasszonyhol elmönni, de nem tudok.

Aszongya a férj: – Hivjunk föl!

– Nem lehet, mer akkor azt kejtik föl, hogy én viselős vagyok. Azt tanácsolom, vigy el embör a hátadba.

– De nagyon esik az esső – azt mondja a férj.

Az asszony megenn azt mongya: – Nem baj, ha esik, csak ugy rogyik is, csak vigy el!

Têhât el is vitte, haza is vitte, az asszony meg is gyógyut.

A harmadik asszony meg szinte beteggé tette magát, de nagyon, és azt monta: – Te embör, főzzé neköm énnivalót.

– Mit főzzek?

– A kênnek a ganyéjjábu énnék.

Az ember fokta magát mingyá a főzeshó az ő ganyéjjábu.

– Na asszony, mast kész az énnivaló.

– Hât jó-ê?

– Én nem tudom.

– Mikor kennek főzök, mindig mekkóstolom, addig nem is kinállom meg.

Têhât mekkóstóta az embör, mégin kérdi az asszony, hogy jó-ê?

– B...omszentyinek jó! Magam ganyéjja má nem lehet jó!

– Igy hât én nem is észök belüle.

Elmënt mind a három másnap. Nem várta éty hetet. Egyik jobban dicseködött mind a másik, igy hât egygyüt köllött nekik mekfizetni.

Itt a vége, fuss el véle.

Nagy Ádámné

Banó István, 1941. 276-278 p. 62. sz.

AZ URI ASSZONY CSELÉDJE

Volt egyszer egy uri asszony, annak volt egy cselédje, Zsuzsika. Az asszony nagyon fősvény volt, nagyon sajnálta a cselédjétől a kosztot. Zsuzsika elment a testvéréhez, aki közel lakott, s elpanaszolta, hogy az asszonya sajnálja tőle a kosztot, mindig azt mondja, hogy kicsit egyék. A nénye arra tanította, hogy ne egyék otthon az asszonyánál, hanem menjen hozzá, mert ad ő neki enni.

Zsuzsika így is tett. A kilencedik napon megkérdezi az asszony Zsuzsikától, hogy:

– Hogy lehet, hogy nem eszel, mégis szebb vagy, mint eddig?

Akkor Zsuzsika azt felelte:

– Én már nem is eszem többet, mert akkor szebb leszek, és tovább élek.

Az asszony azt kérdezte:

– Ki lehet azt birni, hogy ne egyék az ember?

Zsuzsika azt felelte:

– Csak kilenc napig nehéz, azután már nem is kívánja az enivalót.

Az asszony meg is próbálta. A harmadik napon már nagyon rosszul érezte magát, panaszkodott Zsuzsikának.

Zsuzsika biztatta:

– Ne aggódjék, hogy három nap után egy kicsit gyengének érzi magát, így szokott az lenni. Ha már kibirt három napot ami a legnehezebb, akkor birja ki már azt a pár napot a kilencig, mert az már könnyebb lesz, s azután még jobban birja.

Az asszony mind jobban gyengült. Mire a kilencedik nap eljött, annyira legyengült, hogy már tovább nem bírta. Akkor

behivta a Zsuzsikát, s azt mondta, hogy fusson el gyorsan a jegyzőhöz. Zsuzsika el is szaladt.

– Jegyző ur, siessen hamar, asszonyom haldoklik, s rám akarja iratni a vagyonát!

A jegyző összeszedte, ami kell a végrendelet megírásához, s sietett a haldoklóhoz. Mikor megérkezett, az asszony el akarta panaszkodni, hogy Zsuzsika becsapta, de már csak annyit tudott mondani: – Zsuzsika... Zsuzsika...

A jegyző bólintott:

– Értem, értem. Tudom, Zsuzsikára akarja hagyni a vagyonát.

Igy lett Zsuzsikáé a fősvény asszony vagyona.

Vöő Gabriella, 1969. 192–193 p. 68. sz.

AZ EGYSZERI EMBER LESZOKOTT AZ EVÉSRŐL

Az egyszeri ember azt mondta a feleségének:

– Asszony, én elhagytam a pálinkát, elhagytam a dohányzést, én elhagyom az ennivalót is. Nem eszem már több kenyeret.

– Hogy lehet ezt? – kérdezte az asszony.

– Ugy – felelte az ember –, hogy bezársz engem a szobába, és akárhogy kérek ki, még ha az ajtót össze is töröm, te ki ne nyisd!

Az asszony szót fogadott, s úgy is tett. Másnap az ember könnyörögni kezdett:

– Asszony, asszony! Eressz ki, mert meghalok!

Az asszony nem nyitotta ki az ajtót. A hetedik, nyolcadik napon az ember elcsendesedett. Elnémult a szoba is. Az asszony hallgatózott, hogy mikor kérézkedik ki a férje, hogy már elfelejtette az ennivalót. Nem hallott semmit, hát kinyitotta az ajtót. De már nyithatta, mert az ember éhen halt. Így szokott le az evésről.

Vöő Gabriella, 1969. 252. p. 122. sz.

AZ EGYÜGYÜ EMBER

Hol vót, hol nem vót, hetedhétországon, még az ópérenciás tengerén és tul, vót éccer egy ember s egy asszon. Ennek az embernek ojan vót a szokása, hogy sose vót megelégedve, hogy otthon az asszon mit dógozik. Mikor hazamént, örökké piszkálódott:

– Egész nap itthon vagy, sémmit nem dógozol! Bëzzég én a mezőn mēnyék az eke után, szántok egész nap, hogy el vagyok fáradva, miféle az itthoni asszonyi munka? Sémmit se! Csak plētykálkodtok, ez, az.

Na, aszongya az asszon:

– Maradjon csak kēnd itthon hónap! Végezze el az én dógomot! Én elmēnyék szüvesēn szántani.

Ugy és lētt. Rēggel az asszon fēltarisnyálta magát, s aszongya az embernek:

– Nēzze csak, édēs, hāja-ē! Ma kell kēnyere sütni, tejet verni, s ügyējen a gyermekre, azt tēgye minden órába tisztába – aszongya – s a kotló most köt, a csürkékēt és nézze még, hogy nehogy mēgtapodja a kotló! S van dolog. A tehent vigye ki, s ētesse még a rétēn, legeltesse még! Nehogy nekēm étlen üljön az istállóba. S én elmēnyék ki a mezőre – aszongya –, s szántok egész nap.

Jól van. Gondolta magába az ember, eridj csak, legalább kialszom éccer magamot. Visszafeküdt, s abbiza ojan jó aludt, hogy kilenc óráig fēl se köt.

Fēlkel, s:

– Jaj, most mit tudjak csinálni! A hasamra süttött a nap! Azt se tudom, hogy a feleségēm hol szokta kezdeni a dógot. Most a tésztát dagasszam még, vaj a tejet verjem, vaj a tehent vigyem legelni, füvelni, vaj a gyermekēt tēgyem tiszt-

tába? Most mihézz kezdjek?

Hamar a dézsát odakötte a dörékához, s nekikezdett tésztát dagasztani. Addig a gyermek a böcsüből kiesett, jól megütte magát, étlen szegén. S ő dagasztotta a tésztát, s akkor eszibe jutott, hogy a tehent ki kéne vigye füvelni. Ugy tésztás kézt kihuzta a kezit, s elvitte a tehent. A tehen erőst bogáرزott, vaj keccer meghordozta ott a rétén, elesett, s az ódaláról a tej mind kifojt a dézsából. Hát biza csinált kárt eleget. Mikor hazamént, akkor jutott eszibe, hogy még kéne nézze a kotlót, lehet, hogy vaj egy csürkét még és tapodott.

De azt nézhetette, az megtapodta mind égyig, amig ő ott kénlódott.

Hát mit adjon a gyermeknek? Nem tudta, a felesége mit szokott adni. Levágott egy darab kenyeret, s odanyomta a kezibe nagy lőkvaroson, hogy égye. Az az esztendő kicsike biza nem és tudta megénni, hanem jól ésszekente magát.

Eccer este jó haza a felesége, s lássa, hogy ott se kenyér sütvé. A gyermek sir nagy gamaton. A tej nincs a dézsába, ki van öntve. Az ura ugy el van fáradva, hogy azt se tudja, méjk lábára ájon. Aszongya a feleséginek:

– Jaj, édés feleségem, többet sose kérdem még, hogy te mi csinálsz itthon egész nap! Én szivesen szántok a mezőn, csak ezt a sok dógot nem kéne elvégezzem. Hogy és tudod te elvégezni, többet soha nem kérdem.

Aztán így kibékültek, az ember nem maradott otthon, s az asszon se mént szántani, hanem mindégyik végezte a maga dógát, ugy, ahogy rendje.

S még ma jés élnek, ha még nem hótak.

Sebestyén Ádám, 1981. II. 115-116 p. 122. sz.

AaTh 1415 Szerencsés János

A SZEGÉNY EMBER A VÁSÁRON

Volt egyszer hajdanában egy szegény ember meg a felesége. Olyan szegények vótak, hogy alig éldegéltek mától hónapig. Vót nekik egy tehenük. Azt mondja az ember a feleséginek:

– Elmenyek a vásárra, eladom, hogy még maradjon valami belőlle.

Ugy is tett a férfi. Elindult a tehénnel a vásárra. Ment mendegélt, találkozik egy másik bácsival, melyiknek volt egy szamara. Kérdi a bácsi:

– Hova mész, te szegény ember?

– Menyek a vásárra, adjam el a tehenet.

Azt mondja a másik, hogy:

– Cseréljünk: adom a szamarat, add nekem a tehenet, még adok pótlást rá.

– Jól van – azt mondja.

Megcsinálták a vásárt. Akkor vezette tovább a szamarat. Találkozik egy másik bácsival, annak volt egy kecskéje. Kérdi:

– Hova mész, te szegény ember, a számárral?

– Menyek a vásárba.

Azt mondja:

– Mit kérsz a számárért? Adom a kecskét, még adok pótlást, cseréljünk.

– Jó.

Megcsinálták a vásárt. Akkor ment tovább a kecskével. Elment a vásárba. Ott volt egy bácsi, hagymát árult. Kérdi:

– Mit kérsz a kecskéért, szegény ember?

– Hát mit ad érte?

– Né – azt mondja –, nekem van hagymán, adok egy zsák hagymát, add nekem a kecskét.

– Jól van. – Megcsinálták a vásárt.

Egy másik ember hallgatta. Azt mondja a másik ember:

– Te – azt mondja –, mit szól a feleséged, ha ilyen vásárt csinálasz? A tehén csak úgy elment.

– Semmit – azt mondja –, Olyan feleségem van, hogy olyan nincs a világon.

Jól van. Elindulnak hazafelé. Jönnek ketten, jött az ember, hogy lássa, mit fog mondani ennek a felesége. Hazajőnek, estére hazaérnek. Köszönnek:

– Jó estét.

Fogadja a felesége, leülteti őket.

– Mit hoztál? – kérdi az asszony.

– Hoztam egy zsák hagymát.

– Jaj, de jó – azt mondja –, kedves férjem, me máma délután volt benn a szomszédasszon, azt mondta, hogy olyan szegények vattok, azt mondja, hogy nincs nektek egy rothadt hagymátok se. Most megmutatom, mennyi jó hagymánk van nekünk.

Vöő Gabriella, 1981. 241-242 p. 53. sz.

AaTh 1416 Éva anyánk kíváncsisága

Hasonlóan a kívánságokat gunyolja ki "Ádám és Éva" meséje, melyet egy falusi gyermektől hallottam. Egy szegény ember és felesége egymással beszélgetve, ócsárolják Ádámot és Évát, hogy megkóstolták a tiltott almát s kíváncsiságuk által kiűzték minden ivadékaikat a paradicsomból. Meghallja ezt a király, s magához hivatja az embereket: "No szegény emberek, adok én nektek egy szép kert házat, ott lakhattok, nem lesz semmi dolgotok, öt tál ételt kaptok naponként; de egy hatodik leborított tálat is visznek be, s azt soha meg nem szabad néznetek; abban különösen jó étel lesz, de ha tetejét fölemelnétek, tovább nem kaptok semmit." Megörülnek az emberek, s néhány napig élnek a nagy boldogságban. De az asszonyt mindig furja a kíváncsiság, hogy mi lehet a hatodik tálban? Végre nem állhatja, s rábeszéli férjét, hogy nézzék meg. "Ugy se látja senki, nem tudja meg király." Fölemelik a borító fedőt, s a tálból kirepül egy darázs, a mit aztán nem tudnak többé megfogni, s így kiesnek az uraságból.

Arany László, 1867, Kisfaludy Társaság Évlapja. Uj folyam. Iv. 158-159 p.

A KÉT KOMAASSZONY ÉS A KOMA

Volt két komaasszony, akik egymás mellett laktak, közeli szomszédba. Az egyik asszony ura, a koma, szerette a komaasszonyát, örökké vásott a foga érte, és nem tudta, mit tegyen, hogy bár csak egyszer, ha nem többször, megszerezze a komaasszonyt. Elment hát a komaasszonyhoz, s azt mondta:

– Komaasszony, én magát nagyon szeretem és kap tőlem egy szép pár bokszcsizmát, ha megmondja, hogy tudnánk mi bár egyszer találkozni.

A komaasszony azt felelte:

– Kedves komámuram, hát a pajtában, a borjuketrecben.

Közbe megmondta a komaasszonynak, a komámuram feleségének, hogy mit akar vele a férje. A két komaasszony összebeszél.

– Nem baj, komámasszony, majd elmegyek én maga helyett a borjuketrecbe!

Este, a sötétben, a komámuram találkozott a "komámasszonnyal", a feleségével. Összeölelkeztek, összecsókolóztak, megtörtént a dolog, a komámuram odaadta a pár bokszcsizmát. Meg is mondta a "komámasszonynak", hogy ő ilyen jót soha életében nem érzett még, megéri hát a csizmát.

Hazamegy a "komaasszony" viszi a pár bokszcsizmát, felköti a derekára, s nekikezd szitálni. Jön haza a komámuram is.

– Te feleség, honnan vetted azt a pár csizmát, hol szerezted?

– Hát, édes uram, hátul a borjuketrecben. Nem is tudtam, hogy te még olyat sohasem éreztél, mint az előbb a borjuketrecben.

A FURFANGOS ASSZONY

Az ecczöri embör járt ki kubikolni. Minyájiknak vittek ki önni, de a szögény kubikosnak nem. Aszmonygya a feleséginek: "Feleségöm, hozzá neköm is önni minyájinak hoznak önni, csak neköm nem". "De mit főztek hé, nem tudok mit főzni!" "Vöszök hé egy kácsát, főszd mög neköm dére!" Vött is az embör egy kácsát, mögfőszte az aszszon. Odamönt a kurafija, mögötte egygyütt vele. Emitt a szögény kubikus vári a délebédöt, a többi öszik, de ü nem öszik, a többi csufoli, az embör boszszus. Hazamönt este, monygya a feleséginek: "Hát mé nem hoztál önni, mögvöttem a kácsát!" "Vött kend a kutyának, neköm nem vött kend!" Az embör így gondolli magába, majd vöszök én neköd kácsát! Mikor másnap főkelnek, az embör elmén kácsát vönni: "Na, most a kezedbe adom, no mond, hogy álmottam!" Kimönt az embör kubikolni, vári délbe az ebédöt, mögint mögötte a kurafijáva. Most mán mérges az embör, haza mén, keszd a feleséginek roszul beszélni. Az asszony hogy mög ne verje átszalatt a szomszédba a szomszédaszszonyhon: "Nézze szomszédaszszony, fogattam az urammal, aszt monta, hogy mögüsmerné, ha más aszszonya mellé fekünne". Itt a szomszédaszszony gondolt valamit, átmönt lefekütt mellé. Az embör a nagy kést a feje alá tötte, akkor mögfokta az aszszonyt, kezure tekeritötte a haját, összehurczolta a házba /szobában/ jó mögverte, akkó kivötte a naty kést, elvágta a haját. Akor hazaszalatt a maga /az emberé/ felesége, nézte az ablakon, az embör mögént lefekütt, a kést mögén a feje alátötte. Főkelnek, a felesége nagyon danul, fütt, danul; aszongya az ura: "De nagyon jó kedved van, tán nem is tégöd vertelek mög az este?" "Éngöm nem vert!" "De hogy nem, még a hajad is elvágтам!" Akkó lökapt a kendőjit: "Hát kijét vákta el kend? Az enyim mög-

van, talán álmotta ken?" "Csakugyan álmottam és aszt asz-
szony."

Kálmány Lajos, EA 2801, 60-61 p. 20. sz.

AaTh 1419C A férj egyetlen ép szemét
betakarják

FÉLSZEMŰ FÉRJ

Pereszinével történt, de lehet, az egész csak Maróthyiné csik-
landós pletykája, hogy bizony nem unatkozott otthon, amíg
Pereszi Pál bácsi, aki igen becsületes és jámbor ember hiré-
ben állott, délelőtt, délután a mezőn lakott a külső munká-
nál. A fiatalasszony nem maradt hideg bizonyos Fátyoly Imre
iránt, aki átellenben tanyázott, s mindjárt áthurcolkodott
egy kis beszélgetésre a menyecskéhez, mihelyt Pereszi bácsi
kitette a lábát. Egyszer éppen a mezőre ballagtában valami
kis bogár röpült Pereszi uram egyik szemébe. Irtóztató fáj-
dalmat érzett s rohant eszeveszetten haza. Otthon a meglepett
menyecske javában mulatott udvarlójával, de nem jött zavar-
ba. Mig vizes ruhával fődte be férje sérült szemét, s csók-
kal zárta le az épet, az udvarló látatlanul kiosont a szobá-
ból.

György Lajos, 1938. 72-73 p. 35. sz. Mikszáth Kálmán: A száz-
egyedik asszony c. novella nyomán.

A KIRÁLYNÉ MEG A LOVAG

Vót Magyarországon egy lovag, a Magyar király mellett. Eccer ez a lovag azt álmodta, hogy egy külső országi királyné lett a felesége, ezt háromszor álmodta, egymás után.

Ugyanebben az időben az a királyné is ugyan azt álmodta, hogy a szomszéd országbeli királynak a lovagja az ő ura lett. A királynét majd megölte a kíváncsiság, vágyott látni a lovagot.

A lovag lemondott a hivatásáról, és elindult a másországi királyné után. Az álma után, ment mindenütt. Hát eccer csak elért a királynak a várához, feltekintett az emeletre, hát látja, hogy a harmadik emeleten könyököl kifelé egy gyönyörű szép fiatal asszony, ez volt a királyné. Rögtön megösmerte a lovag hogy erről álmodott. De a királyné is megösmerte a lovagot.

Na, akkor köszöntek egymásnak. A királyné a jeggyűrűjét rákötötte egy kis cédulára, és lelökte.

A lovag felvette a gyűrűt, meg a cédulát, és elolvasta, az volt bele írva:

– Ekkor és ekkor három éjjel egymás után veled álmodtam, te másországi lovag, ha te vagy az, akkor gyere fel az uramhoz, ő a király, és megfogadunk ide lovagnak.

A lovag nem sokat gondolkozott, felment a palotába. Kérte magát a király elibe. Beengedték. Beszegődött lovagnak. Nagyon jól viselkedett, így nagyon szerette a király. Mán egy esztendő is eltelt, azt mondja a lovag:

– Felséges király atyám, itt van az ideje, hogy megházasodjak, szeretnék a felséges királyatyám palotája mellett egy lakást, ahon a feleséggel lakhatnék.

A király ezt megengedte.

Mikor kész lett a ház, akkor a lovag csináltatott egy alagutat a királyné szobájához. A két mestert mikor kész let, a ház, azonnal lefejezte, ez volt a fizetés. Azért csinálta ezt, nehogy a mesterek elárulják. Akkor megkezdett ő járni a királynéhez. Elintézték őket, a királynét, hogy mikor legyen a kézfogó. Rá való szombat este meg is tartották a kézfogót. Hivatalos vót a király is. Ahogy ottan mulattak, hát csak nézte a menyasszonyt hogy az éppen olyan mint az ő felesége. De avval biztatta magát, hogy az be van csukva. Így nem lehet itt.

Akkor a király gondolta, felmegyen a felesége szobájába. Mire felért az asszony már megelőzte mert látta, hogy igen figyelte a király, már akkor ott feküdt az ágyába, és horkolt úgy tett, mintha aludna.

A király felköltötte a feleségét, és azt mondta neki:

– Kedves feleségem, kelj fel, a lovagnak meg volt a kézfogója, de a menyasszonya szakasztott olyan vót, mint te. Ruha is olyan vót éppen mint a tized.

Az asszony azt mondta:

– Az lehet, de gondolkozz felséges uram, nem csak egy tarka kutya van a világon.

Itt a király elhallgatott. Igazat adott a feleségének. Egy alkalomkor tartott a király egy nagy vadászatot, eljött a dél és ebédeltek. Ebéd után a lovag elaludt a kezét széjjel tette, és lássa a király, hogy a gyűrű éppen olyan a lovag ujján, mint amit ő adott a feleségének.

Azon pillanatban lefuvatta a király a vadászatot, kocsira ültek, és mentek hazafele.

A lovag is észbe kapott, lura ült, és hazavágtázott. Egyenesen felszaladt az alaguton, és a gyűrűt vissza adta a királynének. Megmondta miről van szó. Alig hogy a lovag kiment a királyné mellől, már ott volt a király is, azt mondja a feleségének:

– Mutasd csak meg azt a gyűrűt, amit jegybe adtam neked.

Akkor az asszony elővette a gyűrűt, itt van ni. Lakat alatt tartol még sem hiszel nekem?

– Nahát, mán engeggy meg, kedves feleségem, de a lovagnak az ujján pont ilyen gyűrűt láttam. Avval elment a király, megint becsukta a feleségit.

Eljött az esküvő napja, meghívtak boldogot, boldogtalan. Nagy lakodalmat csaptak. Maga a király is ott volt. Reggel kezdődött a lakodalom. Megfrüstököltek, megebédeltek, utánna utba indult a lovag a feleségével. Kikisérték a násznép az új párokat, ott vót a király is. A tengerparton hajóra ültek.

/Egyik hallgató közbe veti Kovács Mihály 45 éves, hogy biztosan angol kiályné volt az, ott van a tenger. Azt mondja erre Kurucz Mihály 61 éves, nem biztos hogy angol vót, hát akkor még egybütt is vót tenger./

Integetett a sok nép utánok, még a király is a zsebkendőjével integetett.

– Az egek ura áldjon meg benneteket.

– Szaporoggyatok, meg mint erdőbe a csóka. Még a fogatok közt is száradjon a póka. Mikor átal értek a tengeren, itthon Magyarországon is nagy lakodalmat csaptak. Mikor ha zaért a király a tenger partról, gondolta, elmondja a feleségének, hogy ment el a lovag a feleségével. Majd hanyatt esett, hogy üresen tanálta a szobát. Még az ágy is be vót vetve. Elkezdett oszt kereskedni, hogy hol szökhett el a felesége. Addig meddig kereskedett, megtanálta a vak jukat, mely el volt firhangolva.

– Na, itt szökött meg, leereszkedett oszt a király a vakjukba, megyen, hát egyenesen a lovag szobájába vezetett. Akkor nagyon elszégyellte magát, vissza ment a felesége szobájába, harmadik emeletre ott kiugrott az ablakon. Szörnyet halt.

Azóta nem tartanak a királyok lovagot.

Elmondta: Maczkó János, Gégény

AaTh 1419F "Én bizony egy szegény disznó vagyok"

A SZEGÉNY DISZNÓ

A pék felesége szeretőjével mulatozott, amikor váratlanul ha zaérkezett férje. A meglepett szerető hirtelen kilépett az ajtón, s a közeli disznópajtába rejtőzött. A gazda, aki bemenetelkor valami zörgést hallott, de a sötétség miatt semmit sem láthatott, oda szólt:

– Ki az?

Erre a kétlábu állat görögni kezdett, mint a disznó. Amikor a pék tovább is kíváncsiskodott kilétére, szorult állapotában reszketős hangon megszólalt:

– Én biz' egy szegény disznó vagyok.

A pék azt gondolta, hogy az ördög beszél a disznóból, és szaporán beszaladt a házba.

György Lajos, 1938. 101-102 p. 53. sz. András Sámuel, 1790 II. 169. sz. nyomán.

AZ EGYÜGYŰ PARASZTBÓL PAP LESZ

Hát vót a faluba ̄ety házaspár, és az csak kettecsként vót a feleségivel, és az embör elmönt röggé ki szántani, estélig szántott. Hát a felesége még odahaza a ház körü dolgozott. Hát este még am ̄ety katona szállást kérni, hát ̄egyenessen odatalát ehho a m̄enyecskehő. Mingyár mongya a katona: – Hát kaphatnék-ē itten szállást az éccakára?

Hát akkor monta a m̄enyecske: – Hát majd – aszongya – estére a zuram meggyün a szántásból.

Ezök addig beszélgettek, katona még a m̄enyecske utóbb össze szerelmeskettek. – Hogyan lehetne – aszongya a m̄enyecske – hogy az ura n̄e talájjon haza? Odakinn van a kapu előtt egy borzafabokor, azt vággya ki, akkor sohasē talál haza.

Akkor kimönt a katona, kivákta a borzafabokrot. Este gyün haza a zura szántásbul az ökrökkel; persze odaért a kapuhol a szekérrel, be is akartak az ökrök m̄enni, de nem eresztötte be a gazdájuk, mert n̄em tutta, hogy az ű háza az, vagy a másé, mer n̄em ismerte még, és így tovább m̄ent a falun végig. Kiért a falubul, akkor ott kifogta az ökröket, és oda kötözte a szekérhöl űket, ő még belefekütt a szekér hasába, és hamargyossan el is alutt. Mikor elalutt, akkor a baka még a m̄enyecske elvezették az ökröket haza, szekeret otthatták.

És abba za éccakába még, abba a faluba rablás történt, a papot kirabóták. Mindönféle papiruhát elvittek onnan, elhosztak. És mikor utközbe gyüttek, taláták ott ezt a szekeret, aztán bennefekütt ez az embör. És evvel a papiruhával ezt az embört benn a szekérbe fölötöztették, akkor otthatták, elmöntek azok a rablók onnan.

Hát röggel fölëbred, körülñizi magát: – Nini – aszongya – én vagyok-ē? – Aszongya: – Mégsē én vagyok! – N̄em űs-

merte még magát sē.

El is m̄ent, ammint m̄ent, hát az utonn ott űrözt a kánász, kiátott nekijje: – Hová mégy, Pista? – aszongya.

Aszongya: – Micsoda Pista?! N̄em látod, hogy én pap vagyok!

Aszongya: – Elmögyök, – aszongya – keresök fárét – aszongya. – Ha sikerül – aszongya – tē is gyühecc velem –, aszongya – jó lösző tanittónak.

Ugy is l̄ett, elm̄entek mind a ketten. Éppen betalátak ̄ety faluba, kellöt vóna ̄ety pap még asztán ̄eggy tanittó. Mingyár jelöñköztek a birónál. Biró mingyá összehivatta a zelöljárokat, hogy itt jelöñközik mast ̄ety fiatal d̄erék pap, még ̄eggy tanittó. Még is választották mind a kettöt, az ̄eggyiket tanittónak, amásik pap l̄ett. űrűtek a népek, hogy mast van ̄ety szép, d̄erék fiatal pap, még tanittó is. Hát sokann m̄entek a templomba, még az is, aki azelőtt ̄ecc̄ersē vót, hogy mas mien szép mise és prédikáció lössz!

Elkeszte pap ott az oltárná: – Mise, mise prédikáció! /Liturgiát utánzó énekléssel./

Tanittó még a kórusru: – Régēn is ugy vót, mast is ugy l̄essz /énekelye/.

N̄észtek a népek ̄egymásra: – Hát mi ez? ̄Egyebet enn̄em tud?

Avval akkor elmut a mise. Akkor a népek izétek: – Hát maj talán győ vasárnap szöbb lössz, mast még talán szöm̄ermös.

Akkor rágyüvő vasárnap röggel átmönt a tanittó a papnő; monta neki, hogy űneki van ̄egy galamb, majd ű fölviszi a zsebgyébe a kórusra, és akkor ő még az oltárná mongya: – Jöjj el Szentl̄élök Uristen! – Majd ő még akkor kiereszti, asztán maj röpül a templomba, a népek még csodákoznak, hogy elgyütt a Szentl̄élök.

Akkor is ugy lött a pap elkezte a zoltárná: – Jöjj el Szentl̄élök Uristen!

Tanittó még a kórusru l̄ekiatott: – Ugyám, de megdög-lött /énekelve/.

És akkor avval megēñ kimut a mise. Zugolöttak a népek: – El kell innen tönni, ijen papot itten n̄em hasznáhat-

nak! Akkor irtak a püspökséghez, hogy tegye el őket innen, mer ilyen pap nekik itt nem egzisztál, mer ez egyebet nem tud mind: – Mise, mise, prédikáció!

Aszongya püspök: – Mi kell nektek bibaszok, hát nem mise még prédikáció. Más egyebet nem csinálhatok köztetek, nyugdíjba kell tönni, akkor athatok más papot még tanított.

És így akkor mekkapták a nyugdíjat, és akkor fogattak más papot még tanított.

Itt a vége.

Banó István, 1941. /UMNGy II./ 144-146 p. 13. sz.

AaTh 1419E^x A férj nem ismeri meg önmagát

SZEGÉNY LEÁNY, SZEGÉNY LEGÉNY, GAZDAG LEGÉNY

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, s annak a szegény embernek volt egy leánya. Járt ahhoz a leányhoz egy gazdag legény és egy szegény legény. A gazdag legény boldogtalan volt, a szegény ügyes. Szerette a szegény legény a leányt, s a leány is szerette a szegény legényt. De szeretete volna a gazdag legény gazdagságát is. Azért megkérdezte az apjától, hogy melyikhez menjen férjhez. Az apja azt mondta:

– Menj, leányom, a gazdag legényhez, mert ott a jó gazdagságban inkább megélhetsz.

A szegény leány szót fogadott az apjának, s a gazdag legényhez ment férjhez. Így telt-múlt az idő vagy egy hónapig, mikor egyszer találkozik a szegény legény a menyecskével, s azt mondja neki:

– No, hát nem jöttél hozzám feleségül, legalább adj alkalmat, hogy egyet mulassunk ketten.

Azt mondta a menyecske a szegény legénynek:

– Este, vacsora után csak várj a disznópajta szöginél.

A szegény legény hát este a disznópajta szögihez menyen, s ott várja nagy pontosan a menyecskét. De a menyecske nem ment ki, hanem mikor vacsora után az ura le akart feküdni, azt mondja neki:

– De bizony hallá-e kied, ne feküdjék le, hanem menjen ki, s nézze meg, hogy a disznók nem malacoztak-e meg.

Az ember ki is menyen a disznópajtához, hát egyszer csak meglátja a szegény legényt. Kérdi:

– Hát te mit keresel itt?

A szegény legény látja, hogy megcsalta a menyecske, de összeszedi magát, s azt mondja:

– Én bizony azért jöttem ide, mert fogadtunk a kórus-

ban, hogy neked hat disznód van, s mind a hat malacozó, hogy megnézzem, igaz-e.

Igy kimentette magát a szegény legény. Másnap ismét találkozik a menyecskével. Azt mondja neki a menyecske:

– A tegnap megcsaltalak, de ma este csak jöjj el a pajtába, s ott bizonyosan megkapsz.

De a menyecske most is, mikor az ura le akart feküdni, azt mondta neki:

– De bizony hallá-e kied, ne feküdjék le, hanem menjen ki a pajtába, s nézze meg, hogy a tehenek megbornyuztak-e.

Az ura ki is menyen a lámpással, hát csak most is ott kapja a legényt. Kérdi tőle:

– Hát te mit keresel megint itt?

A legény azt mondta:

– Most is fogadtunk a kórusban, hogy neked két tehened van, mind a kettő bornyuzó, s azért jöttem, hogy megtudjam, vajon igaz-e.

Igy a legény most is kimentette magát. Másnap ismét találkozott a menyecskével. A menyecske azt mondja:

– Este csak jöjj az ablak alá, s mikor vacsoráztunk, a kalánt úgy belévágom a tálba, hogy megzördül. Abból megtudod, hogy vacsoráztunk. Azután az uram hamar elalszik, s én megkopogtatom az ablakot, hogy bejöhetsz, s reggelig mulathatunk.

Ugy is lett. Mikor vacsoráltak, lefeküdt a menyecske ura. A felesége meghagyta neki, hogy feküdjék jól be, ne szorítsa őt mindörökké ki az ágy karéjára. Azután beeresztette a szegény legényt, s lefeküdtek az ura mellé. Megmozgatja az ura lábát, s észreveszi, hogy igen sok láb van az ágyban. Kérdi a menyecskétől:

– Kié ez a sok láb, feleség?

– Hát kié volna másé, mint az enyém és a kiedé.

Az ember le akart szállni az ágyból, hogy megkérdezze a kántor komájától, hogy neki feleségestől hány lába van. Azt mondja az asszony neki, hogy csak csusszék le ott az ágy végénél, s ne járjon mindig rajta keresztül. Így nem vette észre az ura a szegény legényt. Az ember el is ment a kántorhoz, s megkérdezte, hogy neki feleségestől hat lába van-e,

mert nekik annyi van. A kántor azt mondta, hogy neki is csak két lába van, a feleségének is kettő. Ekkor a gazda ember hazafelé tért, s bé akart menni a házba. De a menyecske bezárta az ajtót, s kérdé:

– Ki az?

– Hát ki volna más, én vagyok, az urad.

– Az én uram itthon van. Ugye itthon van, hallja-e?

– Kérdé a szegény legénytől, mire azt felelte:

– Itthon.

Erre azt hiszi a menyecske ura, hogy nem jó helyre jött, s kezd ügyelődni szerteszéjjel, hogy vajon az ő háza-e. De csak a magáénak ismeri. Ezután visszamenyen a nagy hóban a kántor komájához. Kéri, hogy vezesse őt haza. A kántor ki is jön, s megijed, mikor a komáját meztláb, ingben, gatyában meglátja. Azt mondja:

– No, komám, jöjjön, üljön a hátamra, én hazaviszem.

Ugy is lett. Amikor az ajtóhoz érnek, ismét kopogtatnak, de a menyecske megint csak azt mondja:

– Az én uram itthon van. Ugye itthon van kied? – kérdé a legénytől, amire megint azt felelte:

– Itthon.

Erre a kántor úgy megijedt, hogy belevágta a komáját a nagy hó kellős közepébe, s futni kezdett hazafelé. A komája is feltápászkodott a hóból, s futni kezdett utána. Ahogy a kántor hazamehetett, bezárta az ajtót, s hiába kiabált a komája, nem eresztette be, azt mondta neki:

– Ördögökkel cimborálsz.

Hazamenyen erre a gazdag ember nagy elszontyolodva, s ismét kezdi vizsgálni a házat. Kerül, fordul a ház körül, nézegeti, s azt mondja:

– Kilenc öl hosszura, négy öl szélesre építettem a házat, ez is annyi, mégsem az enyém.

Utoljára is nem tehetett egyebet, elment a pajta ereszébe, s leült oda nagy szomoruan. Jön ki reggel a felesége, hát meglátja az urát a pajta ereszében. De felpattan, uram isten, a menyecske. Kezdi szidni az urát összevissza mindennek, hogy tudta nélkül otthagya őt, s más fejérnéphez jár.

Azt mondja:

– Én többet ilyen emberrel nem élek egy kenyéren!

Kikergette az életből az urát. A gazdag ember el is futott ingben, gatyában a nagy hóban. Még ma is fut, ha meg nem halt.

A menyecske pedig hozzámert a szegény legényhez, s úgy éltek a nagy gazdagságban boldogan, mint a hal a vízben.

Máig is élnek, ha meg nem haltak.

Olosz Katalin, 1972. 156-158 p.

AaTh 1423 A duplán látó férj

A RÁSZEDET MOLNÁR

A mónár bemögy a szobájjába és a mónár legénye ott fekszik a felesége mellett. Nem szót a mónár, kimönt. – Két fejet látok, de már mégse szóllok, háboruságot nem szörzök.

Kimögy a malomba, az asszon mög leugrik az ágyrul, átulmögy a szomszédja asszonyához. – Nézze csak kend Bözse néni, hugyan jártam? aszondja az én uram, hogy két fejet lát.

– Mi vót kedvesöm a vacsora az este?

– Petrezsirmos kása.

– Mingyár elmögyök a malomba.

Avval ott egy kis terét vösz a hóna alá, elmögy a malomba.

– Adjon isten jó röggelt, két mónár!

Aszondja:

– Osztán mi ez?

– No, megbocsásson, az isten áldjon, az este jólaktam petrezsirmos kásával, és most két fejet látok.

– Mivel lakott kend jó'?

– Hát édös gyerököm, az este petrezsirmos kását öttem, hát most két fejet látok.

– De jó, hogy azt a kedves feleségömet nem bántottam! Hiszen mint az este nálunk is petrezsirmos kása vót, és én is két fejet láttam.

Vikár Béla, 1905 /MNGy VI./ 314-315 p. 11. sz.

A SZÉP EMBER ÉS A CSALFA ASSZONY

Volt egyszer egy igen-igen szép ember. Nem volt ennek párja széles ez világon, a ki szépségében vetekedett volna vele. Le is festették a képét, s úgy hordozták szerteszélylyel az egész országban. A ki csak látta, meg nem állotta, hogy meg ne vegye, s rámába tétették, mint a szüz Mária képét. A sokból egy eljutott a királyné kezébe is, s ez nem győzte eleget nézni, bámulni. Azt mondja egyszer a királynak:

– Nem tudom elhinni, hogy élő ember képe ilyen legyen.

– Hát édes feleségem, ott van a neve a kép alatt, az is oda van írva, hogy hová való; megtudhatod, csak akard, hogy a festő igazat festett-e?

El is indít a király két hajdut utána, a szép ember azokkal utra is kel nagy örvendezve; de mikor már jó messzire haladtak volna, eszébe jut, hogy az imádságos könyvét ott-hon felejtette. A nélkül pedig ő egy lépést sem ment tovább, mert az volt a hite, hogy a szépsége csak úgy lesz állandó, ha abból a könyvből mindennap imádkozik.

A hajduk visszakésérik s ő bemegegy az imádságos könyvért. Hát édes Istenem, a felesége már ott szerelmeteskedik egy éfiu legénnyel. Ezen úgy megmérgeződött, hogy egyszeribe megváltozott színében s olyan lett, mint a cseppentett viasz. Hanem mit csináljon? a hajduk siették, s neki menni kellett.

Megérkeznek a király várába, bevezetik a király elébe, ez csak megnézi:

– Magad is szép ember vagy, mondja a király, de a festő mégis csak csalt, mert a kép szebb, mint te magad.

– Felsőleges királyom! – mond a szép ember, – küldjön csak engem egy külön-szobába három napra, tudom Istenem, is-

mét szép leszek.

Ad is a király neki egy külön szép szobát, melynek az ablaka épen a kertre nyilott. Ide ült minden jó hajnalba' a szép ember, s jó hajnaltól késő estig mindég csak imádkozott a könyvéből, hogy az Isten adja vissza szépségét.

Egyszer a mint épen az ablakon kitekint, látja, hogy a királyné kisurran a palotából, megy a filegóriába, s ott egy csunya szerecsnnel csókolózik-mókolózik. Erre úgy megvigasztalódott, hogy abban a pillanatban visszakerült a szépsége.

Három nap multával jelenti magát a királynál.

– Most már látom, – mondja a király – hogy a festő csakugyan nem csalt, mert most a képnél is szebb vagy; de mondd meg, hogy vesztetted volt el a szined, s hogy kaptad ismét vissza?

A szép ember elbeszél mindent, a hogy történt.

– Így biz'a felsőleges királyom! elgondoltam, miért adnám én bunak a fejemet, mikor még a felsőleges király is egy hajban evez velem. Mikor ezt elgondoltam, egyszeribe' szebb lettem, mint azelőtt is.

Azt mondja erre a király: – No te szép ember! te már megvigasztalódtál, de én megkeseredtem? menjünk most addig, míg én is megvigasztalódom.

El is indulnak, mennek országon-világon keresztül, hegyen-völgyön által. A mint egy mezőn haladnának, látnak egy négy ökrös ekét szántani, még pedig úgy, hogy az asszony fogta az eke szarvát, az ura meg az ökröket hajtotta, A mint közelebb érnek, látják, hogy a gazda egy nagy ládát emel a hátán, s csak úgy csurog róla az izzadtság. Kérdi a király: hogy van az, hogy nálatok asszony tartja az ekét, a gazda pedig az ökröt hajtja. Hát – felel az asszony, mi csak ketten vagyunk, nincs senkink; ebben a ládában van a legföltősebb kincsünk s nem merjük otthon hagyni; még a szántó föld végére sem merjük letenni, mert míg egyet fordulunk, elviheti valaki. Azért hordozza uram a hátán, s hogy miatta nem tud leholni, én tartom az ekét s én is váltom meg.

– Hadd lássuk, – mond a király – mi van a ládában?

Az asszony fogadkozott, hogy ezt így nem lehet s úgy nem lehet megnézni senkinek, de a király parancsolta, muszáj volt, Felnyitja nagy kénytelenkedve; hát uram Jézus szent Péter! a szeretője ott kuczorog a ládában!

Elneveti a király magát, s azt mondja a szép embernek:

– No már most én is meg vagyok vigasztalódva, mert ha a feleségem más szeretőt tart is, de legalább nem hordoztatja velem a hátamon.

Kriza János – Orbán Balázs – Benedek Elek – Sebesi Jób,
1882. /MNGy. III./ 393–396 p. 12. sz.

Use of the Catalogue

The types of jokes follow the sequence of the Aarne Thompson Catalogue. Types having no correspondence in the international Catalogue are noted by "MNK".

Hungarian denomination of the type follows the type number, after that we put in brackets the title of the type, according to the AaTh Catalogue in order to facilitate identification. After the title – again in brackets – the corresponding numbers of the Honti or Berze Nagy Catalogues are given – if any. If not, it is shown by /-/. Afterwards the generalized, short contents of the type is given, summarizing the most characteristic content elements of all the variants. After that we publish the most widespread Hungarian version's type description in segments: I: basic situation; II: development or turning point; III: consequence or solution.

The above is followed by the variants, in the sequence of the collection, or, if it is not indicated, in the sequence of publication. Afterwards: the name of the collector, the year of collection or publication /manuscripts are indicated by "Ms"/, page No., line No., title of the variant, place and date of collection, and finally the type formula /in case it consists of several types/. There is no number in cases, where only the type in question is given.

AaTh 1350 The Loving Wife

A man makes a wager that even after his death his wife will be faithful to him. The test reveals the woman's readiness to new marriage, or love affair.

AaTh 1351 The Silence Wager

In the quarrel of a married couple the loser is the one who breaks silence first. A stranger makes the husband jealous thus he breaks silence.

AaTh 1351A^x Lost Tongue

A wife revenges herself on her husband by keeping silence. The husband gets her to speak with a trick.

AaTh 1353 The Old Woman as Trouble Maker

The devil becomes envious of the happiness of a married couple and with the help of the village's witch incites hostility between them. The witch deceives them with a false appearance and adds to their anger even more with her advices. The deceived husband revenges himself on her wife.

AaTh 1355 The Man Hidden under the Bed

Two husbands want to know which wife is more faithful: the ugly or the beautiful. They trick them to speak and eavesdrop the confessions of their wives from under the bed. Both women have been unfaithful.

AaTh 1355B Adulteress tells her Lover"I can see the Whole World"

The damaged man overhears from his hiding place the flirting of lovers. When one of them in extasy cries: "I can see the whole world." The hiding man asks: "Can you see my lost calves or lost things?"

AaTh 1355C The Lord Above will Provide

The poor man by chance hides at a place from where he overhears the talk of two lovers. To the anxious question of the woman "Who shall provide for the child to be born?" the man answers "He above will take care of it." The man hiding eventually above them frightfully protests against making it his business.

AaTh 1355A^x Unfaithful Wife as Judge

The deceived husband is warned by a stranger and the two lay bare the lovers. The woman beats both of them.

MNK 1355B^x Wayfarer in the peartree

A wayfarer is hiding in a fruit-tree/under the bed. Overhears the lovers' dallying and scares them to death with his apt remarks, suitable to their conversation.

AaTh 1358A Hidden Paramour Buys Freedom from Discoverer

A naked man has to put on the clothes of the housewife's paramour, and so the trespassing lover is unmasked.

AaTh 1358C Trickster discovers Adultery:
Food goes to Husband instead of Paramour

A poor man by chance becomes eyewitness of the feast of adulterers and discovers where the unfaithful wife has hidden the good food and her lover upon the husband's arrival home. With the help of a trick he reveals their affair to the husband and the adulterers are punished.

AaTh 1359 The Husband outwits
Adulteress and Paramour

A young wife sets her eye on her neighbour who tells it to the husband. The two of them give a lesson to the wife.

AaTh 1360 The Man Hidden in the Roof

The servant seduces his master's wife. The neighbour warns the husband and they secretly eavesdrop the lovers. The husband shames his wife and expels her.

AaTh 1360C Old Hildebrand

A light-blooded wife sends her husband to a long trip by asking for something impossible. A stranger enlightens the husband on his way, and takes him back home hidden in a sack. At home the stranger tells in singing all what he sees to the husband who answers also in singing. At a given moment the lovers are unmasked and are expelled from the house.

AaTh 1361 The Flood

One of the hidden lovers presents his rump to be kissed to the husband/to the other paramour. He is burned with a hot iron.

AaTh 1362A₁ The Three Months' Child

The woman calculates to her thick-headed husband, how the child was born three months after the wedding: he married her three months ago, she is married for three, and they are together for three - it is altogether nine. The husband puts up with it.

AaTh 1362^x₂ Twelve cradles

When the wife has the child one month after the marriage, the husband buys twelve cradles, because he thinks he will have a child each month. He is told, the child is not his. Retort: "If someone buys a cow and it calves, isn't the calf his?"

AaTh 1363 Tale of the Cradle

Wayfarers asking for a night's lodging are "wandering" from bed to bed in the dark, due to some misleading thing.

AaTh 1364 The Blood-Brother's Wife

The light-blooded young wife is making love with a stranger who tells his adventure at the inn to the husband. The husband, recognizing his wife from the description, invites the stranger to his home and makes him tell the story once more in the presence of his wife. The stranger tells it, but at the end "confesses": it was a dream.

AaTh 1365A Wife falls into a Stream

The husband searches his wife fallen in the river upstream. She has always done the opposite.

AaTh 1365B Cutting with the Knife
or the Scissors

The married couple argue whether the grass/broad-cloth was cut or shorn. Woman must have the last word.

AaTh 1365C The Wife insults the Husband
as Lousy-head

Pugacious wife calls her husband lousy-head. When he sinks her into the water she stretches her arms and makes sign with her fingers of cracking a louse.

AaTh 1365F^x The Buried Wife

Obstinate woman claims the haystack to be strawstack even when her husband punishes her. She prefers death to maintain her opinion.

AaTh 1365H^x Big Bird or Little Bird

Husband brings birds home. The wife says those are thrushes, the husband says those are missel-thrushes. They argue.

AaTh 1365J^x Asking by Opposites

Husband asks his obstinate wife opposite of everything he desires. Finally he makes her skidding into the ditch on her little chair and she falls on the neck of the devil.

MNK 1365L^x Thanks to God, the Basket is Ready

Obstinate wife by no means wants to say to her husband weaving a basket/bread-basket "Thanks to God the basket/bread-basket is ready". The husband beats her. Neighbours overhear it and argue the same way. The squabble spreads in chain.

MNK 1366B^x The Tamed Wife

Husband wanting to tame his wife gives command over to her temporarily. She abuses the situation. He is beating her. When the wife goes and complains, it turns out that the husband wanted only to test her by giving over the command.

AaTh 1370 The Lazy Wife

The husband makes his lazy, idle wife work by beating the cat bandaged on her back.

AaTh 1370A^x He who will not Work shall not Eat

The lad marries na idle girl. In order to make her work he says: "Only he will eat who has worked." The young wife finally has no other choice but to work and becomes diligent.

AaTh 1370B^x Wife too Lazy to Spin

The woman too lazy to spin does not make the shroud to her husband, instead she reels up merely one spool of thread as a grave-shirt on the dead/on the husband pretending himself dead.

MNK 1370D^x The Lazy Woman and the Onion

Husband and wife warn each other in advance: the wife, if getting angry, does not cook/speak for two weeks, and the man, is eats onion, breaks and smashes everything. So it happens. Afterwards they make peace with each other and respect one another's wishes.

MNK 1370E^x The Lazy Wife is Ridiculed

The lazy woman does not like to spin, and has no dress to put on. The husband takes her to a wedding wrapped up in straw/covered with husk. In her shame she overcomes her idleness. /See AaTh 1371^{xx}./

MNK 1370F^x The Lazy Woman does not want to bring Water

The lazy woman does not want to go to the well in rain. They throw water over her.

AaTh 1371^{xx} The Lazy Wife

The lazy wife and her husband have nothing to put on to go to a wedding. The husband rolles her up in tar and feathers and so he takes her to the wedding. /See AaTh 1370E^x./

AaTh 1372 The Box on the Ears

The man goes to get some remedy to cure his wife of her bad habits. Gets a slap in the face as a cure from the doctor/pharmacist. Passes it on to her wife who learns to behave.

AaTh 1373 The Weighed Cat

A man buys meat. His wife/housekeeper eats it. The man weighs the cat and finds: it has the same weight as the meat had. He asks: "I found the meat but where is the cat?"

AaTh 1373A Wife eats so Little

The young wife doesn't want to eat together with her husband, saying she already ate her fill with the smell of the dish. The husband catches her gluttonizing from the pot and punishes her.

MNK 1374^{xx} The Second Wife cannot cook Well

The newly married widower doesn't like the food his new wife makes for him. When she scorches the dish, he recognizes the usual taste.

AaTh 1377 The Husband Locked out

The husband locks out his unfaithful wife at night. The woman tricks him out of the house and bars him out. Calls him a drunkard.

AaTh 1380 The Faithless Wife

The faithless wife wants to do her husband in. When the husband learns it, warns his wife: if he eats certain fine dishes, he will be blind/dead. The wife always gives these dishes to him. The husband feigns blindness, his wife makes love in front of him. The man sets a trap for them and slays his wife /and her lover/.

AaTh 1381 The Talkative Wife and
the Discovered Treasure

The husband discovering treasure misleads his talkative wife in some way, e.g. he scatters different things and says those have fallen as rain. The wife spreads the news of the secret treasure and wants to prove the truth of her words with the things her husband made her believe. The woman is considered mad, thus the treasure remains with the husband.

AaTh 1381A Husband Discredited
by Absurd Truth

One of the married couple wants to prove to the other/about the other that he/she is mad and states an absurdity: having found a fish in the furrow. The other tells the funny story and thus becomes ridiculed.

AaTh 1381B The Sausage Rain

To mislead the thick-headed, the husband/wife throws down sausages through the chimney and says that it has rained sausages. The talkative stupid gives away somehow the secret of treasure-finding and connects its time to that of the sausage rain. Nobody believes him/her.

AaTh 1381C The Buried Sheep's Head

To test his wife's secretiveness and inclination to him the husband is burying the head of an animal. He says to his wife that he has buried the head of a murdered man. The woman charges her husband with murder. Her maliciousness and talkativeness is exposed when the truth turns out.

AaTh 1381D The Wife multiplies the Secret

To test his wife the man "confesses" some absurdity /he has just now laid a crow, laid an egg, etc.../ and asks her to keep it in secret. The woman not only tells the secret, but multiplies it. When the absurd news reach to the end of the village, it will be a flock of birds, a hundred eggs, etc...

AaTh 1381E Old man Sent to School

His wife sends the loafing, thick-headed old man to school to be taught. On his way he finds money/a satchel full of money. The old man meets its owner who asks him if he has seen the lost thing. The old man replies: "Yes, when I went to school." He is laughed at and left there. The old couple gets rich.

AaTh 1383 The Woman does not Know Herself

Some changes are made on a stupid/drunk or merely lazy woman's dress while asleep. When waking up, she doesn't recognize herself.

AaTh 1384 The Husband Hunts Three
Persons as Stupid as his Wife

A man goes to find at least three persons as stupid as his wife/bride.

AaTh 1385 The Foolish Wife's Pawn

A foolish woman hands over her merchandise free at the fair against the promise that she will get its price next time.

In order to recognize the buyer, she changes her fur-coat for the debtor's bad coat.

AaTh 1386 Meat as Food for Cabbage

Thick-headed woman puts pieces of meat on the cabbage-heads in the garden.

AaTh 1387 The Woman Goes to get Beer

The foolish woman goes to the cellar to bring some drink. There she makes a lot of troubles. /She lets the wine flow out, pours flour on it to be dried, twists the neck of the goose that it shouldn't betray her, etc.../

AaTh 1387m The Man Goes to get Wine

A man returning home/a foolish man wants to bring some wine from the cellar. He is making a lot of troubles: lets the wine flow out, pours flour on it, etc...

AaTh 1387* Woman must do Everything like her Neighbours

Following the advice of the husband the wife does everything like her neighbours, at home, but not in a proper way.

AaTh 1391 Every Hole to Tell the Truth

A lad is given the ability to speak to every hole by a supernatural being. He gets convinced of the sins of several maids. He chooses an innocent for wife.

AaTh 1405 The Lazy Spinning Woman

A woman wanting to get rid of spinning finds out that she has no proper tool. When her husband offers to make one for her, she scares him.

AaTh 1406 The Merry Wives Wager

Woman are competing for something: which can best fool her husband. They trick their husbands to do absurdities.

AaTh 1407A Everything!

The greedy, avid old woman accuses the servant-girl with her last words. She interprets those in her own interest and inherits everything.

MNK 1407B* Eating is only a Habit

Greedy man wants to give up eating. Dies of hunger.

AaTh 1408 The Man who does his Wife's Work

A man gives his wife no peace because she sleeps at home he is working all the day. According to the wife's suggestion next day they change roles. The husband does everything wrong, he causes only damage.

AaTh 1415 Lucky Hans

A man makes a wager that his wife approves of everything he does. He makes foolish bargains, his wife approves of all. He wins the wager.

AaTh 1416 The Mouse in the Silver Jug

A candid woman/rarely man laments at Eve of the Paradise, why she disobeyed the Command of curiosity. He/she is also tested: must not look into a covered dish. Cannot stand it.

MNK 1416* Husband Gives Present to His Wife instead of His Lover

Husband promises a present to his sister-in-law in exchange for an assignation. She, on her term, sends the wife instead of her own self. The man discovers the change of persons only the next day, when seeing his present at his wife.

AaTh 1417 The Cut-off Nose/Hair

Wife somehow tricks her husband and when he wants to punish her, she lays in bed some other woman /most frequently the neighbour/ instead of her. The husband takes revenge on the other woman.

AaTh 1419C The Husband's One Eye Covered/Treated

The wife caught with her paramour covers her husband's eye, while her paramour gets away.

AaTh 1419E Underground passage to Paramour's House

The lovers living next to one another connect their rooms by an underground passage. The paramour introduces the wife to her all ignoring husband as his bride. The husband is present

at the wedding of his "friend" and his own wife. He only finds out about the trick when both lovers have already gone.

AaTh 1419F Husband Frightened by Wife's Paramour in Hog Pen

The husband comes home unexpectedly and the paramour is hiding in the hog pen. When the husband hearing suspicious noise from there, asks: "Who are you?" the paramour starts to gruntle: "I am a miserable hog."

MNK 1419D* Foolish Husband cannot find his Way Home

Foolish man returning home does not recognize his own house, because his wife and her paramour have taken off the distinguishing mark while he was away.

AaTh 1419E* Husband cannot Recognize Himself

The foolish or drunken man cries through the door of his own house: "Is the master home?" When they reply: "Yes", he goes away puzzled.

AaTh 1423 The Enchanted Pear-tree

The husband sees his wife lying with her paramour. The wife, with the help of the neighbour-woman explains the situation away.

AaTh 1426^x Man with Unfaithful Wife
Comforted

A very handsome man is cuckolded by his wife with a much uglier man. The husband grows ugly of the pain, but he regains his beauty when discovers that even the king is cuckolded by his wife with an ugly servant.

Die Typen der Schwänke folgen die Reihenfolge im Aarne-Thompson-Katalog. Diejenigen Typen, die keine Entsprechung im internationalen Katalog haben, sind mit MNK bezeichnet

Nach der Typennummer folgt die deutsche Übersetzung der ungarischen Bezeichnung. Danach folgt in der Klammer der Titel, wie er im AaTh-Katalog angegeben ist in englischer Sprache, um die Identifizierung zu erleichtern.

Nach dem Titel stehen in der Klammer die entsprechenden Typennummern in den Honti, bzw. Berze-Nagy Katalogen, sofern sie vorhanden sind; wenn nicht, steht dafür ein Gedankenstrich.

Darauf folgt der kurze verallgemeinerte Inhalt des Typs, der die charakteristischsten inhaltlichen Zeichen sämtlicher Varianten zusammenfaßt. Danach sind die Typen der meist verbreiteten ungarischen Varianten angegeben, und zwar in Segmente geteilt: I. Grundsituation, II. Entwicklung oder Wendung, III. Konsequenz oder Lösung.

Nun folgen die Varianten nach dem Zeitpunkt der Aufzeichnung, bzw. - wenn dieser nicht angegeben ist, nach dem Zeitpunkt des Erscheinens. Danach folgen: der Name des Sammlers, die Jahreszahl des Sammelns oder des Erscheinens.

/Sofern es sich um Manuskripte handelt, steht dabei das Zeichen Ms/, Seitenzahl, Reihenfolge, Titel der Variante, Ort und Zeit des Sammelns und schließlich die Typenformel, sofern sie aus mehreren Typen bestehen. Wenn nur ein Typ erzählt wird, steht keine Zahl dabei.

AaTh 1350 Die rasch getröstete Witwe

Ein Mann schließt eine Wette, seine Frau würde auch nach seinem Tod ihm die Treue wahren. Bei einer Probe stellt sich die Bereitschaft der Frau heraus, eine neue Ehe oder ein Liebesverhältnis einzugehen.

AaTh 1351 Schweigewette

Im Streit eines Ehepaares soll der - oder diejenige verlieren, der oder die schneller das Schweigen unterbricht. Ein fremder Mann macht den Gatten eifersüchtig, worauf der zu sprechen beginnt.

AaTh 1351A* Zunge gesucht

Die Frau rächt sich an ihrem Mann durch Schweigen. Der Mann veranlaßt die Frau auf schlaue Weise, das Schweigen zu brechen.

AaTh 1353 Böses Weib schlimmer als der Teufel

Der Teufel beneidet ein Ehepaar wegen seines Glücks und bringt es mit der Hilfe der Dorfhexe zu einer Streitigkeit der Eheleute. Ein altes Weib führt die Ehehälften durch falschen Anschein irre und macht durch seine Ratschläge den Zwist noch ärger. Der irreführte Gatte übt Rache an seiner Frau.

AaTh 1355 Mann unter dem Bett versteckt

Zwei Männer wollen sich davon überzeugen, ob eine häßliche oder eine schöne Frau treuer ist. Durch Schlaueit veranlassen sie ihre Frauen zum Reden, und der eine Mann belauscht, unter

dem Bett versteckt, was die Frauen gestehen. Beide Frauen begingen Ehebrüche.

AaTh 1355B Ehebruch belauscht

Ein geschädigter Gatte belauscht von seinem Versteckplatz aus das Liebesspiel der Verliebten. Als sie in ihrer Seligkeit ausruft: "Ich sehe die ganze Welt!". Bemerkt dazu der versteckte Mann, ob sie auch das verlorene Tier oder einen verolenen Gegenstand sieht?

AaTh 1355C Herr über uns

Ein armer Mann versteckt sich zufällig an einem Ort, von wo aus er das Gespräch eines Liebespaares belauschen kann. Auf die besorgte Frage der Frau, "wer für das Kind, das kommen würde, sorgt", antwortet der Mann: "Der Herr über uns wird schon für es sorgen!" Der Mann auf seinem Versteckplatz, der gerade über den beiden liegt, verwahrt sich erschrocken dagegen, daß man ihm das Kind aufhalsen will.

AaTh 1355A* Die treulose Frau als Richterin

Der betrogene Gatte wird von einem fremden Mann ermahnt, worauf die beiden zusammen die Frau mit ihrem Geliebten belauschen. Die Frau verprügelt die beiden.

MNK 1355B* Wanderer auf dem Birnbaum

Ein Wanderer versteckt sich auf einem Birnbaum /oder: unter dem Bett/. Er belauscht die Liebelei des Paares und versteht es, passende, treffende Bemerkungen dazwischen zu rufen, die die beiden zu Tode erschrecken.

AaTh 1358A Der nackt ausgezogene Liebhaber
erkauft die Freiheit

Der Gatte, der nichts anzuziehen hat, zieht die Sachen des Liebhabers seiner Frau an. Nun bleibt dieser nackt und wird entlarvt.

AaTh 1358C Die dem Liebhaber zugedachten
guten Bissen eignet sich der Gatte an

Ein armer Mann wird durch einen Zufall Augenzeuge vom Mahl der Ehebrecher, er sieht auch, wohin die Frau, als der Gatte nach Hause kommt, den Liebhaber und die guten Bissen versteckt. Er verrät alles dem Gatten, die Ehebrecher bekommen ihre Strafe, und der Gatte die guten Bissen.

AaTh 1359 Der Gatte durchschaut die Ränke
seiner Frau und ihres Geliebten

Eine junge Frau wirft ein Auge auf den Nachbarn. Dieser hinterbringt es dem Gatten, und die beiden Männer erteilen gemeinsam der Frau eine Lektion.

AaTh 1360 Der Mann auf dem Dach

Der Knecht verführt die Frau seines Herrn. Der Nachbar klärt den Gatten auf und sie belauschen im Geheimen das Liebespaar. Der Gatte beschämt seine Frau und jagt sie aus dem Haus.

AaTh 1360C Der alte Hildebrand

Die leichtlebige Frau schickt ihren Gatten mit einem unmöglichen Anliegen auf einen langen Weg. Unterwegs klärt ein Fremder den Mann auf, steckt ihn in einen Sack und bringt

ihn nach Hause. Der Fremde teilt dem Gatten seine Beobachtungen in einem Gesang mit; der Gatte aus dem Sack antwortet ebenfalls singend. Im richtigen Augenblick werden die Verliebten entlarvt und aus dem Haus gejagt.

AaTh 1361 Flut vorgetäuscht

Der eine versteckte Liebhaber recht seinen Hintern dem Gatten /oder: dem anderen, dem zweiten Geliebte/ zum Kuß Man versengt ihn mit glühendem Eisen.

AaTh 1362A^x₁ Ein Dreimonatskind

Die Frau rechnet ihrem dümmlichen Mann vor, warum das Kind drei Monate nach der Hochzeit geboren wurde: Drei Monate sind es, daß er sie geheiratet hat, drei Monate, daß sie ihn genommen hat, drei Monate, daß sie mit ihm lebt, zusammen sind das neun Monate - der Mann findet sich drein.

AaTh 1362A^x₂ Die zwölf Wiegen

Der Mann, dessen Frau einen Monat nach der Heirat ein Kind bekommt, kauft zwölf Wiegen; er denkt sich nämlich, es wird jeden Monat ein Kind kommen. Andere Leute klären ihn auf, das Kind sei nicht von ihm. Replik: Wenn jemand eine Kuh kauft und diese nach einem Monat kalbt, gehört das Kalb nicht ihm?

AaTh 1363 Die Geschichte von der Wiege

Eine leichtlebige junge Frau treibt es mit einem Fremden, der von seinem Abenteuer im Wirtshaus ausgerechnet dem Gatten erzählt. Der Mann erkennt nach der Beschreibung seine Frau

und lädt den Fremden zu sich ein und veranlaßt ihn, seine Geschichte im Beisein seiner Gattin noch einmal zu erzählen. Der Fremde tut das wohl, aber "gesteht" zum Schluß, er habe die Geschichte geträumt.

AaTh 1365A Die Frau ist in den Fluß gefallen

Die Frau, die immer das Gegenteil davon tut, was die anderen Leute, fällt in den Fluß: Nun sucht der Mann sie im Wasser gegen die Strömung.

AaTh 1365B Geschoren oder geschnitten

Das Ehepaar streitet, ob das Gras /oder das Tuch/ geschoren oder geschnitten wird. Das letzte Wort muß die Frau haben.

AaTh 1365C Die Frau nennt ihren Mann "Lauser"

Die zänkische Frau schimpft ihren Mann einen Lauser. Der steckt die Hand ins Wasser und macht dann mit den Fingern so als würde er eine Laus zerquetschen.

AaTh 1365F^x Sag, es ist Heu!

Die eigensinnige Frau behauptet von dem Heuschober, er sei ein Strohschober. Der Mann droht ihr, aber sie ist eher zum Sterben bereit als zu sagen: Es ist Heu!

AaTh 1365H^x Großer Vogel, kleiner Vogel

Der Mann bringt Vögel nach Hause. Seine Frau sagt, es seien Amseln. Der Gatte behauptet, es seien Drösseln. Darüber

zerstreiten sie sich.

AaTh 1365J^x Der Mann fordert von seiner Frau immer das Gegenteil

Die Frau ist störrisch, der Mann verlangt von ihr immer das Gegenteil von dem, was er wünscht. Schließlich läßt er sie auf ihrem kleinen Stuhl rücklings in den Graben stürzen, wo sie dem Teufel in die Arme fällt.

MNK 1365L^x Der Mann flicht einen Korb

Die eigensinnige Frau will um keinen Preis sagen: Gott sei Dank, der Korb ist fertig! Deswegen verhaut sie der Mann. Die Nachbarn erfahren das und zerstreiten sich auf die gleiche Weise. Der Krach verbreitet sich von Haus zu Haus.

MNK 1366B^x Die gezüchtigte Frau

Um seine Frau zu züchtigen, überläßt er ihr vorübergehend die Befehlsgewalt. Sie treibt damit Mißbrauch. Der Mann verprügelt sie deswegen. Als sich die Frau darüber beklagt, stellt es sich heraus, der Mann wollte sie nur auf die Probe stellen.

AaTh 1370 Die faule Frau

Der Mann will seine faule Frau auf die Weise zur Arbeit nötigen, daß er ihr eine Katze auf den Rücken bindet und dann diese verhaut.

AaTh 1370A^x Wie die Arbeit, so das Essen

Um seine arbeitsscheue Frau zu belehren, erklärt er, zu essen bekomme nur eine, die arbeitet. Die junge Frau wird so gezwungen zu arbeiten und wird schließlich felibig.

AaTh 1370B^x Die faule Frau mag nicht spinnen

Die Frau, die nicht spinnen mag, fertigt nicht einmal ein Leichentuch für ihren Mann an. Den toten, oder sich nur tot stellenden Mann umwickelt die Frau mit einer Spule Garn: Das soll sein Totenhemd sein.

MNK 1370D^x Die faule Frau und die Zwiebel

Die Eehälften sagen einander im vorhinein: Wenn die Frau geärgert wird, kocht sie /oder spricht sie/ zwei Wochen lang nicht. Der Mann wiederum, wenn er Zwiebeln isst zertepert und zertrümmert alles. So geschieht es zu Beginn. Später versöhnen sie sich und respektieren gegenseitig ihre Wünsche.

MNK 1370E^x Beschämung der faulen Frau

Die faule Frau mag nicht spinnen. So hat sie auch nichts anzuziehen. Der Mann nimmt sie, in Stroh gewickelt, zu einer Hochzeit mit. Die Schande bringt sie zu besserer Einsicht, nun wird sie felibig.

MNK 1370F^x Die faule Frau mag nicht Wasser holen

Sie mag bei Regen nicht zum Brunnen gehen. Sie wird mit Wasser begossen.

AaTh 1371^{xx} Die faule Frau und "das neue Hemd"

Die faule Frau und ihr Mann haben nichts anzuziehen, um zu einer Hochzeit gehen zu können. Der Mann wälzt seine Frau in Pech und Federn. so geht er mit ihr zu einer Hochzeit.

AaTh 1372 Ohrfeige als Heilmittel

Um seine Frau von ihren schlechten Eigenschaften zu heilen, geht der Mann zum Arzt. Der versetzt ihm eine Ohrfeige als Heilmittel. Die gibt der Mann weiter an seine Frau. Das Heilmittel erweist sich als nützlich.

AaTh 1373 Die gewogene Katze

Der Mann bringt Fleisch nach Hause. Seine Frau /seine Wirtschaftlerin/ ißt das Fleisch auf und behauptet, die Katze habe es gefressen. Der Mann wiegt die Katze und findet, daß sie genau soviel wiege wie das Fleisch wog. "Jetzt ist das Fleisch da, aber wo ist die Katze?" fragt er.

AaTh 1373A Die schwache Esserin

Die jung Verheiratete will nicht mit ihrem Mann essen, sie sei schon satt vom Speisengeruch, behauptet sie. Der Mann ertappt sie dabei, als sie sich aus dem Kochtopf satt ißt. Er straft sie.

MNK 1374^{xx} Die zweite Frau kocht nicht gut

Dem neu verheirateten Witwer kann die Kost, die die neue Frau bereitet, nicht schmecken. Erst als sie einmal das Essen

anbrennen läßt, erkennt der Mann freudig das Essen, an das er gewöhnt war.

AaTh 1377 Der vor die Tür gesetzte Ehemann /Puteus/

Der Mann läßt seine leichtlebige Frau in der Nacht nicht herein in die Wohnung. Die Frau lockt mit einem Trick den Mann aus dem Haus, und nun schließt sie ihn aus. Sie nennt ihn einen Säufer.

AaTh 1380 Blind füttern aus Untreue

Die treulose Frau will ihren Mann loswerden. Als der Mann das merkt, klärt er seine Frau auf, wenn sie von einer feinen Speise ißt, wird sie blind /oder stirbt/. Daraufhin füttert die Frau den Mann ständig mit solch feinem Essen. Der Mann stellt sich blind, und die Frau treibt es mit dem Liebhaber in seiner Anwesenheit. Der Mann lockt seine Frau /und deren Geliebten/ in die Falle und macht ihnen das Garaus.

AaTh 1381 Die geschwätzig Frau und der gefundene Schatz

Der Mann, der einen Schatz gefunden hat, redet seiner Frau ein, die verschiedenen Gegenstände seien als Regen vom Himmel gefallen. Die Frau plaudert überall von dem geheimen Schatz und zeigt zum Beweis den Kram, den ihr Mann als Geschenk des Himmels ihm gegeben habe. Alle halten die Frau für dumm, und so bleibt der richtige Schatz bei dem Mann.

AaTh 1381A Lisch aus dem Graben

Das Ehepaar will – gegenseitig – beweisen, daß er oder sie verrückt ist. Sie behaupten Unmöglichkeiten: Er will einen Fisch in der Furche gefunden haben; sie erzählt den sonderbaren Fall anderen Leuten und macht sich lächerlich.

AaTh 1381B Der Bratwurstregen

Der Mann /oder die Frau/ der /oder die einen Schatz gefunden hat/ läßt verschiedene Würste durch den Schornstein herunterfallen und behauptet, ein Wurstregen sei gefallen. Der oder die Geschwätzig plaudert bei einer Gelegenheit das Geheimnis des Schatzfundes aus und stellt das als einen Wurstregen hin. Keiner glaubt ihr oder ihm.

AaTh 1381C Der vergrabene Schafskopf

Um die Verschwiegenheit und die Treue seiner Frau auf die Probe zu stellen, vergräbt der Mann einen Schafskopf. Seiner Frau sagt er, er habe den Kopf eines ermordeten Menschen vergraben. Die Frau beschuldigt ihren Mann als Mörder, aber wird als bössartige Schwätzerin entlarvt, als der Schafskopf ausgegraben wird.

AaTh 1381D Die Schwätzerin plaudert das ihr anvertraute Geheimnis aus und vergössert es

Um seine Frau auf die Probe zu stellen, "gesteht" er ihr eine Unmöglichkeit /er habe jetzt gerade eine Krähe /ein Krähenei/ gelegt, sie dürfe es aber niemandem erzählen. Die Frau plaudert nicht nur das Geheimnis aus, sie erfindet noch manches dazu. Bis die Nachricht ans Ende des Dorfes gelangt, werden aus ihr ein ganzer Schwarm Vögel und hunderte von Eiern undsoweiter.

AaTh 1381E Der alte Mann geht zur Schule

Den zu Hause im Wege stehenden dümmlichen alten Mann schickt seine Frau in die Schule, damit er gebildet wird. Der Alte findet auf dem Weg zur Schule /Geld/ einen mit Geld gefüllten Ranzen. Als er dem Eigentümer des Fundes begegnet, antwortet er ihm auf seine Frage: Jawohl, er habe solches gefunden, als er zur Schule ging. Man lacht ihn aus und läßt ihn stehen. Das alte Ehepaar wird reich!

AaTh 1383 Die Frau erkennt sich nicht wieder

Die einfältige, betrunkene oder nur faule Frau schläft ein, unterdessen legt man ihr ein anderes Gewand an. Als sie erwacht, erkennt sie sich nicht wieder.

AaTh 1384 Narrensuche

Ein Mann geht los, um mindestens drei Personen zu finden, die so närrisch sind wie seine Frau /seine Verlobte/.

AaTh 1385 Das Pfand der dummen Frau

Eine dumme Frau gibt auf dem Markt ihre Ware unentgeltlich einer anderen hin, den Gegenwert würde sie das nächste Mal bekommen. Um ihre Schuldnerin bestimmt wiederzuerkennen, vertauscht sie mit ihr ihren guten Pelz gegen deren schlechten Mantel.

AaTh 1386 Fleisch auf den Kohlköpfen

Eine Einfältige soll Kohlroladen machen: Sie legt das Fleisch auf die Kohlköpfe im Gemüsegarten.

AaTh 1387 Die einfältige Frau soll Wein holen

Sie geht in den Keller und stellt dort allerlei Unsinn an: Sie läßt den Wein auslaufen: um die Pfütze trocken zu legen, streut sie Mehl darüber; und damit die Gans sie nicht verpetzt, dreht sie ihr den Hals um.

AaTh 1387m Der einfältige Mann holt Wein aus dem Keller

Der einfältige Mann geht in den Keller und stellt statt Wein zu holen, allerlei Unsinn an: läßt den Wein auslaufen, streut Mehl in die Pfütze usw.

AaTh 1387^x Die Einfältige will alles so machen wie die Nachbarn

Der Mann rät seiner Frau, alles so zu machen, wie sie es bei den Nachbarn sieht. Das will sie auch, macht aber alles verkehrt.

AaTh 1391 Les bijoux indiscrets

Ein Bursche verfügt durch ein Geschenk der Höheren über das Talent, mit jedem Loch sprechen zu können. So vergewissert er sich, von der Schuldhaftigkeit mehrerer Mädchen und heiratet eine Unschuldige.

AaTh 1405 Die faule Spinnerin

Um nicht Spinnen zu müssen, klagt die Frau, sie habe keinen Spinnrocken. Als ihr Mann einen solchen machen will, jagt sie

ihm Schreck ein.

AaTh 1406 Wette der Frauen wer den Mann
am besten narrt

Frauen wetten miteinander, welche von ihnen ihren Mann am besten betören kann. Nun verleiten sie ihre Männer zu den unsinnigsten Taten.

AaTh 1407A Alles!

Die schlaue Magd verdreht die letzten Worte ihrer knauserigen alten Herrin so, als wollte die Alte sie nicht beschimpfen, sondern sie zu ihrer Erbin bestimmen.

MNK 1407B^x Essen ist nur eine Gewohnheit

Ein knauseriger Mann will sich das Essen abgewöhnen, und erleidete den Hungertod.

AaTh 1408 Hausarbeit getauscht

Der Mann setzt seiner Frau zu, sie schlafe den ganzen Tag zu Hause, während er arbeitet; die Frau schlägt vor, mit dem Mann zu tauschen. Nun macht der Mann im Hause alles verkehrt und richtet Schaden an.

AaTh 1415 Hans im Glück

Der Mann wettet, seine Frau heiÙe alles gut, was immer er tue. Er macht schlechte Geschäfte auf den Märkten, aber die Frau ist mit allem zufrieden. So gewinnt der Mann die Wette.

AaTh 1416 Die neue Eva

Die Frau, neugierig von Natur, beschimpft die Eva im Paradies, sie habe alles Unheil aus Neugierde gestiftet. Diese Frau wird auf die Probe gestellt: Sie darf in einen zugedeckten Topf nicht hineinschauen. Sie kann nicht widerstehen und tut es.

MNK 1416^x Statt der Geliebten beschenkt
der Mann seine Frau

Der Mann verspricht der Nachbarin für ein Stelldichein ein Geschenk. Die Nachbarin schickt die Ehefrau des Mannes zum Stelldichein. Andern Tags erkennt der Mann an seiner Frau das Geschenk. So erfährt er, er habe sich in der Person geirrt.

AaTh 1417 Die abgeschnittene Nase

Die Frau betrügt ihren Mann. Als dieser sie dafür bestrafen will, legt die Frau eine andere /meistens die Nachbarin/ in ihr Bett. Der Mann übt Rache an dieser.

AaTh 1149C Der einäugige Ehemann

Die beim Fehltritt ertappte Frau deckt das eine heile Auge ihres Gatten zu. Unterdessen schleicht der Geliebte aus dem Haus.

AaTh 1419E Inclusa

Der in der Nachbarschaft wohnende Liebhaber gräbt einen Tunnel zum Zimmer seiner Geliebten. Er stellt dem ahnungslo-

sen Ehemann dessen eigene Frau als seine Braut vor. Der Gatte nimmt an der Hochzeit seines "Freundes" und seiner eigenen Frau teil. Er merkt den Betrug erst dann, als das Liebespaar schon über alle Berge ist.

AaTh 1419F Der Geliebte im Schweinestall

Vor dem plötzlich heimkehrenden Gatten versteckt sich der Geliebte der Frau im Schweinestall. Als der Gatte verdächtige Töne aus dem Stall hört, ruft er hinein: "Werbist du?!" Der Liebhaber beginnt zu grunzen und sagt dann: "Ich bin nur ein armes Schwein."

MNK 1419D^x Der dumme Mann findet nicht nach Hause

Der heimkehrende dumme Mann erkennt sein eigenes Haus nicht, weil in seiner Abwesenheit seine Frau und ihr Geliebter das Kennzeichen entfernt haben.

AaTh 1419E^x Der Mann erkennt sich selber nicht

Der dumme oder betrunkene Mann ruft durch die Tür seines eigenen Hauses: "Ist der Hauswirt zu Hause?!" Als er die Antwort hört: "Ja, er ist zu Hause!" geht er ratlos weiter.

AaTh 1423 Der verzauberte Birnbaum

Der Gatte findet seine Frau mit ihrem Geliebten. Mit Hilfe der Nachbarin vermag die Frau sich reinzuwaschen.

AaTh 1426^x Der schöne Mann

Eine Frau betrügt ihren besonders schönen Mann mit einem viel häßlicheren. Der Mann wird vor Kummer häßlich, bekommt aber seine Schönheit wieder, als er erfährt, daß auch der König von seiner Frau betrogen wird; sie treibt es mit einem häßlichen Diener.